www.cogelpse2026.gr

6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Γνωστικής Ψυχολογίας της ΕΛΨΕ

Η Γνωστική Ψυχολογία στο Σταυροδρόμι των Επιστημών του Νου

15-17 Μαΐου 2026

Πάντειο Πανεπιστήμιο
Αθήνα

ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

Χαιρετισμός

Με ιδιαίτερη χαρά σας υποδεχόμαστε στο 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο του Κλάδου Γνωστικής Ψυχολογίας της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρίας (ΕΛΨΕ), στην Αθήνα, στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

Η συνάντησή μας θα έχει μια ξεχωριστή συναισθηματική και επιστημονική αξία. Ο Κλάδος της Γνωστικής Ψυχολογίας συναντήθηκε για τελευταία φορά δια ζώσης πριν από δέκα χρόνια, στην Αθήνα. Μια επόμενη συνάντηση είχε προγραμματιστεί πριν από έξι χρόνια, στην Πάτρα, όμως η πανδημία της COVID-19 μάς ανάγκασε να την αναβάλουμε. Παρά τις προκλήσεις, ο Κλάδος συνέχισε δυναμικά την πορεία του — με έρευνα, διδασκαλία και επιστημονικές συνεργασίες που διατηρούν ενεργή και εξελισσόμενη την παρουσία της γνωστικής ψυχολογίας στην Ελλάδα.

Το φετινό μας συνέδριο φιλοδοξεί να αναδείξει αυτή τη συνεχή εξέλιξη, με οδηγό και τον τίτλο του: **«Η Γνωστική Ψυχολογία στο Σταυροδρόμι των Επιστημών του Νου»**, ο οποίος αποτυπώνει τον ουσιαστικό ρόλο της επιστήμης μας στον σημερινό διεπιστημονικό διάλογο. Η Γνωστική Ψυχολογία βρίσκεται σε διαρκή αλληλεπίδραση με τη νευροεπιστήμη, την τεχνητή νοημοσύνη, τη γλωσσολογία, τη φιλοσοφία και την εκπαιδευτική έρευνα — δημιουργώντας ένα σταυροδρόμι όπου οι έννοιες του νου εξετάζονται με επιστημονική αυστηρότητα, θεωρητική συνοχή και πρακτική προοπτική.

Το πρόγραμμα του συνεδρίου ευχόμαστε να αντανακλά ακριβώς αυτή τη συνάντηση: ποικιλία θεμάτων, πολυφωνία προσεγγίσεων, βάθος ανάλυσης. Είναι μια εξαιρετική ευκαιρία να ξαναβρεθούμε, να μοιραστούμε ιδέες, να εμπνευστούμε και να θέσουμε τις βάσεις για το μέλλον της επιστήμης μας.

Σας υποδεχόμαστε με χαρά στο Πάντειο Πανεπιστήμιο!

Οι διοργανωτές,

Αργυρώ Βατάκη, Πρόεδρος του Συνεδρίου
Χριστίνα Παρπούλα, Πρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής
Φώτιος Φωτιάδης, Αντιπρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής
Σταυρούλα Σαμαρτζή, Πρόεδρος της Επιστημονικής Επιτροπής
Δημήτριος Κασελίμης, Αντιπρόεδρος της Επιστημονικής Επιτροπής

Ευχαριστίες

Οι διοργανωτές του 6ου Συνεδρίου ευχαριστούν τις εταιρείες/οργανισμούς για την ευγενική τους χορηγία:

Χορηγοί

ΕΚΔΟΣΕΙΣ GUTENBERG

πεδίο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΖΙΟΛΑ

douklias neuroscience

propobos PUBLICATIONS

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Ψυχο-γραφήματα

...γιατί όλα είναι θέμα ψυχολογίας

Οι διοργανωτές είναι ευγνώμονες στους δημιουργούς που δίνουν στο συνέδριό μας χρώμα με την αφιλοκερδή προσφορά της δουλειάς τους:
στην ομάδα **Science Reactors**, στη **Χορωδία του Παντείου Πανεπιστημίου** και στον **Μαέστρο Γιάννη Βρυζάκη**, στην **Βασιλική Σοφρά** για την παρουσίαση του έργου της!

Οργάνωση και Επιτροπές του Συνεδρίου

Πρόεδρος Συνεδρίου

Αργυρώ Βατάκη

Οργανωτική Επιτροπή

Χριστίνα Παρπούλα
Πρόεδρος Οργανωτικής

Φώτιος Φωτιάδης
Αντιπρόεδρος Οργανωτικής

Μέλη

Ίρις Αντωνάτου Σταματοπούλου
Δημήτριος Βασίας
Γεωργία Κούπριζα
Γεώργιος Κουταβάς
Ευγενεία Χαρίκλεια Λάζαρη
Λυδία Λιάπη
Ουρανία Ταχματζίδου

Επιστημονική Επιτροπή

Σταυρούλα Σαμαρτζή
Πρόεδρος Επιστημονικής

Δημήτριος Κασελίμης
Αντιπρόεδρος Επιστημονικής

Μέλη

Ελένη Βασιλάκη
Φίλιππος Βλάχος
Στέλλα Γιακουμάκη
Αικατερίνη Γιαζκουλίδου
Ελευθερία Γωνίδα
Μαρία Δαγιόγλου
Ιωάννης Δημάκος
Ελένη Ζιώρη
Σμαράγδα Καζή
Αλεξάνδρα Καρούσου
Μαίρη Κοσμίδου
Ελένη Λυπουρλή
Νικόλαος Μακρής
Αμαρυλλίς-Χρυσή Μαλεγιαννάκη
Ελβίρα Μασούρα
Παναγιώτα Μεταλλίδου
Ζωή Μπαμπλέκου
Μπετίνα Ντάβου
Αλεξάνδρα Οικονόμου
Μαριέττα Παπαδάτου-Παστού
Γεωργία Παπαντωνίου
Μαρία Πλατσίδου
Δημήτριος Πνευματικός
Κώστας Πόταγας
Πέτρος Ρούσσος
Παναγιώτης Σίμος
Ειρήνη Σκοπελίτη
Γεώργιος Σπανούδης
Γεωργία Στεφάνου
Άννα Τουλουμάκου
Στυλιανή Τσεσμελή

Συντονίστριες Κλάδου

Αλεξάνδρα Καρούσου
Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Αργυρώ Βατάκη
Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Παρουσιάσεις/Εκδηλώσεις

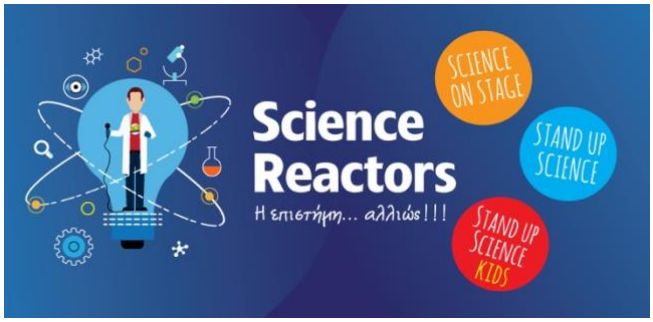

Οι **Science Reactors** είναι μια ομάδα νέων επιστημόνων που, από το 2014, επιχειρούν με τρόπο αντισυμβατικό να αποδείξουν πόσο χιούμορ μπορεί να κρύβει η επιστήμη – αλλά και οι ίδιοι οι επιστήμονες.

Με τη μορφή του Stand-up Science, στα χνάρια του stand-up comedy, παρουσιάζουν επιστημονικά θέματα με κέφι, γλαφυρότητα και σαφήνεια, αναδεικνύοντας το ταλέντο τους στην επικοινωνία της επιστήμης και, πάνω απ' όλα, την αγάπη και το πάθος τους γι' αυτήν.

Μπορούν άραγε οι επιστήμονες να έχουν χιούμορ; Ελάτε στην παράστασή μας όπου η επιστήμη δεν παρουσιάζεται απλώς, δοκιμάζεται ζωντανά, για να το ανακαλύψετε!

Στο 6ο Συνέδριο το Σάββατο 16/5, θα πάρουν μέρος οι: Κωνσταντίνος Αντωναρόπουλος (φιλοσοφία/ρητορική στον ρόλο του παρουσιαστή), Σταύρος Δημητρακούδης (αστροφυσικός), Μάκης Ζωιδάκης (βιοχημικός), Θωμάς Παππάς (πληροφορικός) και Πάρις Φραντζής (πληροφορικός).

Χορωδία Παντείου Πανεπιστημίου

Η Χορωδία του Παντείου Πανεπιστημίου δημιουργήθηκε τον Οκτώβρη του 2014, αρχικά ως ένα project της σχολής Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού του Παντείου Πανεπιστημίου, από την Επίκουρη Καθηγήτρια της σχολής Χαρίκλεια Τσοκανή και το Μαέστρο και καθηγητή μονωδίας Γιάννη Βρυζάκη. Σκοπός ήταν η δημιουργία μιας πολυφωνικής μουσικής ομάδας εντός του πανεπιστημίου, απαρτιζόμενης από φοιτητές που δεν είχαν πρότερη μουσική παιδεία, χωρίς οντισιόν και κανένα αποκλεισμό βάσει μουσικών δεξιοτήτων. Η δυναμική των φοιτητών-χορωδών και ο μεθοδικός τρόπος εργασίας, πολύ γρήγορα έκαναν το σύνολο μια σύγχρονη Μικτή Χορωδία που πλέον εκπροσωπεί το Πάντειο Πανεπιστήμιο, πραγματοποιώντας αυτόνομα συναυλίες, μουσικά αφιερώματα, αλλά και συνεργασίες με άλλους καλλιτεχνικούς ή επιστημονικούς φορείς εντός και εκτός του πλαισίου του Πανεπιστημίου. Ο **Γιάννης Βρυζάκης** είναι μαέστρος της Χορωδίας του Παντείου Πανεπιστημίου από την ίδρυσή της το 2014.

Προσκεκλημένοι Ομιλητές

Είναι ιδιαίτερη τιμή και χαρά μας που υποδεχόμαστε στο 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Γνωστικής Ψυχολογίας της ΕΛΨΕ μια σειρά από εξαιρετικούς Προσκεκλημένους Ομιλητές, που με την παρουσία αλλά και τις ομιλίες τους δίνουν στο Συνέδριο μας ξεχωριστή αξία:

Axel Cleeremans

The value of consciousness

Zoe Kourtzi

Intelligent brain health empowered by AI: From cloud to clinic

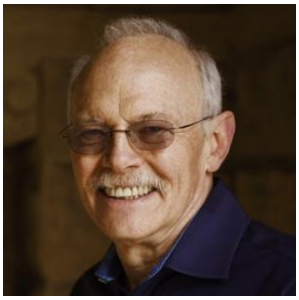

Jay McClelland

Are people still smarter than machines?

Julia Strand

Toward a more robust study of human cognition

Πρόγραμμα

Συνεδρίου

Παρασκευή 15 Μαΐου

11:00 – 13:00

Εργαστήριο 1 (Αμφιθέατρο ΣΚ ΙΙ)

Demystifying open science practices in cognitive psychology.

Εκπαιδεύτρια: **Julia Strand**
Department of Psychology, Carleton University, USA

In this workshop, Dr. Strand will provide guidance on preregistering work in cognitive psychology research and describe best practices in data and stimulus sharing. In addition, she will discuss recent work on the "self-correcting" nature of science and recommend methods to help researchers detect and prevent errors in their own work.

Description of skill acquired through this workshop: Participants will be given examples and templates for implementing open science practices. This will facilitate preregistering research and sharing data and stimuli in a way that is broadly accessible. There will also be an opportunity for questions about open science practices.

Εργαστήριο 2 (Αίθουσα Α1)

Το νου σου στο νου σου! Ενίσχυση της εκπαίδευσης μέσα από την αλληλεπίδραση και την απαρτίωση των αισθήσεων στον εγκέφαλο.

Εκπαιδευτές: **Αργυρώ Βατάκη, Βασίλης Θανόπουλος, Ουρανία Ταχματζίδου**
Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Ο ανθρώπινος εγκέφαλος έχει εξελιχθεί ώστε να μαθαίνει και να λειτουργεί στο φυσικό περιβάλλον όπου η συμπεριφορά καθοδηγείται από πληροφορίες προερχόμενες από πολλά διαφορετικά αισθητηριακά κανάλια. Οι αλληλεπιδράσεις των αισθητηριακών εισροών είναι πανταχού παρούσες στο νευρικό σύστημα και συμβαίνουν στα αρχικά στάδια της αντιληπτικής επεξεργασίας. Ως εκ τούτου, πρωτόκολλα εκμάθησης δεξιοτήτων που είναι βασισμένα σε μια αίσθηση ή είναι αισθητηριακά φτωχά παρέχουν ένα αφύσικο πλαίσιο μάθησης που δεν αξιοποιούν τους μηχανισμούς πολυαισθητηριακής μάθησης, οι οποίοι έχουν εξελιχθεί για να παράγουν την βέλτιστη συμπεριφορά στο φυσικό πολυαισθητηριακό περιβάλλον στο οποίο ζούμε. Αφού λοιπόν ζούμε σε έναν πολυαισθητηριακό κόσμο γιατί η εκπαίδευση μας να είναι αισθητηριακά περιορισμένη; Τα πολυαισθητηριακά ερεθίσματα παρέχουν μια εμπλουτισμένη, ολιστική αναπαράσταση του περιβάλλοντος μας. Επιπλέον, δεδομένου ότι οι απαρτιωμένες διεργασίες του εγκεφάλου μπορούν να ενισχύσουν την ταχύτητα και ακρίβεια των διαφόρων αντιληπτικών διεργασιών και συμπεριφορών, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι η ανάπτυξη πολυαισθητηριακών ικανοτήτων στην αρχή της ζωής εμπλέκεται στην αντιληπτική μάθηση και την απόκτηση γενικών διανοητικών και γνωστικών ικανοτήτων. Παρά την σημαντική λοιπόν συνεισφορά της πολυαισθητηριακής αντίληψης στην μάθηση, η κυρίαρχη διδακτική προσέγγιση παραμένει η παράδοση αφηρημένων πληροφοριών σε ένα αισθητηριακά φτωχό περιβάλλον. Η επιστημονική έρευνα έχει προσφέρει πολλές γνώσεις και τεχνικές σχετικές με την ενίσχυση της αντίληψης και τη βελτίωση της μάθησης από την χρήση πολυαισθητηριακών μεθόδων παρουσίασης και απαρτίωσης της πληροφορίας, η γνώση αυτή όμως δεν έχει κοινοποιηθεί σωστά και συστηματικά. Το εργαστήριο αυτό στα πλαίσια του εθνικού έργου ΤΝουΣΣΝουΣ σκοπό έχει να κοινοποίησει αυτή τη γνώση μέσω σχεδίων μαθημάτων και διαδραστικών δραστηριοτήτων. Συγκεκριμένα, θα παρουσιάσουμε σχέδια και δραστηριότητες που σχετίζονται με το ορισμό και αριθμό των αισθήσεων, την πολυαισθητηριακή αντίληψη και τους κανόνες που την διέπουν, την πολυαισθητηριακή λειτουργία της μάθησης, μνήμης και προσοχής για βέλτιστα μαθησιακά αποτελέσματα, καθώς και την καινοτόμο χρήση της πολυαισθητηριακής αντίληψης στην διδασκαλία και τα μαθησιακά αποτελέσματά της.

Περιγραφή Ικανοτήτων: Κατανόηση των κανόνων που διέπουν την πολυαισθητηριακή αντίληψη. Εφαρμογή αυτών των κανόνων στο περιβάλλον και την διαδικασία μάθησης.

13:00 – 16:00

Εργαστήριο 3 (Αμφιθέατρο ΣΚ ΙΙ)

Παρακολούθηση Οφθαλμοκινήσεων (Eye Tracking): Μεθοδολογία και Εφαρμογές.

Εκπαιδευτής: **Φώτιος Φωτιάδης**
Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η παρακολούθηση των οφθαλμοκινήσεων αποτελεί πειραματική μέθοδο που βασίζεται είτε στην καταγραφή του χρόνου και της θέσης του βλέμματος είτε στη μέτρηση της διαστολής της κόρης του οφθαλμού κατά την εκτέλεση ενός έργου, επιτρέποντας τη διερεύνηση των υποκείμενων γνωστικών διεργασιών. Σε αυτό το σεμινάριο θα παρουσιαστούν οι βασικές αρχές της μεθόδου, καθώς και απαραίτητες διαδικασίες για τη διεξαγωγή ενός πειράματος eye tracking (π.χ., βαθμονόμηση, επαλήθευση). Ακολούθως θα παρουσιαστούν παραδείγματα έρευνας eye tracking σε διάφορα πεδία της ψυχολογίας (π.χ., ανάγνωση, προσοχή, κοινωνική ψυχολογία, κ.λ.π.).

Περιγραφή Ικανοτήτων: Οι συμμετέχοντες θα αποκτήσουν πρακτική κατανόηση των βασικών αρχών της τεχνικής παρακολούθησης οφθαλμοκινήσεως και της χρήσης συσκευών eye tracking σε πειραματικές εφαρμογές. Θα εξοικειωθούν με τη ρύθμιση του εξοπλισμού, συγκεκριμένα με τις διαδικασίες βαθμονόμησης και επικύρωσης, καθώς και με κρίσιμες παραμέτρους ποιότητας δεδομένων όπως είναι η συχνότητα δειγματοληψίας, και η ακρίβεια και η συνέπεια των μετρήσεων. Θα μάθουν τις βασικές αρχές σχεδιασμού ενός πειράματος eye tracking, όπως ο καθορισμός περιοχών ενδιαφέροντος και πειραματικών συμβάντων, μέχρι την κωδικοποίηση συμβάντων οφθαλμοκινήσεων (προσηλώσεις, σακκαδικές κινήσεις, και βλεφαρίσματα) και την εξαγωγή εξαρτημένων μεταβλητών. Τέλος, θα εξοικειωθούν με βασικές τεχνικές προ-επεξεργασίας, οπτικοποίησης και ερμηνείας δεδομένων.

Εργαστήριο 4 (Αίθουσα Α1)

Από τη θεωρία στο πείραμα: Εκμάθηση προγραμματισμού έργων για την μελέτη γνωστικών λειτουργιών με τη χρήση του OpenSesame.

Εκπαιδευτές: **Αργυρώ Βατάκη, Βασίλης Θανόπουλος, Ουρανία Ταχματζίδου**
Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Το OpenSesame αποτελεί ένα ελεύθερο και ευέλικτο περιβάλλον για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση πειραμάτων στη γνωστική ψυχολογία. Στο εργαστήριο αυτό θα παρουσιαστούν οι βασικές αρχές λειτουργίας του λογισμικού και τα βασικά βήματα δημιουργίας ενός πειράματος, από την παρουσίαση ερεθισμάτων έως τη συλλογή και ανάλυση δεδομένων. Μέσα από πρακτικές ασκήσεις, οι συμμετέχοντες θα υλοποιήσουν απλά πειράματα που διερευνούν επιμέρους γνωστικές λειτουργίες, όπως η προσοχή, η μνήμη και ο ανασταλτικός έλεγχος. Το εργαστήριο στοχεύει στην εξοικείωση των συμμετεχόντων με τη λογική του πειραματικού σχεδιασμού και στην πρακτική εφαρμογή της μεθοδολογίας σε προγραμματιστικό περιβάλλον. Δεν απαιτείται προηγούμενη εμπειρία προγραμματισμού για την παρακολούθηση του εργαστηρίου. Οι συμμετέχοντες καλό είναι να παρακολουθήσουν φέρνοντας μαζί τους τον φορητό υπολογιστή τους.

Περιγραφή Ικανοτήτων: Εκμάθηση του ανοιχτού λογισμικού OpenSesame και κατανόηση προγραμματισμού έργων που χρησιμοποιούνται στην γνωστική ψυχολογία.

Εργαστήριο 5 (Αίθουσα Α2)

Multimodal Recordings in Real Life or Simulated Environment.

Εκπαιδευτές: **Slobodan Tanackovic, Σωτήριος Δουκλιάς, Evgeny Zakharov**
EMEA, g.tec medical engineering GmbH, Schiedlberg, Austria

Modern experiments are designed to evaluate cognitive performance in real-life or simulated situations. Frequently, other biosignals can contribute to better insight into the participant’s or patient's experience, helping

to establish the stress level or different states. In this workshop, we will conduct an experiment using mobile EEG sensors and present a model to visualize changes in cognitive functions and other biomarkers during the experiment. The paradigm consists of take-off, short flight and landing of the single motor plane in web based, free flight simulator. (Multimodal Experiment: Online Flight Simulator). The following signals will be recorded: EEG, ECG, GSR and eye-tracking. The simulated study will track variations in the engagement, workload and heart rate variability. Online visualisation of features is helpful in a pilot study to establish which parameters and channels can show changes that researchers expect to capture the best. In this way, the user can control the paradigm, subject (patient) collaboration, and data quality.

Description of skill acquired through this workshop: The workshop mainly addresses technical and practical aspects of conducting cognitive function studies. A theoretical introduction will be followed by a hands-on session of preparing the subject for the study, running the experiment, and preparing the data for analysis. We will discuss the detection of different cognitive functions and the construction of paradigms. Attendees will also learn the basics of data preprocessing, artifact handling, and, most importantly, synchronisation techniques for different signals and triggers.

16:00 – 19:00

Εργαστήριο 6 (Αμφιθέατρο ΣΚ ΙΙ)

Μέθοδοι χρονοσειρών στην ψυχολογική έρευνα.

Εκπαιδεύτρια: **Χριστίνα Παρπούλα**

Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Οι πρόσφατες ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις έχουν οδηγήσει σε αξιοσημείωτη πρόοδο στον σχεδιασμό και την ανάλυση διαχρονικών μελετών στην ψυχολογική έρευνα. Ωστόσο, η εφαρμογή της ανάλυσης χρονοσειρών, παρά τη σημασία της, εξακολουθεί να παρουσιάζει προκλήσεις, λόγω της πολυπλοκότητας των δεδομένων και της ανάγκης για στατιστική εξειδίκευση. Στο σεμινάριο αυτό θα παρουσιαστεί μια συστηματοποιημένη αναλυτική μεθοδολογία (statistical pipeline) στην γλώσσα προγραμματισμού R, για την ανάλυση χρονοσειρών, με σκοπό τη μελέτη της εξέλιξης μιας ψυχολογικής διεργασίας στον χρόνο, είτε σε πληθυσμιακό είτε σε ατομικό επίπεδο, τόσο αναδρομικά όσο και προοπτικά. Η εν λόγω προσέγγιση επιτρέπει όχι μόνο την παρακολούθηση, αλλά και τη μοντελοποίηση και αξιολόγηση αναδυόμενων τάσεων και εποχικοτήτων. Επιπλέον, προσφέρει τη δυνατότητα εντοπισμού αποκλίσεων από την αναμενόμενη συμπεριφορά, καθώς και πρόβλεψης μελλοντικών τιμών. Τέλος, θα παρουσιαστούν παραδείγματα εφαρμογής του αναλυτικού αυτού πλαισίου σε πραγματικά δεδομένα χρονοσειρών από τον χώρο της ψυχολογίας, αναδεικνύοντας τις δυνατότητές του στην πράξη. Για την αποτελεσματική παρακολούθηση του εργαστηρίου, οι συμμετέχοντες απαιτείται να διαθέτουν βασικές γνώσεις περιγραφικής και επαγωγικής στατιστικής, και βασικές δεξιότητες στη χρήση υπολογιστή. Δεν απαιτείται προηγούμενη εμπειρία στην γλώσσα R. Η εξοικείωση με το λογισμικό RStudio αποτελεί μέρος του αντικειμένου του εργαστηρίου.

Περιγραφή Ικανοτήτων: Με την ολοκλήρωση του εργαστηρίου, οι συμμετέχοντες θα μπορούν: να κατανοούν τις βασικές αρχές και τις ιδιαιτερότητες της ανάλυσης χρονοσειρών σε ψυχολογικά δεδομένα, να εφαρμόζουν μια ολοκληρωμένη αναλυτική διαδικασία στη γλώσσα R, να επεξεργάζονται και να οπτικοποιούν δεδομένα χρονοσειρών, να εκτιμούν, να μοντελοποιούν και να αξιολογούν τάσεις και εποχικότητες που ενυπάρχουν στα δεδομένα, να πραγματοποιούν προβλέψεις μελλοντικών τιμών μέσω κατάλληλων στατιστικών μοντέλων, να ερμηνεύουν και να παρουσιάζουν τα αποτελέσματα με επιστημονικά τεκμηριωμένο τρόπο.

Εργαστήριο 7 (Αίθουσα Α1)

Αποκωδικοποίηση γνωστικών διεργασιών από σήματα ηλεκτροεγκεφαλογραφήματος (ΗΕΓ) μίας δοκιμής.

Εκπαιδευτής: **Ιωάννης Δελής**

Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών, Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο

Σε αυτό το εργαστήριο, θα χρησιμοποιήσουμε ηλεκτροεγκεφαλογραφήματα (ΗΕΓ) για να χαρακτηρίσουμε τις νευρωνικές διεργασίες που αποτελούν τη βάση του σχηματισμού των αντιληπτικών αποφάσεων. Θα ξεκινήσουμε παρουσιάζοντας μια εργασία διάκρισης αντικειμένων, κατά την οποία χρησιμοποιήθηκε ΗΕΓ για να καταγραφεί η νευρωνική δυναμική των υποκείμενων αντιληπτικών και γνωστικών διεργασιών. Στη συνέχεια, οι συμμετέχοντες θα εισαχθούν σε ένα υπολογιστικό πλαίσιο που επιτρέπει την ποσοτικοποίηση της διαθέσιμης νευρωνικής πληροφορίας. Αυτή η προσέγγιση χρησιμοποιεί ανάλυση πολυμεταβλητών προτύπων (MVPA) για τον εντοπισμό χωροχρονικών σημάτων ΗΕΓ που αντικατοπτρίζουν διακριτά στάδια επεξεργασίας νευρωνικών πληροφοριών. Μέσω πρακτικών επιδείξεων, θα εξετάσουμε πώς να εξάγουμε στοιχεία ΗΕΓ που αντιπροσωπεύουν: (1) Αισθητηριακά σήματα έναντι σημάτων σχηματισμού αποφάσεων · (2) Νευρωνικά σήματα ειδικά για κάθε αίσθηση (π.χ. ακουστικά ή οπτικά) και ολοκληρωμένα (οπτικοακουστικά) σήματα · (3) Αλλαγές στις νευρωνικές αναπαραστάσεις λόγω μάθησης. Στη συνέχεια, θα συνδέσουμε αυτά τα νευρωνικά στοιχεία με μέτρα απόδοσης για να χαρακτηρίσουμε τους λειτουργικούς τους ρόλους στη συμπεριφορά.

Περιγραφή Ικανοτήτων: Οι συμμετέχοντες θα αποκτήσουν βασικές γνώσεις ανάλυσης χρονοσειρών ηλεκτροεγκεφαλογραφήματος (ΗΕΓ) καθώς και πρακτική κατανόηση της χρήσης τους για την απάντηση ερευνητικών ερωτημάτων στη Γνωστική (Νευρο)Επιστήμη. Θα εξοικειωθούν με τη σημασία της ανάλυσης μίας δοκιμής και με τα πλεονεκτήματα των πολυμεταβλητών τεχνικών για την αναγνώριση προτύπων από νευρωνικά σήματα. Θα διδαχθούν τις βασικές αρχές των τεχνικών ταξινόμησης και την πρακτική τους εφαρμογή σε μετρήσεις ΗΕΓ για την αποκωδικοποίηση ερεθισμάτων και αντιληπτικών επιλογών. Θα αποκτήσουν μία εργαλειοθήκη που εφαρμόζει τις παραπάνω τεχνικές και θα εξασκηθούν στην εφαρμογή της σε πραγματικά δεδομένα ΗΕΓ με σκοπό τη μελλοντική χρήση της σε δικά τους προβλήματα ανακάλυψης των νευρωνικών υποστρωμάτων γνωστικών λειτουργιών.

Εργαστήριο 8 (Αίθουσα Α2)

Εισαγωγή στις βασικές αρχές και μεθόδους νευροαπεικόνισης.

Εκπαιδευτές: **Τζωρτζίνα Αγγελοπούλου[1,2], Γεώργιος Τσικλής[1,2], Λεωνίδας Ρούσσος[2] & Δημήτριος Βασίας[1]**

[1]Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, [2]Μονάδα Νευροψυχολογίας και Διαταραχών του Λόγου, 1η Νευρολογική Κλινική, Αιγινήτειο Νοσοκομείο

Το εργαστήριο στοχεύει στην εισαγωγή των συμμετεχόντων στις βασικές μεθόδους νευροαπεικόνισης που χρησιμοποιούνται στη νευροψυχολογία και τις νευροεπιστήμες για τη μελέτη της σχέσης εγκεφάλου και συμπεριφοράς. Θα παρουσιαστούν οι κύριες τεχνικές δομικής και λειτουργικής απεικόνισης του εγκεφάλου, καθώς και οι βασικές αρχές ανάλυσης των σχετικών δεδομένων, με έμφαση στην ερμηνεία τους στην έρευνα και την κλινική πράξη.

Κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου θα παρουσιαστούν μέθοδοι απεικόνισης της δομής του εγκεφάλου, όπως η αξονική και η μαγνητική τομογραφία, καθώς και η απεικόνιση διάχυσης (Diffusion Tensor Imaging, DTI) και της λειτουργίας του εγκεφάλου, όπως η λειτουργική μαγνητική τομογραφία σε κατάσταση ηρεμίας. Στο πρώτο μέρος του σεμιναρίου θα παρουσιαστεί η ανακατασκευή και η ποσοτικοποίηση του εγκεφαλικού φλοιού και η μέθοδος ταύτισης εγκεφαλικής βλάβης και νοητικού ελλείμματος (lesion–symptom mapping), ως βασικά εργαλεία για τη μελέτη της σχέσης μεταξύ εγκεφαλικής δομής και νοητικής λειτουργίας. Στη συνέχεια θα παρουσιαστεί η απεικόνιση με τανυστή διάχυσης, η οποία επιτρέπει τη διερεύνηση της λευκής ουσίας και τη χαρτογράφηση των δομικών εγκεφαλικών δικτύων. Τέλος, θα παρουσιαστεί η λειτουργική απεικόνιση σε κατάσταση ηρεμίας (resting-state fMRI), η οποία επιτρέπει τη μελέτη των λειτουργικών δικτύων του εγκεφάλου.

Περιγραφή Ικανοτήτων: Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στη μεθοδολογία επεξεργασίας και ανάλυσης των απεικονιστικών δεδομένων, με παραδείγματα από κλινικές και ερευνητικές εφαρμογές που αναδεικνύουν τη σύνδεση μεταξύ εγκεφαλικών δομών και πτυχών της νόησης και της συμπεριφοράς. Θα παρουσιαστούν δεδομένα από υγιείς συμμετέχοντες και από κλινικές ομάδες της Α΄ Νευρολογικής του Αιγινητείου Νοσοκομείου ενώ οι

συμμετέχοντες θα γνωρίσουν βασικά λογισμικά ανάλυσης δεδομένων δομικής και λειτουργικής νευροαπεικόνισης που χρησιμοποιούνται στη σύγχρονη νευροψυχολογική έρευνα.

19:30-

Τελετή έναρξης (Αμφιθέατρο ΣΚ ΙΙ)

Χαιρετισμοί

Προσκεκλημένη ομιλία (Αμφιθέατρο ΣΚ ΙΙ)

Toward A More Robust Study of Human Cognition

Julia Strand
Department of Psychology, Carleton University, USA

Προεδρείο: **Αργυρώ Βατάκη**
Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

In the wake of the replication crisis in psychology and other disciplines, researchers have implemented new initiatives intended to make the work we do more robust, transparent, and equitable. In this talk, Dr. Strand will highlight ways that we can improve our work by carefully considering our measurement practices and the participants we sample.

Σάββατο 16 Μαΐου

9:30 – 10:30

Προσκεκλημένη ομιλία (Αμφιθέατρο ΣΚ ΙΙ)

Intelligent brain health empowered by AI: From cloud to clinic.

Zoe Kourtzi
Department of Psychology, University of Cambridge, UK
Προεδρείο: **Χριστίνα Παρπούλα**
Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Early prediction of brain (e.g., neurodegenerative) disorders is key for clinical management and patient outcomes. Predicting whether individuals with mild cognitive impairment or people without symptoms will decline or remain stable is impeded by patient heterogeneity due to comorbidities, lifestyle and disease severity. Despite the importance of early diagnosis of dementia for prognosis and personalised interventions, we still lack robust tools for predicting individual progression. We propose a clinical AI approach based on predictive prognostic modelling that mines multimodal data to derive an individualised prognostic marker of cognitive decline at early stages of dementia or before symptoms occur. We validate this approach against routinely collected real-world patient data from memory clinics over time, showing that our clinical AI marker is more sensitive than the standard of care (cognitive tests, MRI scans). Our findings demonstrate that clinical AI approaches have strong potential to facilitate effective patient stratification into clinical pathways and trials, reducing patient misdiagnosis and enhancing trial efficacy with important implications for clinical translation and drug discovery.

10:30 – 12:00

Προσκεκλημένο Συμπόσιο Κλάδου Νευροψυχολογίας (Αμφιθέατρο ΣΚ ΙΙ)

Αναπτυξιακή νευροψυχολογία: Κλινικές και νευροαπεικονιστικές εξελίξεις

Πρόεδροι & Συζητήτριες: **Στέλλα Τσερμεντσέλη[1] & Μαριέττα Παπαδάτου-Παστού[2]**
[1]Π.Τ.Δ.Ε, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, [2]Π.Τ.Δ.Ε, ΕΚΠΑ

Η αναπτυξιακή νευροψυχολογία αποτελεί ένα δυναμικά εξελισσόμενο πεδίο που γεφυρώνει τη γνωστική ανάπτυξη με τα νευρωνικά και περιβαλλοντικά της υποστρώματα, προσφέροντας κρίσιμη γνώση για την κατανόηση των νευροαναπτυξιακών διαταραχών και των αναπτυξιακών αποκλίσεων. Το παρόν συμπόσιο παρουσιάζει σύγχρονες κλινικές και νευροαπεικονιστικές προσεγγίσεις, εστιάζοντας στη λειτουργική οργάνωση της προσοχής, των επιτελικών λειτουργιών και της κοινωνικο-συναισθηματικής επεξεργασίας στην παιδική ηλικία, με κεντρικό άξονα τη μετωπιαία λειτουργικότητα. Στο πλαίσιο αυτό, εξετάζεται η Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής-Υπερκινητικότητας Μεικτού Τύπου, όπου η ελλιπής ενημερότητα των παιδιών για τη λειτουργία της προσοχής τους και η περιορισμένη ικανότητα αναγνώρισης και εφαρμογής στρατηγικών ελέγχου συνδέονται με ελλείμματα επιτελικών παραμέτρων της προσοχής, υποδηλώνοντας δυσλειτουργίες μηχανισμών αυτοπαρακολούθησης και ρύθμισης. Η σημασία του προμετωπιαίου φλοιού αναδεικνύεται περαιτέρω μέσω νευροαπεικονιστικών δεδομένων λειτουργικής φασματοσκοπίας εγγύς υπερύθρου (fNIRS), τα οποία καταδεικνύουν ότι η νευρωνική ενεργοποίηση κατά την επεξεργασία κοινωνικο-συναισθηματικών ερεθισμάτων δεν αποτελεί στατική διεργασία, αλλά διαμορφώνεται δυναμικά από την αλληλεπίδραση ατομικών χαρακτηριστικών του παιδιού και γονεϊκών παραγόντων. Παράλληλα, αναδεικνύεται ο ρόλος του πρώιμου περιβάλλοντος στη διαμόρφωση των αναπτυξιακών τροχιών. Σε παιδιά με ιστορικό παραμέλησης, παρατηρείται διαφοροποιημένη σχέση μεταξύ Θεωρίας του Νου και επιτελικών λειτουργιών, υποδηλώνοντας εναλλακτικά πρότυπα αλληλεπίδρασης των γνωστικών συστημάτων υπό συνθήκες πρώιμου στρες. Τέλος, η διαγνωστικά διατομεακή και αναπτυξιακή οπτική του συμποσίου ενισχύεται από τη διερεύνηση της κυριοχειρίας ως δυνητικού βιοδείκτη νευροαναπτυξιακών διαταραχών. Συνολικά, το συμπόσιο αναδεικνύει τη σημασία μιας πολυεπίπεδης προσέγγισης στην αναπτυξιακή νευροψυχολογία, με άμεσες εφαρμογές στην αξιολόγηση και την παρέμβαση.

Ελλείμματα μετα-προσοχής σε παιδιά με ΔΕΠΥ-ΜΤ: Σχέση με τις επιδόσεις σε δοκιμασίες προσοχής

Αμαρυλλίς Χρυσή Μαλεγιαννάκη[1], Παναγιώτα Μεταλλίδου[2], Πηνελόπη Δραγούμη[3] & Δημήτριος Ζαφειρίου[3]

[1]Τμήμα Ψυχολογίας, Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, [2]Τμήμα Ψυχολογίας, Φιλοσοφική Σχολή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, [3]Κέντρο Αναπτυξιακής Παιδιατρικής «Απόστολος Φωκάς», Α' Πανεπιστημιακή Παιδιατρική Κλινική, Γ.Ν.Θ. «Ιπποκράτειο»

Παρότι τα νευροψυχολογικά ελλείμματα των παιδιών με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής-Υπερκινητικότητας (ΔΕΠΥ) έχουν διερευνηθεί εκτενώς στη βιβλιογραφία, η ενημερότητα των παιδιών για τη λειτουργία της προσοχής έχει μελετηθεί ελάχιστα. Η τελευταία είναι σημαντική παράμετρος για τον σχεδιασμό αποτελεσματικών παρεμβάσεων. Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν η ανάδειξη των ελλειμμάτων στην μετα-προσοχή των παιδιών με ΔΕΠΥ-ΜΤ (Μεικτού Τύπου) σε καθημερινά πλαίσια και οι σχέσεις τους με τις επιδόσεις σε δοκιμασίες προσοχής. Στην έρευνα συμμετείχαν 50 παιδιά σχολικής ηλικίας (6-12ετών) διεγνωσμένα με ΔΕΠΥ-ΜΤ (Μεικτού Τύπου) και 50 τυπικώς αναπτυσσόμενα παιδιά, αντιστοιχισμένα ως προς την ηλικία, το φύλο και το νοητικό δυναμικό. Η ενημερότητα για την προσοχή αξιολογήθηκε μέσω ημι-δομημένης συνέντευξης και Σεναρίων για τους παράγοντες που περιορίζουν την προσοχή στην καθημερινή ζωή, της αυτο-αξιολόγησης της λειτουργίας της προσοχής, Σεναρίων (π.χ., συναισθηματική κατάσταση, κόπωση, θόρυβος), καθώς και τη χρήση Ερωτηματολογίου για την Αυτο-αποτελεσματικότητα σε Καθημερινά Έργα Προσοχής. Οι γνωστικές ελλείψεις αξιολογήθηκαν με υποδοκιμασίες από το Test of Everyday Attention for Children (TEA-Ch). Τα σημαντικότερα ελλείμματα που εντοπίστηκαν, αφορούσαν την ελλιπή αντίληψη της προσοχής ως επικέντρωση της νοητικής λειτουργίας και την αποτυχία αναγνώρισης των πηγών διάσπασης σε καθημερινές καταστάσεις. Η αυτο-αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της προσοχής τους ήταν αντιπροσωπευτική της διάγνωσής τους και παρότι αναγνώριζαν τη δυσκολία που αντιμετωπίζουν σε καθημερινά πλαίσια που απαιτούν προσοχή, δεν ήταν σε θέση να σκεφτούν στρατηγικές για τον περιορισμό και έλεγχο διασπαστικών παραγόντων. Τέλος, σημαντικές σχέσεις εμφανίστηκαν με τις επιδόσεις σε δοκιμασίες επιτελικών παραμέτρων της προσοχής. Οι ελλείψεις στην ενημερότητα των παιδιών με ΔΕΠΥ-ΜΤ συνάδουν με μετωπιαία εκτελεστική δυσλειτουργία που αφορά την ελλιπή παρακολούθηση και εφαρμογή των στρατηγικών για τον περιορισμό της διάσπασης της προσοχής. Η εξέταση της ελλιπούς ενημερότητας ως διαμεσολαβητικού παράγοντα, τόσο για την κατανόηση των ελλειμμάτων προσοχής όσο και για την εφαρμογή αποτελεσματικών παρεμβάσεων, θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο μελλοντικών ερευνών.

Προμετωπιαίες αποκρίσεις των παιδιών σε θετικά συναισθηματικά ερεθίσματα ως συνάρτηση της κοινωνικής σύνδεσης και της γονεϊκής αισθητηριακής ευαισθησίας: Ευρήματα από fNIRS

Αντώνης Χρήστου[1], Κώστας Φάντης[2], Ιωάννης Μαυρομμάτης[2] & Γεωργία Σούρσου[2]

[1]Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, [2]Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Λευκωσία, Κύπρος

Η ικανότητα των παιδιών να ανταποκρίνονται σε θετικά κοινωνικά ερεθίσματα αποτελεί θεμέλιο της συναισθηματικής ευεξίας και της κοινωνικής προσαρμογής. Παρότι έχει αναγνωριστεί η σημασία τόσο των ατομικών χαρακτηριστικών των παιδιών όσο και του οικογενειακού πλαισίου για την κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη, οι νευρωνικοί μηχανισμοί μέσω των οποίων αυτοί οι παράγοντες αλληλεπιδρούν παραμένουν ελλιπώς διερευνημένοι. Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο η κοινωνική σύνδεση των παιδιών και η Ευαισθησία Αισθητηριακής Επεξεργασίας των γονέων διαμορφώνουν την προμετωπιαία εγκεφαλική ενεργοποίηση των παιδιών κατά την επεξεργασία συναισθηματικών ερεθισμάτων. Στην έρευνα συμμετείχαν 87 παιδιά μέσης παιδικής ηλικίας (8–12 ετών) και ένας εκ των γονέων τους. Η εγκεφαλική δραστηριότητα των παιδιών καταγράφηκε με λειτουργική φασματοσκοπία εγγύς υπέρυθρου (fNIRS) κατά τη διάρκεια παθητικής παρακολούθησης εικόνων που απεικόνιζαν χαρούμενα, θυμωμένα, φοβικά και λυπηρά συναισθηματικά ερεθίσματα. Η κοινωνική σύνδεση των παιδιών και η ΕΑΕ των γονέων αξιολογήθηκαν μέσω σταθμισμένων ερωτηματολογίων. Αναλύθηκαν τα επίπεδα οξυγονωμένης αιμοσφαιρίνης (HbO) σε δεξιές, μεσαίες

και αριστερές προμετωπιαίες περιοχές, με σκοπό τη διερεύνηση των αλληλεπιδράσεων μεταξύ συναισθηματικού φορτίου, εγκεφαλικής περιοχής και ατομικών διαφορών. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν μια σύνθετη αλληλεπίδραση μεταξύ συναισθήματος, προμετωπιαίας περιοχής, κοινωνικής σύνδεσης του παιδιού και ΕΑΕ του γονέα. Η επίδραση αυτή ήταν ειδική για τα θετικά (χαρούμενα) ερεθίσματα και εκδηλώθηκε κυρίως στις μεσαίες και αριστερές προμετωπιαίες περιοχές. Συγκεκριμένα, παιδιά με χαμηλότερη κοινωνική σύνδεση των οποίων οι γονείς εμφάνιζαν υψηλή ΕΑΕ παρουσίασαν αυξημένη προμετωπιαία ενεργοποίηση κατά την επεξεργασία θετικών κοινωνικών ερεθισμάτων, ενώ το μοτίβο αυτό αντιστρεφόταν σε παιδιά με υψηλότερη κοινωνική σύνδεση. Τα ευρήματα υποδεικνύουν ότι η νευρωνική επεξεργασία θετικών κοινωνικών πληροφοριών στη μέση παιδική ηλικία διαμορφώνεται από τη δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ χαρακτηριστικών του παιδιού και της γονεϊκής ευαισθησίας. Η αυξημένη προμετωπιαία ενεργοποίηση σε παιδιά χαμηλής κοινωνικής σύνδεσης με ιδιαίτερα ευαίσθητους γονείς ενδέχεται να αντανακλά μηχανισμούς αντισταθμιστικής ή ενισχυμένης ρύθμισης της κοινωνικής εμπλοκής. Τα αποτελέσματα συνάδουν με το μοντέλο της διαφορικής ευαλωτότητας και αναδεικνύουν τη σημασία της συνεξέτασης χαρακτηριστικών σε δυάδες παιδιών-γονέων για την κατανόηση της κοινωνικο-συναισθηματικής εγκεφαλικής ανάπτυξης και τον σχεδιασμό στοχευμένων παρεμβάσεων.

Συσχετίσεις Θεωρίας του Νου και επιτελικών λειτουργιών σε παιδιά με ιστορικό παραμέλησης

Στέλλα Τσερμεντσέλη[1], Ιωάννης Κοζιάκης[1] & Ευαγγελία-Χρυσάνθη Κούκλαρη[2]

[1]Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Εργαστήριο Αναπτυξιακής και Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, [2]Τμήμα Παιδοψυχιατρικής, Νοσοκομείο Παίδων «Η Αγία Σοφία», Ιατρική Σχολή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παιδική παραμέληση και η διαβίωση σε δομές παιδικής προστασίας μπορούν να επηρεάσουν καθοριστικά την κοινωνικογνωστική και γνωστική ανάπτυξη. Η παρούσα μελέτη διερευνά τις συσχετίσεις μεταξύ Θεωρίας του Νου (ΘτΝ) και Επιτελικών Λειτουργιών (ΕΛ) σε παιδιά με ιστορικό παραμέλησης που φιλοξενούνται σε τέτοιες μονάδες, σε σύγκριση με παιδιά τυπικής ανάπτυξης που ζουν με τις βιολογικές τους οικογένειες. Συμμετείχαν παιδιά σχολικής ηλικίας (7-12 ετών) που διαβιούν σε δομές παιδικής προστασίας (N = 153) και παιδιά που ζουν με τις βιολογικές τους οικογένειες (N = 190), αντιστοιχισμένα ως προς ηλικία, το φύλο και το νοητικό δυναμικό. Η ΘτΝ αξιολογήθηκε μέσω δοκιμασιών ψευδών πεποιθήσεων και αναγνώρισης συναισθημάτων/νοητικών καταστάσεων, ενώ οι ΕΛ εξετάστηκαν με δοκιμασίες ψυχρών (αναστολή, εργαζόμενη μνήμη, γνωστική ευελιξία, προγραμματισμός) και θερμών (συναισθηματική λήψη αποφάσεων, καθυστέρηση ικανοποίησης) ΕΛ. Στην ομάδα των παιδιών που ζουν σε δομές παιδικής προστασίας, οι δεξιότητες ΘτΝ εμφάνισαν σημαντικές και ισχυρότερες συσχετίσεις με δείκτες ΕΛ σε σύγκριση με τα παιδιά που ζουν με τις οικογένειές τους. Οι αναλύσεις παλινδρόμησης έδειξαν ότι η ΘτΝ προέβλεψε την επίδοση στις ΕΛ μόνο στην ομάδα παραμέλησης, ενώ στην ομάδα τυπικής διαβίωσης οι ΕΛ προέβλεψαν τη ΘτΝ, υποδηλώνοντας διαφορετικά αναπτυξιακά πρότυπα αλληλεπίδρασης των δύο συστημάτων. Τα ευρήματα δείχνουν ότι η σχέση μεταξύ ΘτΝ και ΕΛ διαφοροποιείται ανάμεσα στις δύο ομάδες. Στα παιδιά με ιστορικό παραμέλησης, η ΘτΝ προβλέπει την ΕΛ, αντίθετα, στα παιδιά που ζουν με τις βιολογικές τους οικογένειες παρατηρείται το τυπικό αναπτυξιακό μοτίβο, όπου οι ΕΛ αποτελούν τον ισχυρότερο προγνωστικό παράγοντα της ΘτΝ. Τα αποτελέσματα αυτά αναδεικνύουν την ανάγκη για παρεμβάσεις που λαμβάνουν υπόψη τις διαφοροποιημένες αυτές αναπτυξιακές αλληλεπιδράσεις σε παιδιά που μεγαλώνουν σε δομές παιδικής προστασίας.

Μετα-ανάλυση δεύτερης τάξης: Κυριοχειρία σε ψυχικές και νευροαναπτυξιακές διαταραχές

Μαριέττα Παπαδάτου-Παστού[1,2]

[1]Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, [2]Ίδρυμα Ιατροβιολογικών Ερευνών της Ακαδημίας Αθηνών

Την τελευταία δεκαετία, αρκετές μετα-αναλύσεις έχουν εξετάσει την προτίμηση χεριού (κυριοχειρία) σε ψυχικές και νευροαναπτυξιακές διαταραχές. Ορισμένες διαταραχές, όπως η σχιζοφρένεια, βρέθηκαν να σχετίζονται με αυξημένα ποσοστά άτυπης κυριοχειρίας (δηλαδή μη δεξιοχειρίας, αριστερόχειρας ή μεικτής κυριοχειρίας), ενώ άλλες, όπως η κατάθλιψη, όχι. Για τη διερεύνηση ευρύτερων σχέσεων μεταξύ κυριοχειρίας και ψυχοπαθολογίας και την αξιολόγηση παραγόντων που επιδρούν στη σχέση αυτή ανεξαρτήτως διάγνωσης, είναι σημαντικό να πραγματοποιηθεί μετα-ανάλυση υψηλότερης τάξης, βασισμένη σε δεδομένα προηγούμενων μετα-αναλύσεων. Διεξήχθη μετα-ανάλυση δεύτερης τάξης, η οποία περιλάμβανε ανασκόπηση, επικαιροποίηση και επα-ανάλυση δέκα υφιστάμενων μετα-αναλύσεων για την προτίμηση χεριού σε διάφορες ψυχικές και νευροαναπτυξιακές διαταραχές. Συνολικά αναλύθηκαν 402 σύνολα δεδομένων περιλαμβάνοντας 202.434 συμμετέχοντες. Η άτυπη κυριοχειρία ήταν σημαντικά πιο συχνή στα άτομα με διαταραχές σε σχέση με το γενικό πληθυσμό (μη δεξιόχειρες περιττός λόγος (Odds ratio, OR): 1.46· αριστερόχειρες OR: 1.34· μεικτή κυριοχειρία OR: 1.63). Οι διαφορές σχετίζονταν με τη διάγνωση· π.χ. η σχιζοφρένεια σχετιζόταν έντονα με άτυπη κυριοχειρία. Οι αναλύσεις παρεμβαλλόμενων μεταβλητών ανέδειξαν ότι οι νευροαναπτυξιακές διαταραχές, η πρώιμη ηλικία έναρξης και τα γλωσσικά συμπτώματα συσχετίζονται με υψηλότερα ποσοστά άτυπης κυριοχειρίας. Η μελέτη δείχνει πως η κυριοχειρία έχει δυνατότητες αλλά και όρια ως βιοδείκτης ψυχικών και νευροαναπτυξιακών διαταραχών. Τονίζεται η σημασία της αξιοποίησης μετα-αναλύσεων για πιο αξιόπιστα συμπεράσματα.Συμπεράσματα: Η σχέση μεταξύ κυριοχειρίας και ψυχοπαθολογίας κατανοείται καλύτερα από μια διαγνωστικά διατομεακή, αναπτυξιακή και συμπτωματοκεντρική προσέγγιση.

Συμπόσιο 1 (Αμφιθέατρο 2)

Αντίληψη και συλλογιστική του χρόνου

Πρόεδρος: **Σαμαρτζή Σταυρούλα**
Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Συζητήτρια: **Αργυρώ Βατάκη**
Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Ο χρόνος είναι έννοια σύνθετη και πολύπλοκη. Επηρεάζει τη ζωή μας τόσο σε επίπεδο αντίληψης, όσο και σε επίπεδο συλλογιστικής, επίλυσης προβλημάτων και λήψης απόφασης. Τα δύο αυτά επίπεδα επιστημονικής ψυχολογικής προσέγγισης είναι διαφορετικά και εμπλέκουν γνωστικούς μηχανισμούς διαφορετικών τύπων: Αντιλήμματα ερεθισμάτων στην πρώτη περίπτωση, αναπαραστάσεις πληροφοριών, στη δεύτερη. Οι μέθοδοι μελέτης τόσο της αντίληψης όσο και της συλλογιστικής του χρόνου είναι επίσης διαφορετικές. Παραδοσιακά, στη μελέτη της αντίληψης του χρόνου χρησιμοποιούνται πειραματικά έργα εκτίμησης ή/και αναπαραγωγής της χρονικής διάρκειας. Τα έργα εκτίμησης περιλαμβάνουν έργα άμεσης εκτίμησης, έργα παραγωγής και έργα διάκρισης, όπου οι συμμετέχοντες πρέπει να «αναφέρουν» το μέγεθος της χρονικής διάρκειας ενός (συνήθως ακουστικού) ερεθίσματος το οποίο προηγήθηκε. Στα έργα αναπαραγωγής, οι συμμετέχοντες πρέπει να «αναπαράγουν» τη χρονική διάρκεια του ερεθίσματος. Από την άλλη πλευρά, στη μελέτη της συλλογιστικής του χρόνου χρησιμοποιούνται προβλήματα χρονικών σχέσεων διαφόρων τύπων (με μία ή με πολλαπλές λύσεις) τα οποία αφορούν σε διαφορετικές χρονικές συνιστώσες (χρονική έναρξη των γεγονότων, χρονική λήξη των γεγονότων, χρονική διάρκεια των γεγονότων) και απαιτούν σκέψη και λήψη απόφασης. Σε αυτό το Συμπόσιο διερευνάται η σχέση μεταξύ αντίληψης και συλλογιστικής του χρόνου στον άνθρωπο καθώς οι μέχρι σήμερα μελέτες εξετάζουν τις δύο λειτουργίες ανεξάρτητα. Μετά την παρουσίαση του θεωρητικού πλαισίου, παρουσιάζονται δύο σύγχρονες εμπειρικές έρευνες, αντιπροσωπευτικές της μεθοδολογίας των δύο χώρων. Η πρώτη χρησιμοποιεί έργα χρονικής εκτίμησης και έργα προβλημάτων με μία λύση, που βασίζονται στη χρήση χωρικών αναπαραστάσεων. Η δεύτερη έρευνα χρησιμοποιεί έργα χρονικής αναπαραγωγής και έργα προβλημάτων με πολλαπλές λύσεις, που βασίζονται στη χρήση λογικών αναπαραστάσεων. Στα ευρήματα των παραπάνω ερευνών δεν παρατηρήθηκαν συσχετίσεις μεταξύ των επιδόσεων χρονικής αντίληψης και χρονικής

συλλογιστικής, συνηγορώντας ότι οι δύο ικανότητες βασίζονται σε γνωστικούς μηχανισμούς οι οποίοι είναι διακριτοί.

Αντίληψη και συλλογιστική του χρόνου

Σαμαρτζή Σταυρούλα

Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Ο χρόνος είναι έννοια σύνθετη και πολύπλοκη. Επηρεάζει τη ζωή μας τόσο σε επίπεδο αντίληψης, όσο και σε επίπεδο συλλογιστικής, επίλυσης προβλημάτων και λήψης απόφασης. Τα δύο αυτά επίπεδα επιστημονικής ψυχολογικής προσέγγισης είναι διαφορετικά και εδράζονται σε γνωστικούς μηχανισμούς διαφορετικών τύπων: Αντιλήμματα ερεθισμάτων στην πρώτη περίπτωση, αναπαραστάσεις πληροφοριών, στη δεύτερη. Οι μέθοδοι μελέτης τόσο της αντίληψης όσο και της συλλογιστικής του χρόνου είναι επίσης διαφορετικές. Παραδοσιακά, στη μελέτη της αντίληψης του χρόνου χρησιμοποιούνται πειραματικά έργα εκτίμησης ή/και αναπαραγωγής της χρονικής διάρκειας. Τα έργα εκτίμησης περιλαμβάνουν έργα άμεσης εκτίμησης, έργα παραγωγής και έργα διάκρισης, όπου οι συμμετέχοντες πρέπει να «αναφέρουν» το μέγεθος της χρονικής διάρκειας ενός (συνήθως ακουστικού) ερεθίσματος το οποίο προηγήθηκε. Στα έργα αναπαραγωγής, οι συμμετέχοντες πρέπει να «αναπαράγουν» τη χρονική διάρκεια του ερεθίσματος. Από την άλλη πλευρά, στη μελέτη της συλλογιστικής του χρόνου χρησιμοποιούνται προβλήματα χρονικών σχέσεων διαφόρων τύπων (με μία ή με πολλαπλές λύσεις) τα οποία αφορούν σε διαφορετικές χρονικές συνιστώσες (χρονική έναρξη των γεγονότων, χρονική λήξη των γεγονότων, χρονική διάρκεια των γεγονότων) και η επεξεργασία της πληροφορίας προϋποθέτει σκέψη και λήψη απόφασης. Καθώς η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ των δύο γνωστικών διεργασιών δεν έχει αποτελέσει έως τώρα αντικείμενο ενδελεχούς μελέτης, το ερώτημα εάν πρόκειται για εκφάνσεις της ίδιας βασικής γνωστικής διεργασίας ή αντίθετα, πρόκειται για δύο διαφορετικές δομικά και λειτουργικά διεργασίες, παρουσιάζει μεγάλο επιστημονικό ενδιαφέρον και αξίζει περαιτέρω ανάλυσης.

Χρονική εκτίμηση και επίλυση χρονικών προβλημάτων με μία λύση, με τη χρήση χωρικών αναπαραστάσεων

Αφροδίτη Σταθοπούλου, Φώτιος Φωτιάδης & Σαμαρτζή Σταυρούλα

Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Παρουσιάζεται μελέτη η οποία διερευνά τη σχέση μεταξύ της χρονικής αντίληψης και της χρονικής συλλογιστικής, δύο κεντρικών γνωστικών διεργασιών της ανθρώπινης σκέψης. Η χρονική αντίληψη αναφέρεται στην ικανότητα των ατόμων να εκτιμούν και να αναγνωρίζουν τη διάρκεια γεγονότων χωρίς τη χρήση εξωτερικών εργαλείων, όπως τα ρολόγια. Η χρονική συλλογιστική από την άλλη πλευρά αφορά στην ικανότητα χρήσης χρονικών πληροφοριών για την επίλυση προβλημάτων που αφορούν τη χρονική αλληλουχία, τη διάρκεια και τη χρονική τάξη γεγονότων. Στην έρευνα συμμετείχαν 25 ενήλικες ηλικίας 18–30 ετών, οι οποίοι σε πρώτη φάση κλήθηκαν να εκτιμήσουν άμεσα τη χρονική διάρκεια ενός ερεθίσματος που εμφανιζόταν στην οθόνη του υπολογιστή, χωρίς τη χρήση εξωτερικών χρονομετρικών μέσων. Στη συνέχεια, οι συμμετέχοντες έπρεπε να απαντήσουν σε ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο το οποίο περιλάμβανε προβλήματα χρονικών σχέσεων επιδεχόμενων μίας και μόνο σωστής απάντησης, σχετικά με τις συνιστώσες «χρονική έναρξη», «χρονική λήξη» και «διάρκεια» γεγονότων. Για κάθε πρόβλημα παρουσιάζονταν δεδομένα ως προς τις δύο χρονικές συνιστώσες και τους ζητείτο η απάντηση/συμπέρασμα ως προς την τρίτη. Συγχρόνως τους ζητήθηκε να τοποθετήσουν τα χρονικά δεδομένα πάνω σε γραμμές που αντιπροσώπευαν χρονικά διαστήματα, κάνοντας έτσι χρήση χωρικών αναπαραστάσεων προκειμένου να λύσουν τα προβλήματα αλλά και να αξιολογήσουν τις απαντήσεις τους. Στα ευρήματα εφαρμόστηκε ανάλυση συσχέτισης, σύμφωνα με την οποία δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ των επιδόσεων στο έργο χρονικής αντίληψης και στο έργο χρονικής συλλογιστικής. Τα δεδομένα αυτά υποδεικνύουν ότι οι δύο γνωστικές διεργασίες είναι διακριτές και πιθανώς βασίζονται σε μηχανισμούς

ανεξάρτητους μεταξύ τους. Παρά τους περιορισμούς, τα ευρήματα προσφέρουν σημαντικές ενδείξεις για τη φύση των δύο διεργασιών και αναδεικνύουν την ανάγκη για μελλοντικές μελέτες με μεγαλύτερα και πιο διαφοροποιημένα δείγματα.

Χρονική αναπαραγωγή και επίλυση χρονικών προβλημάτων με πολλαπλές λύσεις, με τη χρήση λογικών αναπαραστάσεων

Μαργαρίτα Φιλοπούλου, Φώτιος Φωτιάδης & Σαμαρτζή Σταυρούλα
Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Παρουσιάζεται μελέτη η οποία διερευνά τη σχέση μεταξύ της χρονικής αντίληψης και της χρονικής συλλογιστικής, δύο θεμελιωδών γνωστικών διεργασιών που συμβάλλουν στην κατανόηση και οργάνωση των χρονικών πληροφοριών. Η χρονική αντίληψη αφορά την εκτίμηση και επεξεργασία της διάρκειας μέσω μηχανισμών όπως η προσοχή και η μνήμη, ενώ η χρονική συλλογιστική αναφέρεται στην επίλυση προβλημάτων που σχετίζονται με τη διαδοχή, την έναρξη, τη λήξη και τη διάρκεια γεγονότων, συνήθως μέσω λογικών αναπαραστάσεων. Στην έρευνα συμμετείχαν 25 ενήλικες ηλικίας 19–31 ετών και η πειραματική διαδικασία πραγματοποιήθηκε μέσω υπολογιστή. Οι συμμετέχοντες εκτέλεσαν έργα δύο τύπων: αρχικά τους παρουσιάστηκε ένα έργο χρονικής αναπαραγωγής, κατά το οποίο άκουγαν ηχητικά ερεθίσματα διαφορετικής διάρκειας και έπρεπε να αναπαράξουν τη διάρκειά τους. Για την αποφυγή νοητής καταμέτρησης του χρόνου στο αντιληπτικό έργο, χρησιμοποιήθηκε ταυτόχρονα δευτερεύον έργο αναγνώρισης συμβόλων. Στη συνέχεια συμμετείχαν σε ένα έργο χρονικής συλλογιστικής το οποίο περιλάμβανε προβλήματα χρονικών σχέσεων γεγονότων ως προς τη «χρονική έναρξη», τη «χρονική λήξη» και τη «διάρκειά» τους. Για κάθε πρόβλημα παρουσιάζονταν δεδομένα ως προς τις δύο χρονικές συνιστώσες και τους ζητείτο η απάντηση/συμπέρασμα ως προς την τρίτη, ενώ υπήρχαν πολλαπλές αποδεκτά ορθές απαντήσεις. Προκειμένου να επεξεργαστούν την πληροφορία και να καταλήξουν σε ένα συμπέρασμα, οι συμμετέχοντες έκαναν χρήση λογικών εσωτερικών αναπαραστάσεων. Στα ευρήματα εφαρμόστηκε ανάλυση συσχέτισης η οποία δεν έδειξε κάποια στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ της ακρίβειας στη χρονική αναπαραγωγή, κατά το έργο χρονικής αντίληψης και της ικανότητας επίλυσης χρονικών προβλημάτων, κατά το έργο χρονικής συλλογιστικής. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες αντιμετώπισαν δυσκολία στην αναγνώριση πολλαπλών σωστών λύσεων στα προβλήματα, γεγονός που υποδηλώνει αυξημένη γνωστική πολυπλοκότητα στη χρονική συλλογιστική. Τα δεδομένα αυτά συμβάλλουν στην κατανόηση της πολυδιάστατης επεξεργασίας του χρόνου στον ανθρώπινο νου υποδεικνύοντας ότι χρονική αντίληψη και χρονική υπολογιστική εδράζονται πιθανώς σε διαφορετικούς γνωστικούς μηχανισμούς και είναι δύο μάλλον διακριτές και ανεξάρτητες γνωστικές διεργασίες.

10:30 – 12:00

Θεματική συνεδρία 1 (Αμφιθέατρο 3)

Αντίληψη και Προσοχή

Προεδρείο: **Ελβίρα Μασούρα**
Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η αλληλεπίδραση της προσοχής και των παραβιάσεων σκηνών στην αντίληψη του χρόνου.

Ουρανία Ταχματζίδου, Ευγενία Χαρίκλεια Λάζαρη & Αργυρώ Βατάκη
Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Οι παραβιάσεις της γνώσης για την δομή του κόσμου μπορούν να οδηγήσουν σε διαστρέβλωση της χρονικής αντίληψης. Πιο συγκεκριμένα, σκηνές που περιέχουν αντικείμενα εκτός πλαισίου (σημασιολογικές παραβιάσεις) τείνουν να υποεκτιμώνται, ενώ σκηνές με αντικείμενα που παραβιάζουν χωρικούς κανόνες (συντακτικές παραβιάσεις) υπερεκτιμώνται χρονικά. Προηγούμενες μελέτες έδειξαν πως η επίδραση των παραβιάσεων στην

εκτίμηση του χρόνου μπορεί να τροποποιηθεί μέσω χειρισμών «από κάτω προς τα πάνω» της προσοχής. Ωστόσο, δεν έχει διερευνηθεί κατά πόσο ένας χειρισμός προσοχής «από πάνω προς τα κάτω», όπως η διατροπική ένδειξη, μπορεί να επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα. Στην παρούσα έρευνα, χρησιμοποιήσαμε μια δοκιμασία παραδοξότητας και νατουραλιστικές σκηνές με ή χωρίς σημασιολογικές και συντακτικές παραβιάσεις, οι οποίες συνδυάστηκαν με σύμφωνα ή ασύμφωνα ακουστικά ερεθίσματα, ή με λευκό θόρυβο. Υποθέσαμε ότι τόσο οι σημασιολογικές όσο και οι συντακτικές παραβιάσεις θα γίνονται αντιληπτές ως μεγαλύτερης διάρκειας όταν συνοδεύονται από σύμφωνους, σε σύγκριση με ασύμφωνους ήχους ή λευκό θόρυβο, λόγω της μετακίνησης της προσοχής προς τις παραβιάσεις. Επιπλέον, αναμέναμε ότι η επίδραση της διατροπικής ένδειξης θα είναι ασθενέστερη στις σημασιολογικές σε σύγκριση με τις συντακτικές παραβιάσεις, λόγω πιθανής αλληλεπίδρασης τους. Τα αποτελέσματα δεν έδειξαν επίδραση της διατροπικής ένδειξης στην χρονική εκτίμηση των συντακτικών παραβιάσεων, που μπορεί να οφείλεται στο υψηλότερο αντιληπτικό τους φορτίο, το οποίο πιθανώς εμπόδισε τη διατροπική ένδειξη να κατευθύνει την προσοχή προς τους στόχους. Αντιθέτως, υπήρχε επίδραση στις χρονικές εκτιμήσεις των σημασιολογικών παραβιάσεων, με τις σκηνές που συνοδεύονταν από ασύμφωνα ακουστικά ερεθίσματα να υπερεκτιμώνται χρονικά σε σύγκριση με εκείνες που συνοδεύονταν από σύμφωνα ερεθίσματα. Τα αποτελέσματα αυτά συνάδουν με προηγούμενη βιβλιογραφία, η οποία δείχνει ότι μη σχετικά ακουστικά ερεθίσματα ενισχύουν την προσοχή προς τον οπτικό στόχο. Συνολικά, τα ευρήματά δείχνουν ότι οι χειρισμοί προσοχής «από πάνω προς τα κάτω» επηρεάζουν διαφορετικά τις σημασιολογικές και συντακτικές παραβιάσεις, υπογραμμίζοντας τον ρόλο της προσοχής στην χρονική αντίληψη.

Η φαινομενολογία των επιθανάτιων εμπειριών: Μία έμφαση στον χρόνο και τις νοητικές λειτουργίες.

Χρυσαυγή Παναγιώτου[1], Λία Μπούρα[1], Γεωργία Κουπρίζα[1], Στέφανος Κολοκοτρώνης[1], Νικολέτα Γκατσωνίδου[1], Δέσποινα Πιοτοπούλου[1], Παναγιώτης Ζώγας[2], Κωνσταντίνος Καϊμάκης[2], Παύλος Λιβιτσάνος[2], Αθανάσιος Μπαλωμένος[2], Στέλιος Γεωργαράς[2], Γιάννης Κοψίνης[2] & Αργυρώ Βατάκη[1]

[1]Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, [2]Libra AI Technologies

Οι επιθανάτιες εμπειρίες αποτελούν αντικείμενο μελέτης ποικίλων θεωρητικών πεδίων, από την φιλοσοφία έως και τις νευροεπιστήμες. Στο πλαίσιο της γνωστικής ψυχολογίας, οι επιθανάτιες εμπειρίες παρέχουν μία μοναδική ευκαιρία μελέτης των νοητικών λειτουργιών υπό συνθήκες πίεσης. Σύμφωνα με καταγεγραμμένες ανεκδοτολογικές αφηγήσεις, κατά την διάρκεια μίας επιθανάτιας εμπειρίας παρατηρούνται αλλοιώσεις στις νοητικές λειτουργίες, όπως η ταχύτερη λήψη αποφάσεων, η ανάμνηση μέρους ή του συνόλου της ζωής του ατόμου, η έντονη αίσθηση γαλήνης καθώς και η παρουσία αισθητηριακών αλλοιώσεων (πχ. οξυμένες αισθήσεις, ψευδαισθήσεις). Ταυτόχρονα, ενδιαφέρον παρουσιάζει η αντίληψη του χρόνου κατά την διάρκεια τέτοιων εμπειριών, η οποία συχνά περιγράφεται ως επιταχυμένη, επιβραδυμένη ή μη γραμμική. Η παρούσα έρευνα εξετάζει την φαινομενολογία των επιθανάτιων εμπειριών με έμφαση σε στοιχεία που υποδηλώνουν αλλοιώσεις στην χρονική αντίληψη, τις νοητικές λειτουργίες καθώς και στον συνδυασμό των δύο. Για τον σκοπό αυτό αναλύθηκαν 2350 αφηγήσεις επιθανάτιων εμπειριών με την μέθοδο της επισημείωσης. Για την επεξεργασία των αφηγήσεων χρησιμοποιήθηκε ένα σχήμα επισημείωσης βασισμένο τόσο στην υπάρχουσα βιβλιογραφία όσο και σε στοιχεία από την κλίμακα επιθανάτιων μαρτυριών του Greyson (Near-Death Experience Scale), ενός ευρέως χρησιμοποιούμενου εργαλείου που διακρίνει τις επιθανάτιες εμπειρίες από άλλα βιώματα. Η ανάλυση των δεδομένων παρέχει μία ισχυρή αποτύπωση της φαινομενολογίας των επιθανάτιων μαρτυριών διερευνώντας την παρουσία και την φύση των αλλοιώσεων στην χρονική αντίληψη και τις νοητικές λειτουργίες.

Η σύνταξη της δράσης σε άτομα με αριστερό εγκεφαλικό επεισόδιο.

Γιώργος Παπαγεωργίου[1], Δημήτρης Κασελίμης[1,2], Νικόλαος Λάσκαρης[3], Τζωρτζίνα Αγγελοπούλου[1,2], Δημήτρης Τσολακόπουλος[1,2], Luciano Fadiga[4] & Κώστας Πόταγας[1]

[1] Μονάδα Νευροψυχολογίας και Διαταραχών Λόγου, Α' Νευρολογική Κλινική ΕΚΠΑ, ΓΝΑ Αιγινήτειο, [2]Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, [3]Τμήμα Μηχανικών Βιομηχανικής Σχεδίασης και Παραγωγής, Σχολή Μηχανικών, ΠΑΔΑ, Αθήνα, [4]IIT@UniFe Center for Translational Neurophysiology, Istituto Italiano di Tecnologia, Ferrara, Italy

Πλήθος νευροφυσιολογικών και νευροανατομικών ενδείξεων αναφέρουν την στενή σχέση λόγου και δράσης, η οποία γίνεται εμφανής σε άτομα με αριστερό εγκεφαλικό επεισόδιο. Λαμβάνοντας υπόψη δεδομένα που υποδεικνύουν δυσκολία στην κατανόηση δράσεων από άτομα με αριστερό εγκεφαλικό επεισόδιο, διερευνήσαμε τα πιθανά ελλείμματα αυτών των ατόμων στη κατανόηση της σύνταξη της δράσης. Χορηγήθηκε μία δοκιμασία κατανόησης της σύνταξης της δράσης σε 31 ασθενείς μετά από αριστερό εγκεφαλικό επεισόδιο και διαταραχές λόγου, και σε 31 υγιείς μάρτυρες. Παρουσιάστηκαν αρχικά 3 βιντεοσκοπημένα είδη δράσης: μεταβατικές δράσεις (πράξεις με αντικείμενα), αμετάβατες δράσεις (πράξεις χωρίς αντικείμενα) και φυσικά γεγονότα (χωρίς ανθρώπινη συμμετοχή). Στη συνέχεια, παρουσιάστηκαν τέσσερα καρέ από το κάθε βίντεο σε τυχαία σειρά, τα οποία οι συμμετέχοντες έπρεπε να τοποθετήσουν σε σωστή αλληλουχία ώστε να αντιστοιχεί στη δράση που είχαν παρακολουθήσει προηγουμένως. Για κάθε ερέθισμα καταγράφθηκε η ακρίβεια των απαντήσεων, ο χρόνος των επιμέρους αποκρίσεων, και ο συνολικός χρόνος ολοκλήρωσης. Η ομάδα ελέγχου εμφάνισε στατιστικά σημαντικούς μικρότερους χρόνους ολοκλήρωσης και υψηλότερη ακρίβεια απαντήσεων σε σχέση με τους ασθενείς, σε όλα τα είδη δράσης (αναλύσεις t-test ανεξάρτητων δειγμάτων). Μικτές αναλύσεις διακύμανσης έδειξαν ότι εντός της ομάδας των ασθενών υπήρχε σημαντική δυσκολία στις μεταβατικές δράσεις σε σχέση με τις αμετάβατες και τα φυσικά γεγονότα. Το μοτίβο αυτό δεν βρέθηκε στην ομάδα ελέγχου. Νευροαπεικονιστικές αναλύσεις έδειξαν σημαντική συσχέτιση μεταξύ της βλάβης στη καλυπτρική μοίρα της περιοχής Broca και τον χρόνο ολοκλήρωσης και στα τρία είδη δράσεων. Σύμφωνα με τα ευρήματά μας, οι ασθενείς με αριστερό εγκεφαλικό επεισόδιο και διαταραχές λόγου, παρουσιάζουν σημαντική δυσκολία στην επεξεργασία και την κατανόηση δράσεων, γεγονός που αναδεικνύει την επίπτωση των βλαβών του αριστερού ημισφαιρίου στον σχεδιασμό και τη σύνταξη της δράσης. Τα αποτελέσματα αυτά επισημαίνουν την ανάγκη αξιολόγησης της κατανόησης της δράσης, και αναδεικνύουν τη συμβολή της περιοχής Broca σε μη γλωσσικά έργα.

Γνωστικός φόρτος (cognitive load) και αθλητική απόδοση: η διαμεσολαβητική επίδραση της νοητικής κόπωσης.

Αργυρούλα Ζηκούλη[1] & Κωνσταντίνος Χατζηνικολάου[2]

[1]Μητροπολιτικό Κολλέγιο Θεσσαλονίκης, [2]Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η αθλητική απόδοση παραδοσιακά αποδίδεται σε φυσιολογικούς μηχανισμούς, ωστόσο η σύγχρονη Γνωστική Ψυχολογία αναδεικνύει τον καθοριστικό ρόλο των νοητικών διεργασιών. Ο "γνωστικός φόρτος" (Cognitive Load), που προκύπτει από τις αυξημένες απαιτήσεις επεξεργασίας πληροφοριών, οδηγεί στην εμφάνιση νοητικής κόπωσης (Mental Fatigue), μιας ψυχοβιολογικής κατάσταση που επηρεάζει αρνητικά την αθλητική επίδοση. Σκοπός της παρούσας ανασκοπικής μελέτης είναι να εξετάσει τους μηχανισμούς μέσω των οποίων ο γνωστικός φόρτος διαμεσολαβεί στην πτώση της απόδοσης, αναλύοντας τη διεθνή βιβλιογραφία υπό το πρίσμα δύο κεντρικών θεωρητικών μοντέλων. Σύμφωνα με το "μοντέλο εξάντλησης του εγώ" (Ego Depletion), η αυτορρύθμιση και η γνωστική προσπάθεια βασίζονται σε περιορισμένους πόρους. Η παρατεταμένη έκθεση σε γνωστικό φόρτο εξαντλεί αυτά τα αποθέματα, δυσχεραίνοντας τον έλεγχο της δράσης. Αυτή η εξάντληση συνδέεται άμεσα με το "ψυχοβιολογικό μοντέλο" (Psychobiological Model), το οποίο προτείνει ότι η νοητική κόπωση αυξάνει την υποκειμενική αντίληψη του κόπου (RPE). Ως αποτέλεσμα, ο αθλητής φτάνει ταχύτερα στο μέγιστο ανεκτό επίπεδο προσπάθειας, μειώνοντας την ένταση ή την αντοχή του. Επιπλέον, η έρευνα καταδεικνύει ότι η νοητική κόπωση επιφέρει έκπτωση στις εκτελεστικές λειτουργίες (αναστολή, λήψη αποφάσεων) και μεταβάλλει την οπτική συμπεριφορά (Gaze Behavior). Συγκεκριμένα, παρατηρείται μείωση της διάρκειας του "Quiet Eye" και λιγότερο αποτελεσματική στρατηγική οπτικής σάρωσης του περιβάλλοντος, οδηγώντας σε αυξημένα σφάλματα στα αθλήματα δεξιοτήτων. Η κατανόηση αυτών των μηχανισμών είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη προγραμμάτων γνωστικής προπόνησης που στοχεύουν στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας των αθλητών υπό συνθήκες υψηλής

πνευματικής πίεσης. Σε θεωρητικό επίπεδο, η παρούσα ανασκόπηση συμβάλλει στην ενοποίηση των μοντέλων νοητικής κόπωσης με τη φυσιολογία της άσκησης, προτείνοντας μια ολιστική θεώρηση της ανθρώπινης απόδοσης. Σε πρακτικό επίπεδο, τα ευρήματα αναδεικνύουν τη σημασία του ελέγχου του γνωστικού φόρτου πριν από αγώνες και προτείνουν την ενσωμάτωση εξειδικευμένων προγραμμάτων παρέμβασης στην καθημερινή προπονητική διαδικασία, με σκοπό τη βελτιστοποίηση της λήψης αποφάσεων και τη μείωση της υποκειμενικής κόπωσης.

Θεματική συνεδρία 2 (Αίθουσα Γ1)

Μάθηση

Προεδρείο: **Ειρήνη Σκοπελίτη**
Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης, ΕΚΠΑ

Ο ρόλος της φωνητικής επανάληψης στην εκμάθηση νέων λέξεων.

Efthymia C. Kapnoula[1,2] & Arthur G. Samuel[1,2,3]

[1]Basque Center on Cognition, Brain and Language, San Sebastián-Donostia, Ισπανία, [2]Ikerbasque-Basque Foundation for Science, Bilbao, Ισπανία, [3]Department of Psychology, Stony Brook University, New York, Η.Π.Α.

Μια διαισθητική ιδέα είναι ότι η φωνητική επανάληψη μιας καινούργιας λέξης διευκολύνει την ενσωμάτωσή της στο νοητικό λεξικό. Ωστόσο, ένας αυξανόμενος αριθμός εργασιών δείχνει ότι η φωνητική επανάληψη μπορεί να έχει αρνητικό αντίκτυπο στην εκμάθηση νέων λέξεων (Baese-Berk et al., 2025) . Εδώ εξετάσαμε την πηγή αυτής της αρνητικής επίδρασης. Υποθέσαμε ότι η φωνητική επανάληψη είναι επιζήμια επειδή συμπίπτει με την αντιληπτική επεξεργασία της φωνολογικής αναπαράστασης, διαταράσσοντας έτσι την ενσωμάτωσή της στο νοητικό λεξικό, και προβλέψαμε ότι η χρονική απομάκρυνση της εκφώνησης από την αντιληπτική επεξεργασία θα μετριάσει την αρνητική επίδραση της πρώτης. Οι συμμετέχοντες (149 ενήλικες) έμαθαν 12 νέες λέξεις, καθεμία από τις οποίες περιείχε τον ήχο /f/ ή /s/ (π.χ., ranpofita). Στη συνέχεια, η μάθηση αξιολογήθηκε με βάση την ικανότητα των νέων λέξεων να οδηγούν στην αντιληπτική επαναβαθμονόμηση (perceptual recalibration; Norris et al., 2003) διφορούμενων ήχων ομιλίας f/s. Κάθε συμμετέχων ανατέθηκε σε μία από τις τέσσερις συνθήκες: Μόνο Αντίληψη, Άμεση Φωνητική Επανάληψη, Φωνητική Επανάληψη με Μικρή Καθυστέρηση (2 δευτ.) και Φωνητική Επανάληψη με Μεγάλη Καθυστέρηση (4 δευτ.). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η άμεση επανάληψη είχε αρνητική επίδραση στην εκμάθηση λέξεων, αλλά η προσθήκη καθυστέρησης μείωσε αυτή την επίδραση. Αυτό το μοτίβο είναι συμβατό με την υπόθεση ότι η εκφώνηση μιας νέας λέξης αμέσως μετά την ακρόασή της διαταράσσει την ενσωμάτωσή της στο νοητικό λεξικό.

*Η παρούσα εργασία έχει δημοσιευθεί ως: Kapnoula, E. C., & Samuel, A. G. (2023). Wait long and prosper! Delaying production alleviates its detrimental effect on word learning. Language, Cognition and Neuroscience, 38(5), 724–744.

Βιβλιογραφία

Baese-Berk, M. M., Kapnoula, E. C., & Samuel, A. G. (2025). The relationship of speech perception and speech production: It's complicated. Psychonomic Bulletin & Review, 32(1), 226-242.

Norris, D., McQueen, J. M., & Cutler, A. (2003). Perceptual learning in speech. Cognitive Psychology, 47(2), 204–238.

Η επίδραση μιας μορφολογικής εκπαιδευτικής παρέμβασης στην ορθογραφική και αναγνωστική επίδοση μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες.

Στυλιανή Τσεσμελή[1], Μαριάννα Λαβίδα[1] & Μιχαήλ Αυγουστής[2]

[1]Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας, Πανεπιστήμιο Πατρών, [2]ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ Ρόδου

Σκοπός της εργασίας ήταν η μελέτη της επίδρασης μιας μορφολογικής εκπαιδευτικής παρέμβασης στην ορθογραφική και αναγνωστική επίδοση μαθητών δημοτικού σχολείου με μαθησιακές δυσκολίες. Οι συμμετέχοντες ήταν 66 μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες (41 αγόρια, 7-12 ετών, Μ.Ο.: 10,22 έτη), οι οποίοι φοιτούσαν στα Τμήματα Ένταξης 12 Δημοτικών Σχολείων (τάξεις: Α΄ - Στ΄) της Περιφέρειας Δωδεκανήσων. Όλοι οι μαθητές αξιολογήθηκαν προκαταρκτικά βάσει σταθμισμένων κριτηρίων της ανάγνωσης λέξεων/ψευδολέξεων, ορθογραφίας, προφορικού λεξιλογίου και αναγνωστικής κατανόησης κειμένων. Ακολούθησε η μελέτη παρέμβασης, η οποία περιλάμβανε: (i) Αρχική Αξιολόγηση ορθογραφίας κλιτών, παράγωγων, σύνθετων λέξεων/ψευδολέξεων (N= 136 ζεύγη διδαγμένων λέξεων και αδίδακτων λέξεων/ψευδολέξεων ομόλογης μορφολογικής δομής), (ii) Αρχική Αξιολόγηση αναγνωστικής κατανόησης κειμένων (N=3 αδίδακτα περιγραφικά κείμενα με ενσωματωμένες διδαγμένες λέξεις), (iii) Ψηφιακό Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα κλιτών, παράγωγων, σύνθετων λέξεων (N= 272), (iv) Τελική Αξιολόγηση ορθογραφίας (ίδια με την i). (v) Τελική Αξιολόγηση αναγνωστικής κατανόησης (ίδια με την ii). Τα αποτελέσματα της παρέμβασης έδειξαν ότι οι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες κατάφεραν να βελτιώσουν στατιστικώς σημαντικά την ορθογραφική τους επίδοση σε όλες τις κατηγορίες των λέξεων (κλιτών, παράγωγων, σύνθετων) που διδάχτηκαν κατά το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ως αποτέλεσμα της μορφολογικής παρέμβασης, και ιδιαίτερα στις παράγωγες και σύνθετες λέξεις, στις οποίες αντιμετώπιζαν σοβαρές ελλείψεις πριν την παρέμβαση. Επίσης, βελτίωσαν σημαντικά την επίδοσή τους στις λέξεις και ψευδολέξεις που δεν διδάχτηκαν κατά το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ως αποτέλεσμα της γενίκευσης της μάθησης σε αδίδακτα λεκτικά ερεθίσματα. Αξιοσημείωτο είναι ότι οι μαθητές βελτιώθηκαν στατιστικώς σημαντικά στην αναγνωστική κατανόηση αδίδακτων κειμένων τα οποία περιλάμβαναν διδαγμένες λέξεις, οι οποίες διδάχτηκαν κατά τη διάρκεια του εκπαιδευτικού προγράμματος, ως αποτέλεσμα της μεταφοράς της μάθησης των λέξεων αυτών στο κειμενικό συγκείμενο. Τα αποτελέσματα αυτά είναι συμβατά με τη διεθνή βιβλιογραφία και ευοίωνα για την αξιολόγηση και ανάπτυξη παρεμβατικών εργαλείων κατάλληλων για τις ευαίσθητες μαθησιακές ανάγκες των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες στο σχολικό πλαίσιο.

Από την ασυμφωνία IQ–επίδοσης στην ανάλυση του γνωστικού προφίλ: Η γνωστική προσέγγιση ως μετασχηματιστικό αξιολογικό πλαίσιο για τις ειδικές μαθησιακές Δυσκολίες.

Μαρία Κουλιανού[1] & Δήμητρα Λινάρδου[2]

[1]1ο ΚΕΔΑΣΥ Α' Αθήνας - 4ο ΣΔΕΥ, [2]ΚΕΔΑΣΥ Ευβοίας

Η παρούσα ανασκόπηση εξετάζει τη μετατόπιση των διαγνωστικών προσεγγίσεων στις Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες (ΕΜΔ) από το παραδοσιακό μοντέλο ασυμφωνίας μεταξύ μονοδιάστατου δείκτη νοημοσύνης και σχολικής επίδοσης προς μια δυναμική και πολυδιάστατη ερμηνεία του “ελλείμματος” της επίδοσης, βασισμένη στα υποκείμενα γνωστικά προφίλ. Με αφετηρία τις αλλαγές που εισήγαγε το DSM-5, αναλύονται τα διαγνωστικά κριτήρια διαφορετικών συστημάτων ταξινόμησης και οι επιπτώσεις τους στην αναγνώριση και αξιολόγηση μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η ανασκόπηση βασίστηκε σε συστηματική αναζήτηση της διεθνούς βιβλιογραφίας ERIC, PsycInfo, Web of Science για την περίοδο 2010–2024 και επιλέχθηκαν να παρουσιαστούν ενδεικτικές μελέτες που εστιάζουν σε δυσκολίες στη διατήρηση της προσοχής, στη μνήμη εργασίας, στην επεξεργασία γλωσσικών και αριθμητικών πληροφοριών και στις εκτελεστικές λειτουργίες, όπως η ικανότητα προγραμματισμού και αυτορρύθμισης. Τα ευρήματα αναδεικνύουν σημαντική ετερογένεια στα εφαρμοζόμενα διαγνωστικά κριτήρια και αξιολογικά εργαλεία, καθώς και ανεπαρκή ενσωμάτωση συνεκτικών θεωρητικών πλαισίων που να ερμηνεύουν τις υποκείμενες γνωστικές διεργασίες των μαθησιακών δυσκολιών και να τις συνδέουν με τη μαθησιακή επίδοση. Από την ανασκόπηση προκύπτει η αναγκαιότητα εννοιολογικής αναδιοργάνωσης της διάγνωσης, με τη γνωστική προσέγγιση να αναδεικνύεται ως μετασχηματιστικό πλαίσιο που επαναπροσδιορίζει τη νοημοσύνη ως ένα δυναμικό και πολυδιάστατο σύστημα γνωστικών διαδικασιών και όχι ως έναν απλό αριθμητικό δείκτη απόδοσης. Η έμφαση μετατοπίζεται από τη συνολική βαθμολογία IQ στην ανάλυση επιμέρους γνωστικών λειτουργιών όπως η προσοχή (εστίαση και διατήρηση της νοητικής προσπάθειας), η εργαζόμενη μνήμη, η ταχύτητα επεξεργασίας πληροφοριών, η εκτελεστική λειτουργία (σχεδιασμός, αναστολή,

γνωστική ευελιξία), η γλωσσική και συμβολική επεξεργασία, οι οπτικοχωρικές δεξιότητες, οι στρατηγικές επίλυσης προβλημάτων, επιτρέποντας μια πιο ακριβή, δίκαιη και αναπτυξιακά ευαίσθητη αναγνώριση των ΕΜΔ και τη διαμόρφωση στοχευμένων εκπαιδευτικών παρεμβάσεων.

Κίνητρα επίτευξης και συναισθήματα επίτευξης φοιτητών/τριών στο μάθημα της στατιστικής: Σχέσεις με τις στρατηγικές μάθησης και την ακαδημαϊκή επίδοση.

Αικατερίνη Νεραντζάκη & Γεωργία Σταυροπούλου
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα μελέτη διερεύνησε τον τρόπο με τον οποίο τα κίνητρα και τα συναισθήματα των φοιτητών/τριών επηρεάζουν τη συμμετοχή και την επίδοσή τους στο μάθημα της Στατιστικής (N = 377). Βασιζόμενη στη Θεωρία των Στόχων Επίτευξης και στη Θεωρία Ελέγχου–Αξίας, η έρευνα εξέτασε τρεις τύπους προσανατολισμού στόχων (στόχους μάθησης, στόχους επίδοσης-προσέγγισης και στόχους επίδοσης-αποφυγής) και τις σχέσεις τους με τα συναισθήματα επίτευξης, τη χρήση στρατηγικών μάθησης, και την τελική ακαδημαϊκή επίδοση. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν με τη χρήση των ερωτηματολογίων Patterns of Adaptive Learning Scales, Achievement Emotion Scale και Learning Strategies Questionnaire, ενώ η επίδοση των φοιτητών/τριών αποτιμήθηκε μέσω των τελικών εξετάσεων του εξαμήνου. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι φοιτητές/τριες με υψηλότερους στόχους μάθησης ανέφεραν υψηλότερα επίπεδα απόλαυσης πριν από τη μελέτη και συχνότερη χρήση στρατηγικών αναζήτησης βοήθειας και βαθιάς γνωστικής επεξεργασίας. Αντίθετα, οι φοιτητές/τριες με στόχους επίδοσης-αποφυγής βίωναν περισσότερα αρνητικά συναισθήματα μετά τη μελέτη του μαθήματος της Στατιστικής και είχαν την τάση να αποφεύγουν την αναζήτηση βοήθειας. Τα αρνητικά συναισθήματα μετά τη μάθηση συνδέθηκαν με χαμηλότερη επίδοση, ενώ τα θετικά συναισθήματα ενίσχυσαν τη μαθησιακή εμπλοκή. Επιπλέον, τα συναισθήματα λειτούργησαν ως μηχανισμός μέσω του οποίου τα κίνητρα επηρέασαν τα μαθησιακά αποτελέσματα. Τα ευρήματα αναδεικνύουν τη σημασία της καλλιέργειας στόχων μάθησης και θετικών συναισθηματικών εμπειριών για την υποστήριξη της αποτελεσματικής μάθησης στη Στατιστική.

13:00-14:30

Συμπόσιο 2 (Αμφιθέατρο ΣΚ ΙΙ)

Αποδομώντας τη μνημονική λειτουργία: Στάδια επεξεργασίας και λειτουργική οργάνωση

Πρόεδροι & Συζητητές: **Δημήτρης Κασελίμης[1,2] & Δημήτρης Τσολακόπουλος[1,2]**
[1]Μονάδα Νευροψυχολογίας και Διαταραχών του Λόγου, 1η Νευρολογική Κλινική, Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Τμήμα Ιατρικής, ΕΚΠΑ, [2]Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η μνήμη συχνά προσεγγίζεται ως μια ενιαία νοητική λειτουργία, με τις παρατηρούμενες μεταβολές της να ερμηνεύονται κυρίως ως δείκτες έκπτωσης. Ωστόσο, η σύγχρονη βιβλιογραφία υποδεικνύει ότι η μνήμη αποτελείται από διακριτές διεργασίες, οι οποίες διαφοροποιούνται ως προς τους υποκείμενους μηχανισμούς, τη λειτουργική τους συμβολή και τον βαθμό ευαλωτοτητας τους. Το παρόν συμπόσιο στοχεύει στην επανεξέταση της μνήμης πέρα από το μοντέλο της ενιαίας λειτουργίας, αναδεικνύοντας τη διαφοροποίηση μνημονικών σταδίων, τον ρόλο και τη σχέση άλλων νοητικών μηχανισμών, καθώς και τη λειτουργική σημασία φαινομένων που παραδοσιακά ερμηνεύονται ως ελλείμματα. Η πρώτη παρουσίαση εξετάζει τη μνήμη ως σύνολο διακριτών αλλά αλληλένδετων διεργασιών, εστιάζοντας σε διαφορές μεταξύ κωδικοποίησης, παγίωσης και αναγνώρισης σε συνάρτηση με την ταχύτητα επεξεργασίας, όπως περιγράφεται στα μοντέλα γενικής νοητικής επιβράδυνσης, και στον επιτελικό έλεγχο της ανάκλησης. Η δεύτερη παρουσίαση επαναπλαισιώνει τη λήθη, μετατοπίζοντας την εστίαση από την παθητική απώλεια προς την κατανόησή της ως ενεργής και εν δυνάμει λειτουργικής διεργασίας, που μπορεί να υποστηρίζει την προσαρμοστικότητα και τη νοητική ευελιξία. Η τρίτη παρουσίαση εστιάζει σε εννοιολογικά και ψυχομετρικά ζητήματα της ενεργού μνήμης, αναδεικνύοντας την ετερογένεια των σχετικών

δοκιμασιών και τις επιπτώσεις της στη θεωρία και την κλινική-ερευνητική αξιολόγηση. Τέλος, η τέταρτη παρουσίαση επεκτείνει τη συζήτηση σε οικολογικά πλαίσια, διερευνώντας τη σχέση μνήμης και αφηγηματικών ικανοτήτων και αναδεικνύοντας τις διαφορετικές μνημονικές διεργασίες που εμπλέκονται σε διακριτά αφηγηματικά έργα. Συνολικά, το συμπόσιο προτείνει μια πολυεπίπεδη και λειτουργικά προσανατολισμένη ανάλυση της μνήμης, πέρα από διχοτομίες επιτυχίας και αποτυχίας.

Η πολυδιάστατη λεκτική μνήμη: Συμβολή της ηλικίας, ταχύτητας επεξεργασίας και επιτελικού ελέγχου

Δημήτρης Τσολακόπουλος[1,2], Δημήτρης Κασελίμης[1,2], Γεωργία Αγγελοπούλου[1,2] & Κωνσταντίνος Πόταγας[1]

[1]Μονάδα Νευροψυχολογίας και Διαταραχών του Λόγου, 1η Νευρολογική Κλινική, Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Τμήμα Ιατρικής, ΕΚΠΑ , Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, [2]Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η λεκτική μνήμη αποτελεί κεντρική νοητική λειτουργία που παρουσιάζει μεταβολές κατά τη διάρκεια της ενήλικης ζωής και περιλαμβάνει διακριτούς μηχανισμούς, όπως η κωδικοποίηση, η μάθηση, η ανάκληση και η διατήρηση νέων πληροφοριών. Η θεωρία της ταχύτητας επεξεργασίας υποστηρίζει ότι οι ηλικιακές διαφοροποιήσεις στη μνήμη οφείλονται κυρίως σε γενικευμένη επιβράδυνση της ταχύτητας επεξεργασίας. Ωστόσο, δεν έχει αποσαφηνιστεί πλήρως εάν η λεκτική μνήμη εξηγείται αποκλειστικά μέσω αυτού του μηχανισμού ή εάν η συμβολή της ταχύτητας διαφοροποιείται ανάλογα με το μνημονικό υποσύστημα. Στη μελέτη συμμετείχαν 66 υγιείς ενήλικες (M = 39.15 έτη, SD = 14.3), οι οποίοι αξιολογήθηκαν με το Auditory Verbal Learning Test (AVLT), εξετάζοντας δείκτες κωδικοποίησης, άμεσης ανάκλησης μετά από παρεμβολή, καθυστερημένης ανάκλησης και διατήρησης. Για την αξιολόγηση της ταχύτητας επεξεργασίας και των επιτελικών λειτουργιών χορηγήθηκαν το Symbol Digit Modalities Test και δοκιμασίες λεκτικής ροής αντίστοιχα. Πραγματοποιήθηκαν ιεραρχικές παλινδρομήσεις με τις επιδόσεις στις επιτελικές λειτουργίες, την ηλικία και τα έτη εκπαίδευσης ως ανεξάρτητες μεταβλητές και τις μνημονικές μεταβλητές ως εξαρτημένες. Τα αποτελέσματα έδειξαν επίδραση της ηλικίας για όλους τους δείκτες μνήμης. Η ταχύτητα επεξεργασίας επέδρασε στην κωδικοποίηση και στην άμεση ανάκληση μετά από παρεμβολή. Δεν βρέθηκε επίδραση των επιτελικών λειτουργιών. Τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι η λεκτική μνήμη δεν εξηγείται από έναν ενιαίο μηχανισμό γενικευμένης επιβράδυνσης. Η επίδραση της ταχύτητας επεξεργασίας φαίνεται να περιορίζεται κυρίως στην κωδικοποίηση και στην άμεση ανάκληση, ενώ η καθυστερημένη ανάκληση και η διατήρηση επηρεάζονται κυρίως από ηλικιακούς παράγοντες. Συνολικά, τα ευρήματά μας υποδεικνύουν ότι οι αλλαγές στη μνήμη προϊόντος του χρόνου είναι ένα σύνθετο φαινόμενο, το οποίο δεν εξηγείται αποκλειστικά από την ηλικία αλλά εμπλέκονται και άλλοι παράγοντες, όπως η ταχύτητα επεξεργασίας, η οποία επιδρά επιλεκτικά σε συγκεκριμένα μνημονικά υποσυστήματα. Περαιτέρω μελέτες με συμπερίληψη περισσότερων επιτελικών λειτουργιών είναι αναγκαίες για την αποσαφήνιση της μνημονικής έκπτωσης.

Αναπλαισιώνοντας τη λήθη ως λειτουργική διεργασία της μνήμης

Ιωάννα Πανοπούλου[1] & Δημήτρης Κασελίμης[1,2]

[1]Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, [2]Μονάδα Νευροψυχολογίας και Διαταραχών του Λόγου, 1η Νευρολογική Κλινική, Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Τμήμα Ιατρικής, ΕΚΠΑ

Η λήθη έχει παραδοσιακά ερμηνευθεί ως ένδειξη μνημονικής ανεπάρκειας, αποδιδόμενη είτε στη σταδιακή φθορά των μνημονικών ιχνών είτε σε παρεμβολές που οδηγούν σε απώλεια της πληροφορίας με την πάροδο του χρόνου. Στο κλινικό πλαίσιο, αντιμετωπίζεται συχνά μονοδιάστατα ως δείκτης δυσλειτουργίας ή νευροεκφυλισμού. Ωστόσο, σύγχρονες προσεγγίσεις στη γνωστική νευροεπιστήμη υποστηρίζουν ότι η λήθη δεν συνιστά απλώς αποτυχία του μνημονικού συστήματος, αλλά αντανακλά έναν ενεργό και προσαρμοστικό μηχανισμό ρύθμισης της νοητικής λειτουργίας.Η θεωρία της αναστολής και τα ευρήματα από το παράδειγμα της

"λήθης επαγόμενης από την ανάκληση" (retrieval-induced forgetting) καταδεικνύουν ότι η επιλεκτική καταστολή ανταγωνιστικών αναπαραστάσεων μειώνει την παρεμβολή και διευκολύνει την αποδοτική ανάκτηση σχετικών πληροφοριών Υπό αυτή την έννοια, η λήθη δεν αποτελεί παθητική απώλεια, αλλά λειτουργική διεργασία που βελτιστοποιεί τη μνημονική απόδοση. Παράλληλα, νευροβιολογικά δεδομένα υποδεικνύουν ότι η λήθη συνδέεται με ενεργές διαδικασίες συναπτικής αποδυνάμωσης και αναδιοργάνωσης μνημονικών ιχνών (engrams). Μοριακοί ρυθμιστικοί μηχανισμοί, όπως η πρωτεΐνη Rac1, φαίνεται να διαμεσολαβούν τη δυναμική αναδιαμόρφωση της συναπτικής ισχύος, υποδηλώνοντας ότι η λήθη αποτελεί ενδογενές και βιολογικά προγραμματισμένο στοιχείο της μνημονικής αρχιτεκτονικής.Υπό αυτό το πρίσμα, η λήθη διασφαλίζει γνωστική οικονομία, επιτρέποντας τη διατήρηση επικαιροποιημένων αναπαραστάσεων και την αποφυγή γνωστικού υπερφορτίου. Η παρούσα εισήγηση προτείνει μια εννοιολογική μετατόπιση: από τη θεώρηση της λήθης ως έλλειμμα προς την κατανόησή της ως διεργασία που υποστηρίζει την προσαρμοστικότητα και τη γνωστική ευελιξία. Θα συζητηθεί η διάκριση μεταξύ λειτουργικής και παθολογικής λήθης, με αναφορά τόσο στη φυσιολογική γήρανση όσο και σε κλινικές καταστάσεις (π.χ. νευροεκφυλιστικές διαταραχές), όπου η αποδιοργάνωση της μνημονικής δομής οδηγεί σε ποιοτικά διαφοροποιημένα πρότυπα απώλειας. Αναπλαισιώνοντας τη λήθη ως δυναμική και βιολογικά ρυθμιζόμενη διαδικασία, η παρουσίαση επιχειρεί να συμβάλλει σε ένα αναθεωρημένο θεωρητικό πλαίσιο για τη μνήμη, με συνέπειες για τη βασική έρευνα και την κλινική νευροψυχολογία.

Ψυχομετρική εγκυρότητα και εννοιολογική κατασκευή της ενεργού μνήμης

Άννα-Μαρία Ψαρομπά[1,2], Αργυρώ Βατάκη[2], Κωνσταντίνος Πόταγας[1] & Δημήτρης Κασελίμης[1,2]

[1]Μονάδα Νευροψυχολογίας και Διαταραχών του Λόγου, 1η Νευρολογική Κλινική, Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Τμήμα Ιατρικής, ΕΚΠΑ , Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, [2]Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η ενεργός μνήμη αποτελεί έναν από τους ισχυρότερους προβλεπτικούς δείκτες της γενικής ρέουσας νοημοσύνης. Ωστόσο, οι τρόποι αξιολόγησης της διαφέρουν σημαντικά κλινικά και ερευνητικά, οδηγώντας σε πλήθος διαφορετικών ορισμών. Ένα κεντρικό ζήτημα στη βιβλιογραφία είναι η χαμηλή συσχέτιση που συχνά παρατηρείται μεταξύ διαφορετικών παραδειγμάτων έργων ενεργού μνήμης, όπως οι δοκιμασίες σύνθετου εύρους και οι δοκιμασίες "n-back", κάτι που μπορεί να οφείλεται σε μεθοδολογικές διαφορές μεταξύ των έργων. Ωστόσο, αυτές οι χαμηλές συσχετίσεις δεν υποδηλώνουν απαραίτητα την έλλειψη κοινού υποκείμενου μηχανισμού: αναλύσεις λανθανόντων παραγόντων δείχνουν σύγκλιση των δοκιμασιών ενεργού μνήμης σε έναν ισχυρό κοινό παράγοντα ο οποίος αποτυπώνει το κοινό γνωστικό υπόστρωμα πέρα από τη μεθοδολογική ιδιαιτερότητα κάθε έργου. Στο πλαίσιο αυτό, η χρήση σύνθετων βαθμολογιών από πολλαπλές δοκιμασίες ενισχύει σημαντικά την αξιοπιστία και την εγκυρότητα της μέτρησης, τόσο σε υγιείς όσο και σε πληθυσμούς ασθενών. Συμπερασματικά, η κατανόηση και η έγκυρη αξιολόγηση της ενεργού μνήμης απαιτούν πολυπαραγοντική προσέγγιση, η οποία υπερβαίνει τις μεμονωμένες δοκιμασίες. Κατά συνέπεια, προτείνεται η αξιολόγησή της να βασίζεται σε συνδυασμούς ετερογενών δοκιμασιών, επιλεγμένων με γνώμονα τόσο τα ψυχομετρικά όσο και τα νευροβιολογικά τεκμήρια, προκειμένου να διασφαλιστεί η εγκυρότητα της μέτρησης και να αποσαφηνιστεί η σχέση της με τη γενική ρέουσα νοημοσύνη.

Ποια μνήμη αφηγείται; Διακριτές μνημονικές λειτουργίες που εμπλέκονται στα αφηγηματικά έργα

Γεωργία Αγγελοπούλου[1,2], Δημήτρης Κασελίμης[1,2] & Κωνσταντίνος Πόταγας[1]

[1]Μονάδα Νευροψυχολογίας και Διαταραχών του Λόγου, 1η Νευρολογική Κλινική, Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Τμήμα Ιατρικής, ΕΚΠΑ , Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, [2]Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Ο αφηγηματικός λόγος συνιστά ένα σύνθετο νοητικό έργο, του οποίου η επιτυχής παραγωγή προϋποθέτει τον συντονισμό διακριτών νοητικών λειτουργιών. Διαφορετικές μνημονικές συνιστώσες — όπως η επεισοδική, η

σημασιολογική και η ενεργός μνήμη — αλληλεπιδρούν για την ανάσυρση, επιλογή και οργάνωση των κατάλληλων πληροφοριών πριν από την εκφορά του προφορικού λόγου. Παράλληλα, ενεργοποιούνται επιτελικές λειτουργίες που υποστηρίζουν τόσο τη δομική οργάνωση και τη μακροδομή της αφήγησης όσο και την εποπτική παρακολούθηση της γλωσσικής παραγωγής, διασφαλίζοντας τη συνοχή, τη συνεκτικότητα και την προσαρμογή στο επικοινωνιακό πλαίσιο.Διακριτά αφηγηματικά έργα, όπως για παράδειγμα η προσωπική αυτοβιογραφική αφήγηση, η αναδιήγηση μίας γνωστής ιστορίας και η περιγραφή εικόνων δεν συνιστούν ομοιογενείς δοκιμασίες, αλλά διαφοροποιημένα, ως προς το μνημονικό τους υπόβαθρο, νοητικά έργα. Η αυτοβιογραφική αφήγηση στηρίζεται κυρίως στην επιλεκτική ανάσυρση πληροφοριών από την επεισοδική μνήμη ενώ η αναδιήγηση ιστοριών εξαρτάται σε μεγαλύτερο βαθμό από την ανάρσυση και σημασιολογική οργάνωση των πληροφοριών. Παράλληλα, η συνοχή και η μακροδομή του αφηγηματικού λόγου συνδέονται στενά με επιτελικές λειτουργίες, όπως ο νοητικός έλεγχος, η αναστολή μη σχετικών πληροφοριών αλλά και η ενεργός μνήμη.Παράλληλα, ευρήματα από νευροαπεικονιστικές μελέτες, τόσο σε ασθενείς με επίκτητες γλωσσικές διαταραχές όσο και σε υγιείς ομιλητές, καταδεικνύουν ότι οι επιμέρους νοητικές λειτουργίες που υποστηρίζουν διακριτά αφηγηματικά έργα συνδέονται με διαφοροποιημένα νευρωνικά δίκτυα φλοιικών και υποφλοιικών περιοχών στο αριστερό κυρίως ημισφαίριο. Συνεπώς, η επισκόπηση των σύγχρονων ερευνητικών δεδομένων αναδεικνύει την αναγκαιότητα αξιοποίησης διακριτών αφηγηματικών έργων ως οικολογικά έγκυρων εργαλείων αξιολόγησης, τα οποία αντανακλούν τη διαφοροποίηση των επιμέρους μνημονικών και περαιτέρω νοητικών λειτουργιών που τα υποστηρίζουν. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται η προσέγγιση της αφήγησης, ως δυναμικής γέφυρας μεταξύ μνήμης, γλώσσας και επιτελικών λειτουργιών, με εφαρμογή τόσο στην έρευνα όσο και τη κλινική πράξη.

Συμπόσιο 3 (Αμφιθέατρο 2)

Στατιστικές και υπολογιστικές τεχνικές στις κοινωνικές επιστήμες: Μεθοδολογικά ζητήματα και εφαρμογές

Πρόεδρος & Συζητήτρια: **Χριστίνα Παρπούλα**

Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Το συμπόσιο εστιάζει σε σύγχρονες μεθοδολογικές και αναλυτικές προκλήσεις στις κοινωνικές επιστήμες, και ειδικότερα στην ψυχολογία, αναδεικνύοντας στατιστικές και υπολογιστικές προσεγγίσεις για τη μελέτη σύνθετων φαινομένων. Κοινός άξονας των εισηγήσεων αποτελεί η ανάγκη υπέρβασης των παραδοσιακών στατιστικών μεθόδων που συχνά αδυνατούν να ανταποκριθούν στην πολυπλοκότητα των δεδομένων, στην ετερογένεια των μεθόδων αξιολόγησης, και στις αυξημένες απαιτήσεις για ερμηνευσιμότητα και αναπαραγωγιμότητα των ευρημάτων. Συγκεκριμένα, οι εισηγήσεις περιλαμβάνουν: (α) την ανάδειξη εννοιολογικών και μεθοδολογικών προκλήσεων στη μέτρηση ανώτερων εκτελεστικών λειτουργιών, όπως η γνωστική ευελιξία, που στερείται ενιαίου ορισμού και αντιμετωπίζεται ως γνωστική ικανότητα ή ως χαρακτηριστικό γνωστικών διεργασιών, με τις ετερογενείς μεθόδους αξιολόγησής της να περιλαμβάνουν νευροψυχολογικές δοκιμασίες και ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς, τα οποία συσχετίζονται ασθενώς, θέτοντας υπό αμφισβήτηση τη χρήση τους ως ισοδύναμων δεικτών και υπογραμμίζοντας την ανάγκη υιοθέτησης μιας ολιστικής προσέγγισης, (β) τον σχεδιασμό και την ανάλυση επιβεβαιωτικών τυχαιοποιημένων ελεγχόμενων δοκιμών για ψυχολογικές παρεμβάσεις, υιοθετώντας τη μη-παραμετρική προσέγγιση των γενικευμένων ζευγαρωτών συγκρίσεων, ικανή να διαχειρίζεται πολλαπλές εκβάσεις, ελλιπείς τιμές σε επαναλαμβανόμενες μετρήσεις, και άλλα στοιχεία του σχεδιασμού που επηρεάζουν την εσωτερική και εξωτερική εγκυρότητα των ευρημάτων, (γ) την κατασκευή και ερμηνεία μοντέλων ανάλυσης ιστορικού γεγονότων, τα οποία επιτρέπουν την ταυτόχρονη εκτίμηση της πιθανότητας ένα γεγονός να μην συμβεί ποτέ («αν») για μια ομάδα του πληθυσμού, και του χρόνου έως την εμφάνισή του για το υπόλοιπο, ευάλωτο μέρος του πληθυσμού («πότε»), παρέχοντας μια ρεαλιστικότερη και διαφοροποιημένη κατανόηση σε σχέση με τις παραδοσιακές προσεγγίσεις, που θεωρούν το γεγονός αναπόφευκτο για όλους, και (δ) τον βέλτιστο σχεδιασμό μελετών παρατήρησης με χρήση γενετικών αλγορίθμων και μεθόδων μηχανικής μάθησης, μέσω ενός «κρυπτογραφικού» σχήματος που επιτρέπει την επιλογή των πιο πληροφοριακών μεταβλητών με ένα μικρό ποσοστό παρατηρήσεων (υπερκορεσμένος σχεδιασμός), καθιστώντας τη διαδικασία υπολογιστικά εφικτή και αποδοτική, ακόμη και για δεδομένα μεγάλης κλίμακας, υπερβαίνοντας τους περιορισμούς των παραδοσιακών στατιστικών μοντέλων στη μελέτη της ανθρώπινης νόησης, συμπεριφοράς, και προσωπικότητας.

Προκλήσεις στη μελέτη της γνωστικής ευελιξίας: Εννοιολογικά και μεθοδολογικά ζητήματα

Μαρία Δουλγεράκη, Χριστίνα Παρπούλα & Σταυρούλα Σαμαρτζή
Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Παρά τη μακρά ιστορία της στη γνωστική ψυχολογία, η γνωστική ευελιξία, η οποία ανήκει στις ανώτερες εκτελεστικές λειτουργίες, στερείται ενός ενιαίου ορισμού. Πρόσφατες έρευνες κατηγοριοποιούν τη γνωστική ευελιξία είτε ως γνωστική ικανότητα είτε ως χαρακτηριστικό γνωστικών διεργασιών. Οι διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις αντικατοπτρίζονται στις ετερογενείς μεθοδολογίες αξιολόγησης που έχουν προταθεί τις τελευταίες δεκαετίες. Οι κύριες προσεγγίσεις περιλαμβάνουν: (α) νευροψυχολογικές δοκιμασίες, οι οποίες μετρούν τις αντιδράσεις «στη στιγμή» κατά τη διάρκεια δομημένων καταστάσεων και (β) ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς, τα οποία βασίζονται στην αυτοαξιολόγηση του ατόμου σχετικά με τη γνωστική ευελιξία σε καθημερινές συμπεριφορές. Ωστόσο, όλο και περισσότερες ενδείξεις υποδεικνύουν ότι αυτές οι δύο βασικές κατηγορίες μέτρησης συσχετίζονται ασθενώς, γεγονός που θέτει υπό αμφισβήτηση τη χρήση τους ως ισοδύναμων δεικτών του ίδιου φαινομένου. Υπό αυτό το πρίσμα, η παρούσα ομιλία αναδεικνύει την ανάγκη για μια ολιστική και πολυεπίπεδη προσέγγιση στη μέτρηση της γνωστικής ευελιξίας, η οποία λαμβάνει υπόψη τόσο τις επιδόσεις σε νευροψυχολογικές δοκιμασίες, όσο και τις εκδηλώσεις της μέσω ερωτηματολογίων αυτοαναφοράς. Η ανάγκη αυτή καθίσταται ιδιαίτερα σημαντική όταν η γνωστική ευελιξία εξετάζεται σε συνδυασμό με σύνθετες γνωστικές λειτουργίες, όπως η μαθηματική σκέψη και η λήψη αποφάσεων, οι οποίες συνιστούν διακριτές, αλλά αλληλένδετες γνωστικές διεργασίες.

Εφαρμογή γενικευμένων ζευγαρωτών συγκρίσεων για την ανάλυση τυχαιοποιημένων ελεγχόμενων μελετών στην ψυχολογία

Σταύρος Νικολακόπουλος
Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ο σχεδιασμός και η ανάλυση επιβεβαιωτικών τυχαιοποιημένων ελεγχόμενων δοκιμών (ΤΕΔ) για ψυχολογικές ή συμπεριφορικές παρεμβάσεις είναι διαβόητα δύσκολη διαδικασία. Η τυποποίηση της παρέμβασης, η επιλογή και ο σχεδιασμός της ομάδας ελέγχου, η τύφλωση (blinding) και η συμμόρφωση αποτελούν μερικά βασικά στοιχεία του σχεδιασμού που μπορούν να απειλήσουν τόσο την εσωτερική όσο και την εξωτερική εγκυρότητα των ευρημάτων. Η εκ των προτέρων αβεβαιότητα σχετικά με έναν σαφή μηχανισμό δράσης, σε συνδυασμό με τις γνωστές δυσκολίες στη μέτρηση της συμπεριφοράς και της λειτουργικότητας μέσω κλιμάκων, προσθέτουν ακόμη περισσότερες προκλήσεις. Αυτές οι προκλήσεις συνδέονται κυρίως με τη στατιστική ανάλυση τέτοιων μελετών. Η επιλογή της βασικής έκβασης, η παρουσία και η διαχείριση ελλιπών δεδομένων, καθώς και οι σχέσεις δόσης (δηλαδή αριθμού συνεδριών) – απόκρισης που αξιολογούνται από κοινού με την αποτελεσματικότητα της παρέμβασης, μπορούν να περιπλέξουν περαιτέρω τα πράγματα και να αναδείξουν ακόμη μεγαλύτερες προκλήσεις ως προς την ερμηνευσιμότητα και την αναπαραγωγιμότητα. Οι Γενικευμένες Ζευγαρωτές Συγκρίσεις (Generalized Pairwise Comparisons, GPCs) αποτελούν μία μη παραμετρική προσέγγιση που κερδίζει ολοένα και μεγαλύτερη προσοχή στις ΤΕΔ φαρμακολογικών παρεμβάσεων και μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα χρήσιμη στην ανάλυση ΤΕΔ ψυχολογικών παρεμβάσεων. Οι GPCs μπορούν να χειριστούν πολλαπλές εκβάσεις και απαιτούν απλώς μία κατάταξη αυτών ως προς τη σημασία τους. Μπορούν επίσης να διαχειριστούν ελλιπείς τιμές σε επαναλαμβανόμενες μετρήσεις μέσω της χρήσης διαφορετικών στρατηγικών σύγκρισης. Στην παρούσα εργασία εξετάζουμε τις GPCs και παρουσιάζουμε τη συνάφειά τους για ΤΕΔ με κλίμακες ως εκβάσεις, πιθανώς μετρημένες σε πολλαπλές χρονικές στιγμές. Επιπλέον, αναλύουμε το πλαίσιο των estimands, το οποίο έχει καθιερωθεί πρόσφατα στον χώρο των ΤΕΔ φαρμακολογικών παρεμβάσεων και μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση ορισμένων από τις προκλήσεις που συνδέονται με τις ΤΕΔ ψυχολογικών παρεμβάσεων. Τέλος, παρουσιάζουμε την εφαρμογή του συνδυασμού των δύο αυτών προσεγγίσεων στον χώρο της ψυχολογίας.

Μια συγκεκριμένη οικογένεια μοντέλων ανάλυσης ιστορικού γεγονότων στις Κοινωνικές Επιστήμες: Η ταυτόχρονη προσέγγιση του «Αν» και του «Πότε»

Φώτιος Μηλιένος

Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Τα μοντέλα ύπαρξης ατόμων/αντικειμένων χωρίς κίνδυνο (cure rate models - βλ. π.χ., Peng & Yu 2021), προσφέρουν ένα αποτελεσματικό πλαίσιο ανάλυσης για κρίσιμα φαινόμενα στις κοινωνικές επιστήμες, καθώς επιτρέπουν την ταυτόχρονη μελέτη δύο θεμελιωδών πτυχών τους: της πιθανότητας ένα γεγονός να μην συμβεί ποτέ για μια ομάδα του πληθυσμού («αν»), και του χρόνου έως την εμφάνισή του για το υπόλοιπο, ευάλωτο μέρος του πληθυσμού («πότε»). Αυτή η διπλή προοπτική παρέχει μια πολύ πιο ρεαλιστική και διαφοροποιημένη κατανόηση σε σύγκριση με τις παραδοσιακές προσεγγίσεις, που θεωρούν το γεγονός αναπόφευκτο για όλους. Για παράδειγμα, στην ανάλυση διάρκειας πρώτου γάμου, τα μοντέλα αυτά μπορούν να διαχωρίσουν τα ζευγάρια που είναι ουσιαστικά «ανθεκτικά» (με μηδενική πιθανότητα διαζυγίου) από εκείνα που κινδυνεύουν, προσδιορίζοντας παράλληλα τους παράγοντες που επηρεάζουν τον χρόνο μέχρι το διαζύγιο. Η ίδια λογική εφαρμόζεται εξίσου αποτελεσματικά σε πολλούς άλλους τομείς: στην εκπαιδευτική έρευνα, για τη διάκριση οριστικής εγκατάλειψης σπουδών από απλή καθυστέρηση αποφοίτησης, στην εγκληματολογία, διαχωρίζοντας τα άτομα σε ανθεκτικά και μη στην υποτροπή και στη γνωστική ψυχολογία, όπου τα άτομα διαχωρίζονται σε ανθεκτικά και μη, σε προβλήματα μνήμης. Στην ομιλία αυτή θα εστιάσουμε στα πλεονεκτήματα από τη χρήση τέτοιων μοντέλων στην κοινωνική έρευνα, έναντι κλασσικότερων προσεγγίσεων.

Αναφορές

Peng, Y., and Yu, B. (2021). Cure Models: Methods, Applications, and Implementation, Chapman and Hall/CRC, NY.

Βέλτιστος σχεδιασμός μελετών παρατήρησης με χρήση γενετικών αλγορίθμων και μεθόδων μηχανικής μάθησης

Χριστίνα Παρπούλα[1] & Δημήτριος Σίμος[2]

[1]Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών,[2]Department of Computer Science, Paris Lodron University of Salzburg & Department of IT and Digitalization, Salzburg University of Applied Sciences, Salzburg, Austria

Οι συνεχείς εξελίξεις στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης και της μηχανικής μάθησης έχουν δημιουργήσει εύφορο έδαφος για την ανάπτυξη μεθόδων που είναι υπολογιστικά εφικτές και οικονομικά αποδοτικές, ακόμη και σε εφαρμογές μεγάλης κλίμακας. Παράλληλα, η διαρκώς αυξανόμενη υπολογιστική ισχύς και η διαθεσιμότητα πλούσιων και εναλλακτικών πηγών δεδομένων, όπως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα «έξυπνα» τηλέφωνα και άλλα ερευνητικά εργαλεία που βασίζονται στη συμμετοχή του ευρύτερου κοινού, έχουν οδηγήσει στην παραγωγή νέων τύπων πολυδιάστατων δεδομένων, τα οποία χαρακτηρίζονται από υψηλή πολυπλοκότητα και ποικιλομορφία και είναι διαθέσιμα σχεδόν σε πραγματικό χρόνο και σε μεγάλη κλίμακα. Τα «μεγάλα» αυτά δεδομένα καθιστούν συχνά αναγκαίο τον βέλτιστο και αποδοτικό σχεδιασμό μελετών παρατήρησης, αναδεικνύοντας τον κρίσιμο ρόλο και τη χρησιμότητα της μηχανικής μάθησης. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται μια μέθοδος αναζήτησης βέλτιστου σχεδιασμού μελετών παρατήρησης με τη χρήση γενετικών αλγορίθμων και μεθόδων μηχανικής μάθησης, μέσω ενός «κρυπτογραφικού» σχήματος που επιτρέπει την επιλογή των πλέον πληροφοριακών μεταβλητών με περιορισμένο αριθμό παρατηρήσεων (υπερκορεσμένος σχεδιασμός). Με τον τρόπο αυτό, η διαδικασία καθίσταται υπολογιστικά εφικτή και αποδοτική ακόμη και για δεδομένα μεγάλης κλίμακας, υπερβαίνοντας τους περιορισμούς των παραδοσιακών στατιστικών μοντέλων στη μελέτη της ανθρώπινης νόησης, της συμπεριφοράς, της προσωπικότητας και της ψυχικής υγείας.

Θεματική συνεδρία 3 (Αμφιθέατρο 3)

Οπτική Αντίληψη και Αντιληπτική Μάθηση

Προεδρείο: **Katerina Christodoulou**

Department of Communication and Cognition, Tilburg University, The Netherlands

The impact of mental imagery and sensory sensitivity on visual perception.

Katerina Christodoulou[1], Reshanne Reeder[2], Merlin Monzel[3], Emiel Krahmer[1], & Tessa Van Leeuwen[4]

[1]Department of Communication and Cognition, Tilburg University, The Netherlands, [2]Department of Psychology, Institute of Population Health, University of Liverpool, United Kingdom, [3]Department of Psychology, University of Bonn, Germany, [4]Donders Institute for Brain, Behaviour and Cognition, Radboud University, Nijmegen, The Netherlands

Visual perception relies on both bottom-up input and top-down priors. Recent frameworks suggest that individual differences, often treated as noise, may be central to explaining perceptual variation. In this preregistered study, we examined how mental imagery ability, ranging from aphantasia (absent imagery) to hyperphantasia (extremely vivid), and sensory sensitivity (SPS) influence performance across three perceptual tasks. A total of 354 participants, evenly distributed across the three imagery groups, performed tasks probing high- to low-level priors and completed imagery (Psi-Q), SPS and autistic trait questionnaires. In the Mooney recognition task, all groups improved over time, but higher imagery and SPS predicted greater accuracy prior to exposure to the original images. In the Müller-Lyer and Ebbinghaus illusions, higher imagery was surprisingly associated with reduced illusion susceptibility, as reflected in both accuracy and reaction time, though this effect was explained away by SPS. In the light-from-above bias task, SPS effects diverged with higher SPS increasing bias for aphantasics and imagers, but reducing bias for hyperphantasics. Together, these findings suggest that imagery and sensory sensitivity jointly modulate perception, facilitating early recognition of ambiguous patterns and shaping susceptibility to lower-level visual illusions and perceptual biases in distinct ways.

Circular inference explains altered bistable perception in schizophrenia.

Danae Rolland[1], Lionel Rigoux[2], Sophie Deneve[3], Renaud Jardri[1], & Pantelis Leptourgos[1]

[1]University Of Lille, France, [2]Max Planck Institute for Metabolism Research, Cologne, Germany, [3]Aix-Marseille University, Marseille, France

Bistable perception refers to the spontaneous alternation between two mutually exclusive interpretations of an ambiguous sensory stimulus despite constant physical input. It has been studied for decades across various species and sensory modalities and has been linked to most cognitive functions, making it a powerful tool for studying psychiatric disorders, and schizophrenia in particular. Here, we applied a bistable perception paradigm to two populations: healthy controls (n = 34) and patients with schizophrenia (n = 24). Participants were continuously presented with Necker cubes, either without cues or with visual cues biasing one interpretation. They reported their dominant percept (seen-from-above vs. seen-from-below) discontinuously, each time they heard an auditory sound. Behaviorally, patients were less influenced by visual cues than controls, exhibited reduced perceptual stability, and showed a weaker bias toward disconfirmatory evidence. To mechanistically account for these findings, we fitted participants' responses with computational models of perceptual inference. A circular inference model outperformed optimal Bayesian models in explaining behavior in both groups. Model parameters revealed that patients exhibited stronger prior overcounting, consistent with enhanced descending loops, as well as increased sensory weighting. Importantly, both parameters correlated with delusion proneness as measured by Peters Delusion Inventory (PDI) scores. Overall, these results highlight the importance of aberrant perceptual inference in schizophrenia, characterized by an altered balance between prior beliefs and sensory evidence. By combining bistable perception with computational modeling, our findings provide converging evidence for circular inference as a unifying framework linking perceptual instability and psychotic symptoms in schizophrenia.

Η συναισθηματική εγωκεντρική μεροληψία ως προσαρμοστική πρόβλεψη: Διαπροσωπικό πλαίσιο, αβεβαιότητα και σωματικές καταστάσεις.

Βασίλης Κότσαρης & Ruben Azevedo
University Of Kent, Canterbury, UK

Η Συναισθηματική Εγωκεντρική Μεροληψία (Emotional Egocentricity Bias, EEB) περιγράφει την τάση οι άνθρωποι να προβάλλουν τη δική τους συναισθηματική κατάσταση στις εκτιμήσεις τους για τα συναισθήματα των άλλων. Παρότι το EEB έχει τεκμηριωθεί σε διαφορετικά πειραματικά παραδείγματα, οι μηχανισμοί που το υποστηρίζουν παραμένουν ασαφείς. Σε δύο μελέτες, χρησιμοποιήσαμε ένα νέο παράδειγμα διπλού έργου για να εξετάσουμε πώς οι πιθανοκρατικές προβλέψεις των διαπροσωπικών συναισθηματικών συσχετίσεων (interpersonal emotional contingencies, IEC) και η αντιληπτική αβεβαιότητα διαμορφώνουν το EEB. Σε κάθε δοκιμή, οι συμμετέχοντες/ουσες λάμβαναν έμμεση συναισθηματική επαγωγή μέσω ενός παιχνιδιού ρουλέτας και στη συνέχεια κατηγοριοποιούσαν μια αμφίσημη έκφραση προσώπου. Τα πειραματικά μπλοκ διέφεραν ως προς την πιθανότητα συναισθηματικής συμφωνίας μεταξύ εαυτού και άλλου, ενώ η αντιληπτική αβεβαιότητα χειραγωγήθηκε με αύξηση του αισθητηριακού θορύβου στο ερέθισμα. Τα συμπεριφορικά αποτελέσματα έδειξαν ότι οι επαγόμενες προβλέψεις συναισθηματικής συμφωνίας τροποποίησαν συστηματικά το EEB καθώς η ακρίβεια ήταν υψηλότερη στις σύμφωνες δοκιμές στα ουδέτερα και σύμφωνα μπλοκ, αλλά το μοτίβο αντιστράφηκε στα ασύμφωνα, υποδηλώνοντας άδηλη προσαρμογή στις IEC. Επιπλέον, υψηλότερος αισθητηριακός θόρυβος βελτίωσε την απόδοση και ενίσχυσε τις επιδράσεις του πλαισίου, υποδεικνύοντας ότι το EEB διαμορφώνεται από κοινού από τη διαπροσωπική πιθανοκρατική πρόβλεψη και αισθητηριακή αβεβαιότητα. Για να μοντελοποιήσουμε σε ατομικό επίπεδο τη μάθηση των IEC, εφαρμόσαμε το Hierarchical Gaussian Filter, δείχνοντας ότι οι συμμετέχοντες/ουσες ενημέρωναν τις πεποιθήσεις τους με ευαισθησία στη μεταβλητότητα του κοινωνικού πλαισίου. Παράμετροι μάθησης συσχετίστηκαν με διαστάσεις της ενδοδεκτικής ευαισθησίας (interoceptive sensibility), και ιδιαίτερα με τις emotional awareness και body listening, ενώ η επιτάχυνση καρδιακού ρυθμού μετά την έκβαση του παιχνιδιού σε κάθε δοκιμή συσχετίστηκε με την προσαρμογή των διαπροσωπικών συναισθηματικών εκτιμήσεων. Συνολικά, τα ευρήματα υποστηρίζουν ότι το EEB παρουσιάζει ευαίσθητη στο διαπροσωπικό πλαίσιο συμπερασματολογία (inference) που επηρεάζεται από εσωτερικές σωματικές καταστάσεις, αντιληπτική αβεβαιότητα και προηγούμενη εμπειρία, αναδεικνύοντας τον ρόλο της προσαρμοστικής πρόβλεψης και της ενδοδεκτικότητας στην αναγνώριση συναισθημάτων.

Η επίδραση της υπερ-εκπροσώπευσης οριακών ερεθισμάτων στην διαμόρφωση του αντιληπτικού χώρου.

Γεώργιος Κουταβάς, Φώτης Φωτιάδης & Αργυρώ Βατάκη
Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η εκμάθηση κατηγοριών μπορεί να τροποποιήσει ριζικά τις αντιληπτικές αναπαραστάσεις. Συγκεκριμένα, η αντιληπτική ομοιότητα ερεθισμάτων που διαφέρουν ως προς μια διαγνωστική για τις κατηγορίες αντιληπτική διάσταση μειώνεται μετά την εκμάθηση σε σχέση με πριν. Αντίστοιχα, η ομοιότητα ερεθισμάτων που διαφέρουν ως προς μια μη διαγνωστική διάσταση ενδέχεται να αυξηθεί. Το φαινόμενο αυτό είναι γνωστό ως αντιληπτική διαμόρφωση. Πρόσφατες έρευνες καταδεικνύουν την σημασία των οριακών ερεθισμάτων στην εκμάθηση των κατηγοριών. Ως οριακά ερεθίσματα εννοούνται αυτά που είναι ακριβώς πριν και μετά το αντιληπτικό όριο που διαχωρίζει τις κατηγορίες. Στην παρούσα μελέτη εξετάσαμε την επίδραση της υπερ-εκπροσώπευσης οριακών ερεθισμάτων κατά την εκμάθηση κατηγοριών στη διαμόρφωση του αντιληπτικού χώρου. 28 συμμετέχοντες κατανεμήθηκαν ισόποσα σε δύο ομάδες, και κλήθηκαν να μάθουν μέσω δοκιμής και λάθους να κατηγοριοποιούν σε δυο κατηγορίες γκρι τετράγωνα που διέφεραν ως προς την φωτεινότητα και το μέγεθος. Η κατηγοριοποίηση βασιζόταν στην φωτεινότητα (διαγνωστική διάσταση) αλλά όχι στο μέγεθος (μη διαγνωστική διάσταση). Στην πειραματική ομάδα τα οριακά ερεθίσματα παρουσιάστηκαν δύο φορές σε κάθε ενότητα (block) του έργου , ενώ στην ομάδα ελέγχου επιλέχθηκαν τυχαία ισάριθμα μη οριακά ερεθίσματα. Η αντιληπτική αλλαγή μετρήθηκε μέσω

έργου κρίσης ομοιότητας που χορηγήθηκε πριν και μετά το έργο εκμάθησης. Προβλέψαμε πως στην πειραματική ομάδα η αλλαγή του αντιληπτικού χώρου θα είναι μεγαλύτερη σε σχέση με την ομάδα ελέγχου. Τα αποτελέσματα επιβεβαίωσαν πως η μάθηση οδηγεί σε αντιληπτική διαμόρφωση, καθώς ερεθίσματα που διέφεραν ως προς την φωτεινότητα κρίθηκαν ως λιγότερο όμοια μετά την μάθηση, και για τις δύο ομάδες. Εκ των υστέρων έλεγχοι έδειξαν πως για την πειραματική ομάδα παρατηρήθηκε μια σημαντική μείωση στις κρίσεις ομοιότητας για την πρώτη ενότητα του έργου ελέγχου, όχι όμως και για την ομάδα ελέγχου. Το εύρημα αυτό υποστηρίζει πως η υπερ-εκπροσώπευση οριακών ερεθισμάτων κατά τη διαδικασία της εκμάθησης κατηγοριών διαμορφώνει τον αντιληπτικό χώρο σε μεγαλύτερο βαθμό, έστω και προσωρινά.

Θεματική συνεδρία 4 (Αίθουσα Γ1)

Μάθηση και Εκπαίδευση

Προεδρείο: **Παναγιώτα Μεταλλίδου**
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Χρονική δέσμευση δράσης-αποτελέσματος: Ο ρόλος της αξιοπιστίας του αποτελέσματος

Ευγενία-Χαρίκλεια Λάζαρη[1], Tömme Noesselt[2] & Αργυρώ Βατάκη[1]

[1]*Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών Και Πολιτικών Επιστημών,*
[2]*Department of Biological Psychology, Faculty of Natural Science, Otto-von-Guericke-University Magdeburg, Germany*

Η εκτέλεση καθημερινών δράσεων οδηγεί στην υποκειμενική χρονική έλξη μεταξύ της δράσης και του αποτελέσματός της, ένα φαινόμενο γνωστό ως χρονική δέσμευση. Στο φαινόμενο αυτό, η αντιλαμβανόμενη χρονική παρουσίαση της δράσης μετατοπίζεται προς το αποτέλεσμα (δέσμευση δράσης), ενώ η χρονική παρουσίαση του αποτελέσματος γίνεται αντιληπτή ως πιο κοντά στην δράση (δέσμευση αποτελέσματος). Η παρούσα μελέτη εστιάζει στη δέσμευση του αποτελέσματος και διερευνά πώς η αξιοπιστία και η τροπικότητα του επηρεάζουν την αντιλαμβανόμενη χρονική σχέση δράσης-αποτελέσματος. Στο πρώτο πείραμα, οι συμμετέχοντες θα εκτελέσουν για ένα ακουστικό αποτέλεσμα δύο παραλλαγές μιας δοκιμασίας κρίσης συγχρονισμού. Στην πρώτη, θα κρίνουν αν το ακουστικό αποτέλεσμα μιας δράσης τους εμφανίστηκε ή όχι ταυτόχρονα με ένα ανεξάρτητο ερέθισμα, ενώ στη δεύτερη θα εκτελέσουν την ίδια δοκιμασία, αλλά με όμοιο, εξωτερικά παραγόμενο αποτέλεσμα. Και στις δύο δοκιμασίες το αποτέλεσμα θα παρουσιάζεται τυχαία σε τρία επίπεδα αξιοπιστίας. Αναμένεται ότι η πιο έντονη χρονική μετατόπιση θα παρατηρηθεί για τα αποτελέσματα χαμηλής αξιοπιστίας που προκύπτουν από μία δράση, υποστηρίζοντας την ερμηνεία της χρονικής δέσμευσης βάσει των αρχών της πολυαισθητηριακής ενοποίησης και όχι μοντέλων προτροφοδοτικού ελέγχου της δράσης. Παράλληλα, θα γίνει ταυτόχρονη καταγραφή με ηλεκτροεγκεφαλογράφο για τη μελέτη των προκλητών δυναμικών N1-P2 που σχετίζονται με την παρουσία του αποτελέσματος. Γενικά, τα αποτελέσματα αυτοεκτελούμενων δράσεων προκαλούν μείωση των N1-P2 σε σχέση με όμοια, εξωτερικά ερεθίσματα. Η μείωση του N1 σχετίζεται με κινητικά προβλεπτικά μοντέλα, ενώ η μείωση του P2 αντανακλά μη κινητικές προβλέψεις και την αίσθηση ελέγχου του αποτελέσματος. Συνεπώς, αναμένεται ότι το P2 θα είναι μειωμένο στη συνθήκη δράσης, ενώ για το N1 μπορεί να μην υπάρξει διαφορά μεταξύ των συνθηκών, επιτρέποντας, έτσι, και τη νευρωνική διαφοροποίηση της χρονικής δέσμευσης από τα μοντέλα κινητικού ελέγχου. Συνολικά, η μελέτη στοχεύει να προσδιορίσει τους μηχανισμούς που οδηγούν στη δέσμευση αποτελέσματος, προάγοντας τη θεωρητική γνώση στους τομείς της αντίληψης του χρόνου και της δράσης.

Επαναπροσδιορίζοντας την ανθεκτικότητα: Η πλατφόρμα CREATE για έντεχνη καινοτομία & συναισθηματική ενδυνάμωση.

Αριστέα Λαδά[1] & Χρήστος Φραντζίδης[2]

[1]Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο του York Europe Campus CITY ULE, Θεσσαλονίκη, [2]Σχολή Μηχανικών και Φυσικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο του Λίνκολν, Ηνωμένο Βασίλειο

Το άγχος και η κατάθλιψη αποτελούν μείζονα παγκόσμια προβλήματα υγείας, ιδιαίτερα σε ευάλωτες ομάδες όπως οι ηλικιωμένοι, τα άτομα με χρόνιες παθήσεις (π.χ. νευροεκφυλιστικές νόσοι και καρκίνος) και όσοι προέρχονται από χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα. Οι ψηφιακές παρεμβάσεις, συμπεριλαμβανομένης της υπολογιστικής γνωστικής εκπαίδευσης (Computerized Cognitive Training, CCT), προσφέρουν προσβάσιμες και οικονομικά αποδοτικές λύσεις για τη βελτίωση της συναισθηματικής λειτουργικότητας. Η πλατφόρμα CREATE στοχεύει στην ενίσχυση της Ρύθμισης του Συναισθήματος (ΡΣ) μέσω εκπαίδευσης της Εργαζόμενης Μνήμης (Working Memory, WM), αισθητικής εμπλοκής και δημιουργικότητας, λαμβάνοντας υπόψη τη δραστηριότητα της ντοπαμίνης μέσω του αυθόρμητου Ρυθμού Βλεφαρισμού των Οφθαλμών (spontaneous Eye Blink Rate, sEBR). Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν η αξιολόγηση της εφικτότητας και της εγκυρότητας της πλατφόρμας σε πιλοτικό επίπεδο. Συμμετείχαν είκοσι επτά υγιείς ενήλικες (21–44 ετών), οι οποίοι συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς για την ποιότητα ύπνου και τη Ρύθμιση του Συναισθήματος. Πραγματοποιήθηκαν καταγραφές sEBR, ενώ οι συμμετέχοντες εκτέλεσαν μία προσαρμοσμένη CCT εκδοχή του έργου Corsi block-tapping και μία αξιολόγηση αισθητικής τέχνης. Συλλέχθηκαν επίσης συναισθηματικά αφηγηματικά κείμενα και βαθμολογήσεις σθένους/διέγερσης. Οι συμμετέχοντες κατηγοριοποιήθηκαν σε «Καλούς» και «Κακούς Κοιμώμενους». Η ανάλυση περιλάμβανε συσχετίσεις, αναλύσεις παλινδρόμησης, ανάλυση συναισθήματος και συγκρίσεις ομάδων. Η απόδοση στην Εργαζόμενη Μνήμη συσχετίστηκε θετικά με τη συνολική ΡΣ και τη Γνωστική Αναπλαισίωση. Το sEBR μετά την εκπαίδευση συσχετίστηκε με τη Ρύθμιση του Συναισθήματος, ενώ η χαμηλή αποδοτικότητα ύπνου επηρέασε αρνητικά τις μεταβολές στη δραστηριότητα της ντοπαμίνης. Η δραστηριότητα ντοπαμίνης των «Καλών Κοιμώμενων» αυξήθηκε μετά την παρέμβαση, προσεγγίζοντας τα επίπεδα των «Κακών Κοιμώμενων». Η δημιουργικότητα και η συναισθηματική έκφραση συσχετίστηκαν με την ποιότητα ύπνου. Η πλατφόρμα CREATE φαίνεται εφικτή και πολλά υποσχόμενη για την ενίσχυση της Ρύθμισης του Συναισθήματος μέσω πολυτροπικής ψηφιακής παρέμβασης. Τα ευρήματα υποστηρίζουν τη σημασία της ενσωμάτωσης δεικτών ύπνου και ντοπαμίνης στην αξιολόγηση τέτοιων παρεμβάσεων.

Η επίγνωση ως μηχανισμός κοντινής και μακρινής μεταβίβασης: Παρέμβαση στη μαθηματική συλλογιστική και τις εκτελεστικές λειτουργίες στη σχολική ηλικία.

Αποστολία Μιχαλακούδη & Νικόλαος Μακρής

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η επίγνωση και οι εκτελεστικές λειτουργίες αποτελούν βασικούς μηχανισμούς της γνωστικής ανάπτυξης και της σχολικής μάθησης. Η παρούσα μελέτη διερευνά τον ρόλο της επίγνωσης ως μηχανισμού κοντινής και μακρινής μεταβίβασης της άσκησης, εξετάζοντας την επίδραση μιας μεταγνωστικής παρέμβασης στη μαθηματική συλλογιστική και στις εκτελεστικές λειτουργίες κατά τη σχολική ηλικία. Στην έρευνα συμμετείχαν 93 μαθητές ηλικίας 10 και 12 ετών, οι οποίοι εξετάστηκαν ατομικά σε τρεις φάσεις. Στην αρχική φάση αξιολογήθηκαν η μαθηματική συλλογιστική μέσω μαθηματικών έργων με χρήση της μεθόδου της εκφωνούμενης σκέψης, οι εκτελεστικές λειτουργίες (αναστολή, μετατόπιση, εργαζόμενη μνήμη) και η γενική νοημοσύνη (μήτρες Raven). Μετά την αρχική αξιολόγηση, οι μαθητές κατανεμήθηκαν σε δύο ισοδύναμες ως προς τη νοημοσύνη ομάδες: ομάδα ελέγχου (N=50) και πειραματική ομάδα μαθηματικού συλλογισμού (N=43). Στη δεύτερη φάση, μόνο η πειραματική ομάδα συμμετείχε σε μεταγνωστική άσκηση βασισμένη στη διδακτική μέθοδο IMPROVE, με στόχο την καλλιέργεια της επίγνωσης κατά την επίλυση μαθηματικών προβλημάτων. Στην τρίτη φάση, όλοι οι συμμετέχοντες επανεξετάστηκαν με τα ίδια έργα. Τα αποτελέσματα έδειξαν σαφή κοντινή μεταβίβαση, με βελτίωση της μαθηματικής συλλογιστικής και της ακρίβειας της μεταγνωστικής περιγραφής των στρατηγικών επίλυσης, καθώς και μακρινή μεταβίβαση, με ενίσχυση της επίδοσης σε έργα εκτελεστικών λειτουργιών που δεν είχαν αποτελέσει άμεσο αντικείμενο άσκησης. Επιπλέον, οι αναλύσεις έδειξαν ότι, αν και οι εκτελεστικές λειτουργίες συμβάλλουν στη μαθηματική επίδοση, η επίγνωση αναδεικνύεται ως ο ισχυρότερος προγνωστικός

και ρυθμιστικός παράγοντας. Τα ευρήματα αναδεικνύουν τον κεντρικό ρόλο της επίγνωσης ως μηχανισμού μεταβίβασης της μάθησης πέρα από το άμεσα εξασκημένο πεδίο και έχουν σημαντικές εκπαιδευτικές προεκτάσεις για τον σχεδιασμό παρεμβάσεων στη σχολική ηλικία.

Αποτελεσματικότητα παρεμβάσεων ψηφιακού γραμματισμού και ο ρόλος της κριτικής σκέψης: Μια μετα-ανάλυση εμπειρικών δεδομένων.

Αικατερίνη Νεραντζάκη & Παναγιώτα Μεταλλίδου
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ο σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η διεξαγωγή συστηματικής ανασκόπησης και μετα-ανάλυσης προγραμμάτων παρέμβασης που αποσκοπούν στη βελτίωση των δεξιοτήτων ψηφιακού γραμματισμού. Το βασικό ερευνητικό ερώτημα αφορούσε τον ρόλο της κριτικής σκέψης στην αποτελεσματικότητα αυτών των παρεμβάσεων. Επιπλέον, εξετάστηκε κατά πόσο σημαντικά χαρακτηριστικά των προγραμμάτων, όπως το είδος του ψηφιακού γραμματισμού, η ηλικία των συμμετεχόντων/ουσών, η συνολική διάρκεια και ο τρόπος υλοποίησης, σχετίζονται με την αποτελεσματικότητά τους. Η μετα-ανάλυση συνέθεσε ευρήματα από 41 μελέτες (N = 19.765) και ανέδειξε ένα στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα μέτριου μεγέθους υπέρ των παρεμβάσεων γραμματισμού στα μέσα ενημέρωσης. Οι αναλύσεις μετα-παλινδρόμησης έδειξαν ότι η ενσωμάτωση στοιχείων κριτικής σκέψης, καθώς και η δια ζώσης υλοποίηση των παρεμβάσεων, ενίσχυαν σημαντικά την αποτελεσματικότητά τους. Αντίθετα, η διάρκεια των παρεμβάσεων φάνηκε να σχετίζεται με ισχυρότερα αποτελέσματα μόνο σε παρεμβάσεις που στόχευαν στην ανάπτυξη εφαρμοσμένων δεξιοτήτων, όπως ο εντοπισμός ψευδών ειδήσεων. Συζητούνται οι εκπαιδευτικές προεκτάσεις των ευρημάτων, καθώς και οι κατευθύνσεις που προκύπτουν για τον σχεδιασμό μελλοντικών προγραμμάτων παρέμβασης.

14:30-16:00

Θεματική συνεδρία 5 (Αμφιθέατρο ΣΚ ΙΙ)

Πεποιθήσεις και εκπαιδευτική πράξη

Προεδρείο: **Κωνσταντίνος Αρμάος**
University Of Bonn, Βόννη, Γερμανία

Ελκυστικές ιδέες, αδύναμα δεδομένα: Μαθησιακοί τύποι και άλλοι νευρομύθοι στην εκπαιδευτική πράξη.

Άννα Κ. Τουλουμάκου[1,2] & Μωυσής Ταραμπουλους[1]
[1]*Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών,* [2]*SKOPE Centre, University of Oxford, UK*

Παρά το αυξανόμενο ενδιαφέρον των εκπαιδευτικών για τις νευροεπιστήμες και τις εφαρμογές τους στην εκπαίδευση, η εκτεταμένη διάδοση των νευρομύθων στον εκπαιδευτικό χώρο εγείρει σοβαρά ερωτήματα σχετικά με τη σχέση επιστημονικής γνώσης και διδακτικής πρακτικής. Η παρούσα μελέτη διερεύνησε την επικράτηση των νευρομύθων σε δείγμα Ελλήνων εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και τη σχέση τους με τις γενικές γνώσεις για τον εγκέφαλο και τις δηλούμενες διδακτικές πρακτικές. Στην έρευνα συμμετείχαν 135 εν ενεργεία εκπαιδευτικοί από 102 σχολικές μονάδες σε όλη τη χώρα, οι οποίοι επιλέχθηκαν μέσω πολυσταδιακής τυχαίας δειγματοληψίας. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν διαδικτυακό ερωτηματολόγιο 39 ερωτήσεων, οργανωμένο σε τέσσερις ενότητες: δημογραφικά στοιχεία, δηλώσεις που αφορούσαν νευρομύθους και γενικές διαπιστώσεις για τη λειτουργία του εγκεφάλου, διδακτικές βινιέτες και μία ανοικτή ερώτηση σχετικά με ενήμερες διδακτικές πρακτικές. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι, παρότι οι εκπαιδευτικοί παρουσίασαν σχετικά ακριβή γνώση βασικών εγκεφαλικών λειτουργιών (μέσο ποσοστό σφαλμάτων 10%), τα ποσοστά αποδοχής νευρομύθων ήταν ιδιαίτερα υψηλά (μέσο ποσοστό σφαλμάτων 44,13%), επιβεβαιώνοντας αντίστοιχα διεθνή ευρήματα. Δεν εντοπίστηκαν στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ αποδοχής νευρομύθων, γενικών γνώσεων για τον

εγκέφαλο και διδακτικών πρακτικών. Επιπλέον, η ποιοτική ανάλυση των απαντήσεων στην ανοικτή ερώτηση ανέδειξε περιορισμένη ικανότητα διατύπωσης διδακτικών στρατηγικών που να βασίζονται ουσιαστικά σε δεδομένα των νευροεπιστημών. Τα ευρήματα αναδεικνύουν ένα σαφές χάσμα μεταξύ δηλωμένης γνώσης και πρακτικής αξιοποίησης της νευροεπιστημονικής πληροφόρησης. Η επιμονή των νευρομύθων στον εκπαιδευτικό λόγο υπογραμμίζει την ανάγκη για στοχευμένα προγράμματα επαγγελματικής ανάπτυξης που να συνδυάζουν έγκυρη επιστημονική γνώση με την καλλιέργεια διαδικαστικής και αναστοχαστικής κατανόησης. Κύριος περιορισμός της μελέτης αποτελεί η απουσία σταθμισμένου ψυχομετρικού εργαλείου αξιολόγησης της ενημερότητας σε θέματα νευρομύθων για τον εκπαιδευτικό πληθυσμό.

Κοινωνικά διλήμματα υπό απειλή στην εικονική πραγματικότητα: Να μείνεις ή να φύγεις;

Κωνσταντίνος Αρμάος & Dominik Bach

University Of Bonn, Βόννη, Γερμανία

Τα κοινωνικά διλήμματα ή παιχνίδια συντονισμού, όπως το δίλημμα του φυλακισμένου (PD) και το κυνήγι του ελαφιού (SHG), είναι καταστάσεις στις οποίες δύο ή περισσότερα άτομα επιλέγουν ανεξάρτητα μεταξύ μιας συνεργατικής και μιας εγωιστικής επιλογής. Εάν όλοι επιλέξουν τη συνεργατική επιλογή, η ομάδα επιτυγχάνει το πιο θετικό αποτέλεσμα, αλλά εάν ένας επιλέξει την εγωιστική επιλογή, τότε οι άλλοι παίκτες υφίστανται μεγάλη απώλεια. Λόγω της αβεβαιότητας σχετικά με την επιλογή των άλλων παικτών, κάποιος μπορεί να επιλέξει την εγωιστική (αλλά ασφαλή) επιλογή αντί της συνεργατικής (αλλά αβέβαιης). Τα κοινωνικά διλήμματα διερευνώνται γενικά στο εργαστήριο, όπου οι άνθρωποι είτε ανταποκρίνονται υποθετικά σε σενάρια είτε παίζουν με άλλους συμμετέχοντες μέσω υπολογιστών. Και στις δύο περιπτώσεις, το περιβάλλον είναι τεχνητό, οι συμμετέχοντες είναι απομονωμένοι και δεν υπάρχει πραγματική απώλεια. Προκειμένου να διερευνήσουμε τη συμπεριφορά σε κοινωνικά διλήμματα με φυσικό τρόπο (συμπεριλαμβανομένης της αίσθησης απώλειας και της δυνατότητας ελεγχόμενης αλληλεπίδρασης των συμμετεχόντων), έχουμε αναπτύξει ένα παιχνίδι εικονικής πραγματικότητας στο οποίο δύο συμμετέχοντες παίζουν μια προσαρμογή των PD και SHG. Οι παίκτες συλλέγουν φρούτα από δύο θάμνους και κάποια στιγμή προσεγγίζονται από ένα επιθετικό σκυλί. Αν να τους επιτεθεί, χάνουν τα φρούτα που έχουν μαζέψει, βλέπουν μια έντονη κόκκινη οθόνη και ακούνε ένα δυνατό λευκό θόρυβο. Ο σκύλος επιτίθεται μόνο στον έναν από τους παίκτες, αν ο άλλος παίκτης τρέξει προς το καταφύγιο. Αν και οι δύο παίκτες μείνουν, μπορούν να συνεχίσουν να μαζεύουν φρούτα, ενώ αν τρέξουν και οι δύο, χάνουν τα μισά από τα φρούτα τους. Οι μισοί από τους συμμετέχοντες λαμβάνουν μια σταθερή αμοιβή συμμετοχής, ενώ οι άλλοι μισοί αμείβονται ανάλογα με την επίδοσή τους (συνολικά φρούτα που έχουν μαζέψει). Θα παρουσιάσω δύο πειράματα: στο πρώτο ένας παίκτης παίζει με έναν ψηφιακό χαρακτήρα (NPC) ως δεύτερο παίκτη ενώ στο δεύτερο δύο συμμετέχοντες παίζουν το παιχνίδι σε VR από δύο διαφορετικά δωμάτια.

Από τη διαισθητική αποδοχή στην εμπειρική αμφισβήτηση: Η περίπτωση των μαθησιακών τύπων.

Άννα Κ. Τουλουμάκου[1,2], Μαριέττα Παπαδάτου-Παστού[3,4] & Ευθαλία Θεοτοκάτου[3]

[1]Παντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, [2]SKOPE Centre, University of Oxford, Oxford, UK, [3]Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, [4]Ίδρυμα Ιατροβιολογικών Ερευνών, Ακαδημίας Αθηνών

Η υπόθεση των μαθησιακών τύπων (Learning Styles), σύμφωνα με την οποία η προσαρμογή της διδασκαλίας σε οπτική, ακουστική ή κιναισθητική μορφή με βάση την προτίμηση του μαθητή/της μαθήτριας οδηγεί σε βελτιωμένα μαθησιακά αποτελέσματα, εξακολουθεί να κατέχει κεντρική θέση στην εκπαιδευτική πράξη, παρά την εκτεταμένη επιστημονική αμφισβήτηση. Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν η πειραματική διερεύνηση της υπόθεσης των μαθησιακών τύπων σε δείγμα μαθητών Δημοτικού σχολείου. Το δείγμα αποτέλεσαν 194 μαθητές/τριες ηλικίας 10–12 ετών, οι οποίοι συμμετείχαν σε ενδοϋποκειμενικό πειραματικό σχεδιασμό εναλλαγής συνθηκών (within-subjects crossover design). Οι μαθησιακά τύποι προσδιορίστηκαν τόσο μέσω αυτοαναφερόμενης προτίμησης όσο και μέσω του Barsch Learning Style Inventory (BLSI). Οι μαθητές διδάχθηκαν τρεις ενότητες (πρόγνωση καιρού,

κλιματική αλλαγή και σύννεφα), καθεμία εκ των οποίων παρουσιάστηκε σε τρεις διδακτικές μορφές: οπτική, ακουστική και οπτικοακουστική. Η μαθησιακή επίδοση αξιολογήθηκε μέσω δοκιμασιών πολλαπλής επιλογής που χορηγήθηκαν μετά από κάθε συνθήκη παρουσίασης. Τα αποτελέσματα δεν ανέδειξαν πλεονέκτημα της αντιστοίχισης μεταξύ μαθησιακού τύπου και διδακτικής μορφής, ούτε εντοπίστηκε αλληλεπίδραση εναλλαγής συνθηκών (crossover) μεταξύ των δύο παραγόντων. Αντιθέτως, η οπτικοακουστική διδασκαλία υπερείχε σταθερά έναντι της διδασκαλίας σε μονοτροπικές συνθήκες, ανεξαρτήτως του μαθησιακού τύπου του μαθητή/της μαθήτριας. Επιπλέον, δεν διαπιστώθηκε στατιστικά σημαντική συμφωνία μεταξύ των αυτοαναφερόμενων μαθησιακών τύπων των μαθητών και των ταξινομήσεων του BLSI. Τα ευρήματα αποδυναμώνουν περαιτέρω την υπόθεση των μαθησιακών τύπων και ενισχύουν γνωστικές προσεγγίσεις που αναδεικνύουν τα πλεονεκτήματα της πολυτροπικής διδασκαλίας. Η επίμονη αποδοχή του μύθου των μαθησιακών τύπων από την εκπαιδευτική κοινότητα υπογραμμίζει την ανάγκη ενίσχυσης της επιστημονικής εγγραμματοσύνης των εκπαιδευτικών. Τα αποτελέσματα από την έρευνα αυτή έχουν σημαντικές επιπτώσεις για τον διδακτικό σχεδιασμό και την εκπαιδευτική πολιτική.

Οι πεποιθήσεις των υποψήφιων εκπαιδευτικών για τη μάθηση, τη διδασκαλία και την αυτορρυθμιζόμενη μάθηση: Ο ρόλος των ανατρεπτικών κειμένων και των διδακτικών αναλογιών στην αλλαγή τους.

Ειρήνη Σκοπελίτη[1], Νατάσσα/Αναστασία Κυριακοπούλου[2] & Αθανασία Ανδρουτσοπούλου[1]

[1]Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης, ΕΚΠΑ, [2]Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, ΕΚΠΑ

Έρευνες στον χώρο της γνωστικής ψυχολογίας δείχνουν ότι οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί (ΥΕ) διαμορφώνουν πεποιθήσεις σχετικά με τη διδασκαλία, τη μάθηση και την αυτορρυθμιζόμενη μάθηση, οι οποίες συγκροτούν ένα σύστημα πεποιθήσεων που καθοδηγεί τις μελλοντικές διδακτικές πρακτικές τους. Οι πεποιθήσεις αυτές επηρεάζονται σημαντικά από τις σχολικές τους εμπειρίες, οδηγώντας συχνά στην υιοθέτηση παραδοσιακών, δασκαλοκεντρικών πρακτικών. Κατά τη διάρκεια της πανεπιστημιακής εκπαίδευσής τους, οι ΥΕ εκτίθενται σε μαθητοκεντρικές και κονστρουκτιβιστικές προσεγγίσεις ευθυγραμμισμένες με την αυτορρυθμιζόμενη μάθηση. Ωστόσο, οι νέες αντιλήψεις δεν αντικαθιστούν απαραίτητα τις αρχικές, αλλά συχνά συνυπάρχουν με αυτές, οδηγώντας στη δημιουργία εσωτερικών ασυνεπειών στο σύστημα πεποιθήσεών τους. Η αλλαγή των αρχικών πεποιθήσεων φαίνεται να προϋποθέτει πολλαπλές εννοιολογικές αλλαγές · οντολογικές, επιστημολογικές και αναπαραστασιακές. Η παρούσα μελέτη διερεύνησε τις πεποιθήσεις των ΥΕ σχετικά με τη μάθηση, τη διδασκαλία και την αυτορρυθμιζόμενη μάθηση, καθώς και τη συνύπαρξη αντικρουόμενων πεποιθήσεων. Επιπλέον, εξέτασε κατά πόσο συγκεκριμένες διδακτικές τεχνικές που στοχεύουν στην εννοιολογική αλλαγή –ειδικότερα ανατρεπτικά κείμενα και διδακτικές αναλογίες– μπορούν να συμβάλουν στη μείωση αυτών των ασυνεπειών, αναδεικνύοντας τα οφέλη της μαθητοκεντρικής, αυτορρυθμιζόμενης μάθησης. Στη μελέτη συμμετείχαν 160 ΥΕ, που κατανεμήθηκαν τυχαία σε τέσσερις ομάδες και μελέτησαν διαφορετικούς τύπους κειμένων (πληροφοριακά ή ανατρεπτικά, με ή χωρίς τη χρήση διδακτικών αναλογιών) σχετικά με τη μάθηση και τη διδασκαλία που βασίζεται στην αυτορρυθμιζόμενη μάθηση. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν ένα ερωτηματολόγιο αξιολόγησης των πεποιθήσεών τους πριν και μετά την παρέμβαση. Οι ΥΕ πριν την παρέμβαση παρουσίασαν στις απαντήσεις τους αντικρουόμενες πεποιθήσεις. Μετά την παρέμβαση, το ανατρεπτικό κείμενο με τη διδακτική αναλογία αποδείχθηκε το πιο αποτελεσματικό στη μείωση αυτών των ασυνεπειών. Τα ευρήματα είναι σε συμφωνία με τη θεωρία πλαισίου για την εννοιολογική αλλαγή και υποδεικνύουν ότι στοχευμένο διδακτικό υλικό, το οποίο αντιμετωπίζει ρητά τις προϋπάρχουσες δασκαλοκεντρικές πεποιθήσεις, μπορεί να υποστηρίξει την αλλαγή πεποιθήσεων και να διευκολύνει την υιοθέτηση συνεκτικών, μαθητοκεντρικών προσεγγίσεων σε συμφωνία με την κονστρουκτιβιστική, αυτορρυθμιζόμενη μάθηση.

Αναρτημένες ανακοινώσεις Ι (Αμφιθέατρο ΣΚ ΙΙ πάνω όροφος)

Ενότητα Αναρτημένων Ανακοινώσεων 1

Αντίληψη

Η επίδραση της βλεμματικής κατεύθυνσης στην αντίληψη του χρόνου.

Αγγελική Βεντούρη & Αργυρώ Βατάκη

Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Ερεθίσματα που έχουν κοινωνική σημασία έχει βρεθεί ότι ενισχύουν την προσοχή και επηρεάζουν γνωστικές διεργασίες, όπως η υποκειμενική χρονική εκτίμηση. Το ανθρώπινο βλέμμα αποτελεί ένα ισχυρό κοινωνικό σήμα που μπορεί να κατευθύνει τη προσοχή και να οδηγήσει σε υπερεκτίμηση του χρόνου. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνηθεί η επίδραση της βλεμματικής κατεύθυνσης στην υποκειμενική αντίληψη του χρόνου μέσω του έργου της παραδοξότητας, σύμφωνα με το οποίο, η χρονική διάρκεια των παράδοξων ερεθισμάτων σε μια αλληλουχία με όμοια ερεθίσματα, τείνει να υπερεκτιμάται χρονικά. Οι συμμετέχοντες εκτέθηκαν σε μια σειρά εικόνων του ίδιου προσώπου με την ίδια βλεμματική κατεύθυνση (κλειστά μάτια, άμεσο βλέμμα ή αποστραμμένο βλέμμα), εκ των οποίων μόνο μία διέφερε σε κατεύθυνση και χρονική διάρκεια. Έργο τους ήταν να εκτιμήσουν την χρονική διάρκεια της παράδοξης εικόνας . Με βάση τη βιβλιογραφία, τα αποτελέσματα αναμένεται να επιβεβαιώσουν την επίδραση της παραδοξότητας, ανεξαρτήτως τύπου βλέμματος, όπως και την ενίσχυση αυτού, όταν το παράδοξο ερέθισμα αποτελεί το άμεσο βλέμμα, λόγω της αυξημένης προσοχής και διέγερσης που επιφέρει.

Αξιολόγηση των επιπέδων εξοικείωσης με την εφαρμογή της πολυαισθητηριακής αντίληψης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Ειρήνη Αλεξιάδου & Αργυρώ Βατάκη

Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Τα περιβάλλοντα του πραγματικού κόσμου, όπως οι τάξεις του δημοτικού σχολείου, παρουσιάζουν ακουστικές προκλήσεις λόγω ανταγωνιστικών ήχων. Μελέτες δείχνουν ότι ενώ τα παιδιά συχνά έχουν καλές επιδόσεις στη βασική αναγνώριση λέξεων ή προτάσεων σε θορυβώδη σχολικά περιβάλλοντα, η ακουστική τους κατανόηση επηρεάζεται αρνητικά, ειδικά παρουσία ομιλίας στο παρασκήνιο. Τα μικρότερα παιδιά εμφανίζουν μεγαλύτερη δυσκολία και έρευνες υποστηρίζουν ότι η ομιλία στο παρασκήνιο απομυζεί γνωστικούς πόρους της βραχυπρόθεσμης μνήμης που απαιτούνται για σύνθετες εργασίες κατανόησης. Τα παραπάνω προκαλούν ανησυχία σχετικά με τη μάθηση στις σχολικές τάξεις. Η πολυαισθητηριακή μάθηση έχει αναγνωριστεί ως μια αποτελεσματική μέθοδος διδασκαλίας καθώς αφορά στην ενεργοποίηση πολλαπλών καναλιών πρόσληψης της πληροφορίας. Ωστόσο, η εφαρμογή της συχνά περιορίζεται από προκλήσεις όπως η ανεπάρκεια πόρων, το μεγάλο μέγεθος των τάξεων και η ελλιπής γνώση και κατάρτιση των εκπαιδευτικών σχετικά με τις αρχές της πολυαισθητηριακής αντίληψης και τις αισθήσεις εν γένει. Η παρούσα εργασία στοχεύει στην αξιολόγηση των γνώσεων των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας σχετικά με τις αισθήσεις και την πολυαισθητηριακή αντίληψη και συνακόλουθα στην ανάδειξη της σημασίας της προώθησης και της ανάπτυξης σχετικών προγραμμάτων επιμόρφωσης. Η έρευνα θα ακολουθήσει ποιοτικό μεθοδολογικό σχεδιασμό με τη χορήγηση ερωτηματολογίων σε τυχαιοποιημένο δείγμα. Σύμφωνα με ερευνητικά δεδομένα ο ανθρώπινος εγκέφαλος είναι προγραμματισμένος να επεξεργάζεται τα πολυαισθητηριακά ερεθίσματα πιο αποτελεσματικά από ότι τα μονοαισθητηριακά, καθώς η ενεργοποίηση πολλαπλών αισθητηριακών τροπικοτήτων οδηγεί σε ισχυρότερες γνωστικές συσχετίσεις. Έχει διαπιστωθεί ότι τα παιδιά που διδάχθηκαν με πολυαισθητηριακές μεθόδους επέδειξαν υψηλότερες ικανότητες απομνημόνευσης και κατανόησης από εκείνα που διδάχθηκαν με παραδοσιακές, δασκαλοκεντρικές μεθόδους. Επιπρόσθετα, έχει υποστηριχθεί ότι οι μαθητές/τριες που συμμετείχαν σε πολυαισθητηριακές δραστηριότητες εμφάνισαν υψηλότερο εύρος προσοχής και επίπεδο κινήτρων σε σύγκριση με εκείνους/ες που έλαβαν μετωπική διδασκαλία. Τέλος, μελέτες έχουν υπογραμμίσει ότι

οι απτικές και οι βιωματικές στρατηγικές μάθησης ενισχύουν τις δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων και την αφηρημένη σκέψη.

Πέρα από την όραση: Μια πολυαισθητηριακή προσέγγιση στην κωδικοποίηση της ανθρώπινης εμπειρίας στον δομημένο χώρο.

Δημήτριος Βασίας[1,2] & Αργυρώ Βατάκη[1]

[1]Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών,
[2]ΠΜΣ Γνωστική Ψυχολογία και Εφαρμογές, Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στη παρούσα βιβλιογραφική ανασκόπηση εξετάζεται μια θεμελιώδης αλλαγή παραδείγματος στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό, μετατοπίζοντας την εστίαση από την παραδοσιακή οπτική κυριαρχία σε μια ολιστική, πολυαισθητηριακή προσέγγιση που θέτει την ανθρώπινη εμπειρία στο επίκεντρο. Αυτή η αλλαγή παραδείγματος επαναπροσδιορίζει τον αστικό σχεδιασμό, την αρχιτεκτονική, τον σχεδιασμό θεραπευτικών τοπίων και την ανάπτυξη εικονικών περιβαλλόντων. Για την ανασκόπηση χρησιμοποιήθηκαν οι μηχανές αναζήτησης Scopus, Frontiers και PubMed και οι λέξεις-κλειδιά ήταν: πολυαισθητηριακή αντίληψη, νευροαρχιτεκτονική, και εικονική πραγματικότητα. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν 31 εμπειρικές μελέτες και συστηματικές ανασκοπήσεις που καταδεικνύουν ότι και τα μη οπτικά ερεθίσματα, ιδίως τα οσφρητικά, ακουστικά και απτικά, επηρεάζουν σημαντικά τις γνωστικές επιδόσεις, τη συναισθηματική κατάσταση, την ανάρρωση από το στρες και τον χωρικό προσανατολισμό. Από την επισκόπηση προκύπτει ότι κάθε αίσθηση συμβάλλει στη διαμόρφωση της εμπειρίας, της μνήμης και της σύνδεσης με έναν τόπο. Για παράδειγμα, η όσφρηση, αν και παραδοσιακά παραμελημένη στον σχεδιασμό, αναδεικνύεται ως ένας ισχυρός παράγοντας διαμόρφωσης της αντίληψης του χώρου, λόγω της άμεσης σύνδεσής της με το μεταιχμιακό σύστημα του εγκεφάλου, το οποίο επεξεργάζεται τη μνήμη και το συναίσθημα. Βέβαια, τονίζεται ότι η πολυαισθητηριακή αντίληψη δεν είναι μια διαδικασία πρόσθεσης μεμονωμένων αισθητηριακών εισροών, αλλά μια σύνθεση των αισθήσεων που αλληλεπιδρούν και τροποποιούν η μία την άλλη. Ένα βασικό ζήτημα είναι ο τρόπος μελέτης των σύνθετων σχέσεων ανθρώπου και περιβάλλοντος με οικολογική ακρίβεια. Η εικονική πραγματικότητα προσφέρει μια σαφή λύση, επιτρέποντας ελεγχόμενα, επαναλαμβανόμενα και εμβυθιστικά περιβάλλοντα που μειώνουν τις παρεμβολές και ενισχύουν την αξιοπιστία της έρευνας. Ωστόσο, παρότι καθίσταται σαφές ότι η δυναμική και πολυαισθητηριακή εμπειρία του χώρου επηρεάζει άμεσα την υγεία, τη γνωστική απόδοση και τη συναισθηματική ευημερία, παραμένει ανοιχτό ερώτημα πώς τα ελεγχόμενα εργαστηριακά ευρήματα μπορούν να εφαρμοστούν σε πραγματικά περιβάλλοντα και υπό ποιες ηθικές και σχεδιαστικές προϋποθέσεις τα προσαρμοστικά περιβάλλοντα μπορούν να υποστηρίζουν τα άτομα χωρίς να υπονομεύουν την αυτονομία και την ιδιωτικότητά τους.

Η επίδραση του δέους στην αντίληψη του χρόνου και τη γνωστική απόδοση

Μαρία- Ελένη Ζαμάγια, Λυδία Λιάπη & Αργυρώ Βατάκη

Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Το δέος είναι ένα θετικό συναίσθημα το οποίο εντάσσεται στην κατηγορία των υπερβατικών συναισθημάτων και συνήθως προκαλείται ως αντίδραση σε ερεθίσματα μεγάλης κλίμακας. Στη δομή του, εμπεριέχονται δύο στοιχεία τα οποία συνιστούν και προϋποθέσεις για την βίωση του. Το πρώτο είναι η αντιλαμβανόμενη απεραντοσύνη και το δεύτερο η ανάγκη για προσαρμογή. Η αντιλαμβανόμενη απεραντοσύνη αφορά στην αίσθηση του ατόμου ότι η κατάσταση στην οποία βρίσκεται είναι μεγαλύτερη από το σύνηθες πλαίσιο αναφοράς του, ενώ η ανάγκη για προσαρμογή συνδέεται με τη θεώρηση του Piaget για την αναπροσαρμογή ορισμένων νοητικών διαδικασιών, όταν μία νέα εμπειρία δεν μπορεί να αφομοιωθεί και έτσι το άτομο δρα για να της δώσει νόημα. Στη βιβλιογραφία για το δέος, παρατηρείται σύνδεση του με αλλαγές στην προσοχή, τη δημιουργικότητα, τη λήψη αποφάσεων αλλά και τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα χειρίζονται την γνώση αυτή καθαυτή. Κατά όμοιο τρόπο, η αντίληψη του χρόνου ως διεργασία είναι άμεσα συνδεδεμένη με την προσοχή, τις εκτελεστικές λειτουργίες και τις δεξιότητες

απόφασης. Λαμβάνοντας υπόψη την σύνδεση αυτή, το δέος ενδέχεται να επηρεάζει άμεσα ή έμμεσα τη χρονική εμπειρία, τροποποιώντας βασικούς γνωστικούς μηχανισμούς που την υποστηρίζουν. Επιπλέον, η γνωστική απόδοση που στην έρευνα ορίζεται συνήθως ως ένα σύνολο ικανοτήτων που υποστηρίζουν την μάθηση, την επίλυση προβλημάτων και τη λειτουργικότητα, δίνει επίσης έμφαση στις εκτελεστικές λειτουργίες, την προσοχή, τη μνήμη και τη συλλογιστική. Μέχρι σήμερα, τα ερευνητικά δεδομένα δείχνουν ότι κατά τη βίωση δέους παρουσιάζεται ένα φαινόμενο επιμήκυνσης της υποκειμενικής εμπειρίας της αντίληψης του χρόνου. Η καινοτομία της παρούσας έρευνας έγκειται στο ότι για πρώτη φορά εντάσσεται στην προβληματική της συσχέτισης δέους και χρονισμού η γνωστική απόδοση καθώς και πρόκειται για την πρώτη έρευνα που για την μέτρηση του χρονισμού, χρησιμοποιείται έργο χρονικής παραγωγής. Συνεπώς στην παρούσα μελέτη διερευνήθηκε πρώτον, εάν μία εμπειρία δέους, μέσω προβολής βίντεο φυσικών τοπίων θα προκαλέσει υπερεκτίμηση της διάρκειας των ερεθισμάτων αυτών σε σχέση με τα βίντεο ελέγχου. Ακόμη, ως υπόθεση τέθηκε ότι οι συμμετέχοντες θα έχουν καλύτερη γνωστική απόδοση κατά την συνθήκη του δέους, σε σχέση με τα βίντεο ελέγχου. Η χρονική αντίληψη μετρήθηκε με ένα έργο παραγωγής χρόνου και η γνωστική απόδοση με μαθηματικές πράξεις εύκολης και δύσκολης μορφής αντίστοιχα.

Η επίδραση συγκινησιακών ερεθισμάτων στη χρονική αντίληψη.

Ίρις Αντωνάτου Σταματοπούλου & Αργυρώ Βατάκη

Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η επίδραση της συγκίνησης στη χρονική αντίληψη έχει μελετηθεί εκτενώς με τη χρήση συναισθηματικά φορτισμένων ερεθισμάτων ανθρώπινων προσώπων. Έχει φανεί ερευνητικά πως η χαρά, και κυρίως ο θυμός, οδηγούν σε υπερεκτίμηση του χρόνου. Η βασική μας υπόθεση ήταν ότι τα πρόσωπα με συγκινησιακό φόρτο θα επηρέαζαν περισσότερο την αίσθηση του χρόνου όταν το σταθερό ερέθισμα σε ένα έργο παραδοξότητας θα ήταν ένα ουδέτερο συναισθηματικά πρόσωπο, ενώ η επίδραση αυτή θα μειωνόταν όταν τα ίδια λειτουργούσαν ως σταθερά ερεθίσματα. Στο παρόν λοιπόν πείραμα διερευνήθηκε αν τα συναισθήματα του θυμού και της χαράς μπορούν να μεταβάλλουν την επίδραση του φαινομένου παραδοξότητας στη χρονική αντίληψη και αναμενόταν ότι το θυμωμένο πρόσωπο θα προκαλέσει μεγαλύτερη υπερεκτίμηση της διάρκειας σε σύγκριση με το χαρούμενο και το ουδέτερο ερέθισμα. Τα ερεθίσματα που παρουσιάστηκαν αποτελούνταν από τις εικόνες ενός θυμωμένου, ενός χαρούμενου και ενός ουδέτερου συναισθηματικά προσώπου. Σε κάθε δοκιμή παρουσιάζονταν διαδοχικά 9 φωτογραφίες του ίδιου ατόμου, εκ των οποίων μία διέφερε ως προς τη διάρκεια και τη συναισθηματική έκφραση (παράδοξο ερέθισμα). Η διάρκεια του σταθερού ερεθίσματος ήταν 500 ms, ενώ το παράδοξο μπορούσε να διαρκεί από 300 μέχρι 700 ms σε βήματα 50 ms. Στο τέλος κάθε δοκιμής, οι συμμετέχοντες έπρεπε να κρίνουν αν το παράδοξο ερέθισμα είχε μεγαλύτερη ή μικρότερη διάρκεια από τα υπόλοιπα. Στο πείραμα συμμετείχαν 23 άτομα (12 γυναίκες), ηλικίας 20-28 ετών (μέση ηλικία 22 ετών). Τα αποτελέσματα έδειξαν υπερεκτίμηση του χρόνου όταν τα συγκινησιακά πρόσωπα εμφανίζονταν στη θέση του παράδοξου ερεθίσματος και το ουδέτερο στη σταθερή, ενώ το ερέθισμα του θυμού είχε μεγαλύτερη επίδραση από αυτό της χαράς. Οι επιδράσεις εξαλείφονταν όταν τα δύο συγκινησιακά ερεθίσματα εμφανίζονταν μαζί, υποδηλώνοντας αλληλεπίδραση και παρεμβολή της προσοχής. Φαίνεται λοιπόν, πως η επίδραση των συγκινησιακών προσώπων μείωσε αυτήν του παραδείγματος oddball, εφόσον το παράδοξο ερέθισμα δεν οδηγούσε σταθερά σε υπερεκτίμηση του χρόνου.

Η επίδραση του συγχρονισμού και του συντονισμού κατά τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις στην αντίληψη του χρόνου.

Ιωάννα Μαρία Βουτσελά & Αργυρώ Βατάκη

Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Ο συγχρονισμός και ο συντονισμός αποτελούν κύρια χαρακτηριστικά των ανθρώπινων κοινωνικών αλληλεπιδράσεων και έχουν συνδεθεί με την ανάπτυξη ισχυρών κοινωνικών δεσμών και τη βίωση θετικών

συναισθημάτων. Παράλληλα, η αντίληψη του χρόνου αποτελεί μια γνωστική διεργασία που επηρεάζεται τόσο από αισθητηριακούς όσο και από κοινωνικούς και γνωστικούς παράγοντες. Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν να διερευνηθεί η επίδραση του συγχρονισμού και του συντονισμού στην υποκειμενική αντίληψη του χρόνου. Στην έρευνα συμμετείχαν 36 ενήλικες, οι οποίοι κλήθηκαν να εκτελέσουν ένα έργο χρονικής αναπαραγωγής. Τα ερεθίσματα περιλάμβαναν τόσο οπτικά όσο και ακουστικά ερεθίσματα. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκαν βίντεο ομάδων χορευτών που εκτελούσαν είτε συγχρονισμένες-/-συντονισμένες είτε ασυγχρόνιστες-/-ασυντόνιστες κινήσεις, καθώς και ακουστικά ερεθίσματα με βήματα σε συνθήκη συγχρονίας ή ασυγχρονίας. Τα ερεθίσματα παρουσιάστηκαν σε 4 διαφορετικές χρονικές διάρκειες (1800, 2800, 3800 και 4800 ms). Οι συμμετέχοντες έπρεπε να αναπαράγουν τη χρονική διάρκεια κάθε ερεθίσματος χωρίς να χρησιμοποιήσουν κάποια στρατηγική καταμέτρησης χρόνου ή ρυθμού. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι δύο μεταβλητές, του συγχρονισμού και του συντονισμού, επηρεάζουν συστηματικά την αντίληψη του χρόνου. Συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες έτειναν να υποεκτιμούν τον χρόνο στις συνθήκες συγχρονίας σε σχέση με τις συνθήκες ασυγχρονίας, τόσο στο οπτικό όσο και στο ακουστικό μέρος του πειράματος. Επιπλέον, στο οπτικό μέρος του πειράματος παρατηρήθηκε ιδιαίτερη υπερεκτίμηση του χρόνου σε ερεθίσματα που συμπεριλάμβαναν πιο σύνθετες και απαιτητικές χορευτικές κινήσεις, πιθανώς λόγω αυξημένου γνωστικού φόρτου. Συμπερασματικά, τα ευρήματα συνάδουν με προηγούμενη βιβλιογραφία και αναδεικνύουν τη σημασία του συγχρονισμού και του συντονισμού ως βασικών παραγόντων που επηρεάζουν την αντίληψη του χρόνου και πιθανόν ενισχύουν αξίες όπως η ομαδικότητα κατά τις κοινωνικές επαφές. Η αντίληψη του χρόνου δεν αποτελεί αποκλειστικά μια εσωτερική διεργασία αλλά διαμορφώνεται δυναμικά μέσα στο πλαίσιο των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων.

Ένα γεωμετρικό μοντέλο για την ερμηνεία της υπερεκτίμησης του εμβαδού νέφους κουκίδων σε σχέση με το αντίστοιχο κυρτό περίβλημα.

Ελένη Μαραγκού, Καλλιόπη Πρωτογεράκη & Εμμανουήλ Πρωτονοτάριος
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σε προηγούμενη εργασία, αποδείξαμε ότι οι παρατηρητές υπερεκτιμούν συστηματικά το εμβαδό μοτίβων νεφών κουκίδων σε σύγκριση με ίδια νέφη που περικλείονται από το Κυρτό τους Περίβλημα (Convex Hull - CH). Με το CH ως σημείο αναφοράς, το Σημείο Υποκειμενικής Ισότητας (Point of Subjective Equality - PSE) για τη μεγέθυνση του νέφους κουκίδων ήταν σταθερά κάτω από 1 σε όλους τους παρατηρητές, υποδεικνύοντας μια ισχυρή υπερεκτίμηση 20%–100%. Η ένταση του φαινομένου ήταν ανεξάρτητη από την τακτικότητα θέσεων των κουκίδων. Από όσο γνωρίζουμε, το εύρημα αυτό αποτελεί μια πρωτότυπη οφθαλμαπάτη. Για να εξετάσουμε πώς τα οπτικά χαρακτηριστικά διαμορφώνουν την ένταση της οφθαλμαπάτης, μεταβάλαμε τον αριθμό των κουκίδων και το μέγεθός τους. Η αύξηση του αριθμού των κουκίδων εξασθένισε την οφθαλμαπάτη (κλίση PSE = 0.032/20 κουκίδες, $p < .001$), ενώ η αύξηση του μεγέθους των κουκίδων την ενίσχυσε (κλίση PSE = -0.036/0.1°, $p < .001$). Για να μελετήσουμε την επίδραση της τοπικής κατανομής της πυκνότητας, εξετάσαμε τρία προφίλ: υψηλή στο κέντρο, ομοιόμορφη (έλεγχος) και υψηλή στην περιφέρεια. Για μη έμπειρους παρατηρητές η οφθαλμαπάτη ήταν ισχυρότερη στο προφίλ υψηλής πυκνότητας στο κέντρο και ασθενέστερη στο προφίλ υψηλής πυκνότητας στην περιφέρεια ($p < .01$), ενώ το αντίστροφο παρατηρήθηκε για τους ερευνητές. Αυτά τα πειράματα αποκαλύπτουν ότι το αντιληπτικό εμβαδό επηρεάζεται από τον αριθμό των κουκίδων, το μέγεθος τους, και το προφίλ της πυκνότητας–αν και το τελευταίο φαίνεται να εξαρτάται από την εξοικείωση με το έργο. Στην κατεύθυνση κατανόησης του μηχανισμού αντίληψης του εμβαδού για νέφη κουκίδων, παρουσιάζουμε ένα γεωμετρικό μοντέλο που βασίζεται σε διαμερισμό Voronoi (Voronoi tessellation). Το μοντέλο επιτυγχάνει να εξηγήσει την υπερεκτίμηση του εμβαδού καθώς και την εξάρτηση του από τον αριθμό των κουκίδων, αλλά όχι από το μέγεθός τους. Επίσης, δεν μπορεί να εξηγήσει την κατεύθυνση μεταβολής του PSE ως προς το προφίλ της πυκνότητας ταυτόχρονα για μη έμπειρους και έμπειρους παρατηρητές.

Η χρονική αντίληψη των συναισθημάτων στη σχιζοφρένεια.

Βασιλική Σκυπτού[1], Μαριάννα Αναγνωστοπούλου[2], Σόφη Γιαννίκου[2], Διονυσία Τακτίκη[2], Μαρία Καρακάση[2], Ηλέκτρα Σπύρου[2], Χαρά Σπυροπούλου[2] & Αργυρώ Βατάκη[1]

[1]Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, [2]ΙΑΣΙΣ, Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία, Μονάδα Ψυχικής Υγείας

Η υποκειμενική αίσθηση του χρόνου αποτελεί μια σύνθετη γνωστική διεργασία που επηρεάζεται από παράγοντες όπως το συναίσθημα και την προσοχή. Η παρούσα μελέτη εξετάζει τη χρονική αντίληψη συναισθηματικών εκφράσεων σε άτομα με σχιζοφρένεια, εστιάζοντας στον ρόλο του βλέμματος ως κοινωνική πληροφορία. Στη σχιζοφρένεια έχουν καταγραφεί σημαντικές διαταραχές, που συνδέονται με ελλείμματα στην προσοχή, τη συναισθηματική ρύθμιση και την κοινωνική αντίληψη. Η υπόθεση της μελέτης ήταν ότι η κατεύθυνση του βλέμματος και το εκφραζόμενο συναίσθημα επηρεάζουν τη χρονική αντίληψη, με τον συνδυασμό βλέμματος–συναισθήματος να διαφοροποιεί την εκτίμηση διάρκειας μεταξύ τυπικών ατόμων και ατόμων με σχιζοφρένεια. Στη μελέτη συμμετείχαν συνολικά 23 άτομα, εκ των οποίων 14 υγιείς συμμετέχοντες και 9 άτομα με διάγνωση σχιζοφρένειας, ηλικίας 19-66 ετών (M=43,9, SD=14,66). Όλοι οι ασθενείς λάμβαναν αντιψυχωσική φαρμακευτική αγωγή. Οι συμμετέχοντες εκτέλεσαν έργο χρονικής διχοτόμησης, με διάρκειες-άγκυρες 960 ms («βραχεία») και 1680 ms («μακρά») και επτά ενδιάμεσες διάρκειες. Οι απαντήσεις δίνονταν μέσω του υπολογιστή, χωρίς χρήση στρατηγικών υπολογισμού. Τα ερεθίσματα ήταν τυποποιημένα δυναμικά βίντεο από τη βάση ADFES με τέσσερις συναισθηματικές εκφράσεις (θυμός, φόβος, χαρά, και ουδέτερη) και δύο κατευθύνσεις βλέμματος (άμεσο, αποστραμμένο). Τα αποτελέσματα έδειξαν σημαντικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ συναισθήματος, βλέμματος και ομάδας συμμετεχόντων, ιδιαίτερα για αρνητικά συναισθήματα υψηλής διέγερσης. Ο θυμός και ο φόβος με ευθές βλέμμα επηρέασαν ιδιαίτερα τη χρονική εκτίμηση, υποδεικνύοντας δυσλειτουργική αλληλεπίδραση κοινωνικής και συναισθηματικής πληροφορίας στη σχιζοφρένεια. Αντίθετα, η χαρά παρουσίασε περιορισμένη επίδραση, υποστηρίζοντας ότι τα θετικά συναισθήματα χαμηλής απειλητικότητας επηρεάζουν λιγότερο τη χρονική επεξεργασία. Παρά τον περιορισμένο αριθμό συμμετεχόντων, τα ευρήματα υποστηρίζουν ότι στη σχιζοφρένεια η χρονική αντίληψη τροποποιείται έμμεσα μέσω συναισθηματικών και κοινωνικών παραγόντων, προσφέροντας χρήσιμες κατευθύνσεις για μελλοντική έρευνα.

Οπτικοακουστική ενσωμάτωση της ομιλίας: ενδείξεις για αυξημένη ακρίβεια πολυαισθητηριακής ενοποίησης στη συνθήκη «ομιλία» σε σύγκριση με τη συνθήκη «ακρόαση».

Λευτέρης Ζωγράφος Θεμελής[1,2], Άννα Κωνσταντουλάκη[1], Christoph Klein[3,4,5], Αργυρώ Βατάκη[2], Νικόλαος Σμυρνής[1,3]

[1]Εργαστήριο Γνωστικής Νευροεπιστήμης και Αισθητικοκινητικού Ελέγχου, University Mental Health Neurosciences and Precision Medicine Research Institute "COSTAS STEFANIS", [2]Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, [3]Β΄ Ψυχιατρική Κλινική, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ιατρική Σχολή, Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο «ΑΤΤΙΚΟΝ», [4]Τμήμα Παιδοψυχιατρικής και Ψυχιατρικής Εφήβων, Πανεπιστήμιο Freiburg, Freiburg im Breisgau, Γερμανία, [5]Τμήμα Παιδοψυχιατρικής και Ψυχιατρικής Εφήβων, Ιατρική Σχολή, Πανεπιστήμιο Κολωνίας, Γερμανία

Η επεξεργασία των αισθητηριακών ερεθισμάτων που παράγονται από τις δικές μας ενέργειες διαφέρει από εκείνη των ερεθισμάτων που έρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον. Ωστόσο, οι περισσότερες έρευνες που έχουν ασχοληθεί με την εξέταση αυτού του φαινομένου αφορούν την επεξεργασία ενός μοναδικού ερεθίσματος. Λίγες μελέτες έχουν εξετάσει την επίδραση των ενεργειών που πραγματοποιούμε σε πολυαισθητηριακά ερεθίσματα και πώς αυτές επηρεάζουν την ενοποίηση αυτών των ερεθισμάτων. Οι περισσότερες από αυτές τις μελέτες έχουν χρησιμοποιήσει τεχνητά ερεθίσματα (π.χ. φωτάκια, ήχους), αντί για πιο φυσικά, όπως αισθήσεις που συνδέονται συνήθως με καθημερινές ενέργειες, όπως η ομιλία. Στην παρούσα μελέτη εξετάσαμε την επίδραση της ομιλίας στη διαδικασία της πολυαισθητηριακής ενοποίησης (MSI). Χρησιμοποιήσαμε ένα νέο πειραματικό σχεδιασμό, στον οποίο οι συμμετέχοντες είτε άκουγαν την ηχώ της δικής τους φωνής ενώ λέγανε μια συλλαβή ενώ ταυτόχρονα

παρακολουθούσαν βίντεο του εαυτού τους να παράγει την ίδια συλλαβή («talk», ενεργή συνθήκη), είτε άκουγαν την προηγουμένως ηχογραφημένη συλλαβή που είπαν στην προηγούμενη συνθήκη και παρακολουθούσαν το αντίστοιχο προκαταγεγραμμένο βίντεο του εαυτού τους να μιλάει («listen», παθητική συνθήκη). Και στις δύο συνθήκες εισήχθησαν διαφορετικές ασυγχρονίες μεταξύ των οπτικών και αουστικών ερεθισμάτων (SOAs) και οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να πραγματοποιήσουν κρίσεις συγχρονίας για το αν τα ερεθίσματα τους φαίνεται ότι εμφανίζονται ταυτόχρονα ή όχι. Με βάση αυτές τις κρίσεις προσδιορίσαμε το χρονικό παράθυρο ενοποίησης (temporal binding window, TBW) για κάθε συμμετέχοντα και κάθε συνθήκη. Διαπιστώσαμε ότι το TBW ήταν σημαντικά μικρότερο στην συνθήκη που οι συμμετέχοντες παρήγαγαν ενεργά τα ερεθίσματα μέσω της ομιλίας σε σύγκριση με την συνθήκη που τα ακούγανε παθητικά, γεγονός που υποδηλώνει μεγαλύτερη ακρίβεια στην πολυαισθητηριακή ενοποίηση στη συνθήκη ομιλίας. Τα αποτελέσματα αυτά υποστηρίζουν το συμπέρασμα ότι η αισθητηριακή αντίληψη τροποποιείται από την ύπαρξη ή όχι κάποιας δράσης που συνδέεται με τα ερεθίσματα όχι μόνο στο μονοαισθητηριακό αλλά και στο πολυαισθητηριακό επίπεδο.

Ενότητα Αναρτημένων Ανακοινώσεων 2

Μνήμη

From the unconscious to cognition: Archetypes and false memories.

Maria Gallou, Efthymia Lamprou, Christina Lepida, & Eleni Konsolaki

Deree - The American College of Greece

Memory is commonly conceptualized as a veridical record of past experiences; however, extensive research demonstrates that it is a reconstructive process shaped by schemas, narratives, and culturally shared representations. Although false memory formation has been widely examined through semantic association frameworks, particularly using the Deese–Roediger–McDermott (DRM) paradigm, the potential contribution of archetypal representations to false remembering remains underexplored. The present study extended the DRM paradigm by examining whether archetypal word lists elicit a greater incidence of false memories than non-archetypal lists, and by exploring differences in the phenomenological experience of remembering. Undergraduate participants were presented auditorily with archetypal and non-archetypal word lists generated using the False Memory Generator. Participants subsequently completed free recall and recognition tasks, along with Remember/Know judgments to assess subjective memory experience. It was hypothesized that archetypal lists would produce higher false recall and recognition rates compared to non-archetypal lists. We will present the results of this study, detailing patterns of false recall and recognition across archetypal and non-archetypal word lists, as well as differences in judgments of remembering and knowing. The results contribute to the false memory literature by extending the DRM paradigm beyond semantic association and highlighting the role of archetypes in shaping subjective memory experience.

Η συμβολή της λεκτικής εργαζόμενης μνήμης στην εκμάθηση νέων λέξεων σε ξένη γλώσσα: Σύγκριση της Ρωσικής και της Γεωργιανής γλώσσας.

Κωνσταντίνα Μελάτζε, Αντριάνα Ανδρέου & Ελβίρα Μασούρα

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η εκμάθηση νέου λεξιλογίου σε ξένη γλώσσα αποτελεί μια απαιτητική διαδικασία, η οποία στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στη λειτουργία της λεκτικής εργαζόμενης μνήμης. Προηγούμενες έρευνες έχουν αποκαλύψει τον καθοριστικό ρόλο των ατομικών διαφορών στη μάθηση νέων λέξεων, ωστόσο λιγότερο έχει διερευνηθεί ο τρόπος με τον οποίο οι γνωστικοί αυτοί παράγοντες αλληλοεπιδρούν με τα χαρακτηριστικά της κάθε γλώσσας. Η παρούσα μελέτη διερεύνησε τη συμβολή της λεκτικής εργαζόμενης μνήμης στην εκμάθηση νέων λέξεων σε ξένη γλώσσα σε εργαστηριακό περιβάλλον, καθώς και τον ενδεχόμενο διαφοροποιητικό ρόλο της γλώσσας, μέσω σύγκρισης της

ρωσικής και της γεωργιανής γλώσσας. Στην έρευνα συμμετείχαν εξήντα τυπικοί ενήλικες, οι οποίοι κατανεμήθηκαν σε δύο ομάδες και επιδόθηκαν στην εκμάθηση οκτώ νέων λέξεων είτε στα ρωσικά είτε στα γεωργιανά, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της ανά ζεύγη (pairwise association) μάθησης. Η λεκτική εργαζόμενη μνήμη εκτιμήθηκε με το έργο της αντίστροφης ανάκλησης ψηφίων, ενώ καταγράφηκαν επίσης το μορφωτικό επίπεδο και ο αριθμός των ξένων γλωσσών που οι συμμετέχοντες ήδη γνώριζαν. Η ανάλυση των δεδομένων βρίσκονται σε εξέλιξη και η παρούσα περίληψη παρουσιάζει προκαταρκτικά αποτελέσματα. Οι πρώτες ενδείξεις υποδηλώνουν ότι η λεκτική εργαζόμενη μνήμη, τα έτη εκπαίδευσης και η προηγούμενη γλωσσική εμπειρία συνιστούν σημαντικούς προβλεπτικούς παράγοντες της επίδοσης στην εκμάθηση νέων λέξεων σε ξένη γλώσσα. Αντιθέτως, δεν παρατηρούνται διαφοροποιήσεις ως προς την προς εκμάθηση γλώσσα, γεγονός που υποδηλώνει ότι οι ατομικές γνωστικές διαφορές παίζουν σημαντικότερο ρόλο από τα γλωσσικά χαρακτηριστικά στην αρχική φάση εκμάθησης νέου λεξιλογίου. Τα ευρήματα συζητούνται στα πλαίσια μοντέλων για τη λειτουργία της εργαζόμενης μνήμης και των γνωστικών μηχανισμών που υποστηρίζουν τη μάθηση νέου λεκτικού υλικού.

Μνήμη υπό πίεση: Επιλεκτικές επιδράσεις του καπνίσματος και της υπέρτασης στην μνήμη επεισοδίων.

Λεωνίδας Ρούσσος[1,2], Ίων Μπεράτης[2], Χρυσάνθη Νέγκα[2] & Δημήτριος Κασελίμης[3,1]

[1]Α' Νευρολογική Κλινική, Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, [2]Τμήμα Ψυχολογίας, Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος, [3]Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η μνήμη επεισοδίων, το είδος μνήμης που ευθύνεται για την παγίωση και ανάκληση προσωπικών πληροφοριών, βασίζεται στην ταυτόχρονη ενεργοποίηση πολλών εγκεφαλικών περιοχών, καθιστώντας την ιδιαίτερα ευάλωτη. Στην παρούσα μελέτη διερευνήθηκαν οι ανεξάρτητες επιδράσεις του καπνίσματος, της χρόνιας έντασης καπνίσματος και της υπέρτασης στη μνήμη επεισοδίων με τη χρήση της ελληνικής εκδοχής του Auditory Verbal Learning Test (AVLT). Συνολικά, αξιολογήθηκαν 465 ενήλικες (270 γυναίκες), ηλικίας 18 έως 86 (M.O. = 40.63). Από τις επιδόσεις των συμμετεχόντων προέκυψαν δείκτες σχετικοί με συνιστώσες της μνήμης: Κωδικοποίηση, Καμπύλη Μάθησης, Οπισθόδρομης Παρεμβολής, Καθυστερημένης Ανάκλησης και Αναγνώρισης. Πραγματοποιήθηκαν μονοπαραγοντικές αναλύσεις συνδιακύμανσης (ANCOVA) με τον εκάστοτε μνημονικό δείκτη ως εξαρτημένη μεταβλητή, τις σχετικές με το κάπνισμα και την υπέρταση μεταβλητές ως ανεξάρτητες μεταβλητές και την ηλικία ως συμμεταβλητή. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι καπνιστές είχαν σημαντικά χαμηλότερες επιδόσεις στον Δείκτη Αναγνώρισης σε σύγκριση με τους μη καπνιστές, $F (1, 411) = 4.79$, $p = .029$, $\eta p^2 = .012$, ενώ για την Καθυστερημένη Ανάκληση η διαφορά ήταν οριακή ($p = .056$). Δεν παρατηρήθηκαν διαφορές σε άλλους δείκτες. Δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ υπερτασικών και μη υπερτασικών συμμετεχόντων σε κανένα δείκτη του AVLT. Οι βαρείς καπνιστές (≥1 πακέτο/ημέρα) παρουσίασαν σημαντικά χαμηλότερες επιδόσεις στην Αναγνώριση ($F (1, 298) = 4.92$, $p = .027$), στην Κωδικοποίηση ($F (1, 299) = 6.57$, $p = .011$) και στην Καθυστερημένη Ανάκληση ($F (1, 298) = 7.44$, $p = .007$). Τα ευρήματα υποδεικνύουν επιλεκτική ευαλωτότητα στους δείκτες ανάκλησης και αναγνώρισης στην χρόνια έκθεση στο κάπνισμα.

Ενότητα Αναρτημένων Ανακοινώσεων 3

Μεθοδολογία

Το πείραμα ως προσομοίωση: Κατασκευασιοκρατία, simulacra και οι ρεαλιστικές παραδοχές της πειραματικής γνωστικής ψυχολογίας.

Κωνσταντίνος Κόντης

Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η παρούσα εργασία εξετάζει κάποιες βασικές προϋποθέσεις της πειραματικής γνωστικής ψυχολογίας με εργαλεία της Θεωρητικής/Φιλοσοφικής Ψυχολογίας. Συγκεκριμένα, διερευνάται κατά πόσο το πείραμα ανακαλύπτει μια

ψυχική διεργασία ή την κατασκευάζει. Σύμφωνα με τον Baudrillard, το simulacrum είναι ένα ομοίωμα χωρίς πρωτότυπο, που δεν αντιστοιχεί στην τάξη μιας βαθιάς πραγματικότητας, αλλά σε αυτήν της υπερπραγματικότητας (hyperreality), μιας ψευδαισθητικής ομοιότητας του πραγματικού με τον εαυτό του, μιας προσομοίωσης. Σύμφωνα με τον Thomas Teo, η ψυχολογία λειτουργεί ως hyper-science και προσομοιώνει τις αρχές και μεθόδους της φυσικής επιστήμης αποκρύπτοντας την υποκειμενικότητα, την ενδεχομενικότητα και τη δυναμική και συνεχώς εναλλασσόμενη φύση των ανώτερων ψυχικών διεργασιών. Τέλος, όπως υποστηρίζει ο Danziger, το πείραμα στην ψυχολογία δεν πρέπει να ιδωθεί ως αντανάκλαση μιας πραγματικότητας, αλλά ως κατασκευή μιας συγκεκριμένης κατάστασης, εντός της οποίας κατασκευάζεται μια συγκεκριμένη αντίδραση. Με βάση αυτές τις τρεις αλλεπάλληλες θεωρήσεις, υποστηρίζεται πως στην πειραματική γνωστική ψυχολογία πολλές φορές γίνεται δεκτή (μη-αναστοχαστικά) μια θέση αφελούς ρεαλισμού, σύμφωνα με την οποία το πείραμα «ανακαλύπτει» ψυχικές διεργασίες οι οποίες μένουν αμετάβλητες και στην καθημερινή ζωή εκτός πειράματος. Αντίθετα, υποστηρίζεται πως το πείραμα στη γνωστική ψυχολογία πολλές φορές λειτουργεί ως προσομοίωση στην οποία οι ψυχικές διεργασίες κατασκευάζονται ως simulacra της συγκεκριμένης κατάστασης και αντιστοιχούν στη μοντελοποίησή της, σε ένα υπερ-πραγματικό μοντέλο. Το μοντέλο αυτό δημιουργείται από μια συγκεκριμένη ρητορική, αλλά και από τεχνολογίες όπως στατιστικά μοντέλα, ψυχομετρικά εργαλεία, μηχανήματα, κ.α. Έτσι, απαιτείται από τον γνωστικό ψυχολόγο να ερμηνεύσει τα πειραματικά δεδομένα και να αναστοχαστεί αν αποτελούν ομοιώματα μιας κατάστασης που κατασκεύασε ή διεργασίες που όντως υπάρχουν αναλλοίωτες, να κάνει δηλαδή την φιλοσοφική επιλογή μεταξύ κονστρουκτιβισμού και ρεαλισμού, μεταξύ υπερπραγματικού/μοντελοποιημένου (όχι ψευδούς) και πραγματικού. Δίνονται συγκεκριμένα παραδείγματα, όπως η κριτική του Moscovici στο πείραμα συμμόρφωσης του Asch και από τον χώρο της νοερής απεικόνισης και επιλεκτικής προσοχής, ενώ συζητείται συνοπτικά και η σχετική έννοια της οικολογικής εγκυρότητας.

Ποιοτική και ποσοτική προσέγγιση επιστημικών πεποιθήσεων εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης: Ζητήματα σύλληψης, λειτουργικοποίησης και μέτρησης.

Αθηνά Κούτσιανου

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Οι επιστημικές πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών, δηλαδή, οι πεποιθήσεις τους αναφορικά με τη φύση της γνώσης και του γιγνώσκειν, αποτελούν κρίσιμο εσωτερικό παράγοντα και διαμεσολαβούν στον τρόπο που κατανοούν τη μάθηση και τη διδασκαλία, καθώς και στον τρόπο που εμπλέκονται στη διδακτική πράξη. Έπειτα από εκτενή ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, ωστόσο, διαπιστώθηκε ότι οι σχετικές έρευνες είναι περιορισμένες, αφορούν περισσότερο σε εν δυνάμει εκπαιδευτικούς και συνοδεύονται από διάφορους περιορισμούς που εγείρουν αμφιβολίες σχετικά με την εγκυρότητα και την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων τους, καθώς και των σχετικών ερευνητικών εργαλείων. Η παρούσα εργασία αξιοποιεί τα αποτελέσματα ενός ευρύτερου ερευνητικού σχεδιασμού μεικτών μεθόδων πέντε φάσεων, που πραγματοποιήθηκε για την ανάπτυξη και την εγκυροποίηση ενός νέου ποσοτικού ερευνητικού εργαλείου στη βάση σεναρίων, προκειμένου να παρουσιάσει σημαντικές διαπιστώσεις σχετικά με τη σύλληψη, τη λειτουργικοποίηση και τη μέτρηση των ειδικών ανά θέμα επιστημικών πεποιθήσεων. Ειδικότερα, στο πλαίσιο κάθε επιμέρους ερευνητικής φάσης, οι εν ενεργεία εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης κλήθηκαν να εμπλακούν με δύο αντικρουόμενα θέματα φυσικών επιστημών και ιστορίας, προκειμένου να ενεργοποιηθούν και να προσεγγιστούν οι ειδικές επιστημικές πεποιθήσεις τους στην πράξη, ποιοτικά, ποσοτικά ή συνδυαστικά, αξιοποιώντας διαφορετικά είδη ερωτήσεων. Η παρούσα εργασία εστιάζει περισσότερο στα αποτελέσματα της πέμπτης ερευνητικής φάσης, όπου οι ίδιοι συμμετέχοντες (n = 12) κλήθηκαν να εμπλακούν με τα δύο θέματα και να απαντήσουν διαδοχικά σε ποιοτικές και ποσοτικές ερωτήσεις. Συνολικά, οι δύο ερευνητικές προσεγγίσεις οδήγησαν σε κοινά συμπεράσματα σχετικά με τις ειδικές ανά θέμα επιστημικές πεποιθήσεις των περισσότερων συμμετεχόντων υπό την οπτική της ενοποιημένης προσέγγισης, ενισχύοντας την εγκυρότητα του νέου ερευνητικού εργαλείου. Παρ' όλα αυτά, για αρκετούς συμμετέχοντες οι δύο προσεγγίσεις φαίνεται να λειτούργησαν συμπληρωματικά, λόγω της διαφορετικής φύσης των ερωτήσεων,

ανιχνεύοντας διαφορετικές πτυχές των επιστημικών πεποιθήσεών τους. Συμπερασματικά, διατυπώνονται τα πλεονεκτήματα και οι περιορισμοί κάθε προσέγγισης, και περαιτέρω, προτείνεται η συνδυαστική εφαρμογή τους για την πιο ολοκληρωμένη μέτρηση των επιστημικών πεποιθήσεων.

Ανάλυση χρονικών παραμέτρων αφασικού λόγου: Δεδομένα από ασθενείς με Πρωτοπαθή Προϊούσα Αφασία (ΠΠΑ).

Ανάργυρος Κορδώνης[1], Γεωργία Αγγελοπούλου[1], Ραφαηλία Μπουρτσουκλή[1], Χρυσαυγή Παναγιώτου[1], Αρετή Δεληγιαννάκη[1], Δημήτρης Τσολακόπουλος[1], Γεώργιος Παπαγεωργίου[2], Β. Κωνσταντινίδης[2], Κωνσταντίνος Πόταγας[2], & Δημήτριος Κασελίμης[1]

[1]Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, [2]Α' Νευρολογική Κλινική, Αιγινήτειο Νοσοκομείο

Στόχος της παρούσας μελέτης είναι να αξιολογήσει τους ποσοτικούς δείκτες ομιλίας, με έμφαση στις παύσεις σιωπής και την ταχύτητα άρθρωσης, κατά την περιγραφή διαφορετικών εικόνων, σε ασθενείς με πρωτοπαθή προϊούσα αφασία (ΠΠΑ). Για το σκοπό αυτό αξιολογήθηκαν 11 ασθενείς με ΠΠΑ. Οι ασθενείς κλήθηκαν να περιγράψουν την εικόνα της Παραλίας, από τη συστοιχία Mini Linguistic State Examination, την εικόνα του Κλέφτη των Γλυκών από τη συστοιχία Boston Diagnostic Aphasia Examination καθώς και την εικόνα του Πικνίκ από τη συστοιχία Western Aphasia Battery. Τα δεδομένα της περιγραφής των ασθενών ηχογραφήθηκαν. Τα ηχητικά επεξεργάστηκαν ακολουθώντας το μοντέλο CSAP για την επεξεργασία της εκφοράς του προφορικού λόγου (Angelopoulou et al., 2024). Συγκεκριμένα, επισημειώθηκαν και υπολογίστηκαν η συχνότητα και η διάρκεια των παύσεων σιωπής καθώς και ο ρυθμός άρθρωσης. Για τον υπολογισμό των διαφορών για καθεμία από τις μεταβλητές της εκφοράς του προφορικού λόγου μεταξύ των τριών εικόνων χρησιμοποιήθηκε το μη-παραμετρικό στατιστικό κριτήριο Friedman. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η συχνότητα των παύσεων ήταν σημαντικά αυξημένη στην περιγραφή της εικόνας του Πικνίκ συγκριτικά με την εικόνα της Παραλίας. Καμία άλλη διαφορά δεν εμφανίζεται στατιστικά σημαντική. Τα συγκεκριμένα ευρήματα είναι σημαντικά τόσο για την έρευνα όσο και για την κλινική αξιολόγηση των ασθενών με επίκτητες διαταραχές λόγου, καθώς τονίζουν τη σημασία της εφαρμογής διακριτών ειδών αφήγησης για την λεπτομερή διερεύνηση των δυσκολιών στην εκφορά του προφορικού λόγου.

Βιβλιογραφία

Angelopoulou, G., Kasselimis, D., Goutsos, D., & Potagas, C. (2024). A methodological approach to quantifying silent pauses, speech rate, and articulation rate across distinct narrative tasks: Introducing the connected speech analysis protocol (CSAP). Brain Sciences, 14, 466.

Εξ αποστάσεως διαλεκτική συμπεριφοριστική θεραπεία: Εφαρμογή, προκλήσεις και αποτελεσματικότητα.

Ζωή Χατζημάρκου & Αθανασία Μαυροειδή

Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς

Η Διαλεκτική Συμπεριφορική Θεραπεία (ΔΣΘ) αποτελεί μια εμπειρικά τεκμηριωμένη μορφή θεραπείας, με υψηλή αποτελεσματικότητα στην Οριακή Διαταραχή Προσωπικότητας, αλλά και σε Διατροφικές Διαταραχές όπως η Διαταραχή Επεισοδιακής Υπερφαγίας. Οι περιορισμοί μετακίνησης λόγω της πανδημίας του Covid- 19 έθεσαν προκλήσεις στην εφαρμογή της εξ αποστάσεως ΔΣΘ, η οποία διαφέρει από την παραδοσιακή Γνωσιακή Συμπεριφορική Θεραπεία τόσο στην πολυπλοκότητα των στοιχείων που τη συνθέτουν, τη διάρκεια και τη συχνότητα των συνεδριών, όσο και στον κλινικό πληθυσμό υψηλού κινδύνου στον οποίο απευθύνεται. Στην παρούσα ανασκόπηση εξετάζεται η εφαρμογή, οι προκλήσεις και η αποτελεσματικότητα της εξ αποστάσεως ΔΣΘ. Για τον σκοπό αυτό επιλέχθηκαν και ανακτήθηκαν συνολικά 17 ηλεκτρονικά άρθρα που αφορούσαν τη χρονική περίοδο 2015 έως 2025. Για την εξ αποστάσεως εφαρμογή επιστρατεύθηκαν σύγχρονα τεχνολογικά εργαλεία, όπως διαδικτυακές πλατφόρμες, εφαρμογές κινητών τηλεφώνων και ηλεκτρονική αλληλογραφία. Οι βασικότερες

προκλήσεις αφορούσαν σε τεχνικές δυσκολίες, ζητήματα προστασίας προσωπικών δεδομένων, θέματα διανομής του θεραπευτικού υλικού και δυσκολία στην εδραίωση θεραπευτικής σχέσης. Κύριος στόχος της ανασκόπησης ήταν να διερευνηθεί κατά πόσο η εξ αποστάσεως ΔΣΘ μπορεί να αποτελέσει ισοδύναμη εναλλακτική της δια ζώσης μορφής. Τα διαθέσιμα δεδομένα, μολονότι περιορισμένα, συγκλίνουν στο ότι η εξ αποστάσεως εφαρμογή της ΔΣΘ αποδεικνύεται μια αξιόπιστη και πρακτική λύση, εξίσου αποτελεσματική με τη δια ζώσης εφαρμογή. Επομένως, η αξιοποίηση του διαδικτύου και της ηλεκτρονικής επικοινωνίας μπορεί να διευρύνει την πρόσβαση σε ποιοτικές θεραπευτικές παρεμβάσεις, εξαλείφοντας χρονικούς και τοπικούς περιορισμούς, ακόμη και την περίοδο μετά την πανδημία. Μελλοντικά, η θέσπιση συγκεκριμένων πρωτοκόλλων και η περαιτέρω ερευνητική τεκμηρίωση ενδέχεται να ενισχύσουν περισσότερο τη δυναμική της.

Ενότητα Αναρτημένων Ανακοινώσεων 4

Μάθηση

Προγνωστικοί παράγοντες ειδικών μαθησιακών δυσκολιών, πρώιμες παρατηρήσεις βρεφών και προοπτική διδακτικών παρεμβάσεων.

Μαρία Δροσινού Κορέα & Άρτεμις Καλαμάρη
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η έγκαιρη αναγνώριση προγνωστικών παραγόντων αποτελεί βασική προϋπόθεση για την πρώιμη διδακτική παρέμβαση στα βρέφη και τα νήπια, με στόχο την πρόληψη και την έγκαιρη αντιμετώπιση των Ειδικών Μαθησιακών Δυσκολιών [Ε.Μ.Δ]. Η διεθνής και ελληνόγλωσση βιβλιογραφία αναδεικνύει ως σημαντικότερο παράγοντα κινδύνου το οικογενειακό ιστορικό δυσλεξίας ή γλωσσικών διαταραχών, το οποίο συχνά συνδέεται με πρώιμες αποκλίσεις στην ανάπτυξη του προφορικού λόγου. Κατά τη βρεφική ηλικία, προδιαγνωστικοί δείκτες περιλαμβάνουν μειωμένη ευαισθησία σε φωνητικές αντιθέσεις, δυσκολίες στην ακουστική διάκριση, περιορισμένη χρήση χειρονομιών, φτωχή κοινή προσοχή και αργή ανάπτυξη πρώιμου λεξιλογίου. Στην προσχολική περίοδο, ισχυροί προγνωστικοί παράγοντες για μελλοντικές μαθησιακές δυσκολίες είναι τα ελλείμματα στη φωνολογική επίγνωση, στη φωνολογική μνήμη εργασίας, στην ταχεία αυτοματοποιημένη ονομασία, στη γνώση γραμμάτων, καθώς και στη μορφοσυντακτική και αφηγηματική επάρκεια (Δροσινού Κορέα, 2017, 2020, 2024, Μαρκάκης & Δροσινού, 2001). Παράλληλα, περιβαλλοντικοί παράγοντες, όπως φτωχό γλωσσικό ερέθισμα, κοινωνικοοικονομικές δυσκολίες και περιορισμένη γλωσσική αλληλεπίδραση στο οικογενειακό πλαίσιο, ενδέχεται να επιβαρύνουν τον αναπτυξιακό κίνδυνο (Χρηστάκης, 2011). Στο πλαίσιο της διδακτικής παρέμβασης, προτείνονται δραστηριότητες στις νευροαναπτυξιακές περιοχές μαθησιακής ετοιμότητας εμπλουτισμού του προφορικού λόγου, μίμησης, παιχνίδια ήχων και ρίμας (Goswami, 2016, ΥΠΕΠΘ-Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2009) κοινή ανάγνωση, ανάπτυξη λεξιλογίου και καλλιέργεια φωνολογικής ευαισθησίας στο πλαίσιο της διεπιστημονικής συνεργασίας. Η έγκαιρη, δομημένη και εξατομικευμένη παρέμβαση μπορεί να μειώσει σημαντικά τη σοβαρότητα των Ε.Μ.Δ. και να υποστηρίξει ομαλότερη σχολική και μαθησιακή πορεία. Η συστηματική αξιοποίηση αξιόπιστων εργαλείων ανίχνευσης, η συνεχής επιμόρφωση των παιδαγωγών και η ενεργή συμμετοχή της οικογένειας συνιστούν κρίσιμες προϋποθέσεις επιτυχίας της πρώιμης παρέμβασης, διασφαλίζοντας την έγκαιρη υποστήριξη των αναπτυξιακών αναγκών του παιδιού και τη δημιουργία ισχυρών βάσεων για τη μελλοντική ακαδημαϊκή, κοινωνική και συναισθηματική του εξέλιξη στο πλαίσιο της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης και της παιδαγωγικής πρόληψης από τα πρώτα στάδια της ανάπτυξης και της μάθησης με έμφαση στην πρόληψη και την έγκαιρη εκπαιδευτική υποστήριξη σε ατομικό, οικογενειακό και σχολικό επίπεδο διαχρονικά και συστηματικά.

Η συμβολή των στόχων επίτευξης, των συναισθημάτων και των στρατηγικών μάθησης στη μαθησιακή επίδοση φοιτητών/τριών.

Αικατερίνη Νεραντζάκη & Γεωργία Σταυροπούλου
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα μελέτη διερεύνησε τον τρόπο με τον οποίο οι στόχοι επίτευξης, τα συναισθήματα επίτευξης και οι στρατηγικές μάθησης επιδρούν στην ακαδημαϊκή επίδοση φοιτητών/τριών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το δείγμα της έρευνας προήλθε από φοιτητές/ήτριες των Τμημάτων Ψυχολογίας και Επιστημών της Αγωγής πανεπιστημιακών ιδρυμάτων της χώρας. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν με τη χρήση των κλιμάκων Patterns of Adaptive Learning Scale και Achievement Emotion Scale, μέσω των οποίων αξιολογήθηκαν οι στόχοι επίτευξης, η αυτο-αποτελεσματικότητα και τα συναισθήματα επίτευξης των φοιτητών/τριών. Για την ανάλυση των δεδομένων εφαρμόστηκε Μοντέλο Δομικών Εξισώσεων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι στόχοι επίτευξης επηρεάζουν σημαντικά τα συναισθήματα επίτευξης, την αυτο-αποτελεσματικότητα και τις στρατηγικές που υιοθετούν οι φοιτητές/ήτριες, ενώ οι μεταβλητές αυτές παρουσίασαν σημαντική θετική επίδραση στην ακαδημαϊκή επίδοση. Η μελέτη συμβάλλει στη θεωρητική εμβάθυνση της Θεωρίας των Στόχων Επίτευξης και της Θεωρίας Ελέγχου-Αξίας, ενώ παράλληλα προσφέρει πρακτικές κατευθύνσεις για τον σχεδιασμό στοχευμένων εκπαιδευτικών παρεμβάσεων. Συζητιούνται, επίσης, οι εκπαιδευτικές προεκτάσεις αυτών των αποτελεσμάτων.

Η επίδραση συχνών δοκιμίων επίδοσης στα μαθησιακά αποτελέσματα και στο ενδιαφέρον σε προπτυχιακό μάθημα οδοντιατρικής.

Μιχάλης Μιχαηλίδης[1], Μαρία Καλύβα[2], Αικατερίνη Καββαδία[2], Λουκάς Λουκά[2], & Ιουλία Τελεβάντου[2]
[1]Πανεπιστήμιο Κύπρου, Λευκωσία, Κύπρος, [2]Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου, Λευκωσία, Κύπρος

Η παρούσα μελέτη διερεύνησε την επίδραση της συχνής αξιολόγησης στα μαθησιακά αποτελέσματα σε προπτυχιακό μάθημα ενδοδοντίας. Ειδικότερα, εξέτασε κατά πόσο οι φοιτητές αποδίδουν καλύτερα στην τελική εξέταση του μαθήματος σε περιεχόμενο που είχε κατά τη διάρκεια του εξαμήνου αξιολογηθεί με δοκίμια, συγκριτικά με περιεχόμενο που δεν είχε αξιολογηθεί, καθώς και τον ρόλο της εμπλοκής των φοιτητών και των αντιλήψεών τους σχετικά με την αξιολόγηση. Χρησιμοποιήθηκε πειραματικός σχεδιασμός εντός συμμετεχόντων με 81 τριτοετείς φοιτητές Οδοντιατρικής, εγγεγραμμένους σε προκλινικό μάθημα ενδοδοντίας. Οι φοιτητές αξιολογήθηκαν στις μισές διαλέξεις του μαθήματος (αξιολογημένη ύλη) αμέσως μετά από κάθε διάλεξη, ενώ οι υπόλοιπες διαλέξεις λειτούργησαν ως ομάδα ελέγχου (μη αξιολογημένη ύλη). Η συχνές αξιολογήσεις πραγματοποιήθηκαν με ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής σε ηλεκτρονική πλατφόρμα, με άμεση αυτοματοποιημένη ανατροφοδότηση. Συγκρίθηκαν οι βαθμολογίες της τελικής εξέτασης για την αξιολογημένη και τη μη αξιολογημένη ύλη, ενώ υποσύνολο 44 φοιτητών συμπλήρωσε ερωτηματολόγιο για γνωστική και συναισθηματική εμπλοκή, και αντιλήψεις σχετικά με την αξιολόγηση. Οι φοιτητές σημείωσαν στατιστικά σημαντικά υψηλότερες επιδόσεις στην αξιολογημένη ύλη (ΜΟ = 25.284, ΤΑ = 4.202) σε σύγκριση με τη μη αξιολογημένη ύλη (ΜΟ = 21.111, ΤΑ = 3.847). Η μέση διαφορά μεταξύ των δύο βαθμολογιών ήταν στατιστικά σημαντική με πολύ μεγάλο μέγεθος επίδρασης ($F(1,80) = 108.329$, $p < 0.001$, partial $\eta^2 = 0.575$). Η διαφορά παρέμεινε στατιστικά σημαντική με τον βαθμό στο προαπαιτούμενο μάθημα και το φύλο ως συμμεταβλητές ($F(1,78) = 9,392$, $p = 0,003$, partial $\eta^2 = 0.107$). Η συναισθηματική εμπλοκή βρέθηκε να διαφοροποιεί την αποτελεσματικότητα της αξιολόγησης, με τους φοιτητές που ανέφεραν υψηλότερη συναισθηματική εμπλοκή να παρουσιάζουν μεγαλύτερα οφέλη από την παρέμβαση. Τα ευρήματα καταδεικνύουν μια ισχυρή επίδραση της συχνής αξιολόγησης στην προπτυχιακή εκπαίδευση της ενδοδοντίας, υποστηρίζοντας την υπόθεση ότι η πρακτική ανάκλησης ενισχύει τα μαθησιακά αποτελέσματα. Η ενσωμάτωση τακτικών, χαμηλής βαρύτητας αξιολογήσεων στα οδοντιατρικά προγράμματα σπουδών μπορεί να βελτιώσει τα μαθησιακά αποτελέσματα των φοιτητών.

Η επίδραση της διάρκειας παρουσίασης ερεθισμάτων στην ακρίβεια εκμάθησης κατηγοριών και διαμόρφωση του αντιληπτικού χώρου.

Ίρις Αντωνάτου Σταματοπούλου, Φώτης Φωτιάδης & Αργυρώ Βατάκη
Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η εκμάθηση αντιληπτικών κατηγοριών μπορεί να οδηγήσει σε διαμόρφωση του αντιληπτικού χώρου. Συγκεκριμένα, η εκμάθηση μπορεί να αλλάξει τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε τις ομοιότητες μεταξύ ερεθισμάτων: Ερεθίσματα που διαφέρουν ως προς την διαγνωστική για την κατηγοριοποίηση αντιληπτική διάσταση εμφανίζονται πιο διαφορετικά μετά την εκμάθηση («διεύρυνση»), ενώ ερεθίσματα που διαφέρουν ως προς την μη διαγνωστική διάσταση μπορεί να εμφανίζονται πιο όμοια («συμπίεση»). Παρά τις ενδείξεις πως ο χρόνος παρουσίασης των ερεθισμάτων μπορεί να επηρεάσει σημαντικά την κατηγοριοποίηση, δεν έχουν μελετηθεί οι επιδράσεις αυτές. Εξετάσαμε πώς ο διαφορετικός χρόνος παρουσίασης επηρεάζει την ακρίβεια εκμάθησης κατηγοριών και την επακόλουθη αντιληπτική διαμόρφωση. Στην μελέτη συμμετείχαν 56 άτομα, τα οποία κλήθηκαν να κατηγοριοποιήσουν γκρι τετράγωνα που διέφεραν ως προς τη φωτεινότητα και το μέγεθος, ενώ το έργο της εκμάθησης κατηγοριών αφορούσε μόνο τη διάσταση της φωτεινότητας. Οι συμμετέχοντες χωρίστηκαν σε τέσσερεις ισόποσες ομάδες, όπου τα ερεθίσματα παρουσιάζονταν για 600, 1100, 1600 ms ή χωρίς χρονικό περιορισμό. Η αντιληπτική ομοιότητα αξιολογήθηκε μέσω έργου κρίσης ομοιότητας που χορηγήθηκε πριν και μετά το έργο κατηγοριοποίησης, με ζεύγη τετραγώνων που παρουσίαζαν διαφορές στη φωτεινότητα (διαγνωστική διάσταση) ή στο μέγεθος (μη διαγνωστική διάσταση). Αναμέναμε ότι η διάρκεια των 600 ms θα οδηγούσε σε χαμηλότερη ακρίβεια μάθησης και ότι η μάθηση θα οδηγούσε σε αντιληπτική διαμόρφωση, κυρίως μέσω διεύρυνσης της διαγνωστικής διάστασης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η μικρότερη διάρκεια παρουσίασης (600 ms) οδήγησε σε χαμηλότερη ακρίβεια μάθησης σε σύγκριση με την μέγιστη ή την αυτορρυθμιζόμενη διάρκεια. Στην ομάδα των 600 ms παρουσιάστηκε διεύρυνση τόσο της διαγνωστικής όσο και της μη διαγνωστικής διάστασης, ενώ η ομάδα χωρίς χρονικό περιορισμό εμφάνισε διεύρυνση μόνο της διαγνωστικής διάστασης. Οι ενδιάμεσες διάρκειες δεν παρουσίασαν ενδείξεις αντιληπτικής αλλαγής παρά την υψηλή ακρίβεια μάθησης. Τα αποτελέσματα δείχνουν, για πρώτη φορά εξ όσων γνωρίζουμε, πως ο χρόνος αντιληπτικής επεξεργασίας επηρεάζει σημαντικά την ακρίβεια εκμάθησης καθώς και την αντιληπτική διαμόρφωση.

Ενότητα Αναρτημένων Ανακοινώσεων 5

Επιτελικές Λειτουργίες

Η επίδραση της χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στις επιτελικές λειτουργίες.

Νεφέλη Βαλσαμάκη & Δημήτριος Κασελίμης
Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η χρήση των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης (ΜΚΔ) έχει γίνει αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινής ζωής, κυρίως για τους νεαρούς ενήλικες επιφέροντας σημαντικές αλλαγές σε πολλά επίπεδα. Ωστόσο, το εάν και πόσο επιδρά η χρήση των ΜΚΔ στη νόηση παραμένει αμφιλεγόμενο ζήτημα. Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να εξετασθεί η επίδραση του χρόνου και της ποιότητας (παθητική – ενεργητική) της χρήσης των ΜΚΔ στις επιτελικές λειτουργίες. Στη μελέτη συμμετείχαν 119 ενήλικες από 18 έως 30 ετών, στους οποίους χορηγήθηκε ένα ερωτηματολόγιο αναφορικά με τον χρόνο και την ποιότητα χρήσης των ΜΚΔ και μια σύντομη συστοιχία νευροψυχολογικών δοκιμασιών: Trail Making Test (TMT), Symbol Digit Modality Test (SDMT), Digit Span Forward & Backward (DSF και DSB αντίστοιχα) και Controlled Oral Word Fluency (COWAT). Ως προς τον χρόνο χρήσης ΜΚΔ δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα, αν και σημειώθηκε μια τάση χαμηλότερης επίδοσης στο SDMT από τα άτομα που έκαναν αυξημένη χρήση. Το μοντέλο πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης έδειξε πως η αύξηση του χρόνου χρήσης των ΜΚΔ επηρεάζει αρνητικά τις επιδόσεις στη σημασιακή υποκλίμακα του COWAT . Σημαντικό ρόλο φάνηκε να παίζει ο τύπος χρήσης. Πιο συγκεκριμένα, η ανάγνωση μηνυμάτων (παθητικός τύπος χρήσης) είχε αρνητική επίδραση στις επιδόσεις στη φωνημική υποκλίμακα του COWAT. Αντίθετα, η δημιουργία περιεχομένου (ενεργητικός τύπος χρήσης) είχε θετική επίδραση στις επιδόσεις στο TMT-B και στο DSF. Συνολικά τα αποτελέσματα εναρμονίζονται με τη διεθνή βιβλιογραφία δείχνοντας ότι η υπερβολική και παθητική χρήση

των ΜΚΔ συνδέεται με αρνητικές επιδράσεις στις επιτελικές λειτουργίες ενώ η μέτρια και ενεργητική χρήση μπορεί να έχει ενισχυτικό ρόλο. Η μελέτη αναδεικνύει τέλος, την σύνθετη φύση της σχέσης των ΜΚΔ με τις νοητικές λειτουργίες και υπογραμμίζει την ανάγκη για περαιτέρω διερεύνηση.

Το γνωστικό προφίλ παιδιών σχολικής ηλικίας με Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή: Δεδομένα από το WISC-V.

Ιωάννα Αρέστη

1^{0} ΚΕΔΑΣΥ Β Αθήνας

Η Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή (ΑΓΔ) είναι μία νευροαναπτυξιακή διαταραχή που χαρακτηρίζεται από ελλείμματα στην γλωσσική παραγωγή και κατανόηση με ποιοτικές και ποσοτικές αποκλίσεις στο ρυθμό κατάκτησης του γραμματικού συστήματος της γλώσσας συγκριτικά με αυτή των τυπικά αναπτυσσόμενων παιδιών. Για τα γλωσσικά ελλείμματα δεν ευθύνονται άλλοι παράγοντες όπως αισθητηριακές δυσκολίες, νευρολογική βλάβη, αυτισμός ή νοητική στέρηση. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η περιγραφική αποτύπωση του νοητικού προφιλ παιδιών σχολικής ηλικίας με ΑΓΔ μέσω της κλίμακας WISC-V. Το δείγμα αποτελείται από 20 παιδιά σχολικής ηλικίας με κλινική διάγνωση ΑΓΔ. Τα παιδιά αξιολογήθηκαν με την ελληνική έκδοση του WISC-V. Αναλύθηκαν οι πέντε βασικοί δείκτες της κλίμακας (Λεκτικής Κατανόησης, Οπτικοχωρικής Ικανότητας, Ρευστής Νοημοσύνης, Μνήμης εργασίας και Ταχύτητας επεξεργασίας) καθώς και το συνολικό νοητικό πηλίκο και δόθηκε έμφαση στις ενδοατομικές διαφοροποιήσεις. Για κάθε δείκτη υπολογίστηκαν μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις. Επιπλέον, εξετάστηκαν ενδοατομικές διαφοροποιήσεις μεταξύ λεκτικών και μη λεκτικών δεικτών με βάση περιγραφικά στατιστικά κριτήρια και κλινικά σημαντικές αποκλίσεις. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν ένα ανομοιογενές προφιλ. Παρατηρούνται χαμηλότερες επιδόσεις κυρίως στους δείκτες Λεκτικής Κατανόησης, Μνήμη Εργασίας, ενώ οι μη λεκτικοί δείκτες παρουσιάζουν καλύτερη επίδοση. Σε αρκετές περιπτώσεις, το συνολικό νοητικό πηλίκο δεν αντανακλούσε τις λειτουργικές δυσκολίες των παιδιών στο σχολικό πλαίσιο. Η περιγραφική στατιστική ανάλυση του WISC-V αναδεικνύει χαρακτηριστικά μοτίβα γνωστικών ασυμμετριών σε παιδιά με ΑΓΔ. Η ποιοτική ερμηνεία των δεικτών πέρα από το συνολικό IQ κρίνεται απαραίτητη για το σχεδιασμό στοχευμένων εκπαιδευτικών και θεραπευτικών παρεμβάσεων.

Η επίδραση της χρόνιας νεφρικής νόσου στις γνωστικές λειτουργίες ασθενών με σακχαρώδη διαβήτη.

Μαρία Βιδάλη, Βενετία Ζαΐρη, & Ανδρέας Μελιδώνης

Metropolitan Hospital

Είναι γνωστό πως ο Διαβήτης συνοδεύεται με επιπλοκή Χρόνιας Νεφρικής Νόσου. Διερευνητέο είναι το αν η Χρόνια Νεφρική Νόσος δύναται να προβλέψει την μείωση των γνωστικών λειτουργιών και ποιες, ακριβώς, πτυχές αυτών. Οι συμμετέχοντες ήταν ασθενείς με διαβήτη από τους οποίους N= 219 ήταν γυναίκες, N= 393 ήταν άνδρες και N= 8 επέλεξαν άλλο. Ο μέσος όρος ηλικίας ήταν ΜΟ= 62.6 έτη. Η μέση διάρκεια διαβήτη ήταν ΜΟ=11.69 έτη. Ο μέσος όρος του GFR ήταν ΜΟ=83.21 και ΤΑ=24.32. Η συνολική γνωστική λειτουργία μετρήθηκε με το Mini Mental State Examination (MMSE). Επίσης, η καθυστερημένη ανάκληση της μνήμης προέκυψε από το FW Test. Η ταχύτητα επεξεργασίας μετρήθηκε με το Trail Making A. Τα εργαλεία αυτά είναι αξιόπιστα και έγκυρα. Η μέθοδος ανάλυσης που χρησιμοποιήθηκε ήταν η Απλή Γραμμική Παλινδρόμηση. Το μοντέλο ήταν στατιστικά σημαντικό, καθώς $F= (1,610) = 25.17$, προσαρμοσμένο $R^2= .05$ και $p<.001$. Το GFR βρέθηκε ότι προβλέπει τη συνολική γνωστική λειτουργία, αφού $\beta= .22$. Άρα, όσο μειώνεται το GFR προβλέπει μείωση της συνολικής γνωστικής λειτουργίας. Επίσης το μοντέλο με την καθυστερημένη ανάκληση της μνήμης ήταν στατιστικά σημαντικό, καθώς $F= (1,610) = 18.43$, προσαρμοσμένο $R^2= .03$ και $p<.001$. Το GFR βρέθηκε ότι προβλέπει τη συνολική καθυστερημένη ανάκληση της μνήμης, αφού $\beta= .19$. Άρα, όσο μειώνεται το GFR προβλέπει μείωση της μνήμης. Τέλος, το μοντέλο με την ταχύτητα επεξεργασίας ήταν στατιστικά σημαντικό, καθώς $F= (1,610) = 39.20$, προσαρμοσμένο $R^2= .07$ και $p<.001$.

Τέλος, το GFR βρέθηκε ότι προβλέπει την ταχύτητα επεξεργασίας των πληροφοριών, αφού F= (1,610)= 39.20, προσαρμοσμένο R^2= .07, β=-.28. και p<.001. Συμπερασματικά, η Χρόνια Νεφρική Νόσος προβλέπει μείωση της συνολικής γνωστικής λειτουργίας, της καθυστερημένης ανάκλησης της μνήμης και της ταχύτητας επεξεργασίας.

Φαινόμενα ροής στον αφηγηματικό προφορικό λόγο ενηλίκων: παύσεις και γεμίσματα υπό συνθήκες παραπληροφόρησης και αυξημένου γνωστικού φόρτου.

Στέφανος Στεφανίδης, Γεωργία Φωτιάδου & Ελβίρα Μασούρα
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στην προτεινόμενη αναρτημένη ανακοίνωση εξετάζονται φαινόμενα ροής στον αφηγηματικό λόγο (παύσεις και γεμίσματα) ως δείκτες νοητικής επεξεργασίας υπό συνθήκες αυξημένου γνωστικού φόρτου, μέσα από την υποβολή των συμμετεχόντων/-ουσών σε παραπληροφόρηση. Για τον σκοπό αυτό συγκροτήθηκε ένα προφορικό σώμα κειμένων που περιλαμβάνει 105 διηγήσεις από 42 μονόγλωσσους, φυσικούς/-ες ομιλητές/-τριες της ελληνικής, ηλικίας 18-25 ετών (N=22) και 50-65 ετών (N=20). Οι πληροφορητές/-τριες κλήθηκαν να διηγηθούν ένα βουβό απόσπασμα της ταινίας «Du rififi chez les hommes», στο οποίο τέσσερις ληστές διαρρηγνύουν ένα κοσμηματοπωλείο. Το δείγμα της μελέτης χωρίστηκε τυχαία σε δύο ομάδες ανάκτησης: Ομάδα Α: τα μέλη παραχώρησαν 3 διηγήσεις της ληστείας (Π1, Μ1 και Μ2), Ομάδα Β: τα μέλη διηγήθηκαν πρώτα μία προσωπική ιστορία και έπειτα παραχώρησαν δύο διηγήσεις της ληστείας (Μ1 και Μ2). Ο γνωστικός φόρτος αυξάνεται μέσω μίας παραπλανητικής ακουστικής περιγραφής της ληστείας, σχεδιασμένης ώστε να δημιουργεί αντικρουόμενες νοητικές αναπαραστάσεις σε σχέση με το αρχικό οπτικό ερέθισμα (μετά την Π1 για την Ομάδα Α και μετά την προσωπική ιστορία για την Ομάδα Β). Οι παύσεις και τα γεμίσματα απομονώθηκαν μέσω του λογισμικού Audacity και κωδικοποιήθηκαν ως προς τη συχνότητα εμφάνισης, τη διάρκεια (>0.5 δευτερόλεπτα) και την κατανομή τους στο λόγο (γραμματικές vs αντιγραμματικές). Η στατιστική ανάλυση έδειξε ότι η ομάδα ανάκτησης επηρέασε σημαντικά τον Δείκτη Παραπληροφόρησης στη διήγηση Μ2, F(1,35)=4,78, p=,036, ενώ η διεπίδραση ομάδας ανάκτησης και ηλικιακής κατηγορίας επηρέασε τον Δείκτη Παραπληροφόρησης στη διήγηση Μ1, F(1,35)=5,00, p=,032. Αναλυτικότερα, τα μέλη της Ομάδας Β αντιστάθηκαν πιο αποτελεσματικά στην επίδραση της παραπληροφόρησης, με την καλύτερη επίδοση να καταγράφεται στα άτομα 50-65 ετών της Ομάδας Β. Τέλος, στα άτομα της μεγαλύτερης ηλικιακής κατηγορίας (50-65 ετών) η κατανομή των παύσεων σιωπής στον λόγο αναδείχθηκε σε προβλεπτικό δείκτη αντίστασης στην παραπληροφόρηση (R^2=,229, β=-,479, p=,033), με τις αντιγραμματικές παύσεις σιωπής να συνιστούν ουσιώδεις και ωφέλιμες στιγμές βαθιάς νοητικής επεξεργασίας.

16:00-17:30

Προσκεκλημένο Συμπόσιο (Αμφιθέατρο ΣΚ ΙΙ)

Reflective regulation: Metacognition, theory of mind, and post-error adaptation

Οργάνωση: **Nikos Makris**

Democritus University of Thrace

Πρόεδρος: **Smaragda Kazi**
Department of Psychology, Panteion University of Social and Political Sciences

Συζητητής: **Axel Cleeremans**
Universite libre de Bruxelles

The symposium examines the development of reflective consciousness in childhood, focusing on the relationship and co-development of metacognition and theory of mind as complementary aspects of human reflectivity. The contributions approach consciousness not as a static property, but as a developing and regulatory system that organizes thinking about the self and others and guides cognitive processing. At a theoretical level, the symposium

presents the Reflective Nexus as an architectural framework for the integration of intra-personal and inter-personal reflective processes. At an empirical level, studies with preschool and early school-age children examine the role of metacognitive monitoring in the relationship between executive functions and cognitive performance, as well as the developmental, structural, and functional relations between metacognition and theory of mind. Finally, indicators of cognitive adaptation during executive control tasks, such as post-error slowing and post-error accuracy, are examined in relation to metacognitive monitoring. Overall, the symposium proposes a unified developmental framework for understanding consciousness as a system of reflective integration, combining theoretical modeling and empirical evidence from different levels of functioning, with theoretical and empirical extensions for the study of cognitive development, self-regulation, and learning.

The reflective nexus: How consciousness guide cognitive development

Nikos Makris[1] & Smaragda Kazi[2]

[1]Democritus University of Thrace, [2]Panteion University of Social and Political Sciences

The presentation introduces the concept of the Reflective Nexus as a unified theoretical framework describing the developmental mechanism and architectural structure through which consciousness reorganizes cognition. In contrast to traditional approaches that treat metacognition and theory of mind as distinct and late-emerging abilities, the Reflective Nexus conceptualizes them as constituent facets of the same reflective architecture of consciousness: metacognition is primarily oriented toward the intra-personal (self-reflective) domain, whereas theory of mind is oriented toward the inter-personal (other-reflective) domain. The proposed model integrates developmental, representational, and global workspace perspectives on cognition. Within this framework, consciousness is not viewed as a static property or a mere epiphenomenon of information processing, but as a recursive and self-organizing force that mediates between representation, cognitive control, and social understanding. Drawing on developmental evidence, the talk argues that reflective functions, such as the evaluation of one's own thinking and the attribution of intentions to others, mutually reinforce one another across childhood and adolescence, leading to the gradual emergence of reflective maturity. Findings from developmental and intervention-based studies are presented to document the mediating role of reflective awareness in the development of complex cognitive abilities. The aim of the presentation is to propose an integrated theoretical account of consciousness as an emergent structure that arises, integrates, and reorganizes cognition through reflection, bridging the self-referential and inter-personal dimensions of human thought.

Metacognitive monitoring as a mediating mechanism between executive functions and cognitive performance

Smaragda Kazi[1], Alexandra Karousou[2], Angelos Markos[3], Dimitra Economacou[3], Tryfonas Bikos[3] & Nikos Makris[3]

[1]Panteion University of Social and Political Sciences, [2]University of Western Attica, [3]Democritus University of Thrace

This talk presents findings from a developmental study investigating the mediating role of metacognitive monitoring (MM) in the relationship between executive functions (EF) and cognitive performance during childhood. The aim of the study was to examine whether metacognitive experience facilitates access to executive processes and, through this pathway, contributes to more effective problem solving. The sample consisted of 277 children aged 4.3 to 9.9 years (M = 7.21). Participants were asked to solve spatial and mathematical problems, followed by asynchronous metacognitive similarity judgments, involving comparisons between pairs of problems differing in difficulty and type. The results showed that metacognitive monitoring functions as a significant mediator in the EF–cognitive performance relationship. The findings are interpreted within theories of metacognitive development and support the functional role of metacognitive monitoring as a mechanism for accessing and activating executive resources. The talk concludes that strengthening metacognitive monitoring may have a transformative impact on learning trajectories, providing empirical support for the Reflective Nexus as a developmental mechanism for the reorganization of cognition.

Developmental trajectories and structural–functional relations between theory of mind and metacognition

Dimitra Economacou
Democritus University of Thrace

This talk examines the developmental trajectories of theory of mind and metacognition from preschool to early school age in a sample of children aged 4–9 years, and investigates how these two abilities are structurally and functionally related across development. Metacognition was assessed through asynchronous metacognitive similarity judgments and their justifications, while theory of mind was examined using first- and second-order tasks. The results indicate continuous developmental improvement in both abilities, with evidence of reorganization during the transition from preschool to early school age, as well as increasing convergence between metacognition and theory of mind with age. Structural analyses revealed two complementary levels of interpretation: at a structural level, shared variance in performance is accounted for by a common awareness factor, whereas at a functional and developmental level the two abilities emerge as distinct yet dynamically interacting processes. Taken together, the findings support the view that awareness is not constituted solely as a static structure, but as a developmentally dynamic system. Within this framework, the Reflective Nexus is proposed as an architectural and functional schema that organizes the co-development of metacognition and theory of mind within consciousness.

Children and errors: Post-error adjustment as an indicator of metacognitive functioning

Tryfonas Bikos
Democritus University of Thrace

This study examines the emergence and development of post-error slowing and post-error accuracy in children aged 7 and 13 years, as well as their relation to metacognitive monitoring. Post-error adjustments were assessed using a version of the Hearts and Flowers task, a spatial stimulus–response compatibility task with compatible and incompatible conditions. Metacognition was measured through confidence judgments provided by the children during a mathematical problem-solving task. The findings show that both forms of post-error adjustment are already present by middle childhood, but follow different developmental trajectories. Whereas post-error slowing remains relatively stable and broadly expressed, post-error accuracy appears more sensitive to developmental change and individual differences in metacognition. Mixed-effects models indicate that greater post-error slowing is associated with higher post-error accuracy, supporting the hypothesis that the additional time gained following an error may be used for strategic reorganization. The results support the view that post-error adjustments are not merely products of executive control, but reflect the activation of a reflective regulatory mechanism. As such, they illuminate the functional dimension of the Reflective Nexus, demonstrating how consciousness, through the interaction of metacognition and control, enables children to learn from errors and develop self-regulation.

Θεματική συνεδρία 6 (Αμφιθέατρο 2)

Πολυαισθητηριακή Αντίληψη Ι

Προεδρείο: **Αργυρώ Βατάκη**
Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

From multimodal binding to supramodal meaning: A hierarchical model of representational emergence.

Evangelos Paraskevopoulos
Πανεπιστήμιο Κύπρου, Λευκωσία, Κύπρος

Understanding how the brain combines sensory signals into meaningful percepts remains a central challenge in cognitive neuroscience. Classical models of multisensory integration emphasize transient feature binding driven by spatiotemporal congruence and probabilistic inference. While successful in explaining perceptual fusion under uncertainty, these frameworks struggle to account for how repeated multisensory experience gives rise to stable, meaningful representations that function as unified perceptual entities. Here, we propose a hierarchical framework in which multisensory processing progresses from feature-level integration to the emergence of supramodal representations and, ultimately, to fully abstract amodal concepts. Crucially, this model is not purely theoretical but is grounded in converging empirical evidence drawn from multiple experimental paradigms and analytical levels. Data raging from the microcircuit level, evidence novel cross-modal engram cells whose reactivation elicits integrated percepts even from unimodal cues. At the systems level, evidence from magneto- and electroencephalographic studies, training paradigms (e.g., music expertise and audiovisual learning), and multilayer network analyses are synthesized that show how repeated multisensory coupling reorganizes large-scale brain networks. Specifically, learning is associated with increased within-modality modularity and reduced cross-modal dependence, consistent with the formation of autonomous supramodal assemblies rather than strengthened feature binding. Behavioral and neurophysiological data from multisensory mismatch paradigms further demonstrate that stabilized audiovisual representations behave as unified perceptual–semantic units that can be holistically reactivated. We interpret these findings within a selectionist neurobiological framework, in which Hebbian co-activation, reinforcement, and recurrence stabilize successful multisensory assemblies into durable representational modules that function as an emerging modality. The proposed hierarchy yields testable predictions for development, learning disorders, and neurorehabilitation, and highlights a fundamental limitation of current multimodal artificial intelligence systems, which achieve statistical fusion but lack mechanisms for representational consolidation. Overall, this work reframes multisensory integration as a progressive hierarchy of representational emergence, bridging perception and cognition through experience-dependent network reorganization.

Σημασιολογική επιρροή στις ακουστικο-οσφρητικές αντιστοιχίσεις: από τη συνολική δομή στις επιμέρους σημασιολογικές μεταβλητές.

Αστέριος Ζαχαράκης

Τμήμα Μουσικών Σπουδών, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σε πρόσφατη έρευνα (Zacharakis, 2025) υποστηρίχθηκε ότι οι σημασιολογικές σχέσεις στο σε επίπεδο συνολικής δομής διαμεσολαβούν στο σχηματισμό διαισθητηριακών αντιστοιχίσεων μεταξύ ηχοχρωμάτων και αρωμάτων. Ωστόσο η συμβολή της κάθε ξεχωριστής σημασιολογικής μεταβλητής (επιθέτων) δε διερευνήθηκε λεπτομερώς στο πλαίσιο της συγκεκριμένης μελέτης. Παρ'όλα αυτά η προηγούμενη ανάλυση έδειξε ότι η εφαρμογή βαρών στις σημασιολογικές μεταβλητές πριν τον υπολογισμό σημασιολογικών ηχο-αρωματικών αποστάσεων βελτιώνει την ευθυγράμμιση με τις παρατηρούμενες άμεσες ηχο-αρωματικές αποστάσεις. Αυτό το γεγονός υπονοεί ότι οι σημασιολογικές μεταβλητές ενδεχομένως να διαφοροποιούνται ως προς το βαθμό επιρροής τους πάνω στις διαισθητηριακές αντιστοιχίσεις. Στην παρούσα εργασία προτείνεται η επέκταση της αξιολόγησης της διαισθητηριακής επιρροής στο επίπεδο των μεμονομένων επιθέτων και η αντιπαραβολή της επιρροής αυτής με την επιρροή εντός κάθε επιμέρους αίσθησης. Για κάθε σημασιολογική μεταβλητή θα υπολογιστεί ένας διαισθητηριακός πίνακας αποστάσεων και θα συγκριθεί με τα δεδομένα αναφοράς, δηλαδή τις άμεσες διαισθητηριακές αποστάσεις, παρέχοντας έτσι ένα μέτρο του βαθμού στον οποίο κάθε επίθετο μπορεί μεμονωμένα να προβλέψει ακουστικο-οσφρητικές αντιστοιχίσεις. Παράλληλα, η σημασία εντός κάθε αίσθησης θα ποσοτικοποιηθεί μέσω μετρικών μεταβλητότητας και δομικής συνεισφοράς, ξεχωριστά για τον ακουστικό και τον οσφρητικό χώρο. Ο σχεδιασμός αυτός θα επιτρέψει τη διερεύνηση ερωτημάτων που αφορούν τη σχετική επιρροή των επιμέρους επιθέτων, όπως το κατά πόσο επίθετα με υψηλή σημασία εντός μίας αίσθησης λειτουργούν επίσης ως ισχυροί διαισθητηριακοί σημασιολογικοί διαμεσολαβητές, καθώς και το κατά πόσο τα

βάρη βελτιστοποίησης που παρατηρήθηκαν στην προηγούμενη ανάλυση αντιστοιχούν σε προβλεπτική ισχύ σε επίπεδο επιθέτου. Αναμένεται ότι η προσέγγιση αυτή θα καταδείξει πως η διαισθητηριακή σημασιολογική διαμεσολάβηση είναι επιλεκτική, με ορισμένες σημασιολογικές μεταβλητές να διαμεσολαβούν δυσανάλογα στον σχηματισμό αντιστοιχιών, ενώ άλλες, παρότι επικρατούσες εντός μιας αίσθησης, να διαδραματίζουν περιορισμένο ρόλο στη διαισθητηριακή ολοκλήρωση. Μέσω της ποσοτικοποίησης αυτών των συνεισφορών, η προτεινόμενη εργασία αποσκοπεί στη βελτίωση της κατανόησής μας σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι σημασιολογικές διαστάσεις διευκολύνουν την ακουστικο-οσφρητική ολοκλήρωση.

Πολυαισθητηριακή εκμάθηση γλώσσας: Η επίδραση του ήχου, της εικόνας και της κίνησης.

Χρυσαυγή Παναγιώτου, Διαμάντω Γιαλλελή, Ηρώ Βλάχου, Αικατερίνη Κονδύλη, Ακυλίνα Δούκα, Μαρία Πετροπούλου, Αναστασία Μούλη, & Αργυρώ Βατάκη

Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η εκμάθηση μίας ξένης γλώσσας αποτελεί ένα συνήθη στόχο για ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού. Παραδοσιακά, η εκμάθηση μία ξένης γλώσσας βασίζεται κυρίως σε μονοαισθητηριακά ερεθίσματα. Ωστόσο, η υπάρχουσα βιβλιογραφία έχει αναδείξει την υπεροχή των πολυαισθητηριακών γλωσσικών ερεθισμάτων καθώς φαίνεται να προσομοιάζουν πληρέστερα πιο οικολογικά έγκυρα περιβάλλοντα εκμάθησης. Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση της επίδρασης των πολυαισθητηριακών ερεθισμάτων στην διαδικασία εκμάθησης μίας γλώσσας. Για τον λόγο αυτό διενεργήθηκαν τρία διακριτά πειράματα ώστε να μελετηθεί η χρήση τόσο στατικών (εικόνες και γραπτές λέξεις) και δυναμικών (βίντεο) οπτικών ερεθισμάτων όσο και ακουστικών ερεθισμάτων και κινήσεων (εκτελούμενων από τον συμμετέχοντα ή παρατήρηση κινήσεων) με στόχο την εκμάθηση λεξιλογίου της ψευδογλώσσας Vimmi. Ο αριθμός των συμμετεχόντων διαφοροποιήθηκε σε κάθε πείραμα (1ο πείραμα N=69˙ 2ο πείραμα N=39˙ 3ο πείραμα N=43). Στο σύνολο των πειραμάτων εξετάστηκε τόσο ο ρυθμός εκμάθησης όσο και το ποσοστό διατήρησης των λέξεων σε χρονικό διάστημα 8 ημερών. Τα αποτελέσματα της μελέτης έδειξαν στατιστικά σημαντικά καλύτερη επίδοση στις συνθήκες πολυαισθητηριακών γλωσσικών ερεθισμάτων έναντι των μονοαισθητηριακών. Επιπλέον, παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των επιμέρους τροπικοτήτων με την συνθήκη παρατήρησης κινήσεων να υπερέχει έναντι των οπτικών και ακουστικών ερεθισμάτων. Δεν παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στην επίδοση μεταξύ της συνθήκης ήχου και της στατικής εικόνας. Αντιθέτως, στη συνθήκη των δυναμικών οπτικών ερεθισμάτων εμφανίστηκε στατιστικά σημαντική καλύτερη επίδοση σε σύγκριση με τη συνθήκη ήχου. Παράλληλα, διαπιστώθηκε στατιστικά σημαντική επίδραση της ημέρας εκμάθησης στην επίδοση των συμμετεχόντων. Συνολικά, τα ευρήματα της μελέτης υπογραμμίζουν την σημασία της χρήσης πολυαισθητηριακών ερεθισμάτων κατά την εκμάθηση μίας ξένης γλώσσας καθώς και τις διαφοροποιήσεις που προκύπτουν στην επίδοση ανάλογα με την αισθητηριακή τροπικότητα. Περαιτέρω έρευνα κρίνεται απαραίτητη για την αποσαφήνιση του ρόλου των επιμέρους τροπικοτήτων στη μαθησιακή διαδικασία καθώς και για τη διερεύνηση συνδυασμών τροπικοτήτων που ενδέχεται να μεγιστοποιούν τα μαθησιακά οφέλη.

Neurocomputational characterisation of multisensory processing in Autism Spectrum Disorder and Schizophrenia.

Χρυσούλα Γκιόκα[1], Kyriakos Birmpas[2,3], Μάιτα Τουμαγιάν[4], Νικόλαος Σμυρνής[4,5], Ιωάννης Δελής[1,2]

[1]Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών, Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο, [2]School of Biomedical Sciences, University of Leeds, Leeds, UK, [3]Department of Clinical Neurosciences, School of Clinical Medicine, University of Cambridge, Cambridgeshire, UK, [4]Εργαστήριο Γνωστικής Νευροεπιστήμης και Αισθητικοκινητικού Ελέγχου, Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, [5]Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο «Αττικόν»

Multisensory integration (MSI) is the brain's ability to combine inputs from multiple sensory modalities (e.g. auditory and visual stimuli), to form a cohesive perceptual experience. Rapid and precise interactions with the environment depend on effective MSI to equip decision-making processes. However, people with neurodevelopmental or mental disorders, including Autism Spectrum Disorder (ASD) and Schizophrenia (SZ) often show MSI deficits, affecting perceptual accuracy and behavioural efficiency. In this study, we investigate the neural substrates of multisensory processing and potential alterations thereof in ASD and SZ. Electroencephalography (EEG) recordings were collected from 23 individuals with ASD, 35 with Schizophrenia and 32 neurotypical controls (CN), being instructed to respond as quickly as possible to the presentation of auditory (A), visual (V), audiovisual (AV) or no (catch) stimuli. To capture the neural signatures associated with multisensory processing, an unsupervised learning approach was employed to contrast the EEG signals between multisensory (AV) and unisensory (A and V) stimuli within each group. Reliable Component Analysis (RCA), a technique that extracts EEG-based neural components by maximising signal-to-noise ratio, was applied to identify spatiotemporally reliable components across trials for the three populations. Preliminary findings revealed the engagement of distinct patterns of neural activity during multisensory versus unisensory stimulation, suggesting the recruitment of partially dissociable neural circuits. Importantly, the spatial and temporal characteristics of these components differed across diagnostic groups, indicating that individuals with ASD and SCZ may rely on altered neural pathways to integrate sensory information and support perceptual decision-making relative to neurotypical individuals.

Θεματική συνεδρία 7 (Αμφιθέατρο 3)

Συλλογιστική

Προεδρείο: **Ιωάννης Λόης**
Πανεπιστήμιο Κρήτης

Υποκινούμενη συλλογιστική σε πολωμένα περιβάλλοντα πληροφόρησης: Επικαιροποίηση πολιτικών πεποιθήσεων και εμπιστοσύνη στις πηγές ειδήσεων.

Ιωάννης Λόης[1], Mar Montoya Lozano[2], Ζωή Καρασπύρου[1], Juan Lupiáñez[2] & Javier Ortiz-Tudela[2]
[1]Πανεπιστήμιο Κρήτης, [2]Πανεπιστήμιο Γρανάδας, Ισπανία

Μια σημαντική απειλή για τη δημοκρατία αποτελούν οι λανθασμένες και πολωμένες πεποιθήσεις που συχνά διατηρούνται, παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες διόρθωσής τους μέσω ελέγχου γεγονότων (fact-checking). Αυτή η αντίσταση σε νέα πληροφορία συνδέεται με πολιτικά κίνητρα που διαστρεβλώνουν τις κρίσεις σχετικά με το ποια πληροφορία θεωρείται ακριβής και ποια πηγή αξιόπιστη. Σε δύο προεγγεγραμμένα πειράματα, ένα στην Ισπανία (N=369) και ένα στην Ελλάδα (N=366), οι συμμετέχοντες αξιολόγησαν την ακρίβεια 100 πολιτικών τίτλων ειδήσεων που προέρχονται από δύο πηγές: μια αξιόπιστη και μια μη αξιόπιστη. Μετά την αρχική αξιολόγηση δόθηκε στους συμμετέχοντες μήνυμα ελέγχου γεγονότων και ακολούθησε δεύτερη αξιολόγηση. Χρησιμοποιήσαμε ένα διπλό μοντέλο ενισχυτικής μάθησης που ποσοτικοποίησε τόσο την επικαιροποίηση των πεποιθήσεων σε κάθε δοκιμή όσο και την αναπροσαρμογή της εμπιστοσύνης στις δύο πηγές μεταξύ δοκιμών. Εξετάστηκαν τέσσερα χαρακτηριστικά του επικοινωνιακού περιβάλλοντος: παρουσία πολιτικά φορτισμένων ειδήσεων, σύνδεση πηγής με πολιτικό κόμμα, συμφωνία του μηνύματος ελέγχου γεγονότων με τις πεποιθήσεις των συμμετεχόντων, και τρόπος εμπλοκής με την είδηση: αξιολόγηση ακρίβειας έναντι κοινοποίησης της είδησης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα δύο είδη μάθησης (επικαιροποίηση πεποιθήσεων και αναπροσαρμογή της εμπιστοσύνης στις πηγές) είχαν θετική συσχέτιση. Ωστόσο, τα δύο είδη μάθησης επηρεάστηκαν από διαφορετικούς παράγοντες. Η επικαιροποίηση πεποιθήσεων μειώθηκε όταν το περιεχόμενο της είδησης ήταν πολιτικό. Αντίθετα, η αναπροσαρμογή της εμπιστοσύνης στις πηγές επηρεάστηκε αρνητικά από την παρουσία κομματικών πηγών, το πολιτικά ασύμβατο μήνυμα ελέγχου γεγονότων, και την κοινοποίηση των ειδήσεων. Τα ευρήματα δείχνουν ότι συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του πολιτικού

επικοινωνιακού περιβάλλοντος ενισχύουν την ευαλωτότητα στην παραπληροφόρηση και την πόλωση μέσω διαφορετικών γνωστικών διαδικασιών. Η κατανόηση αυτών μπορεί να οδηγήσει σε στοχευμένες παρεμβάσεις που θα μειώνουν την ευαλωτότητα στην παραπληροφόρηση.

Το εκτεταμένο Wason Selection Task: Αξιολόγηση της αλήθειας καθολικών και πιθανοτικών ισχυρισμών μέσω της αναζήτησης αποδεικτικών στοιχείων με ή χωρίς οικονομικά κίνητρα.

Κωνσταντίνος Αρμάος[1] & Ulrich Hoffrage[2]

[1]University Of Bonn, Βόννη, Γερμανία, [2]University of Lausanne, Λωζάννη, Ελβετία

Για να διερευνήσουμε, με οικολογικό τρόπο, πώς οι άνθρωποι αξιολογούν την αλήθεια ντετερμινιστικών και πιθανοτικών ισχυρισμών, εισάγουμε μια τροποποιημένη εκδοχή του Wason Selection Task. Οι συμμετέχοντες βλέπουν τέσσερις τράπουλες (αντί για τέσσερις κάρτες στην κλασική εκδοχή) και έναν ισχυρισμό για τη σχέση που συνδέει τις δύο πλευρές κάθε κάρτας. Τους ζητείται να γυρίσουν όσες κάρτες θεωρούν απαραίτητες για να κρίνουν αν ο ισχυρισμός είναι αληθής ή ψευδής, τόσο για το παρατηρούμενο δείγμα καρτών (απαγωγική εργασία) όσο και για έναν φανταστικό πληθυσμό αναφοράς (επαγωγική εργασία). Οι συμμετέχοντες συναντούν ντετερμινιστικούς («Όλα τα P είναι Q») ή πιθανοτικούς ισχυρισμούς («x% των P είναι Q» ή «περισσότερο/λιγότερο από x% των P είναι Q»). Χρησιμοποιούμε αφηρημένους, ρεαλιστικούς ουδέτερους και ρεαλιστικούς πολωτικούς ισχυρισμούς για να μετρήσουμε την επίδραση του περιεχομένου (αφηρημένο vs ρεαλιστικό) και της υποκεινούμενης νόησης (ουδέτερο vs πολωτικό) στην αναζήτηση αποδεικτικών στοιχείων και στον σχηματισμό κρίσεων σχετικά με την αλήθεια των ισχυρισμών. Ερευνούμε επίσης την επίδραση των κινήτρων: οι μισοί από τους συμμετέχοντες αμοίβονται βάσει της επίδοσής τους: λαμβάνουν ένα αρχικό κεφάλαιο για κάθε γύρο (το οποίο μπορούν να χρησιμοποιήσουν για να γυρίσουν κάρτες, καθώς το γύρισμα μιας κάρτας συνεπάγεται ένα μικρό κόστος), οι σωστές κρίσεις ανταμείβονται και οι λανθασμένες τιμωρούνται. Οι υπόλοιποι συμμετέχοντες αμοίβονται με ένα συγκεκριμένο ποσό για τη συμμετοχή τους, ανεξάρτητα από την επίδοσή τους στο πείραμα. Αναπτύσσουμε μοντέλα πρότυπης αναζήτησης αποδεικτικών στοιχείων για τους ντετερμινιστικούς και τους πιθανοτικούς ισχυρισμούς και τα αντιπαραβάλλουμε με τις πραγματικές συμπεριφορές των συμμετεχόντων σε δύο διαδικτυακά πειράματα. Διαπιστώνουμε σημαντικές επιδράσεις των κινήτρων (αμοιβή βάσει επίδοσης vs συγκεκριμένο ποσό), του τύπου του ισχυρισμού (ντετερμινιστικός vs πιθανοτικός) και του περιεχομένου (αφηρημένο vs ρεαλιστικό) στην αναζήτηση αποδεικτικών στοιχείων και στις απαγωγικές και επαγωγικές κρίσεις για την αλήθεια των ισχυρισμών.

Οι ψευδείς πεποιθήσεις ως προβλεπτικός παράγοντας της κατανόησης μη εικονικών προτάσεων με χρονικούς συνδέσμους.

Χρήστος Μακροδημήτρης[2], Παναγιώτης Μερλίγκας[1], Petra Schulz[3] & Αρχόντω Τερζή

[1]Τμήμα Λογοθεραπείας, Πανεπιστήμιο Πατρών, [2]Department of German Studies, Ruhr University Bochum, Bochum, Germany, [3]Department of Psycholinguistics and Didactics of German, Goethe University Frankfurt, Germany

Η παρούσα έρευνα εξετάζει τον ρόλο της Θεωρίας του Νου στην κατανόηση χρονικών προτάσεων με τους συνδέσμους πριν και αφού από παιδιά τυπικής ανάπτυξης (ΤΑ) και παιδιά με διαταραχή αυτιστικού φάσματος (ΔΑΦ). Προηγούμενα ευρήματα υποδεικνύουν ότι οι ψευδείς πεποιθήσεις δευτέρου βαθμού (ΨΠ2) αποτελούν προβλεπτικό παράγοντα της κατανόησης μη εικονικών χρονικών προτάσεων, στις οποίες η σειρά αναφοράς των γεγονότων αποκλίνει από τη χρονολογική τους σειρά (π.χ. Έφαγε ένα μήλο, αφού διάβασε το γράμμα./Πριν φάει ένα μήλο, διάβασε το γράμμα.). Ωστόσο, παραμένει άγνωστο αν αυτό ισχύει εξίσου στην ΤΑ και τη ΔΑΦ. Προς απάντηση του ερωτήματος εξετάσαμε 45 ελληνόφωνα παιδιά ηλικίας 8;1-11;00 ετών (μ.ο.=9;7), 24 με ΤΑ και 21 με διαγνωσμένη ΔΑΦ. Οι δύο ομάδες δεν διέφεραν ως προς τη μη λεκτική νοημοσύνη (Raven's test· μ.ο.ΤΑ=101,8, μ.ο.ΔΑΦ=101,6), αλλά τα παιδιά με ΔΑΦ είχαν χαμηλότερες επιδόσεις στο προσληπτικό λεξιλόγιο (LEXiS: μ.ο.ΤΑ=127,6, μ.ο.ΔΑΦ=113,4, p=0.012) και τη γραμματική (δοκιμασία ανάκλησης περιόδων LITMUS:

μ.ο.ΤΑ=91,2%, μ.ο.ΔΑΦ=73,7%, p=0.004). Για τον έλεγχο της κατανόησης των χρονικών προτάσεων χρησιμοποιήσαμε προφορική δοκιμασία αντιστοίχισης πρότασης-εικόνας, η οποία περιλάμβανε 12 προτάσεις με "πριν" και 12 προτάσεις με "αφού"· οι μισές προτάσεις με κάθε σύνδεσμο ήταν εικονικές και οι μισές μη εικονικές. Για τον έλεγχο της κατανόησης των ΨΠ2 χρησιμοποιήσαμε τη δοκιμασία MiLA. Δεν διαπιστώθηκαν σημαντικές διαφορές στην κατανόηση των χρονικών προτάσεων (μ.ο.ΤΑ=83,6%, μ.ο.ΔΑΦ=75%, p=0.118) και των ΨΠ2 (μ.ο.ΤΑ=75%, μ.ο.ΔΑΦ=58%, p=0.109). Εντούτοις, σε μικτό μοντέλο που περιλάμβανε την αλληλεπίδραση μεταξύ των μεταβλητών σύνδεσμος (πριν/αφού), εικονικότητα (εικονική/μη εικονική πρόταση), ομάδα (ΤΑ/ΔΑΦ) και ΨΠ2 (συνεχής μεταβλητή), η αλληλεπίδραση εικονικότητα*ομάδα*ΨΠ2 ήταν στατιστικά σημαντική, καθώς οι ΨΠ2 ήταν προβλεπτικός παράγοντας της κατανόησης μη εικονικών προτάσεων μόνο στα παιδιά με ΔΑΦ. Δεδομένων των γλωσσικών αδυναμιών της ομάδας ΔΑΦ, θεωρούμε ότι στην ομάδα αυτή η ικανότητα κατανόησης των ΨΠ2 είχε σημαντική επίδραση στην κατανόηση μη εικονικών προτάσεων επειδή λειτούργησε αντισταθμιστικά στα γλωσσικά ελλείμματα.

Θεματική συνεδρία 8 (Αίθουσα Γ1)

Μεταγνώση

Προεδρείο: **Πέτρος Ρούσσος**
Τμήμα Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στρατηγικές σχεδιασμού και μεταγνωστική ενημερότητα στην πρώιμη παιδική ηλικία: διαχρονική μελέτη.

Σοφία Χατζηγεωργιάδου[2] & Ζωή Μπαμπλέκου[1]
[1]Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής & Εκπαίδευσης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, [2]Σχολή Επιστημών Αγωγής, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Κύπρος

Η επιτελική λειτουργία του σχεδιασμού συνδέεται άμεσα με τον επιτελικό έλεγχο, την εργαζόμενη μνήμη και τον εσωτερικό λόγο. Ως ανώτερη γνωστική λειτουργία, προϋποθέτει τη διαμόρφωση σχεδίου δράσης, την παρακολούθηση της πορείας εργασίας και την αναθεώρηση της στρατηγικής όπου απαιτείται. Η διερεύνηση των στρατηγικών που χρησιμοποιούν τα παιδιά κατά την επίλυση έργων σχεδιασμού προσφέρει ζωτικές πληροφορίες για τις γνωστικές διεργασίες που υποστηρίζουν την αναπτυξιακή μετάβαση από την προσχολική στη σχολική ηλικία. Σκοπός της διαχρονικής μελέτης ήταν η διερεύνηση της χρήσης, αλλά και της μεταγνωστικής ενημερότητας στρατηγικών σχεδιασμού σε παιδιά νηπιαγωγείου και Α΄ δημοτικού, καθώς και η εξέταση των διαφοροποιήσεων στη σχέση μεταξύ παρατηρούμενων και αναφερόμενων στρατηγικών, στο πλαίσιο της θεωρίας PASS. Στην έρευνα συμμετείχαν 58 παιδιά, τα οποία αξιολογήθηκαν στο νηπιαγωγείο και εκ νέου στην Α΄ δημοτικού. Χρησιμοποιήθηκαν τα έργα σχεδιασμού της συστοιχίας D–N CAS (Naglieri & Das, 1997a, 1997b; ταίριασμα αριθμών, προγραμματισμένοι κώδικες και προγραμματισμένες ενώσεις), με παράλληλη καταγραφή τόσο των παρατηρούμενων όσο και των αναφερόμενων στρατηγικών επίλυσης. Η προσέγγιση αυτή επέτρεψε την ανάλυση των διαδικασιών που υποστηρίζουν την επίδοση. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά χρησιμοποίησαν ποικιλία στρατηγικών, συχνά περισσότερων από μία, κατά την επίλυση του ίδιου έργου. Ωστόσο, παρατηρήθηκε συστηματική απόκλιση μεταξύ των στρατηγικών που εφαρμόστηκαν και εκείνων που αναφέρθηκαν από τα ίδια τα παιδιά, ιδιαίτερα στο νηπιαγωγείο. Η μεταγνωστική ενημερότητα φάνηκε να βελτιώνεται με την ηλικία, χωρίς ωστόσο να εξαλείφεται η ασυμφωνία παρατήρησης και αυτοαναφοράς. Επιπλέον, εντοπίστηκε σταδιακή μετατόπιση από εξωτερικευμένες μορφές αυτορρύθμισης προς πιο εσωτερικευμένες στρατηγικές, συμβατές με τον ρόλο του εσωτερικού λόγου. Τα ευρήματα αναδεικνύουν τον πολυδιάστατο χαρακτήρα του σχεδιασμού και τη σημασία της ανάλυσης στρατηγικών πέρα από την επίδοση.

Naglieri, JA, & Das, JP (1997a). Cognitive Assessment System Administration and Scoring manual, USA: Riverside.

Naglieri, JA, & Das, JP (1997b). Das-Naglieri Cognitive Assessment System interpretive handbook. Itasca, IL: Riverside Publishing.

Η οπτικοποίηση ελλειπόντων συνδετικών ερεθισμάτων στη λύση προβλημάτων μεταβατικότητας: πειραματική ανάλυση.

Μίνως Ντίνας & Ρόμπερτ Τσάρλς Μέλλον

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Στα προβλήματα μεταβατικότητας, το άτομο μαθαίνει να επιλέγει το ερέθισμα 'Β' στην παρουσία του 'Α' αλλά και το 'Γ' στην παρουσία του 'Β' (δηλαδή, Α=Β και Β=Γ). Χωρίς άλλη εκπαίδευση, καλείται να βρει το ερέθισμα που «πάει καλύτερα» με το 'Α' (ή το 'Γ') όταν το 'Β' λείπει από τις επιλογές (δηλαδή, Α=Γ ή Γ=Α απουσία του Β). Τέτοιες λύσεις θεωρούνται να είναι τα αυτοματοποιημένα προϊόντα απροσδιόριστων γνωστικών λειτουργιών, αλλά έχουμε βρει ότι σχετικά πολύπλοκα προβλήματα μεταβατικότητας λύνονται μόνο όταν το άτομο παράγει συμπληρωματικά λεκτικά ερεθίσματα που συνδέουν τις σχέσεις Α=Β και Β=Γ κατά την αρχική εκπαίδευση — δηλαδή το άτομο παράγει συνδετικά ερεθίσματα που στην απουσία του Β, αναπαράγονται και κατευθύνουν την πορεία επίλυσης του προβλήματος. Στο παρόν πείραμα, διερευνήθηκε η δυνατότητα της οπτικοποίησης (visualization) συνδετικών ερεθισμάτων ('Β') κατά την παρουσία των 'Α' και 'Γ' ερεθισμάτων να αυξάνει τη διάκριση μεταβατικών σχέσεων, έχοντας παρόμοια επίδραση με αυτή των λεκτικών συνδετικών ερεθισμάτων. Σε δυο πειραματικές συνεδρίες, η εκπαίδευση στις Α=Β και Β=Γ σχέσεις έγινε με την εμφάνιση των ερεθισμάτων είτε ταυτόχρονα, είτε έπειτα από οπτική εστίαση στο καθένα. Χρησιμοποιήθηκε συσκευή καταγραφής οφθαλμικών κινήσεων. Προκειμένου να αυξηθεί η τάση οπτικοποίησης συνδετικών ερεθισμάτων κατά την απουσία τους, ένας μαύρος κύκλος κάλυπτε το κάθε ερέθισμα, όπου έκαστο εμφανιζόταν μόνο με την οπτική εστίαση για 2'' στον αντίστοιχο κύκλο, ενώ εξαφανιζόταν με τον τερματισμό της εστίασης. Παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση στη διάκριση της σχέσης μεταβατικότητας (Α=Γ και Γ=Α) όταν η οπτικοποίηση συνδετικών ερεθισμάτων προξενείτο κατά την οπτική εστίαση στους μαύρους κύκλους. Η επίδραση της αναπαραγωγής εικόνων ως συνδετικό ερέθισμα φαίνεται να λειτουργεί με παρόμοιο τρόπο με την αναπαραγωγή λέξεων που είχε παρατηρηθεί σε προηγούμενες έρευνες, αλλά με σημαντικά λιγότερο επίπεδο επιτυχίας στη λύση προβλημάτων. Συμπεραίνεται ότι ο προτεινόμενος μηχανισμός μεταβατικότητας χαρακτηρίζει τη λύση σχετικών προβλημάτων, ανεξαρτήτως της φύσης του συνδετικού ερεθίσματος που παράγεται.

«Googlάρω, άρα ξέρω»: η ψευδαίσθηση της γνώσης και ο ρόλος της αναζήτησης στο διαδίκτυο στη διαμόρφωση των μεταγνωστικών κρίσεων μάθησης.

Θάλεια Τζίκα & Πέτρος Ρούσσος

Τμήμα Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η ενσωμάτωση του διαδικτύου και της τεχνητής νοημοσύνης στην ανθρώπινη καθημερινότητα φαίνεται πως αναδιαμορφώνει ριζικά την ανθρώπινη νόηση. Αν και τα ψηφιακά εργαλεία εξοικονομούν πολύτιμους γνωστικούς πόρους, τα όρια ανάμεσα στην ευκολία πρόσβασης και στην πραγματική κατάκτηση της γνώσης γίνονται όλο και πιο δυσδιάκριτα. Σκοπός της εισήγησης είναι να παρουσιάσει την πειραματική διερεύνηση του κατά πόσον η διαδικτυακή αναζήτηση πληροφοριών επιδρά στην μεταγνώση και, συγκεκριμένα, στις κρίσεις μάθησης (judgements of learning). Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, αναμενόταν πως η ψηφιακή αναζήτηση θα προκαλούσε διογκωμένες κρίσεις μάθησης. Το δείγμα αποτέλεσαν 152 άτομα (N=152), τα οποία χωρίστηκαν τυχαία σε δύο συνθήκες: την πειραματική ομάδα (n=73), που είχε πρόσβαση στο διαδίκτυο, και την ομάδα ελέγχου (n=79), που βασίστηκε στην προϋπάρχουσα γνώση και εμπειρία της. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν σε 15 ερωτήσεις γνώσεων συγκεκριμένης δυσκολίας και ταυτόχρονα να εκτιμήσουν την πιθανότητα μελλοντικής ανάκλησης των σωστών απαντήσεων. Δύο εβδομάδες αργότερα, τα άτομα συμμετείχαν σε μια δοκιμασία ελεύθερης ανάκλησης, όπου αξιολογήθηκε η πραγματική ανάκληση των σωστών απαντήσεων. Η στατιστική

ανάλυση (Mixed ANOVA) κατέδειξε μια γενική τάση για υπερεκτίμηση των κρίσεων μάθησης σε σχέση με την πραγματική επίδοση, ανεξαρτήτως πειραματικής συνθήκης, κάτι που επιδέχεται ποικίλων ερμηνειών. Μια εξήγηση υποστηρίζει ότι οι γνωστικές προκαταλήψεις αποτελούν εγγενείς στρατηγικές της νόησης και, συνεπώς, λειτουργούν σε βαθύτερο επίπεδο. Είναι πολύ πιθανό η ομάδα ελέγχου να υπέπεσε σε διαφορετικού τύπου γνωστικές προκαταλήψεις που εν τέλει την οδήγησαν στο ίδιο αποτέλεσμα υπερεκτίμησης. Από την άλλη, η γενική εμπειρία πρόσβασης στην πληροφορία κατά τη σύγχρονη εποχή, ενδέχεται να δίνει υψηλότερη προτεραιότητα στη δυνατότητα μελλοντικής πρόσβασης και όχι στην άμεση χρήση για τη διατύπωση των κρίσεων μάθησης. Σε κάθε περίπτωση, παρά την απουσία διαφοροποίησης μεταξύ των ομάδων, η επιβεβαίωση ενός τόσο ισχυρού γνωστικού φαινομένου αναδεικνύει την πολυπλοκότητα της ανθρώπινης φύσης και την ανάγκη για περαιτέρω διερεύνηση των μεταγνωστικών μηχανισμών στο ψηφιακό περιβάλλον.

18:00-19:30

Προσκεκλημένο Συμπόσιο Κλάδου Αναπτυξιακής Ψυχολογίας (Αμφιθέατρο ΣΚ ΙΙ)

Έμφυτη Διυποκειμενικότητα: Μελέτες για τη γνωστική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη των βρεφών

Πρόεδρος: **Βασιλική Τσούρτου**
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Συζητήτρια: **Χριστίνα Φ. Παπαηλιού**
Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Στο συμπόσιο συζητιούνται διυποκειμενικά πλαίσια ανάπτυξης του βρεφικού νου. Τίθενται τα ερωτήματα: Πώς αντιδρά ο βρεφικός νους όταν αντιλαμβάνεται ότι ο εαυτός γίνεται ορατός από ένα άλλο, μη οικείο, πρόσωπο; Πώς ο συγκινησιακός συντονισμός μεταξύ μητέρας-βρέφους σχετίζεται με την φιλοκοινωνική συμπεριφορά στη μετέπειτα ανάπτυξη; Πώς οι μητρικές αντιλήψεις για τη διυποκειμενική εμπειρία με το πρόωρο βρέφος της επιδρούν στην ψυχική της υγεία; Πώς η συναισθηματική εναρμόνιση μητέρας-βρέφους επιδρά στη γλωσσική ανάπτυξη; Η πρώτη ομιλία αφορά στην ανάπτυξη του αυτοαναφορικού συναισθήματος της θετικής ντροπαλότητας στην πρώτη βρεφική ηλικία. Στη θέαση του ξένου, τα περισσότερα βρέφη αρχικά συμπεριφέρονται με αμηχανία που πλαισιώνεται από θετικά συναισθήματα και καταλήγει σε επικοινωνία. Στη δεύτερη ομιλία περιγράφεται πώς ο συντονισμός των συγκινήσεων μεταξύ μητέρων και βρεφών κατά τον δεύτερο, τέταρτο, έκτο και ένατο μήνα της ζωής τους, σχετίζεται με τη φιλοκοινωνική συμπεριφορά των βρεφών στον 12ο και 18ο μήνα. Η τρίτη ομιλία αναφέρεται σε έρευνα με πρόωρα βρέφη κατά το πρώτο εξάμηνο της ζωής τους. Βρέθηκε ότι η μητρική αντίληψη της διυποκειμενικότητας (i) δεν συσχετίζεται με την ποιότητα του μητρικού γάλακτος σε κανένα στάδιο της γαλουχίας, (ii) συσχετίζεται αρνητικά με τη μητρική κατάθλιψη και το μητρικό άγχος και (iii) συσχετίζεται θετικά με τη δυαδική αντιμετώπιση του άγχους. Η τέταρτη ομιλία αφορά στη σχέση της συναισθηματικής ανταπόκρισης βρεφών τριών μηνών στις προσκλήσεις της μητέρας τους για επικοινωνία, και της κατανόησης του λεξιλογίου στους 9 και 12 μήνες. Συγκρίθηκαν βρέφη υψηλού κινδύνου για ΔΕΠ-Υ με τυπικά αναπτυσσόμενα βρέφη. Μεταξύ των δύο ομάδων βρέθηκαν διαφορές ως προς τα ρυθμικά μοτίβα της επικοινωνιακής ανταπόκρισης των βρεφών. Οι παραπάνω όψεις της ανάπτυξης του βρεφικού νου συζητούνται στο πλαίσιο της θεωρίας της έμφυτης διυποκειμενικότητας του Trevarthen, που αναδεικνύει τη δυνατότητα των βρεφών να διακρίνουν τον εαυτό από τον άλλο και να μοιράζονται ψυχικές καταστάσεις (συναισθήματα, κίνητρα και προθέσεις) με τους επικοινωνιακούς συντρόφους.

Η θετική ντροπαλότητα των βρεφών: Αναθεώρηση του ρόλου του μη οικείου προσώπου

Αλεξάνδρα Μίσκου[1] & Βασιλική Τσούρτου[2]
[1]Τμήμα Φιλοσοφίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, [2]Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η εργασία μελετά την ανάπτυξη της θετικής ντροπαλότητας ως αυτοαναφορικού συναισθήματος σε βρέφη τεσσάρων, έξι, οκτώ και δέκα μηνών. Πρόκειται για μια νατουραλιστική συγχρονική μελέτη, βασισμένη στην παρατήρηση στα σπίτια των βρεφών. Σαράντα οικογένειες (μητέρα-πατέρας) συμμετείχαν με τα βρέφη τους, ενώ η ερευνήτρια ανέλαβε τον ρόλο ενός μη οικείου επισκέπτη. Η τριαδική αλληλεπίδραση βρέφους, μητέρας και ξένης παρατηρήθηκε σε δύο συνθήκες. Στην πρώτη συνθήκη βιντεοσκοπήσαμε τις αντιδράσεις του βρέφους στη θέαση της ξένης, σε πρώτο χρόνο, κατά την είσοδό της στο σπίτι, ενώ στη δεύτερη συνθήκη βιντεοσκοπήσαμε το ελεύθερο τριαδικό παιχνίδι. Τα δεδομένα των τριαδικών αλληλεπιδράσεων μικροαναλύθηκαν, προκειμένου να ανιχνευθεί ένα πιθανό συμπεριφορικό πρότυπο έκφρασης θετικής ντροπαλότητας που σχετίζεται με την ορατότητα του εαυτού από τον άλλον. Βρέθηκε ότι τα βρέφη ηλικίας μόλις τεσσάρων μηνών μπορούν να εμφανίσουν θετική ντροπαλότητα κατά την κοινωνική τους αλληλεπίδραση. Τα βρέφη παρουσίασαν ένα συμπεριφορικό πρότυπο - ντροπαλό χαμόγελο, βλεμματική επαφή ή/και αποστροφή κεφαλιού και βλεμματική επαφή ή/και επιστροφή κεφαλιού - δομικά παρόμοιο με το μοτίβο που παρατηρήθηκε σε σχετικές μελέτες κατά τη νηπιακή και ενήλικη αναπτυξιακή περίοδο. Το πλαίσιο εμφάνισης της θετικής ντροπαλότητας διαμορφώθηκε αποκλειστικά κατά την αλληλεπίδραση του βρέφους με την ξένη-ερευνήτρια, με τα περισσότερα επεισόδια να εμφανίζονται στην πρώτη συνθήκη. Η θετική ντροπαλότητα συνοδεύτηκε από θετικά συναισθήματα όπως ενδιαφέρον, ευχαρίστηση, χαρά και την κατάσταση συνείδησης της ήρεμης εγρήγορσης. Τα αποτελέσματα συζητούνται και εξηγούνται μέσω του παραδείγματος της έμφυτης διυποκειμενικότητας, αναδεικνύοντας το μη οικείο πρόσωπο ως έναν πιθανό επικοινωνιακό σύντροφο που μπορεί να εγείρει θετικά συναισθήματα στα βρέφη, στο πλαίσιο μίας διακριτικής/μη παρεμβατικής συμπεριφοράς στη μεταξύ τους αλληλεπίδραση.

Συγκινησιακός συντονισμός και φιλοκοινωνική συμπεριφορά: Διαφορές φύλου στις παιγνιώδεις αλληλεπιδράσεις μητέρας-βρέφους

Γεώργιος Μαρινάκης & Μαρία Μαρκοδημητράκη
Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Ο στόχος της παρούσας νατουραλιστικής μελέτης ήταν η σύγκριση της σχέσης μεταξύ συγκινησιακού συντονισμού και της φιλοκοινωνικής συμπεριφοράς ως προς το φύλο των βρεφών στις παιγνιώδεις αλληλεπιδράσεις μητέρας-βρέφους κατά τον πρώτο χρόνο της ζωής. Εικοσιμία δυάδες μητέρας-βρέφους από την Κρήτη (13 δυάδες με κορίτσια και 8 δυάδες με αγόρια) συμμετείχαν στην τρέχουσα μελέτη. Τα δεδομένα γύρω από τον συγκινησιακό συντονισμό στις αυθόρμητες δυαδικές αλληλεπιδράσεις συλλέχθηκαν μέσω της μη συμμετοχικής παρατήρησης με βιντεοσκόπηση στο σπίτι των οικογενειών κατά τον δεύτερο, τέταρτο, έκτο και ένατο μήνα της ζωής των βρεφών, ενώ η φιλοκοινωνική συμπεριφορά μετρήθηκε με τη χρήση του ερωτηματολογίου για την πρώιμη φιλοκοινωνική συμπεριφορά στον 12ο και 18ο μήνα της ζωής του βρέφους. Η προκαταρτική ανάλυση των δεδομένων έδειξε πως ο συγκινησιακός συντονισμός μητέρας-βρέφους συσχετίζεται θετικά με τη φιλοκοινωνική συμπεριφορά των βρεφών στους 12 και 18 μήνες της ζωής ανεξαρτήτως του φύλου τους. Τα αποτελέσματα της μελέτης συζητήθηκαν στο πλαίσιο της θεωρίας της έμφυτης διυποκειμενικότητας, υπογραμμίζοντας τη σημασία της αλληλεπίδρασης μητέρας-βρέφους με σκοπό το συμπαθητικό μοίρασμα και το συντονισμό των συγκινήσεων για την ανάπτυξη των θετικών κοινωνικών συμπεριφορών κατά τη βρεφική ηλικία.

Αλληλοεπιδρούν οι ψυχοκοινωνικοί παράγοντες και η μελατονίνη του μητρικού γάλακτος στη διυποκειμενική εμπειρία κατά το πρώτο εξάμηνο της ζωής των πρόωρων βρεφών; (μελέτη ProMote)

Θεανώ Κοκκινάκη
Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Παρά τον καθοριστικό ρόλο της διυποκειμενικότητας στην ανάπτυξη των βρεφών, η μελέτη της σε συνδυασμό με ψυχοκοινωνικούς και βιολογικούς παράγοντες μετά την πρόωρη γέννηση είναι εξαιρετικά περιορισμένη. Ο σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η συνδυαστική διερεύνηση της συσχέτισης της διυποκειμενικότητας με την

ψυχική υγεία, την κοινωνική υποστήριξη και την μελατονίνη του μητρικού γάλακτος κατά το πρώτο εξάμηνο ζωής. Στη μελέτη συμμετείχαν 72 ζεύγη πρόωρων βρεφών [Mean (SD) ηλικίας κύησης: 33.78 εβδομάδες (2.22)] με τις μητέρες τους. Για την διερεύνηση της μητρικής αντίληψης της διυποκειμενικότητας, κατά τον 6ο μήνα της ζωής του βρέφους, χρησιμοποιήθηκε το Maternal Perception of Infant Intersubjectivity Questionnaire (MPIIQ). Για την διερεύνηση της μητρικής κατάθλιψης χορηγήθηκε το Edinburgh Postnatal Depression Scale Anxiety (EPDS) και το Beck Depression Inventory-II (BDI-II), για την κοινωνική υποστήριξη χορηγήθηκε η Multidimensional Scale of Perceived Social Support (MSPSS) και για την δυαδική αντιμετώπιση του στρες το Dyadic Coping Inventory (DCI). Όλες οι παραπάνω μεταβλητές αξιολογήθηκαν κατά τη γέννηση και στον 6ο μήνα ζωής των βρεφών. Η μέτρηση τα μελατονίνης έγινε στα τρία στάδια της γαλουχίας (πρωτόγαλα, μεταβατικό γάλα και ώριμο μητρικό γάλα). Τα δείγματα καταψύχθηκαν στους –80°C και αναλύθηκαν με ELISA. Τα προκαταρκτικά αποτελέσματα συνοψίζονται ως εξής: α) δεν βρέθηκε καμία συσχέτιση μεταξύ της βαθμολογίας της μητρικής αντίληψης της διυποκειμενικότας και της μελατονίνης του μητρικού γάλακτος στα τρία στάδια τα γαλουχίας β) κατά την γέννηση, η μητρική αντίληψη της διυποκειμενικότητας συσχετίστηκε αρνητικά με την μητρική κατάθλιψη, γ) στους 6 μήνες ζωής του βρέφους, βρέθηκαν αρνητικές συσχετίσεις μεταξύ της μητρικής αντίληψης της διυποκειμενικότητας, της μητρικής κατάθλιψης και του μητρικού άγχους. Η μητρική αντίληψη της διυποκειμενικότητας συσχετίστηκε θετικά με διαστάσεις της δυαδικής αντιμετώπισης του στρες. Οι επιπτώσεις των αποτελεσμάτων θα συζητηθούν σε σχέση με τον σχεδιασμό παρεμβάσεων αναφορικά με την ενίσχυση της ψυχικής υγείας των νέων μητέρων για την προαγωγή της ανάπτυξης των πρόωρων βρεφών.

Ο ρόλος της συναισθηματικής εναρμόνισης στην πρώιμη γλωσσική ανάπτυξη σε τυπικά αναπτυσσόμενα βρέφη και βρέφη υψηλού κινδύνου για ΔΕΠ-Υ

Παρασκευή-Ελίζαμπεθ Άσλεϋ & Χριστίνα Φ. Παπαηλιού

Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Η συναισθηματική εναρμόνιση συνιστά τη βάση για τη μετέπειτα κοινωνικο-γνωστική και γλωσσική ανάπτυξη, ενώ ελλείμματα στην ικανότητα αυτή αποτελούν ενδείξεις αναπτυξιακών προβλημάτων. Η ανταπόκριση των βρεφών σε επικοινωνιακές προσκλήσεις των μητέρων αποτελεί ευαίσθητο δείκτη συναισθηματικής εναρμόνισης. Η παρούσα έρευνα εξέτασε τη σχέση της συναισθηματικής ανταπόκρισης στην ηλικία των 3 μηνών με την κατανόηση του λεξιλογίου στην ηλικία των 9 και 12 μηνών, σε βρέφη υψηλού κινδύνου για ΔΕΠ-Υ (N=4) σε σύγκριση με τυπικά αναπτυσσόμενα βρέφη (N=11). Τα βρέφη χαρακτηρίστηκαν ως υψηλού κινδύνου για ΔΕΠ-Υ (ΥΚ-ΔΕΠΥ) βάσει των αποτελεσμάτων σε σταθμισμένα εργαλεία εντοπισμού της διαταραχής σε πατέρα ή αδελφό/ή. Αρχικά, οι δυάδες μητέρων-βρεφών μαγνητοσκοπήθηκαν σε συνθήκη παιχνιδιού. Επισημειώθηκε η διάρκεια και η συχνότητα κάθε είδους συμπεριφοράς της μητέρας και του βρέφους και υπολογίστηκε ο ρυθμός επικοινωνιακών προσκλήσεων της μητέρας (ΕΠΠ) και επικοινωνιακής ανταπόκρισης του βρέφους (ΕΠΑ). Η ικανότητα κατανόησης του λεξιλογίου αξιολογήθηκε με βάση την ελληνική εκδοχή του McArthur-Bates Communicative Development Inventories (MCDI). Σε μία δυάδα ΥΚ-ΔΕΠΥ η μητέρα δεν παρουσίασε καθόλου ΕΠΠ. Στις υπόλοιπες δυάδες, τα βρέφη ΥΚ-ΔΕΠΥ ανταποκρίνονταν περίπου στις μισές ΕΠΠ της μητέρας και οι συμπεριφορές τους αλληλοεπικαλύπτονταν σχεδόν τον διπλάσιο χρόνο με αυτές της μητέρας, σε σύγκριση με τα βρέφη ΧΚ-ΔΕΠΥ. Επιπλέον, ενώ ο ρυθμός ΕΠΠ των μητέρων της ομάδας ΥΚ-ΔΕΠΥ ήταν διπλάσιος σε σύγκριση με αυτόν των μητέρων της ομάδας ΧΚ-ΔΕΠΥ, αλλά ο ρυθμός ΕΠΑ των βρεφών ΥΚ-ΔΕΠΥ ήταν ο μισός σε σύγκριση με αυτόν των βρεφών ΧΚ-ΔΕΠΥ. Τα ρυθμικά χαρακτηριστικά της ανταπόκρισης των βρεφών στις ΕΠΠ της μητέρας φαίνεται ότι επηρεάζουν την ικανότητα κατανόησης του λεξιλογίου, κυρίως στην ηλικία των 12 μηνών. Τα ευρήματα αυτά συζητούνται στο πλαίσιο της θεωρίας της διυποκειμενικότητας, η οποία διευρύνεται, ώστε να αποτελέσει ερμηνευτικό πλαίσιο νευροαναπτυξιακών διαταραχών.

Θεματική συνεδρία 9 (Αμφιθέατρο 2)

Γλώσσα Ι

Προεδρείο: **Αλεξάνδρα Καρούσου**
Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Στρατηγικές διεργασίες «ομαδοποίησης» και «εναλλαγής» στη σημασιολογική λεκτική ευχέρεια: αναπτυξιακή πορεία και ενδοατομικά προφίλ από τα 4 έως τα 17 έτη.

Αλεξάνδρα Καρούσου[1], Δήμητρα Οικονομάκου[2] & Βαΐα Θωμαΐδου[2]
[1]Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, [2]Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η επίδοση σε έργα σημασιολογικής λεκτικής ευχέρειας (ΣΛΕ), τα οποία μετρούν την ανάσυρση λέξεων μιας συγκεκριμένης σημασιολογικής κατηγορίας εντός περιορισμένου χρόνου, αποτελεί νευροψυχολογικό δείκτη που αντανακλά την αλληλεπίδραση λεξικο-σημασιολογικών και εκτελεστικών διεργασιών. Δύο στρατηγικές διεργασίες που παρατηρούνται κατά την ανάσυρση, η σημασιολογική ομαδοποίηση και η εναλλαγή μεταξύ ομάδων/συστάδων λέξεων, έχουν προταθεί ως κύριοι ερμηνευτικοί μηχανισμοί της επίδοσης σε σχετικά έργα. Ελάχιστες, ωστόσο, είναι οι μελέτες που έχουν εξετάσει την αναπτυξιακή τους πορεία και το πώς συνδυάζονται κατά την ανάσυρση λέξεων σε παιδιά τυπικής ανάπτυξης. Στην παρούσα μελέτη διερευνάται η ανάπτυξη των δύο αυτών στρατηγικών κατά τη χορήγηση έργου ΣΛΕ (κατηγορία «ζώα») σε 475 ελληνόφωνα παιδιά ηλικίας 4;0–16;11 ετών. Στη βάση υπολογισμού δύο δεικτών εναλλαγής (αριθμός εναλλαγών και αριθμός συστάδων) και δύο δεικτών ομαδοποίησης (μέσο μέγεθος συστάδας και μέγιστο μέγεθος συστάδας), παρουσιάζονται, αρχικά, αποτελέσματα σχετικά με την αναπτυξιακή πορεία και τη συνδυαστική τους επίδραση στη ΣΛΕ. Όλοι οι δείκτες συνδέθηκαν σημαντικά με τη λεκτική ευχέρεια, ερμηνεύοντας το 90% της διακύμανσης στον συνολικό αριθμό λέξεων που ανέσυραν τα παιδιά. Στη συνέχεια, μέσω Ανάλυσης Λανθανόντων Προφίλ, εντοπίστηκαν τέσσερα διακριτά ενδοατομικά προφίλ: Αναδυόμενο προφίλ (χαμηλή ομαδοποίηση και εναλλαγή), προφίλ ισχυρής ομαδοποίησης και προφίλ ισχυρής εναλλαγής (έμφαση σε μία από τις δύο διεργασίες), καθώς και ένα ενοποιημένο προφίλ (υψηλά επίπεδα ομαδοποίησης και εναλλαγής). Τα προφίλ αυτά παρουσίασαν σαφή αναπτυξιακή διαβάθμιση και φάνηκε να διαφοροποιούν ουσιαστικά τη ΣΛΕ, με το ενοποιημένο προφίλ να αναδύεται αργότερα και να εξηγεί την ανάσυρση περισσότερων λέξεων. Συνολικά, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η ανάπτυξη της ΣΛΕ δεν συνδέεται μόνο με την αύξηση χρήσης των επιμέρους στρατηγικών, αλλά και με την ικανότητα συνδυασμού τους κατά την προσπάθεια ανάσυρσης λέξεων. Τα ευρήματα ενισχύουν θεωρητικά μοντέλα που αποδίδουν κεντρικό ρόλο στην ανάπτυξη του εκτελεστικού ελέγχου, ενώ παράλληλα αναδεικνύουν ότι οι ενδοατομικές «διατάξεις» αποτελούν κρίσιμη πηγή ατομικών διαφορών στην ανάπτυξη της ΣΛΕ.

Η έρευνα υποστηρίχθηκε από το Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας στο πλαίσιο της Δράσης «1η Προκήρυξη Ερευνητικών Έργων ΕΛΙΔΕΚ για την ενίσχυση μελών ΔΕΠ και Ερευνητών/τριών» (Έργο: HFRI-FM17-13, Ε.Υ.: Νικόλαος Μακρής)

Σταθερά συμπεριφορικά προφίλ και νευρωνική δυναμική στη λεξική πρόσβαση: Μελέτη ονομασίας εικόνων με ηλεκτροεγκεφαλογράφημα 122 καναλιών.

Χρήστος Φραντζίδης[1], Ιωάννα - Μαρία Σπύρου[2], Αριστέα Λαδά[3], Ελένη Περιστέρη[4] & Παναγιώτης Μπαμίδης[5]
[1]Σχολή Μηχανικών & Φυσικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο του Λίνκολν, UK, [2]Σχολή Οικονομικών, Ινστιτούτο Τεχνολογίας της Τζόρτζια, Ατλάντα, ΗΠΑ, [3]Τμήμα Ψυχολογίας, Κολλέγιο CITY, Ευρωπαϊκό Παράρτημα του Πανεπιστημίου του York, Θεσσαλονίκη, [4]Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, [5]Εργαστήριο Ιατρικής Φυσικής & Ψηφιακής Καινοτομίας, Ιατρική Σχολή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η ονομασία εικόνων αποτελεί κεντρικό παράδειγμα για τη μελέτη της λεξικής πρόσβασης και της παραγωγής λόγου. Παρότι η βιβλιογραφία έχει τεκμηριώσει επιδράσεις λεξικο-σημασιολογικών παραγόντων όπως η Ηλικία Απόκτησης (Age of Acquisition, AoA) και η λεξική συχνότητα, η ετερογένεια της συμπεριφοράς τόσο σε επίπεδο

ερεθισμάτων όσο και νευρωνικής απόκρισης παραμένει ανεπαρκώς διερευνημένη. Στην παρούσα μελέτη, 63 υγιή άτομα εκτέλεσαν διαδικτυακή δοκιμασία ονομασίας 232 εικόνων αντικειμένων, ενώ καταγράφηκε ταυτόχρονα ηλεκτροεγκεφαλογραφική δραστηριότητα με 122-καναλο εγκεφαλογράφο υψηλής πυκνότητας. Με βάση τον διάμεσο χρόνο αντίδρασης, τη μεταβλητότητα και το ποσοστό σφαλμάτων ανά ερέθισμα, εφαρμόστηκε μη επιβλεπόμενη ομαδοποίηση που ανέδειξε τρία σταθερά συμπεριφορικά προφίλ: ταχεία και ακριβή πρόσβαση (n = 97), βραδεία αλλά ακριβή πρόσβαση (n = 79) και ασταθή πρόσβαση με αυξημένα λάθη (n = 56). Τα προφίλ διέφεραν σημαντικά ως προς την AoA (Kruskal–Wallis H = 77.44, $p < 10^{-16}$) και τη λεξική συχνότητα (H = 41.00, $p < 10^{-9}$), ενώ το μήκος λέξης δεν παρουσίασε σημαντική επίδραση (p = 0.39). Σε επίπεδο ατομικών διαφορών, η έκθεση στον γραπτό λόγο προέβλεψε ταχύτερους χρόνους αντίδρασης (β = −0.006, p = 0.024), χωρίς επίδραση στο ποσοστό λαθών. Επιπλέον, προτείνεται ένα νευρογνωσιακό μοντέλο βασισμένο σε ΗΕΓ, στο οποίο η συμπεριφορική μεταβλητότητα αντιστοιχεί σε διαφοροποιημένα χωροχρονικά πρότυπα ενεργοποίησης, ιδίως σε πρώιμα χρονικά παράθυρα σημασιολογικής επεξεργασίας και μεταγενέστερα στάδια λεξικής και φωνολογικής πρόσβασης. Το μοντέλο υποστηρίζει ότι η συμπεριφορική ετερογένεια στην ονομασία αντικατοπτρίζει διαφοροποιήσεις στη δυναμική των γλωσσικών δικτύων του εγκεφάλου.

Ποια είναι η σχέση ορθογραφικής γνώσης και ορθογραφικής επίγνωσης; Διερεύνηση της ανάπτυξης των μεταγνωστικών δεξιοτήτων μαθητών του δημοτικού σχολείου στην ορθογραφία.

Μαρινα Πεφανη & Κλεοπάτρα Διακογιώργη
Πανεπιστήμιο Πατρών

Διαγλωσσικά ευρήματα δείχνουν ότι μαθητές που έχουν επίγνωση των στρατηγικών που χρησιμοποιούν ενώ αποδίδουν ορθογραφικά μια λέξη και είναι ικανοί να αξιολογήσουν την ορθότητα ή μη αυτής της ορθογραφικής απόδοσης έχουν υψηλότερες επιδόσεις από μαθητές που δεν διαθέτουν αυτές τις δεξιότητες. Δείχνουν, επίσης, ότι αυτές οι μεταγνωστικές δεξιότητες ωριμάζουν με την ηλικία, την εμπειρία αλλά και την ρητή διδασκαλία. Το ερώτημα που τέθηκε στην παρούσα έρευνα είναι κατά πόσον η ενίσχυση των μεταγνωστικών δεξιοτήτων των μαθητών στην ορθογραφία μπορεί να βελτιώσει τις ορθογραφικές τους επιδόσεις και την ορθογραφική τους γνώση. Στην έρευνα έλαβαν μέρος 60 μαθητές που φοιτούσαν στις Γ΄ και Ε΄ τάξεις του δημοτικού σχολείου. Μετά από ένα σύνολο γλωσσικών και γνωστικών δοκιμασιών, χορηγήθηκε στα παιδιά ως pre-test ένα έργο ορθογραφικής απόδοσης ενός συνόλου ορθογραφικών-στόχων ενσωματωμένων σε προτάσεις. Αξιολογήθηκε η ακρίβεια και η συνέπεια στις ορθογραφικές αποδόσεις. Εν συνεχεία, 25 μαθητές επιλέχθηκαν για ατομική συνέντευξη στο πλαίσιο της οποίας ερωτήθηκαν σε σχέση με τις ορθογραφικές τους επιλογές. Με βάση τα αποτελέσματα τόσο του έργου της ορθογραφικής απόδοσης όσο και του μεταγνωστικού έργου σχεδιάστηκε παρέμβαση σε όλους τους συμμετέχοντες σχετική με τους ορθογραφικούς-στόχους της έρευνας. Ακολούθησε ένα post test για να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα της παρέμβασης. Τα αποτελέσματα του pre-test έδειξαν χαμηλές έως πολύ χαμηλές ορθογραφικές επιδόσεις. Οι αυτο-αναφορές των παιδιών έδειξαν πολύ χαμηλό επίπεδο ορθογραφικής επίγνωσης, και στις δύο τάξεις, ακόμα και σε σχέση με λέξεις που είχαν αποδοθεί σωστά. Τέλος τα αποτελέσματα του post-test έδειξαν βελτίωση των επιδόσεων των παιδιών και ειδικά αυτών των παιδιών που είχαν συμμετάσχει στο μεταγνωστικό έργο και στις δύο τάξεις οι οποίες, όμως, παρέμειναν αρκετά χαμηλές. Με βάση το σύνολο των αποτελεσμάτων της έρευνας, συζητείται το ζήτημα του περιεχομένου της ορθογραφικής γνώσης και της ορθογραφικής επίγνωσης ενώ τονίζεται η αξία της συστηματικής ενίσχυσης των μεταγνωστικών δεξιοτήτων των μαθητών στο σχολείο.

Θεματική συνεδρία 10 (Αμφιθέατρο 3)

Μνήμη

Προεδρείο: **Ελβίρα Μασούρα**
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Διεργασίες επιλεκτικής ανάσυρσης σε έργα μνήμης επεισοδίων: Νευροανατομικά δίκτυα σε υγιείς ενήλικες.

Λεωνίδας Ρούσσος[1], Γεωργία Αγγελοπούλου[1,2], Δημήτριος Τσολακόπουλος[1,2], Γεώργιος Παπαγεωργίου[1], Παναγιώτα-Ραφαηλία Μπουρτσουκλή[2,1], Χρυσαυγή Παναγιώτου[2,1], Ιωάννα Πανοπούλου[2,1], Ευαγγελία Τρικάκη[2,1], Αρετή Δεληγιαννάκη[1], Κωνσταντίνος Πόταγας[1] & Δημήτριος Κασελίμης[1,2]

[1]Α' Νευρολογική Κλινική, Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, [2]Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η ανάκληση κατά την εκτέλεση έργων λεκτικής μνήμης επεισοδίων φαίνεται να ενεργοποιεί μετωποκροταφικά δίκτυα εγκεφαλικών περιοχών, ωστόσο οι συνδέσεις λευκής ουσίας και οι αντίστοιχες φλοιικές περιοχές που εμπλέκονται σε αυτή τη διαδικασία δεν έχουν κατανοηθεί πλήρως. Στόχος της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση της σχέσης των δεσμίδων που εμπλέκονται στις γλωσσικές λειτουργίες και συγκεκριμένα της κροταφομετωπιαίας δεσμίδας της εξώτατης κάψας, της τοξοειδούς δεσμίδας και της μέσης επιμήκους δεσμίδας καθώς και του πάχους του φλοιού των αντίστοιχων φλοιικών περιοχών που συνδέουν οι προαναφερθείσες δεσμίδες, με την επίδοση στην μνήμη επεισοδίων σε υγιείς ενήλικες. Για το σκοπό αυτό αξιολογήθηκαν 64 υγιείς συμμετέχοντες (33 άνδρες), ηλικίες 25-65 (ΜΟ: 44,46), με τη δοκιμασία Auditory Verbal Learning Test (AVLT). Ελήφθησαν δεδομένα δομικής απεικόνισης (structural MRI 3D T1) και τανιστή διάχυσης (DTI). Υπολογίστηκε το πάχος του φλοιού για συγκεκριμένες περιοχές ενδιαφέροντος (τριγωνική καλυπτρική μοίρα της κάτω μετωπιαίας έλικας, νήσος, άνω και μέση κροταφική έλικα) καθώς και οι δείκτες FA και αριθμός ινών για τις δεσμίδες της εξωτάτης κάψας, της τοξοειδούς και της μέσης επιμήκους δεσμίδας στο αριστερό ημισφαίριο. Τα αποτελέσματα έδειξαν διακριτά συσχετιστικά πρότυπα ανάμεσα στους δείκτες μνήμης επεισοδίων, τις δεσμίδες λευκής ουσίας και τις φλοιικές περιοχές. Συγκεκριμένα, η δεσμίδα της εξωτάτης κάψας, καθώς και η λεκτική ροή, φαίνεται να είναι στατιστικά σημαντικοί προβλεπτικοί παράγοντες της απόδοσης στην καμπύλη μάθησης αλλά και στην ικανότητα άμεσης και καθυστερημένης ανάκλησης. Η μελέτη αυτή παρέχει νέα δεδομένα για το ρόλο των μετωποκροταφικών δικτύων σε διακριτές λειτουργίες της μνήμης επεισοδίων σε υγιή πληθυσμό, επισημαίνοντας τον παράγοντα της λεκτικής ροής.

Η επίδραση ενός προγράμματος ενδυνάμωσης της εργαζόμενης μνήμης: Διερεύνηση μέσα από τις ομάδες κατά Solomon.

Βασίλης Ψάλτης[1], Ελβίρα Μασούρα[1], Κωνσταντίνος Μπουγιούκας[1,2] & Γιώργος Κολιός[1]

[1]Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, [2]Εργαστήριο Κλινικής Φαρμακολογίας, Τμήμα Ιατρικής, Σχολή Επιστημών Υγείας, ΑΠΘ

Η βελτίωση της εργαζόμενης μνήμης μετά από εξάσκηση φαίνεται να υπόκεινται σε μηχανισμούς που αφορούν τη δημιουργία «γνωστικών ρουτίνων», οι οποίες νοούνται ως οι αλλαγές που προκαλούνται μέσω της εξάσκησης, δεν αντανακλούν απλώς μια ποσοτική ενίσχυση των υπαρχουσών γνωστικών διεργασιών, αλλά την απόκτηση νέων γνωστικών ρουτίνων, παρόμοιων με εκείνες που αναπτύσσονται κατά την εκμάθηση μιας νέας δεξιότητας. Η παρούσα μελέτη στοχεύει στη διερεύνηση των πιθανών επιδράσεων που μπορεί να έχει η πρότερη εκτίμηση του δυναμικού της εργαζόμενης μνήμης στη μετέπειτα επίδοση, μια πτυχή που δεν έχει λάβει προσοχής, αξιοποιώντας τον μεθοδολογικό σχεδιασμό των τεσσάρων ομάδων του Solomon, ώστε να διαχωριστεί η επίδραση της ίδιας της παρέμβασης από την επίδραση της αρχικής μέτρησης αλλά και η εσωτερική εγκυρότητα της παρέμβασης. Στη μελέτη έχουν συμμετάσχει 47 συμμετέχοντες (34 γυναίκες), οι οποίοι κατανεμήθηκαν τυχαία στις τέσσερις ομάδες κατά Solomon. Για την εκτίμηση του δυναμικού της εργαζόμενης μνήμης πριν και μετά την εξάσκηση χρησιμοποιήθηκαν: η δοκιμασία της Αντίστροφης Ανάκλησης Ψηφίων , η δοκιμασία της Αντίστροφης Ανάκλησης Θέσεων Κύβων, μια δοκιμασία 2-back για τη γνωστική ενημερότητα και μια δοκιμασία σύνδεσης χαρακτηριστικών (Feature Binding) για την εκτίμηση της ικανότητας περίδεσης πληροφοριών. Η εξάσκηση της εργαζόμενης μνήμης πραγματοποιήθηκε μέσω μιας Σύνθετης Δοκιμασίας Εύρους Πράξεων, η οποία συνδυάζει

απλές μαθηματικές εξισώσεις και γράμματα προς ανάκληση και χρησιμοποιεί προσαρμοστικότητα εντός της συνεδρίας. Όπως αναμενόταν, λόγω του μικρού δείγματος δεν προέκυψαν στατιστικώς σημαντικές επιδράσεις μέσω MANOVA και t-test. Ωστόσο, δεν διαπιστώθηκε πρότερη ευαισθητοποίηση από την προ-της-εξάσκησης εκτίμηση του δυναμικού της εργαζόμενης μνήμης, γεγονός που υποδηλώνει ότι η εξάσκηση δεν επηρεάζεται από αυτήν. Παράλληλα, οι εκτιμήσεις του μεγέθους επίδρασης έδειξαν μέτριες έως ισχυρές επιδράσεις, υποστηρίζοντας τη σκοπιμότητα της μελέτης με μεγαλύτερο δείγμα για επαρκή στατιστική ισχύ. Συνολικά, τα ευρήματα συμβάλλουν στη συζήτηση για τους μηχανισμούς της εργαζόμενης μνήμης που ενισχύονται μέσω της εξάσκησης.

Εργαζόμενη μνήμη και σχολική επίδοση σε παιδιά Δημοτικού: Ο ρόλος των εκτιμήσεων των εκπαιδευτικών.

Ελβίρα Μασούρα & Ελένη Άννα Χαρτοφύλακα
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η εργαζόμενη μνήμη αποτελεί έναν κρίσιμο γνωστικό μηχανισμό για τη σχολική μάθηση, ωστόσο η σχέση ανάμεσα στις συμπεριφορές των μαθητών/τριών που εμφανίζονται μέσα στη σχολική τάξη και υποδηλώνουν δυσκολίες στην εργαζόμενη μνήμη και στις αξιολογήσεις των εκπαιδευτικών για τη σχολική επίδοση παραμένει ελλιπώς διερευνημένη, ιδιαίτερα στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο. Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν δώδεκα εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι αξιολόγησαν ανώνυμα 72 μαθητές/τριες. Οι εκπαιδευτικοί παρείχαν υποκειμενικές εκτιμήσεις της σχολικής επίδοσης των μαθητών/τριών στα μαθήματα των Ελληνικών, της Αριθμητικής, της Φυσικής και της Μελέτης Περιβάλλοντος και αξιολόγησαν τις συμπεριφορές που σχετίζονται με την λειτουργία της εργαζόμενης μνήμης με ένα σταθμισμένο σε ελληνικό πληθυσμό ψυχομετρικό εργαλείο, συγκεκριμένα την Κλίμακα Αξιολόγησης της Εργαζόμενης Μνήμης (Working Memory Rating Scale – WMRS). Η συλλογή των δεδομένων βρίσκεται σε εξέλιξη και η παρούσα περίληψη παρουσιάζει προκαταρκτικά αποτελέσματα. Οι πρώτες ενδείξεις δείχνουν ότι υψηλότερα επίπεδα συμπεριφορών που υποδηλώνουν ελλείμματα στην εργαζόμενη μνήμη συσχετίζονται με χαμηλότερες εκτιμήσεις επίδοσης σε όλα τα μαθήματα. Τα αποτελέσματα υπογραμμίζουν ότι οι καθημερινές παρατηρήσεις των εκπαιδευτικών μπορούν να λειτουργήσουν ως αξιόπιστες ενδείξεις μνημονικών δυσκολιών και τονίζουν τον κρίσιμο ρόλο τους στον έγκαιρο εντοπισμό μαθητών/τριών που ενδέχεται να αντιμετωπίζουν δυσκολίες μάθησης. Η μελέτη έχει σημαντικές επιπτώσεις για την εκπαιδευτική αξιολόγηση και τον σχεδιασμό στοχευμένων παρεμβάσεων στο σχολικό πλαίσιο, υποστηρίζοντας τη σημασία της εργαζόμενης μνήμης ως καθοριστικό παράγοντα που επηρεάζει τη σχολική επίδοση.

Θεματική συνεδρία 11 (Αίθουσα Γ1)

Επιτελικές Λειτουργίες

Προεδρείο: **Σταυρούλα Σαμαρτζή**
Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Διερεύνηση του νοητικού προφίλ και συνιστωσών συναισθήματος σε άτομα που ασχολούνται με ηλεκτρονικό τζόγο.

Σταυρούλα Σταυρινού[1,2], Αλέξανδρος Καψωμενάκης[1], Γεώργιος Τσικλής[1], Δημήτριος Κασελίμης[1,2] & Κωνσταντίνος Πόταγας[1]
[1]Μονάδα Νευροψυχολογίας και Διαταραχών του Λόγου, Α' Νευρολογική Κλινική, Αιγινήτειο Νοσοκομείο, ΕΚΠΑ, [2]Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η παθολογική ενασχόληση με τυχερά παιχνίδια σχετίζεται με δυσπροσαρμοστικές συμπεριφορές με σημαντικές ψυχολογικές και κοινωνικές επιπτώσεις. Στη βιβλιογραφία υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις για συννοσηρότητα με ψυχιατρικές διαταραχές, ενώ ορισμένες μελέτες εντοπίζουν νοητικού τύπου δυσλειτουργία ιδιαίτερα όσον αφορά τις επιτελικές λειτουργίες. Η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο αφενός τη διερεύνηση του νοητικού προφίλ ατόμων που ασχολούνται με ηλεκτρονικό τζόγο, αφετέρου την εκτίμηση συνιστωσών που αφορούν τη συναισθηματική ρύθμιση. Αξιολογήθηκαν 20 άνδρες, χαρακτηρισμένοι ως πιθανώς παθολογικοί τζογαδόροι με βάση το εργαλείο SOGS (South Oaks Gambling Screen), με μια νευροψυχολογική συστοιχία αποτελούμενη από έργα ενεργού μνήμης, νοητικής ευελιξίας, ικανότητας αναστολής, ταχύτητας επεξεργασίας και λεκτικής ευχέρειας. Παράλληλα, για να διερευνηθούν συνιστώσες προσωπικότητας και ψυχοπαθολογίας, χορηγήθηκαν τα ερωτηματολόγια ZKPQ (Zuckerman-Kuhlman personality questionnaire), SCL-90 και HADS (Hospital Anxiety and Depression Scale) καθώς και η κλίμακα DERS (Difficulties in emotion regulation scale) για την εκτίμηση της συναισθηματικής αυτορρύθμισης. Τα ίδια εργαλεία χορηγήθηκαν και σε ομάδα ελέγχου (άνδρες χωρίς ενασχόληση με τον τζόγο). Οι δύο ομάδες ήταν εξισωμένες ως προς την ηλικία και τα έτη τυπικής εκπαίδευσης. Από τις αναλύσεις δεν επιβεβαιώνεται το δυσεπιτελικό προφίλ των παικτών καθώς δεν εντοπίστηκαν στατιστικώς σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων ως προς την επίδοση στις νευροψυχολογικές δοκιμασίες. Ωστόσο, υπάρχουν διαφορές στους συναισθηματικούς παράγοντες, με τους τζογαδόρους να εμφανίζουν υψηλότερες βαθμολογίες σε ερωτήσεις άγχους και κατάθλιψης, και σε μεμονωμένες μεταβλητές χαμηλής συναισθηματικής αυτορρύθμισης.

Οπτική μνήμη εργασίας και επιτελικές λειτουργίες μαθητή με νοητική αναπηρία: Προεκτάσεις στην ειδική διδακτική παρέμβαση.

Νικόλαος Πανόπουλος & Μαρία Δροσινού-Κορέα
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων μαθητών με νοητικές αναπηρίες (ΝΑ) συνδέεται άμεσα με την επάρκεια βασικών και επιμέρους γνωστικών, αντιληπτικών και μνημονικών λειτουργικών δεξιοτήτων. Η επιτέλεση ενός νοητικού έργου βασίζεται στις επιτελικές λειτουργίες με έμφαση την οπτική μνήμη και την εργαζόμενη μνήμη. Δεξιότητες όπως η οπτική και ακουστική αντίληψη, η πολυαισθητηριακή επεξεργασία, η μνημονική συγκράτηση, ο χωροχρονικός προσανατολισμός, η οργάνωση του γραφικού χώρου και η αυτορρύθμιση της συμπεριφοράς συνεπικουρούν στην κατανόηση, την επεξεργασία και τη χρήση της γλώσσας στο σχολικό πλαίσιο, ειδικότερα όταν πρόκειται για σχολείο ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Η παρούσα εργασία εστιάζει στον σχεδιασμό ειδικών διδακτικών παρεμβάσεων που λαμβάνουν υπόψη τη μνημονική και προσαρμοστική λειτουργικότητα των μαθητών σε αυτούς τους τομείς και αξιοποιούν οπτικούς εννοιολογικούς διευκολυντές στην υποστήριξη της μαθησιακής διαδικασίας. Μέσω της μεθοδολογίας ετεροπαρατηρήσεων ορισμένου νοητικού έργου καταγράφεται η ανταπόκριση των μαθητών σε δραστηριότητες από την νευροαναπτυξιακή περιοχή μαθησιακής ετοιμότητας στις νοητικές ικανότητες. Αυτές οι καταγραφές διατυπώνονται από τον εκπαιδευτικό μέσω του στοχευμένου ατομικού δομημένου και διαφοροποιημένου σχεδίου διδασκαλίας. Οι διδακτικές προτεραιότητες του νοητικού έργου πλαισιώνονται με οπτικούς εννοιολογικούς διευκολυντές και οπτικά γλωσσικά ερεθίσματα, που υποστηρίζουν την οπτική μνήμη εργασίας και διευκολύνουν την εννοιολογική οργάνωση. Η αναγνώριση οπτικά δυναμικών γλωσσικών ερεθισμάτων που προσφέρονται με ορισμένη ή τυχαία σειρά συμβάλλει στη διατήρηση της προσοχής, στη σταδιακή κατανόηση του γλωσσικού περιεχομένου με τη σύνδεση εικόνας, λέξης και έννοιας. Παράλληλα, η οπτικά δομημένη παρέμβαση υποστηρίζει δεξιότητες που σχετίζονται με τον γραφικό χώρο, τη γραφοκινητικότητα και την αναγνωστική συμπεριφορά. Συμπερασματικά, η ανάληψη ενός νοητικού έργου σε μαθητές με ΝΑ προϋποθέτει τη συστηματική υποστήριξη των μνημονικών δεξιοτήτων και των επιτελικών λειτουργιών, μέσω στοχευμένων, ατομικών και οπτικά δομημένων και διαφοροποιημένων διδακτικών παρεμβάσεων. Οι προεκτάσεις αναγνωρίζονται με τη συγκέντρωση στη προσοχή, τη μνήμη, την οργάνωση κινήσεων, την κατανόηση, την αναγνωστική ετοιμότητα και συμπεριφορά, και τις βασικές μαθηματικές έννοιες.

Μνημονικές δοκιμασίες και διαφορές σε τυπικά αναπτυσσόμενα παιδιά και παιδιά με αυτισμό.

Κωνσταντίνα Γεωργαλή

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Μέσα από την παρούσα έρευνα γίνεται μια προσπάθεια να συγκριθούν τα τυπικά αναπτυσσόμενα παιδιά και τα παιδιά με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) σε μνημονικές δοκιμασίες και στη συνέχεια να διασαφηνισθούν πώς τα παιδιά καταφέρνουν να εξελιχθούν μέσα στο χώρο του σχολείου αλλά και σε ένα ευρύτερο σύνολο. Δίνεται έμφαση στις μνημονικές στρατηγικές, στα χαρακτηριστικά των παιδιών με ΔΑΦ καθώς και στις διαφορές των τυπικά αναπτυσσομένων και των παιδιών με ΔΑΦ, έτσι ώστε να κατανοηθούν οι δυσκολίες ή οι ευκολίες που πιθανότατα αντιμετωπίζουν. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 45 μαθητές της Γ΄ Δημοτικού, 30 τυπικά αναπτυσσόμενα παιδιά και 15 παιδιά με ΔΑΦ, από σχολεία του Πειραιά. Στους συμμετέχοντες χορηγήθηκαν οι 6 υποκλίμακες του British Ability Scales (BAS- 3) για την Μνήμη Αριθμών, οι οποίες αξιολογούν την ευθεία ανάκληση αριθμών, την αντεστραμμένη ανάκληση αριθμών, την άμεση λεκτική και χωρική ανάκληση καθώς και την καθυστερημένη λεκτική και χωρική ανάκληση. Τα αποτελέσματα έδειξαν, ότι τόσο τα τυπικά αναπτυσσόμενα παιδιά όσο και τα παιδιά με ΔΑΦ χρησιμοποιούν μνημονικές στρατηγικές καθώς και ότι δεν παρουσιάζουν μεγάλες διακυμάνσεις. Τα ευρήματα συζητούνται σε συνάρτηση με την πρόσφατη βιβλιογραφία τόσο σε σχέση με το φύλο (αγόρια- κορίτσια) όσο και σε σχέση με την ομάδα στην οποία ανήκουν (τυπικά αναπτυσσόμενα παιδιά- παιδιά με ΔΑΦ).

Γνωστικές συνιστώσες στον σχεδιασμό των Instagram Reels: Μια κριτική ανάλυση της διεπαφής και του γνωστικού φορτίου.

Σταύρος Καπερώνης

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η ραγδαία άνοδος των σύντομων βίντεο (short-form video) σε πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης έχει εισαγάγει νέα δεδομένα στην αλληλεπίδραση ανθρώπου-υπολογιστή. Η παρούσα εργασία εστιάζει στα Instagram Reels και εξετάζει πώς ο σχεδιασμός της διεπαφής (UX Design) επηρεάζει τις γνωστικές λειτουργίες του χρήστη, με κεντρικό άξονα τη Θεωρία Γνωστικού Φορτίου (Cognitive Load Theory) και ειδικότερα το εξωγενές γνωστικό φορτίο που αφορά τον τρόπο που παρουσιάζεται η πληροφορία. Μέσα από μια κριτική ανάλυση διεπαφής (UX Audit), εξετάζονται συγκεκριμένα σχεδιαστικά χαρακτηριστικά, όπως η ατέρμονη κύλιση (infinite scroll), η αυτόματη αναπαραγωγή (autoplay) και η πυκνότητα των οπτικών ερεθισμάτων (stickers, captions, loops). Η ανάλυση καταδεικνύει πώς η απουσία σημείων παύσης (stopping cues) στη ροή των Reels ενδέχεται να παρακάμπτει τους μηχανισμούς ελέγχου της επιλεκτικής προσοχής, οδηγώντας σε αυξημένο εγγενές και εξωγενές γνωστικό φορτίο. Επιπλέον, συζητείται η έννοια της γνωστικής τριβής (cognitive friction) και πώς η ελαχιστοποίησή της, ενώ βελτιώνει την ευκολία χρήσης, μπορεί ταυτόχρονα να επιβαρύνει τη μνήμη εργασίας και να επηρεάσει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων του χρήστη σχετικά με τον χρόνο παραμονής στην εφαρμογή. Η εργασία καταλήγει σε προτάσεις για έναν πιο γνωστικά υπεύθυνο σχεδιασμό (Cognitive-Friendly Design), ο οποίος στοχεύει στην ενίσχυση της ψηφιακής ευζωίας χωρίς να θυσιάζει τη χρηστικότητα της πλατφόρμας.

19:30-20:30

Προσκεκλημένη ομιλία (Αμφιθέατρο ΣΚ ΙΙ)

Are people still smarter than machines?

Jay McClelland[1,2]

[1]Stanford University, [2]Google DeepMind

Προεδρείο: **Φώτιος Φωτιάδης**
Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

We live in a world where AI seems to be improving in its capabilities everyday, exceeding human abilities in many domains. AI systems use principles and processes similar to the those at work in our brains when we perceive, think, experience the world and reason, and their strengths and weaknesses are like ours in many ways, as I shall explain. But we get by with far less than they do in many ways — far less data, far less parallel computation, and far less exact storage of our recent mental states. How do we do it? This remains an important unanswered question about the human mind. I will describe some of the directions we are pursuing to try to answer this question.

Κυριακή 17 Μαΐου

9:30-11:00

Συμπόσιο 4 (Αμφιθέατρο ΣΚ ΙΙ)

Νοητικές διεργασίες σε αφηγηματικά έργα: Ευρήματα από κλινικούς πληθυσμούς και υγιείς ομιλητές

Πρόεδροι & Συζητητές: **Γεωργία Αγγελοπούλου**[1,2,3] & **Δημήτριος Κασελίμης**[1,2,3]
[1]Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, [2]Μέντωρ Ινστιτούτο Υγιούς Γήρανσης, [3]Μονάδα Νευροψυχολογίας και Διαταραχών Λόγου, 1η Νευρολογική Κλινική, Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η εκφορά του προφορικού λόγου σε επίπεδο κειμένου αποτελεί ένα βασικό εργαλείο για τη διερεύνηση των γλωσσικών και περαιτέρω νοητικών μηχανισμών που υποστηρίζουν τη γλωσσική επεξεργασία, καθώς αντανακλά με υψηλή οικολογική εγκυρότητα τη λειτουργική επικοινωνιακή ικανότητα των ομιλητών. Η ανάλυση του προφορικού λόγου επιτρέπει την εξαγωγή μικροδομικών και μακροδομικών δεικτών που συνδέονται με επιμέρους νοητικές διεργασίες, όπως η εύρεση λέξης, η επιλεκτική ανάρσυση πληροφοριών και ο εννοιολογικός σχεδιασμός, προσφέροντας πληροφορίες τόσο για υγιείς ομιλητές όσο και ασθενείς με γλωσσικές διαταραχές. Κατά την πρώτη ομιλία θα παρουσιαστούν δεδομένα από υγιείς ομιλητές και θα συζητηθεί η σημασία της εφαρμογής διαφορετικών ειδών αφήγησης, ως διακριτά νοητικά έργα για την αξιολόγηση της εκφοράς του προφορικού λόγου. Στη συνέχεια, θα παρουσιαστεί το Connected Speech Analysis Protocol, ως μία προσέγγιση ανάλυσης δεδομένων προφορικού λόγου αναδεικνύοντας τη σημασία χρήσης μίας ενιαίας μεθοδολογίας στην μελέτη του προφορικού λόγου. Στο ίδιο πλαίσιο, θα παρουσιαστούν προκαταρκτικά δεδομένα εφαρμογής του πρωτοκόλλου σε ασθενείς με Πρωτοπαθή Προϊούσα Αφασία. Σε επόμενη ομιλία, θα συζητηθεί η σημασία της μελέτης της εκφοράς του προφορικού λόγου για την ανίχνευση των γλωσσικών ελλειμμάτων που ήδη εντοπίζονται στα πρώιμα στάδια νευροεκφυλιστικών διαταραχών, όπως η άνοια τύπου Alzheimer. Έπειτα, θα παρουσιαστούν δεδομένα μικροδομής και μακροδομής από τις αναδιηγήσεις παιδιών τυπικής ανάπτυξης, παιδιών με απραξία της ομιλίας και ενηλίκων με σύνδρομο Down. Έμφαση θα δοθεί και στο αν η προσωδία της αρχικής προφορικής αφήγησης επηρέασε τις αναδιηγήσεις των συμμετεχόντων ως προς την ανάκληση και την κατανόηση. Τέλος, θα παρουσιαστούν δεδομένα από ασθενείς με σχιζοφρένεια, με έμφαση στις διαταραχές σκέψης και λόγου και τη σχέση τους με τις νοητικές λειτουργίες. Θα συζητηθεί η προγνωστική αξία σημασιολογικών, συντακτικών και χρονικών χαρακτηριστικών, που προκύπτουν από τη μελέτη της εκφοράς του προφορικού λόγου, για την πορεία και την ανταπόκριση στη θεραπεία, αναδεικνύοντας τη σημασία της γλωσσικής αξιολόγησης στην κλινική πράξη.

Νοητικές διεργασίες σε διακριτά είδη αφήγησης, ευρήματα από υγιείς ομιλητές

Γεωργία Αγγελοπούλου[1,2,3], Δημήτριος Κασελίμης[1,2,3] & Κωνσταντίνος Πόταγας[2,3]
[1]Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, [2]Μέντωρ Ινστιτούτο Υγιούς Γήρανσης, [3]Μονάδα Νευροψυχολογίας και Διαταραχών Λόγου, 1η Νευρολογική Κλινική, Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παραγωγή λόγου αποτελεί μια σύνθετη συμπεριφορά, η οποία προϋποθέτει την αλληλεπίδραση και τον συντονισμό επιμέρους νοητικών διεργασιών. Οι σιωπηλές παύσεις που εμφανίζονται στη ροή της ομιλίας θεωρούνται δείκτες της υποκείμενης νοητικής επεξεργασίας κατά την εκφορά του προφορικού λόγου. Τα λιγοστά μέχρι σήμερα δεδομένα από τη διερεύνηση ελληνόφωνων υγιών ομιλητών δείχνει ότι τα χαρακτηριστικά των σιωπηλών παύσεων και συγκεκριμένα, η συχνότητα και η διάρκειά τους διαφοροποιούνται σημαντικά σε δύο διακριτές αφηγηματικές δοκιμασίες: την περιγραφή μίας εικόνας και την αφήγηση μίας προσωπικής ιστορίας, σε νευροτυπικούς συμμετέχοντες. Περαιτέρω διερεύνηση δείχνει ότι η διάρκεια των σιωπηλών παύσεων σχετίζεται σημαντικά με την επίδοση σε νευροψυχολογικές δοκιμασίες επιτελικών λειτουργιών καθώς και δοκιμασίες αξιολόγησης πρόσβασης στις λεξικές/σημασιολογικές αναπαραστάσεις. Τέλος, αναλύσεις που περιλαμβάνουν δείκτες της φαιάς και της λευκής ουσίας από το αριστερό ημισφαίριο (επικρατούν για τη γλώσσα) ανέδειξαν διακριτά πρότυπα συσχέτισης μεταξύ της διάρκειας των παύσεων σιωπής που προκύπτουν από το κάθε αφηγηματικό είδος και της δομής των τριών κύριων δεσμίδων, της τοξοειδούς, της κροταφομετωπιαίας δεσμίδας

της εξωτάτης κάψας καθώς και της μέσης επιμήκους δεσμίδας. Συνολικά, τα ευρήματα αυτά παρέχουν μία προσέγγιση που απαρτιώνει γλωσσικά, νευροψυχολογικά και νευροανατομικά δεδομένα, υποστηρίζοντας το νοητικό ρόλο των παύσεων σιωπής στην αφηγηματική ικανότητα υγιών ομιλητών και κατ' επέκταση την υπόθεση ότι τα διαφορετικά είδη αφήγησης συνιστούν διακριτά νοητικά έργα.

Μία μεθοδολογική πρόταση για την ανάλυση του προφορικού λόγου: Το πρωτόκολλο CSAP

Χρυσαυγή Παναγιώτου[1,2,3] Γεωργία Αγγελοπούλου[1,2,3], Δημήτριος Κασελίμης[1,2,3] & Κωνσταντίνος Πόταγας[2,3]

[1]Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, [2]Μέντωρ Ινστιτούτο Υγιούς Γήρανσης, [3]Μονάδα Νευροψυχολογίας και Διαταραχών Λόγου, 1η Νευρολογική Κλινική, Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η μελέτη του προφορικού λόγου καθίσταται σημαντική καθώς πληθώρα ερευνητικών δεδομένων καταδεικνύει ότι οι δείκτες ποσοτικοποίησης του λόγου μπορούν να αξιοποιηθούν τόσο για τον εντοπισμό κλινικών πληθυσμών όσο και για την διαφοροδιάγνωση μεταξύ διακριτών κλινικών ομάδων. Ως δείκτες ποσοτικοποίησης του προφορικού λόγου αναφέρονται, μεταξύ άλλων, η ταχύτητα άρθρωσης και ομιλίας, οι διαφόρων τύπων παύσεις, η συχνότητα χρήσης συγκεκριμένων μερών του λόγου (πχ. ουσιαστικά, ρήματα) καθώς και τα λάθη που παρατηρούνται κατά την εκφορά του λόγου. Ωστόσο, βασικό πρόβλημα στη μελέτη του προφορικού λόγου αποτελεί η απουσία μίας ενιαίας μεθοδολογίας για την επεξεργασία των ηχητικών δεδομένων, γεγονός που περιορίζει τη σύγκριση μεταξύ των αποτελεσμάτων διαφορετικών ερευνών. Στο πλαίσιο αυτό, στόχος της παρούσας εισήγησης είναι η παρουσίαση του πρωτοκόλλου CSAP (Connected Speech Analysis Protocol), το οποίο έχει προταθεί ως μία ολοκληρωμένη μεθοδολογική προσέγγιση για την ανάλυση δεδομένων προφορικού λόγου. Ταυτόχρονα, με στόχο να καταδειχθεί η δυνατότητα εφαρμογής του πρωτοκόλλου για την μελέτη διαφόρων πτυχών του προφορικού λόγου, θα παρουσιαστούν προκαταρκτικά δεδομένα από την εφαρμογή του σε ηχητικά δείγματα ασθενών με Πρωτοπαθή Προϊούσα Αφασία, καθώς και σε ηχητικά δεδομένα υγιών συμμετεχόντων που έχουν ληφθεί με διακριτές μεθόδους εκμαίευσης προφορικού λόγου (περιγραφή εικόνας, ημι-δομημένη και ελεύθερη αφήγηση).

Βιοδείκτες της εκφοράς του προφορικού λόγου: Η σημασία τους για τον έγκαιρο εντοπισμό ασθενών με νευροεκφυλιστικές διαταραχές

Ραφαηλία Μπουρτσουκλή[1,2,3], Γεωργία Αγγελοπούλου[1,2,3], Δημήτριος Κασελίμης[1,2,3] & Κωνσταντίνος Πόταγας[2,3]

[1]Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, [2]Μέντωρ Ινστιτούτο Υγιούς Γήρανσης, [3]Μονάδα Νευροψυχολογίας και Διαταραχών Λόγου, 1η Νευρολογική Κλινική, Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η άνοια τύπου Alzheimer συνιστά μία νευροεκφυλιστική διαταραχή η οποία χαρακτηρίζεται από προεξάρχουσες μνημονικές δυσκολίες. Ωστόσο, εκτός των μνημονικών ελλειμμάτων, τα οποία θεωρούνται και το κύριο σύμπτωμα της νόσου, ήδη από τα πρώιμα στάδια εμφανίζονται και γλωσσικά ελλείμματα. Το γλωσσικό προφίλ των ασθενών με Alzheimer διακρίνεται από δυσκολία πρόσβασης στις φωνημικές-σημασιακές αναπαραστάσεις των λέξεων. Οι δυσκολίες στην εύρεση των λέξεων εκδηλώνονται συχνά με τη χρήση αόριστων φράσεων, με επαναλήψεις και παύσεις. Οι σιωπηλές παύσεις, κενά διαστήματα κατά την παραγωγή του λόγου, θεωρείται ότι αντικατοπτρίζουν τις νοητικές διεργασίες που λαμβάνουν χώρα, όπως την πρόσβαση στη λέξη-στόχο, την επιλεκτική ανάσυρση της πληροφορίας από τη σημασιολογική μνήμη καθώς και την οργάνωση και το σχεδιασμό του λόγου. Σποραδικές μελέτες καταδεικνύουν ότι οι ασθενείς με Alzheimer παράγουν περισσότερες και μεγαλύτερης διάρκειας παύσεις συγκριτικά με τους υγιείς. Αλλαγές στην εκφορά του προφορικού λόγου παρατηρούνται επίσης και σε ασθενείς με Ήπια Νοητική Έκπτωση, ένα κλινικό στάδιο που συνήθως προηγείται της άνοιας τύπου Alzheimer. Στη

βιβλιογραφία παρατηρείται αυξανόμενο ερευνητικό ενδιαφέρον για τη μελέτη της εκφοράς του προφορικού λόγου στις δύο κλινικές οντότητες καθώς φαίνεται ότι οι μεταβλητές, που προκύπτουν από την ανάλυση του λόγου, και ιδιαίτερα οι σιωπηλές παύσεις, δύνανται να λειτουργήσουν ως πιθανοί βιοδείκτες για την πρώιμη διάγνωση, συμβάλλοντας κατ' επέκταση στην πρώιμη παρέμβαση.

Αφήγηση, προσωδία και κοινωνικό-γνωστική κατανόηση σε δύο κλινικούς πληθυσμούς

Μαρία Μαρτούκου

Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Στόχος της ομιλίας είναι η ανάδειξη της σημασίας της γλωσσικής αξιολόγησης στην κλινική πράξη, μέσω της ανάλυσης της μικροδομής και της μακροδομής των διηγήσεων/αναδιηγήσεων και της διερεύνησης του λειτουργικού ρόλου της προσωδίας ως πιθανού υποστηρικτικού μηχανισμού στην κατανόηση και τη μνήμη. Είκοσι ενήλικες με σύνδρομο Down και δύο ομάδες παιδιών τυπικής ανάπτυξης αντιστοιχισμένες ως προς το εκφραστικό λεξιλόγιο και τη μη λεκτική νοητική ηλικία. και 20 παιδιά προσχολικής ηλικίας με ιδιοπαθή Παιδική Απραξία της Ομιλίας (ΠΑΟ) αντιστοιχισμένα ένα προς ένα με παιδιά τυπικής ανάπτυξης αντίστοιχου φύλου και παρόμοιας ηλικίας έλαβαν μέρος στις έρευνες. Όλοι οι συμμετέχοντες άκουσαν ιστορίες ηχογραφημένες με έντονη ή επίπεδη προσωδία, ενώ παράλληλα έβλεπαν 6 σχετικές εικόνες. Στη συνέχεια κλήθηκαν να αναδιηγηθούν τις ιστορίες και να απαντήσουν σε ερωτήσεις κατανόησης. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως οι ενήλικες με σύνδρομο Down παρουσίασαν επίδοση παρόμοια με εκείνη της ομάδας που ήταν αντιστοιχισμένη ως προς τη μη λεκτική νοητική ηλικία, αλλά χαμηλότερη από την ομάδα με παρόμοιο εκφραστικό λεξιλόγιο. Παρότι δυσκολεύτηκαν να εκφράσουν τις εσωτερικές καταστάσεις των ηρώων στις αναδιηγήσεις τους, φάνηκε ότι μπορούσαν να τις αναγνωρίσουν σε επίπεδο κατανόησης, ιδίως όταν η αφήγηση είχε έντονη προσωδία. Αντίθετα, τα παιδιά με ΠΑΟ δε διέφεραν σημαντικά από τα τυπικά αναπτυσσόμενα παιδιά σε βασικούς γλωσσικούς δείκτες, αλλά εμφάνισαν σαφείς δυσκολίες στην απόδοση αλλά και στην κατανόηση σκέψεων, συναισθημάτων και προθέσεων των ηρώων. Επιπλέον, ενώ τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης επωφελήθηκαν από την έντονη προσωδία, τα παιδιά με ΠΑΟ δεν παρουσίασαν αντίστοιχο όφελος. Συνολικά, τα δεδομένα αναδεικνύουν τις συνολικές πληροφορίες που μπορούν οι κλινικοί να αποκομίσουν από τις αφηγήσεις/αναδιηγήσεις, τον κρίσιμο ρόλο της προσωδίας στην κατανόηση και την απομνημόνευση, αλλά και τη στενή σύνδεση γλωσσικών και κοινωνικο-γνωστικών δεξιοτήτων σε κλινικούς και τυπικούς πληθυσμούς.

Η εκφορά του προφορικού λόγου στη Σχιζοφρένεια: χαρακτηριστικά και κλινικές προεκτάσεις

Λαυρεντία Γρηγοριάδου[1,2,3] & Δημήτριος Κασελίμης[1,2,3]

[1]Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, [2]Μονάδα Νευροψυχολογίας και Διαταραχών Λόγου, 1η Νευρολογική Κλινική, Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η σχιζοφρένεια αποτελεί μια χρόνια, ετερογενή ψυχιατρική διαταραχή του φάσματος των ψυχώσεων, με πολυπαραγοντική αιτιολογία, που επηρεάζει ουσιωδώς τις νοητικές λειτουργίες και τη λειτουργικότητα. Χαρακτηρίζεται, μεταξύ άλλων, από διαταραγμένη γλωσσική λειτουργία, με τον Kraepelin να περιγράφει ασθενείς με «σχιζοφασία» και τον Bleuler να υπογραμμίζει την γλωσσική παθολογία της νόσου. Οι διαταραχές στο λόγο είναι εμφανείς ήδη στα πρόδρομα στάδια, αποτελούν δείκτες σοβαρότητας και παρουσιάζουν υψηλή ετερογένεια ενώ μεταβάλλονται στην πορεία της νόσου. Στην παρούσα ομιλία παρουσιάζονται βασικές διαταραχές σκέψης και ομιλίας στη σχιζοφρένεια, καθώς και γλωσσικά χαρακτηριστικά όπως ακουστικές, σημασιολογικές και συντακτικές παραμέτρους του λόγου, που έχουν διερευνηθεί. Εντούτοις, συνεχίζει να εγείρει προβληματισμούς η ετερογένεια των κλινικών εκδηλώσεων και του νευροψυχολογικού προφίλ των ασθενών με σχιζοφρένεια, με τον λόγο να αποτελεί κύρια πηγή δεδομένων για τους κλινικούς. Παραμένει ασαφές εάν οι διαταραχές λόγου αντανακλούν πρωτογενή γλωσσικά ελλείμματα ή αν συνδέονται με διαταραχές σε συναφείς νοητικές λειτουργίες, όπως η ενεργός μνήμη και οι επιτελικές λειτουργίες. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη σημασία συγκεκριμένων γλωσσικών

δεικτών -ακουστικών, σημασιολογικών και συντακτικών- οι οποίοι παρουσιάζουν υψηλή προγνωστική αξία για την έναρξη, την πορεία και την ανταπόκριση στη θεραπεία. Η αλληλεπίδραση νοητικών λειτουργιών, συνιστωσών του λόγου και κλινικών συμπτωμάτων αναδεικνύεται ως καθοριστική για την κατανόηση της λειτουργικότητας, δεδομένου ότι τα νοητικά ελλείμματα και τα αρνητικά συμπτώματα αποτελούν ισχυρούς προγνωστικούς δείκτες ψυχοκοινωνικής λειτουργικότητας. Δεδομένης της φαινομενολογικής ποικιλομορφίας της σχιζοφρένειας, η υιοθέτηση μιας πολυδιάστατης και συστηματικής προσέγγισης στην ανάλυση του προφορικού λόγου δύναται να συμβάλει στη διαμόρφωση αντικειμενικών γλωσσικών δεικτών, με δυνητική αξιοποίηση ως βιοδεικτών. Τέλος, παρουσιάζεται ένα πρωτόκολλο αξιολόγησης στη σχιζοφρένεια, το οποίο αναπτύσσεται στο πλαίσιο της διδακτορικής μου διατριβής, σε συνεργασία με το Πάντειο Πανεπιστήμιο και τη Μονάδα Κλινικής Νευροψυχολογίας και Διαταραχών του Λόγου.

Συμπόσιο 5 (Αμφιθέατρο 2)

Εντοπισμός εκφάνσεων χαρισματικότητας σε μαθητές/τριες που φοιτούν στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο: Θεωρητικές προσεγγίσεις, ψυχομετρική τεκμηρίωση και πολυδιάστατες πρακτικές εντοπισμού

Πρόεδροι & Συζητήτριες: **Γεωργία Παπαντωνίου[1] & Δέσποινα Μωραΐτου[2]**
[1]Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, [2]Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η χαρισματικότητα συνιστά ένα σύνθετο και πολυδιάστατο αναπτυξιακό φαινόμενο, η κατανόηση και ο εντοπισμός του οποίου απαιτούν την αξιοποίηση πολλαπλών πηγών πληροφόρησης και αξιολόγησης. Οι παρούσες μελέτες εντάσσονται σε αυτό το θεωρητικό πλαίσιο και διερευνούν, στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο, ζητήματα που αφορούν την ψυχομετρική τεκμηρίωση εργαλείων εκτίμησης της χαρισματικότητας, καθώς και τις γνωστικές και αναπτυξιακές παραμέτρους που συνδέονται με αυτήν. Ειδικότερα, στις δύο πρώτες μελέτες εξετάζονται ψυχομετρικές ιδιότητες των ελληνικών εκδοχών των Gifted Rating Scales σχολικής και προσχολικής ηλικίας (GRS-S, GRS-P), καθώς και των Scales for Rating the Behavioral Characteristics of Superior Students (SRBCSS), οι οποίες βασίζονται στις συστηματικές εκτιμήσεις των εκπαιδευτικών. Τα ευρήματα των μελετών επιβεβαιώνουν τη μονοπαραγοντική δομή και την υψηλή αξιοπιστία των επιμέρους κλιμάκων, ενισχύοντας τόσο την προσαρμογή των συγκεκριμένων εργαλείων στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο, όσο και τη θεωρητική θεμελίωση της χαρισματικότητας ως συνόλου διακριτών αλλά αλληλοσυσχετιζόμενων διαστάσεων. Στην τρίτη εργασία, που θα παρουσιαστεί, αναδεικνύεται η αρνητική σχέση των ελλειμμάτων, των μαθητών, σε εκτελεστικές λειτουργίες, γλωσσική ανάπτυξη και προσοχή με την ανίχνευση, εκ μέρους των εκπαιδευτικών τους, πρώιμων εκφάνσεων της χαρισματικότητας, ήδη από την προσχολική ηλικία. Στην τελευταία εργασία επιχειρείται μια προκαταρκτική διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ της εκτίμησης, εκ μέρους των εκπαιδευτικών, των εκφάνσεων χαρισματικότητας των μαθητών τους, κατά τη σχολική ηλικία, και της αξιολόγησης, μέσω της χορήγησης ψυχομετρικών δοκιμασιών, της οπτικο-χωρικής ικανότητας, της ρέουσας νοημοσύνης και την ταχύτητας επεξεργασίας των μαθητών, καθώς ορισμένες από αυτές τις γνωστικές ικανότητες φαίνεται να συνδέονται ουσιαστικά με την αναγνώριση χαρισματικών μαθητών. Συνολικά, οι μελέτες υποστηρίζουν την ανάγκη για πολυδιάστατα και θεωρητικά τεκμηριωμένα μοντέλα εντοπισμού εκφάνσεων της χαρισματικότητας, τα οποία να συνδυάζουν τη χορήγηση ψυχομετρικών δοκιμασιών με τις εκτιμήσεις των εκπαιδευτικών, συμβάλλοντας σε πιο έγκαιρες και συμπεριληπτικές πρακτικές αναγνώρισης.

Έλεγχος των ψυχομετρικών ιδιοτήτων της ελληνικής εκδοχής των Gifted Rating Scales (GRS-S, GRS-P) σε μαθητές/τριες προσχολικής και σχολικής ηλικίας

Μαρία Σοφολόγη[1], Ελένη Ραχανιώτη[1], Μάγδα Ντίνου[1], Δέσποινα Μωραΐτου[2] & Γεωργία Παπαντωνίου[1]
[1]Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, [2]Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα μελέτη είχε ως στόχο τον έλεγχο των ψυχομετρικών ιδιοτήτων των ελληνικών εκδοχών των Κλιμάκων Εκτίμησης της Χαρισματικότητας, τόσο για την προσχολική όσο και για τη σχολική ηλικία. Ειδικότερα, τόσο οι Κλίμακες Εκτίμησης της Χαρισματικότητας–Νηπιαγωγείου (KEX-N / Gifted Rating Scales–Preschool/Kindergarten

Form, GRS-P· Pfeiffer & Jarosewich, 2003), όσο και οι Κλίμακες Εκτίμησης της Χαρισματικότητας–Σχολικής Ηλικίας (ΚΕΧ-Σ / Gifted Rating Scales–School Form, GRS-S· Pfeiffer & Jarosewich, 2003) αξιολογούν διαστάσεις της χαρισματικότητας των μαθητών μέσω εκτιμήσεων των εκπαιδευτικών τους. Για την προσχολική ηλικία, το δείγμα αποτέλεσαν 107 παιδιά (55 κορίτσια και 52 αγόρια) και ο αντίστοιχος αριθμός εκπαιδευτικών τους, οι οποίοι αξιολόγησαν πέντε διαστάσεις της χαρισματικότητας (διανοητική, ακαδημαϊκή, δημιουργική και καλλιτεχνική ικανότητα, καθώς και κίνητρα). Παράλληλα με τον έλεγχο της δομικής εγκυρότητας και της αξιοπιστίας εσωτερικής συνέπειας, διερευνήθηκε η συγκλίνουσα και διακρίνουσα εγκυρότητα των GRS-P σε σχέση με δύο εκτελεστικές λειτουργίες (εργαζόμενη μνήμη και αναστολή). Για τη σχολική ηλικία, συμμετείχαν 489 μαθητές/τριες (253 κορίτσια και 236 αγόρια, ηλικίας 6–13 ετών και 11 μηνών) και 489 εκπαιδευτικοί. Αξιολογήθηκαν έξι διαστάσεις της χαρισματικότητας: διανοητική, ακαδημαϊκή, δημιουργική, ηγετική και καλλιτεχνική ικανότητα, καθώς και κίνητρα. Η εφαρμογή διερευνητικών και επιβεβαιωτικών παραγοντικών αναλύσεων επιβεβαίωσε τη μονοπαραγοντική δομή καθεμίας κλίμακας εντός του καθενός από τα δύο σετ κλιμάκων (Preschool/Kindergarten Form & School Form), καθώς και την κυρίως μονοπαραγοντική δομή οργάνωσης του συνόλου των 5 και των 6 κλιμάκων (ως μετρήσιμων μεταβλητών), αντιστοίχως, σε κάθε ένα από τα δύο ηλικιακά σετ κλιμάκων. Οι δείκτες αξιοπιστίας εσωτερικής συνέπειας (Cronbach's α) ήταν εξαιρετικοί, ενώ τεκμηριώθηκε ικανοποιητική δομική, συγκλίνουσα και διακρίνουσα εγκυρότητα. Συμπερασματικά, οι ελληνικές εκδοχές των ΚΕΧ-Ν και ΚΕΧ-Σ φαίνεται να αποτελούν αξιόπιστα και έγκυρα εργαλεία σύντομης εκτίμησης, εκ μέρους των εκπαιδευτικών, των πολλαπλών εκφάνσεων της χαρισματικότητας παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο.

Έλεγχος των ψυχομετρικών ιδιοτήτων της ελληνικής εκδοχής των τεσσάρων πρώτων κλιμάκων των Scales for Rating the Behavioral Characteristics of Superior Students (SRBCSS)

Ελένη Ραχανιώτη[1], Μαρία Σοφολόγη[1], Μάγδα Ντίνου[1], Αναστασία Παπαθεοδώρου[1], Δέσποινα Μωραΐτου[2] & Γεωργία Παπαντωνίου[1]

[1]Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, [2]Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση των ψυχομετρικών ιδιοτήτων της ελληνικής εκδοχής των τεσσάρων πρώτων Κλιμάκων Εκτίμησης Συμπεριφορικών Χαρακτηριστικών Υπερεχόντων Μαθητών [Scales for Rating the Behavioural Characteristics of Superior Students (SRBCSS)], οι οποίες αποτιμούν, μέσω της συμπλήρωσής τους από τους εκπαιδευτικούς, διαφορετικές διαστάσεις της χαρισματικότητας των μαθητών. Συγκεκριμένα, 145 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (δημοτικού και γυμνασίου) συμπλήρωσαν τις τέσσερις επιμέρους κλίμακες Μάθησης, Δημιουργικότητας, Κινήτρων και Ηγεσίας των SRBCSS, προκειμένου να εκτιμήσουν τις αντίστοιχες διαστάσεις χαρισματικότητας των μαθητών τους. Ειδικότερα, οι κλίμακες συμπληρώθηκαν για 145 μαθητές (83 κορίτσια και 62 αγόρια) από τους εκπαιδευτικούς τους. Η μονοπαραγοντική δομή καθεμιάς από τις προαναφερθείσες κλίμακες των SRBCSS επιβεβαιώθηκε μέσω διερευνητικής (EFA) και επιβεβαιωτικής (CFA) παραγοντικής ανάλυσης. Η ανάλυση CFA επιβεβαίωσε, επίσης, την εγκυρότητα περιεχομένου τους, καθώς και οι τέσσερις κλίμακες παρουσίασαν θετικές και στατιστικώς σημαντικές συσχετίσεις στο πλαίσιο ενός σετ από δομικά μοντέλα μέσω των οποίων διερευνήθηκε η δομή οργάνωσης των τεσσάρων κλιμάκων (ως μετρήσιμων μεταβλητών) σε έναν ή σε δύο υπερκείμενους παραγόντες (λανθάνουσες μεταβλητές). Τόσο το μονοπαραγοντικό μοντέλο όσο και το διπαραγοντικό μοντέλο παρουσίασαν στατιστικώς ισοδύναμη και εξαιρετική προσαρμογή στα δεδομένα. Ακόμη, η αξιοπιστία εσωτερικής συνέπειας των τεσσάρων κλιμάκων αξιολογήθηκε με τον συντελεστή H του Hancock και βρέθηκε καλή έως εξαιρετική για όλες τις κλίμακες. Επιπροσθέτως, διαπιστώθηκαν μέτριες συσχετίσεις μεταξύ των τεσσάρων πρώτων κλιμάκων του SRBCSS και των κλιμάκων GRS-S (Gifted Rating Scales-School Form), υποστηρίζοντας έτσι τη συγκλίνουσα εγκυρότητά τους. Τα αποτελέσματα παρέχουν προκαταρκτικές ενδείξεις υπέρ των ψυχομετρικών ιδιοτήτων των συγκεκριμένων κλιμάκων και συνηγορούν υπέρ της έγκυρης και αξιόπιστης χρήσης τους για τον εντοπισμό και την αξιολόγηση χαρισματικών μαθητών από εκπαιδευτικούς στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο.

Προκαταρτική διερεύνηση του προτύπου των σχέσεων μεταξύ των ελλειμμάτων ομιλίας και γλώσσας, εκτελεστικών λειτουργιών, Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής/Υπερκινητικότητας (ΔΕΠ-Υ) και εκφάνσεων χαρισματικότητας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας

Μαρία Σοφολόγη[1], Ελένη Ραχανιώτη[1], Μάγδα Ντίνου[1], Δέσποινα Μωραΐτου[2] & Γεωργία Παπαντωνίου[1]

[1]Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, [2]Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Οι διαταραχές λόγου και ομιλίας εμφανίζονται συχνά σε παιδιά προσχολικής ηλικίας και εμπειρικές μελέτες έχουν καταδείξει τη συσχέτισή τους με δυσκολίες σε διαφορετικούς γνωστικούς τομείς. Κύριος στόχος της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ ελλειμμάτων σε δεξιότητες λόγου, γλώσσας και επικοινωνίας, ελλειμμάτων στις εκτελεστικές λειτουργίες της εργαζόμενης μνήμης και της αναστολής, της Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής/Υπερκινητικότητας (ΔΕΠ/Υ), καθώς και ορισμένων εκφάνσεων χαρισματικότητας (Διανοητική, Ακαδημαϊκή, και Δημιουργική ικανότητα, και συμπεριφορές που υποδηλώνουν Μάθηση, Δημιουργικότητα, Ακρίβεια στην επικοινωνία, Εκφραστικότητα, και Αναγνωστική ικανότητα), σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, βάσει των εκτιμήσεων των εκπαιδευτικών τους. Διερευνήθηκε, επίσης, η συγκλίνουσα/διακρίνουσα εγκυρότητα του εργαλείου Linguistic Assessment for Mapped Provision (LAMP; Nash, 2013), το οποίο ανιχνεύει ελλείμματα σε δεξιότητες λόγου, γλώσσας και επικοινωνίας, σε σχέση με τα ερωτηματολόγια: (α) Childhood Executive Functioning Inventory (CHEXI), και (β) ADHD-IV Questionnaire, καθώς και σε σχέση με ορισμένες από τις κλίμακες των: (γ) Gifted Rating Scales – Preschool/Kindergarten Form (GRS-P), και των (δ) Scales for Rating the Behavioral Characteristics of Superior Students (SRBCSS). Στην έρευνα συμμετείχαν 20 γυναίκες νηπιαγωγοί, οι οποίες συμπλήρωσαν τα παραπάνω εργαλεία για 71 μαθητές τους (41 αγόρια και 30 κορίτσια). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα ελλείμματα λόγου και ομιλίας συσχετίζονται θετικά και στατιστικώς σημαντικά με τη ΔΕΠ/Υ, καθώς και με ελλείμματα στην εργαζόμενη μνήμη και την αναστολή. Η ανάλυση διαδρομών ανέδειξε ως κυριότερες, μεταβλητές δημιουργίας ελλειμμάτων λόγου, τα ελλείμματα εργαζόμενης μνήμης και προσοχής (ως συστατικού της ΔΕΠ/Υ). Αντιθέτως, οι εκφάνσεις της χαρισματικότητας βρέθηκαν να συσχετίζονται αρνητικά με τα ελλείμματα λόγου και ομιλίας, με τη ΔΕΠ/Υ, καθώς και με τα ελλείμματα των εκτελεστικών λειτουργιών. Τέλος, οι μέτριες θετικές συσχετίσεις του LAMP με τα ψυχομετρικά εργαλεία μέτρησης της ΔΕΠ/Υ και των εκτελεστικών λειτουργιών, καθώς και οι αρνητικές συσχετίσεις του με τις κλίμακες χαρισματικότητας, τεκμηριώνουν την καλή συγκλίνουσα και διακρίνουσα εγκυρότητα του συγκεκριμένου εργαλείου στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο.

Διερεύνηση της σχέσης μεταξύ οπτικο-χωρικής ικανότητας και διαστάσεων χαρισματικότητας

Αναστασία Παπαθεοδώρου[1], Μάγδα Ντίνου[1], Ελένη Ραχανιώτη[1], Μαρία Σοφολόγη[1], Δέσποινα Μωραΐτου[2] & Γεωργία Παπαντωνίου[1]

[1]Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, [2]Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Οι περισσότερες αξιολογήσεις για τον εντοπισμό πιθανής χαρισματικότητας σε μαθητές φαίνεται να επικεντρώνονται, κυρίως, σε αποτελέσματα μη λεκτικών τεστ γενικής νοημοσύνης, δίχως να λαμβάνουν υπόψη τους τις επιδόσεις των μαθητών και σε άλλες ικανότητες, όπως η οπτικο-χωρική. Αυτή η πρακτική έχει ως αποτέλεσμα να μένει εκτός μια μεγάλη ομάδα παιδιών «χωρίς διάγνωση», καθώς πρόσφατες έρευνες υποδεικνύουν ότι υπάρχει υψηλός βαθμός συσχέτισης μεταξύ της χωρικής ικανότητας και της χαρισματικότητας. Κατά συνέπεια, όταν πρόκειται για τον εντοπισμό χαρισματικών παιδιών, η χρήση τεστ μέτρησης γενικής γνωστικής ικανότητας θα ήταν σκόπιμο να συνοδεύεται, επίσης, και από δοκιμασίες αξιολόγησης εκφάνσεων της οπτικο-χωρικής τους ικανότητας. Στόχος της παρούσας εργασίας ήταν η διερεύνηση της σχέσης της οπτικο-χωρικής ικανότητας, της ρέουσας νοημοσύνης και της ταχύτητας επεξεργασίας μαθητών/τριών, 10 έως 13 ετών, με την εκτίμηση πιθανής χαρισματικότητάς τους, εκ μέρους των εκπαιδευτικών τους. Στην έρευνα συμμετείχαν

200 μαθητές, και των δύο φύλων, της Ε΄ και της ΣΤ΄ τάξης Δημοτικού καθώς και της Α΄ και Β΄ τάξης Γυμνασίου που φοιτούν σε δημόσια σχολεία της Ελλάδας, καθώς και ο ίδιος αριθμός εκπαιδευτικών. Οι μαθητές εξετάστηκαν μέσω τριών σύντομων ψυχομετρικών δοκιμασιών (Τεστ Αριθμών, Τεστ Αριθμητικών Πράξεων, Τεστ Διπλώματος Χαρτιού), οι οποίες μετρούν ρέουσα νοημοσύνη και ταχύτητα επεξεργασίας (αριθμητικό συμβολικό σύστημα) καθώς και νοερή περιστροφή. Οι εκπαιδευτικοί των μαθητών κλήθηκαν να συμπληρώσουν τρεις από τις Scales for Rating the Behavioral Characteristics of Superior Students (SRBCSS-R; Renzulli et al., 2013), και ειδικότερα, αυτές που αφορούν τα συμπεριφορικά χαρακτηριστικά των μαθητών/τριών στους τομείς των Μαθηματικών, της Τεχνολογίας και της Επιστήμης. Τα αποτελέσματα βρίσκονται στη φάση των κωδικοποίησης και της στατιστικής επεξεργασίας.

Συμπόσιο 6 (Αμφιθέατρο 3)

Εκτελεστικές λειτουργίες, μάθηση και μεταγνώση: Θεωρητικά και εμπειρικά δεδομένα από διαφορετικούς πληθυσμούς

Πρόεδρος: **Ελένη Ζιώρη**
Τμήμα Ψυχολογίας, Παν/μιο Ιωαννίνων

Συζητήτρια: **Αργυρώ Βατάκη**

Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστιμών

Το συμπόσιο αυτό επιδιώκει να αναδείξει τους τρόπους με τους οποίους η έρευνα στις εκτελεστικές λειτουργίες και η έρευνα στην άδηλη και/ή στατιστική μάθηση μπορούν να μοιραστούν θεωρητικά και μεθοδολογικά εργαλεία για να εξηγήσουν πώς διαφορετικοί υποκείμενοι γνωστικοί μηχανισμοί (π.χ. έλεγχος της προσοχής στην πρώτη και συνειδητή ή μη εξαγωγή μοτίβων στη δεύτερη) διαμορφώνουν τη μάθηση, με απώτερο στόχο την πληρέστερη κατανόηση της απόκτησης, αναπαράστασης και χρήσης της γνώσης. Οι τρεις πρώτες εισηγήσεις παρουσιάζουν και διερευνούν βασικές πτυχές και εφαρμογές της Θεωρίας Αναπτυξιακών Προτεραιοτήτων (ΘΑΠ--Developmental Priority Theory-DPT). Συγκεκριμένα, ο Ανδρέας Δημητρίου, θεμελιωτής της θεωρίας, συζητά τις αναπτυξιακές προτεραιότητες που διαμορφώνουν τη νοημοσύνη σε διαδοχικά στάδια γνωστικής ανάπτυξης, μέσω γνωστικών μηχανισμών, όπως ο έλεγχος της προσοχής, η επεξεργασία σχέσεων και η επίγνωση. Η Καζάλη παρουσιάζει ερευνητικά δεδομένα σχετικά με τη γνωστική ανάπτυξη παιδιών προσχολικής ηλικίας υπό το πρίσμα της ΘΑΠ, τα οποία αναδεικνύουν τη σπουδαιότητα του μεταγνωστικού ελέγχου και της σχεσιακής ολοκλήρωσης στη μάθηση κατά τη συγκεκριμένη ηλικία. Ο Γιώργος Σπανούδης χρησιμοποιεί επίσης το πλαίσιο της ΘΑΠ, για να παρουσιάσει, ωστόσο, εμπειρικά δεδομένα από έρευνες που αναδεικνύουν τη συμβολή του συγκεκριμένου θεωρητικού μοντέλου στην επεξήγηση της συμπτωματολογίας ατόμων με νευροαναπτυξιακές διαταραχές. Ξεκινώντας από διαφορετική θεωρητική και μεθοδολογική αφετηρία, οι Ζήβα και Ζιώρη εξετάζουν τη συνειδητή και ασυνείδητη μάθηση στη νευροαναπτυξιακή Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ), μέσα από ένα πειραματικό έργο άδηλης μάθησης κοινωνικών και μη κοινωνικών (και άρα πιο απαιτητικών στη ΔΑΦ) ερεθισμάτων, που στοχεύει να ανιχνεύσει τυχόν διαφορές στη συνειδητή και ασυνείδητη επεξεργασία τους σε σχέση με αυτή ατόμων τυπικής ανάπτυξης. Τέλος, οι Λιβιτσάνος και Ζιώρη διερευνούν την οπτική στατιστική μάθηση σε συνθήκες παθητικής έκθεσης, κάτω από τις οποίες οι συμμετέχοντες μαθαίνουν τις πιθανοτικές διαδοχές κατηγορικών ερεθισμάτων, προκειμένου να αποσαφηνίσουν τον τύπο της αποκτηθείσας γνώσης και τον βαθμό συνειδητής πρόσβασης σε αυτή.

Αναπτυξιακές προτεραιότητες: Η συμβολή της Developmental Priority Theory στην κατανόηση της νοημοσύνης

Ανδρέας Δημητρίου

Παν/μιο Κύπρου & Παν/μιο Λευκωσίας

Η Θεωρία Αναπτυξιακών Προτεραιοτήτων (ΘΑΠ--Developmental Priority Theory-DPT) προτείνει ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό πλαίσιο που ενοποιεί ψυχομετρικά, γνωστικά και αναπτυξιακά μοντέλα για την

κατανόηση της νοημοσύνης μέσα από τη δυναμική οργάνωση των εκτελεστικών λειτουργιών και της συλλογιστικής ικανότητας από τη γέννηση έως την ενηλικίωση. Κεντρικό στοιχείο της θεωρίας αποτελεί ο μηχανισμός [Αναζήτηση, Σύγκριση, Συσχέτιση, Αφαίρεση, Επίγνωση] (ΑΣΣΑ-Ε. SARA-C (Search, Align, Relate, Abstract, Cognize), ο οποίος εξηγεί τη νοηματοδότηση της εμπειρίας μέσω της ενοποίησης προσοχής, επεξεργασίας των σχέσεων και επίγνωσης. Σύμφωνα με τη ΘΑΠ, η γνωστική ανάπτυξη οργανώνεται γύρω από μεταβαλλόμενες αναπτυξιακές προτεραιότητες: στη βρεφική ηλικία ο κεντρικός πυρήνας της νόησης, η γενική νοητική ικανότητα (g), στηρίζεται στον έλεγχο της συμπεριφοράς και αντανακλά τον συντονισμό αντίληψης–δράσης· από τα 2 έως τα 7 έτη κυριαρχούν ο έλεγχος της προσοχής και της αναπαραστατικής λειτουργίας με προνομιακές εκδηλώσεις στη γλωσσική επίγνωση· στην παιδική ηλικία (7–11 ετών) προτάσσεται ο έλεγχος και η επίγνωση των διαδικασιών συλλογισμού, με εμφανείς εκδηλώσεις τους στον επαγωγικό συλλογισμό και τη μνήμη· στην εφηβεία (12–17 ετών) προτεραιότητα αποκτά ο έλεγχος αληθείας, με κυρίαρχη την αξιολόγηση της γνώσης ως προς τη συνοχή, την εγκυρότητα και τη λογικότητα. Η θεωρία προσφέρει ισχυρό θεωρητικό υπόβαθρο για παρεμβάσεις που στοχεύουν στη βελτιστοποίηση των μοτίβων μάθησης σε κρίσιμες αναπτυξιακές περιόδους.

Από την προσοχή στη νόηση: Μοτίβα μάθησης στην πρώιμη παιδική ηλικία

Έλενα Καζάλη

Τμήμα Ψυχολογίας, Παν/μιο Ιωαννίνων

Η ηλικιακή περίοδος από τα 5 έως τα 7 έτη θεωρείται κρίσιμη για τη γνωστική ανάπτυξη, καθώς παρατηρούνται ταχείες αλλαγές στις εκτελεστικές λειτουργίες, τη γλωσσική επεξεργασία και τη συλλογιστική ικανότητα. Η παρούσα διαχρονική μελέτη εξετάζει τη γνωστική ανάπτυξη παιδιών προσχολικής ηλικίας στο πλαίσιο της Θεωρίας Αναπτυξιακών Προτεραιοτήτων. Συμμετείχαν 155 παιδιά ηλικίας 5–7 ετών, τα οποία έλαβαν εντατική εκπαίδευση ελέγχου της προσοχής σε τρεις διαστάσεις: αντιστοίχιση αντικειμένου-ονόματος, αναστολή αντιληπτικής παρεμβολής και αναστολή εννοιολογικής παρεμβολής. Τα αποτελέσματα έδειξαν σημαντική βελτίωση στον έλεγχο της προσοχής και στη σχετική επίγνωση καθώς και έμμεσες μεταφορές σε σύνθετες γνωστικές λειτουργίες, μέσω της σχεσιακής ολοκλήρωσης και της γλωσσικής επίγνωσης. Τα ευρήματα υπογραμμίζουν τον κεντρικό ρόλο της μεταγνωστικής παρακολούθησης και της σχεσιακής ολοκλήρωσης ως μηχανισμών που διαμεσολαβούν τη γενίκευση της μάθησης στην πρώιμη παιδική ηλικία.

Από την τυπική στη μη τυπική γνωστική ανάπτυξη: Ο ρόλος των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων

Γιώργος Σπανούδης

Τμήμα Ψυχολογίας, Παν/μιο Κύπρου

Η Θεωρία Αναπτυξιακών Προτεραιοτήτων προτείνει ένα ενοποιημένο πλαίσιο κατανόησης της τυπικής και της μη τυπικής γνωστικής ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτό, η μη τυπική ανάπτυξη ερμηνεύεται ως απόκλιση όταν κρίσιμοι μηχανισμοί ή αναπαραστατικά συστήματα δεν ικανοποιούν τις ανάγκες επεξεργασίας ή αναπαράστασης της εκάστοτε αναπτυξιακής φάσης: ελλείμματα των εκτελεστικών λειτουργιών συνδέονται με τη Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητας, δυσλειτουργίες της σχεσιακής ολοκλήρωσης και της κοινωνικής κατανόησης με τη Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος, ενώ δυσκολίες στη συμβολική αντιστοίχιση συνδέονται με τη δυσλεξία και τη δυσαριθμησία. Θα παρουσιαστούν δεδομένα από εμπειρικές έρευνες που καταδεικνύουν πώς τα ελλείμματα στις εκτελεστικές λειτουργίες ή στα αναπαραστατικά συστήματα διαμορφώνουν τη συμπτωματολογία ορισμένων νευροαναπτυξιακών διαταραχών όπως το ΔΕΠΥ, ο αυτισμός ή οι αναπτυξιακή γλωσσική διαταραχή.

Άδηλη και έκδηλη μάθηση κοινωνικών vs. μη κοινωνικών ερεθισμάτων σε νεαρά άτομα με και χωρίς Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος

Αδαμαντία Ζήβα & Ελένη Ζιώρη

Τμήμα Ψυχολογίας, Παν/μιο Ιωαννίνων

Η άδηλη μάθηση θεωρείται κεντρικός μηχανισμός επεξεργασίας κοινωνικών πληροφοριών και απόκτησης κοινωνικών δεξιοτήτων τόσο σε τυπικούς όσο και σε μη τυπικούς πληθυσμούς, όπως είναι τα άτομα με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ). Ωστόσο, η άδηλη μάθηση κοινωνικών ερεθισμάτων σε άτομα με ΔΑΦ δεν έχει

διερευνηθεί επαρκώς. Στην παρούσα έρευνα εξετάστηκε η άδηλη και έκδηλη μάθηση κοινωνικών vs. μη κοινωνικών ερεθισμάτων (προσώπων vs. χρωμάτων) σε 21 νεαρά άτομα με ΔΑΦ υψηλής λειτουργικότητας και 23 νεαρά άτομα Τυπικής Ανάπτυξης (ΤΑ), χρησιμοποιώντας ένα προσαρμοσμένο έργο Μάθησης Τεχνητής Γραμματικής με σειρές από χρωματιστά πρόσωπα ανδρών. Στη γενική επίδοση, οι δύο ομάδες είχαν παρόμοιο πλεονέκτημα στη μάθηση χρωμάτων έναντι προσώπων, με τα άτομα με ΔΑΦ να σημειώνουν σημαντικά χαμηλότερη επίδοση από τα άτομα ΤΑ μόνο κατά τη μάθηση προσώπων. Υποκειμενικές μετρήσεις συνειδητής επίγνωσης έδειξαν ότι τα ποσοστά της άδηλης γνώσης δεν διέφεραν μεταξύ των δύο ομάδων για κανένα είδος ερεθισμάτων. Ωστόσο, οι συμμετέχοντες με ΔΑΦ εμφάνισαν σημαντικά χαμηλότερα ποσοστά άδηλης γνώσης για τα πρόσωπα σε σύγκριση με τα χρώματα, ενώ οι συμμετέχοντες ΤΑ είχαν παρόμοια ποσοστά άδηλης γνώσης και για τους δύο τύπους ερεθισμάτων. Στην έκδηλη μάθηση παρατηρήθηκαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων μόνο για τη μάθηση των προσώπων, με τα άτομα με ΔΑΦ να σημειώνουν σημαντικά χαμηλότερα ποσοστά από τους συνομηλίκους τους ΤΑ. Επιπλέον, μόνο για τους συμμετέχοντες με ΔΑΦ και μόνο στην περίπτωση προσώπων, τα ποσοστά έκδηλης γνώσης δεν ξεπερνούσαν στατιστικά το επίπεδο τύχης. Τα παραπάνω ευρήματα δείχνουν ότι τα κοινωνικά ερεθίσματα αποτελούν ένα απαιτητικό πεδίο μάθησης για άτομα με ΔΑΦ. Ωστόσο, παρότι τα άτομα με ΔΑΦ παρουσιάζουν δυσκολία στην έκδηλη επεξεργασία κοινωνικών ερεθισμάτων, διατηρούν την ικανότητα άδηλης επεξεργασίας τους, έστω και σε μειωμένο βαθμό συγκριτικά με την άδηλη μάθηση μη κοινωνικών πληροφοριών.

Οπτική στατιστική μάθηση υποκείμενων και βασικών κατηγοριών, μέσω έμμεσων και άμεσων έργων

Παναγιώτης Λιβιτσάνος & Ελένη Ζιώρη

Τμήμα Ψυχολογίας, Παν/μιο Ιωαννίνων

Η οπτική στατιστική μάθηση αποτελεί θεμελιώδη γνωστική λειτουργία, κατά την οποία οι συμμετέχοντες μαθαίνουν τις πιθανοτικές διαδοχές μεταξύ ερεθισμάτων, συχνά χωρίς συνειδητή επίγνωση. Προηγούμενες έρευνες έχουν δείξει ότι η κατηγορική στατιστική μάθηση συμβαίνει κυρίως στο υποκείμενο κατηγορικό επίπεδο υπό συνθήκες παθητικής έκθεσης. Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να διερευνηθεί το επίπεδο κατηγορικής εκμάθησης στην οπτική στατιστική μάθηση ζευγών κατηγορικών ερεθισμάτων, χρησιμοποιώντας ένα έμμεσο έργο (Serial Reaction Time – SRT) -το οποίο αποτέλεσε το ίδιο και τη διαδικασία της μάθησης- καθώς και ένα άμεσο έργο (two-alternative forced choice – 2AFC), που δόθηκε μετά την έμμεση δοκιμασία, συνοδευόμενο από υποκειμενικές μετρήσεις για την αξιολόγηση της μεταγνώσης των ζευγών. Επιπροσθέτως, οι οδηγίες στην αρχή του πειράματος έδιναν έμφαση στο βασικό κατηγορικό επίπεδο, χωρίς αναφορά στις στατιστικές σχέσεις των ερεθισμάτων. Στη δοκιμασία SRT, παρατηρήθηκε στατιστική μάθηση των τυπικών ζευγών, με παρεμβολή κυρίως στα ζεύγη που απέκλιναν στο επίπεδο των βασικών κατηγοριών-με ή χωρίς-μεταβολές στις αποκρίσεις. Αντίστοιχα, στη δοκιμασία 2AFC καταγράφηκε υψηλότερη επίδοση στις βασικές κατηγορικές συγκρίσεις, η οποία συσχετιζόταν μονοτονικά με τα επίπεδα υποκειμενικής βεβαιότητας των συμμετεχόντων. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι, όταν οι οδηγίες εστιάζουν την προσοχή στο βασικό κατηγορικό επίπεδο και η μάθηση είναι ενεργή (μέσω δοκιμασίας SRT), η κατηγορική στατιστική μάθηση δεν παρουσιάζεται καθόλου στο υποκείμενο επίπεδο, αλλά μετατοπίζεται εντελώς στο αντίστοιχο (βασικό) επίπεδο, με εμπλοκή της έκδηλης γνώσης.

Θεματική συνεδρία 12 (Αίθουσα Γ1)

Χρονική Αντίληψη Ι

Προεδρείο: **Ουρανία Ταχματζίδου**

Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η δύναμη των προσδοκιών: Επίδραση των λεκτικών ενδείξεων ταχύτητας στην αντίληψη του χρόνου.

Miria Plastira[1], Christos Ioannou[1,2] & Marios Avraamides[1,3]

[1]CYENS Centre of Excellence, Λευκωσία, Κύπρος, [2]Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου, Λεμεσός, Κύπρος, [3]Πανεπιστήμιο Κύπρου, Λευκωσία, Κύπρος

Η παρούσα μελέτη διερεύνησε την επίδραση των λεκτικών ενδείξεων, και των προσδοκιών που αυτές δημιουργούν, στην αντιληπτή ταχύτητα και διάρκεια, χρησιμοποιώντας οπτικοακουστικά ερεθίσματα σε δύο πειράματα. Και στα δύο πειράματα, οι συμμετέχοντες παρακολούθησαν πανομοιότυπα ερεθίσματα δύο διαφορετικών διαρκειών, τα οποία παρουσίαζαν ένα γυναικείο άβαταρ που μιλούσε στα γερμανικά. Οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν, μέσω οδηγιών, ότι τα ερεθίσματα θα παρουσιάζονταν σε διαφορετικές ταχύτητες, αν και στην πραγματικότητα η ταχύτητα ήταν σταθερή. Στο Πείραμα 1, οι συμμετέχοντες αναπαρήγαγαν τη διάρκεια κάθε ερεθίσματος και αξιολόγησαν την ταχύτητά του σε κλίμακα από το 1 έως το 9. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι οδηγίες σχετικά με την ταχύτητα επηρέασαν σημαντικά τόσο την αντιληπτή ταχύτητα όσο και τις αναπαραγόμενες διάρκειες, με τα ερεθίσματα που παρουσιάζονταν ως «γρήγορα» να αξιολογούνται ως ταχύτερα και να αναπαράγονται ως συντομότερα, ενώ εκείνα που παρουσιάζονταν ως «αργά» να αξιολογούνται ως βραδύτερα και να αναπαράγονται ως μεγαλύτερης διάρκειας. Το Πείραμα 2 επικεντρώθηκε αποκλειστικά στο έργο αναπαραγωγής του χρόνου, προκειμένου να διερευνηθεί κατά πόσο οι πληροφορίες σχετικά με την ταχύτητα που διατηρούνταν στη μνήμη επηρέαζαν τις αναπαραγόμενες διάρκειες στο Πείραμα 1, δεδομένου ότι οι συμμετέχοντες εκεί κλήθηκαν πρώτα να αναπαράγουν τη διάρκεια και στη συνέχεια να αξιολογήσουν την ταχύτητα. Τα αποτελέσματα του Πειράματος 2 έδειξαν μια τάση σύμφωνη με εκείνη του Πειράματος 1, υποδηλώνοντας ότι οι λεκτικές ενδείξεις μπορούν να επηρεάσουν την αντιλαμβανόμενη διάρκεια ακόμη και χωρίς πραγματικές μεταβολές στην ταχύτητα ή τη διάρκεια, γεγονός που αναδεικνύει τον ρόλο των προσδοκιών στη διαμόρφωση της αντίληψης του χρόνου.

Η εμπειρία του φόβου και οι επιδράσεις της στην υποκειμενική χρονική αντίληψη και τη γνωστική επίδοση.

Ουρανία Ταχματζίδου & Αργυρώ Βατάκη

Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Σε καταστάσεις φόβου ή απειλής έχει βρεθεί πως ο χρόνος συχνά βιώνεται ως διεσταλμένος, οδηγώντας σε υπερεκτίμηση της διάρκειας των γεγονότων. Παράλληλα, έχει προταθεί ότι η υποκειμενική διαστολή του χρόνου ενδέχεται να συνδέεται με ενισχυμένη επεξεργασία πληροφοριών, αν και τα αποτελέσματα παραμένουν ασαφή, ιδιαίτερα σε καταστάσεις φόβου. Στην παρούσα μελέτη διερευνήθηκε κατά πόσο μια μη αναμενόμενη εμπειρία πρόκλησης φόβου, μέσω προβολής βίντεο καταγραφής τροχαίων ατυχημάτων, επηρεάζει τόσο την αντίληψη του χρόνου όσο και τη γνωστική επίδοση. Η χρονική αντίληψη μετρήθηκε με ένα έργο αναπαραγωγής χρόνου, ενώ η γνωστική επίδοση με ένα έργο ταχείας σειριακής οπτικής παρουσίασης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι συμμετέχοντες αναπαρήγαγαν σημαντικά μεγαλύτερες χρονικές διάρκειες για τα βίντεο που περιείχαν τροχαίο ατύχημα σε σύγκριση με τα βίντεο ελέγχου, υποδηλώνοντας υπερεκτίμηση της διάρκειας υπό συνθήκες φόβου. Το εύρημα αυτό είναι συμβατό με προηγούμενη βιβλιογραφία που δείχνει ότι απειλητικά ή έντονα συναισθηματικά ερεθίσματα οδηγούν σε διαστολή του υποκειμενικού χρόνου. Αντιθέτως, δεν παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στη γνωστική επίδοση μεταξύ των δύο συνθηκών, γεγονός που υποδηλώνει ότι, παρότι ο φόβος επηρέασε την αντίληψη της χρονικής διάρκειας, η επακόλουθη επεξεργασία πληροφοριών δεν μεταβλήθηκε. Τα αποτελέσματα αυτά υποστηρίζουν την άποψη ότι οι χρονικές στρεβλώσεις που προκαλούνται από φοβικά ερεθίσματα δεν συνοδεύονται απαραίτητα από μεταβολή της γνωστικής απόδοσης, διαχωρίζοντας έτσι την υποκειμενική εμπειρία του χρόνου από τη λειτουργική γνωστική επίδοση.

Χρονική εμπειρία υπό απειλή: Πώς η χρονική και η πιθανοκρατική αβεβαιότητα διαμορφώνουν την αντίληψη του χρόνου και τη νευρωνική της δυναμική.

Ευθυμία Λάμπρου[1,3], Nazanin Sheykh Andalibi[2], Almudena Ramirez Haro[2], Tijl Grootswagers[2] & Αργυρώ Βατάκη[1]

[1]Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, [2]Western Sydney University, Sydney, Australia, [3]The American College of Greece

Η υποκειμενική εμπειρία του χρόνου δεν αποτελεί πιστή αντανάκλαση της φυσικής διάρκειας των γεγονότων, αλλά διαμορφώνεται δυναμικά από παράγοντες όπως η προσοχή, το συναισθηματικό φορτίο και η αβεβαιότητα. Ιδιαίτερα σε συνθήκες απειλής, ο χρόνος συχνά βιώνεται ως συσταλμένος ή διασταλμένος, φαινόμενο που συνδέεται με την κατανομή των γνωστικών πόρων κατά τη διάρκεια της χρονικής επεξεργασίας. Ωστόσο, διαφορετικές μορφές αβεβαιότητας, και συγκεκριμένα η αβεβαιότητα ως προς το πότε θα συμβεί ένα γεγονός σε σχέση με την αβεβαιότητα ως προς το αν θα συμβεί, έχουν σπάνια μελετηθεί άμεσα στο ίδιο πειραματικό πλαίσιο, ιδίως σε νευρωνικό επίπεδο. Η παρούσα μελέτη διερευνά πώς η χρονική και η πιθανοκρατική αβεβαιότητα επηρεάζουν τη χρονική αντίληψη και τις υποκείμενες νευρωνικές δυναμικές. Συμμετέχοντες εκτέλεσαν ένα έργο χρονικής διχοτόμησης, ενώ ταυτόχρονα καταγραφόταν ηλεκτροεγκεφαλογραφική (EEG) δραστηριότητα, υπό τρεις συνθήκες: ασφαλή, χρονικά απρόβλεπτη απειλή και πιθανοκρατικά απρόβλεπτη απειλή (50% πιθανότητα εμφάνισης κραυγής μετά τη λήξη του ερεθίσματος). Η ανάλυση συμπεριφορικών δεδομένων επικεντρώθηκε στο σημείο υποκειμενικής ισότητας και στην ακρίβεια χρονικής διάκρισης, ενώ τα νευρωνικά δεδομένα αναλύθηκαν με πολυμεταβλητές τεχνικές αποκωδικοποίησης και χρονοσυχνοτική ανάλυση της ταλαντωτικής δραστηριότητας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η χρονική αβεβαιότητα συνδέθηκε με τάση υποεκτίμησης της διάρκειας και μειωμένη χρονική ακρίβεια, ιδίως όταν η προσδοκία της απειλής ήταν παρατεταμένη. Αντιθέτως, η πιθανοκρατική αβεβαιότητα δεν επηρέασε σημαντικά τη συμπεριφορική χρονική κρίση, αλλά συνοδεύτηκε από πρώιμη και σταθερή νευρωνική διακριτότητα μεταξύ σύντομων και μακρών διαστημάτων κατά τη διάρκεια της χρονικής επεξεργασίας του ερεθίσματος. Σε επίπεδο νευρωνικών ταλαντώσεων, η χρονική αβεβαιότητα συνδέθηκε με αυξημένη οπίσθια άλφα δραστηριότητα, υποδηλώνοντας μειωμένη εστίαση της προσοχής στο χρονικό ερέθισμα, ενώ η πιθανοκρατική αβεβαιότητα εμφάνισε το αντίστροφο πρότυπο. Συνολικά, τα ευρήματα υποστηρίζουν ότι διαφορετικές μορφές αβεβαιότητας επηρεάζουν διακριτά την κατανομή της προσοχής και τη χρονική επεξεργασία, προσφέροντας νέες εμπειρικές ενδείξεις για το πώς η απειλή και η αμφισημία διαμορφώνουν τη χρονική εμπειρία σε συμπεριφορικό και νευρωνικό επίπεδο.

Η επίδραση του γνωστικού ελέγχου παρεμβολής στη χρονική εκτίμηση.

Ειρήνη Μπαλτά, Ειρήνη-Μαγδαληνή Ρείνου, Μυρτώ Γεωργούλα, & Αργυρώ Βατάκη

Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Σύμφωνα με τη θεωρία των εκτελεστικών πόρων για το χρονισμό, η χρονική αντίληψη αλλοιώνεται από φαινόμενα παρεμβολής που προκαλούνται από την εκτέλεση ενός ταυτόχρονου, διασπαστικού, μη-χρονικού έργου, ενώ η αντίστροφη αλλοίωση εξαρτάται από το αν το μη-χρονικό έργο μπορεί να συσχετιστεί με εκτελεστικές λειτουργίες, όπως ο ανασταλτικός έλεγχος. Ωστόσο οι σχετικές πειραματικές μελέτες έχουν καταλήξει σε μεικτά αποτελέσματα, γεγονός που αποδίδεται στο μη-συστηματικό τρόπο μελέτης της πολυπλοκότητας των εκτελεστικών λειτουργιών. Η παρούσα μελέτη ερευνά την αλληλεπίδραση του γνωστικού ελέγχου παρεμβολής και της χρονικής εκτίμησης σύντομων διαστημάτων μεταβλητής διάρκειας. Συμμετέχοντες στο Πείραμα 1 εκτέλεσαν ένα διπλό έργο αναστολής (Flanker task) και ταυτόχρονης χρονικής αναπαραγωγής, ενώ στο Πείραμα 2, ένα μονό έργο ελέγχου, όπου τα ίδια έργα εκτελέστηκαν ανεξάρτητα. Συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να υποδείξουν όσο πιο γρήγορα και σωστά την κατεύθυνση ενός βέλους που περιστοιχιζόταν από βέλη σύμφωνης ή αντίθετης κατεύθυνσης, ή από ουδέτερες γραμμές, και στη συνέχεια να αναπαράγουν τη χρονική διάρκεια εμφάνισης του βέλους-στόχου, που κυμαινόταν από 500-1500 ms. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η απόδοση και στα δύο έργα επηρεάστηκε αρνητικά κατά την ταυτόχρονη εκτέλεσή τους, συγκρινόμενη με την ανεξάρτητη εκτέλεση. Συγκεκριμένα, οι χρόνοι απόκρισης κατά το έργο αναστολής ήταν στατιστικά σημαντικά μεγαλύτεροι στο διπλό έργο σε σύγκριση με το μονό, ενώ και στις δύο περιπτώσεις οι χρόνοι απόκρισης στο βέλος με διασπαστές προσοχής αντίθετης κατεύθυνσης ήταν μεγαλύτεροι από ότι σύμφωνης ή ουδέτερης. Αντίστοιχα, κατά το χρονικό έργο, παρατηρήθηκε υποεκτίμηση των χρονικών διαστημάτων στο διπλό έργο έναντι του μονού, ανεξάρτητα από την κατηγορία των διασπαστών προσοχής, ενώ και η μεταβλητότητα των χρονικών αναπαραγωγών αυξήθηκε κατά το διπλό σε σύγκριση με το μονό έργο, χωρίς επίδραση της κατεύθυνσης. Συνολικά τα πειραματικά αποτελέσματα

της μελέτης υποστηρίζουν τη θεωρία της αμφίδρομης παρεμβολής μεταξύ χρονικών και μη χρονικών έργων που διαμοιράζονται κοινούς πόρους των εκτελεστικών λειτουργιών, όπως ο γνωστικός έλεγχος.

11:00-12:00

Προσκεκλημένη Ομιλία

The value of consciousness

Axel Cleeremans
Department of Psychology of the Université libre de Bruxelles, Brussels

Προεδρείο: **Ειρήνη Σκαλιώρα**
Τμήμα Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης, ΕΚΠΑ

Over the past thirty years or so, cognitive neuroscience has made spectacular progress understanding the biological mechanisms of consciousness. Consciousness science, as this field is now sometimes called, was not only inexistent thirty years ago, but its very name seemed like an oxymoron: how can there be a *science* of consciousness? And yet, despite this skepticism, we are now equipped with sophisticated behavioural paradigms, with an array of techniques that make it possible to see the brain in action, and with an ever growing collection of theories and speculations about the putative biological mechanisms through which information processing becomes conscious. This is all good and fine, even promising, but we also seem to have thrown the baby out with the bathwater, or at least to have forgotten it in the crib: consciousness is not just mechanisms, it's what it feels like. In other words, while we know thousands of informative studies about access-consciousness, we have little in the way of phenomenal consciousness. But that — what it feels like — is truly what "consciousness" is about. Understanding why it feels like something to be me and nothing (panpsychists notwithstanding) for a stone to be a stone is what the field has always been after. However, while it is relatively easy to study access-consciousness through the contrastive approach applied to reports, it is much less clear how the study phenomenology, its structure, its function, and its evolution. Here, I ask what difference feeling things make and what function phenomenology might play. I argue that subjective experience has intrinsic value and plays a functional role in everything that we do. I illustrate these ideas with recent empirical evidence suggesting a close link between phenomenal consciousness and affective processing.

13:00-14:30

Προσκεκλημένο Συμπόσιο Κλάδου Κλινικής Ψυχολογίας και Ψυχολογίας της Υγείας (Αμφιθέατρο ΣΚ ΙΙ)

Θεωρία και Εφαρμογές στο πεδίο της Θεωρίας του Νου και της Πραγματολογίας, με έμφαση στη Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος

Πρόεδρος & Συζητήτρια: **Αγγελική Γενά**
Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής & Συμβουλευτικής της Οικογένειας, Παιδαγωγικό Τμήμα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ΕΚΠΑ

Το παρόν συμπόσιο αποσκοπεί να διερευνήσει αφενός το πεδίο των ανώτερων γνωστικών λειτουργιών και αφετέρου τη σημασία αυτών των λειτουργιών για την αναπτυξιακή πορεία ατόμων με διαταραχή αυτιστικού φάσματος. Η πρώτη εισήγηση συνιστά μια εισαγωγή σε μιας καίριας σημασίας ανώτερη γνωστική λειτουργία, αυτή της ΘτΝ, τονίζοντας τη σημασία της χρήσης κατάλληλων εργαλείων για την αξιολόγηση της ΘτΝ σε άτομα με αυτισμό, προκειμένου να υπάρξουν αξιόπιστες εκτιμήσεις των εν λόγω λειτουργιών. Η δεύτερη εισήγηση αποτελεί μια συγκριτική μελέτη με σκοπό να διερευνηθούν οι διαφορές μεταξύ παιδιών με ΔΑΦ και νευροτυπικών παιδιών στον αφηγηματικό λόγο, καταδεικνύοντας ότι τα αυτιστικά παιδιά παρουσιάζουν χαμηλότερες επιδόσεις στις μακροδομικές αφηγηματικές δεξιότητες. Η τρίτη εισήγηση καταδεικνύει ότι, παρά τις σοβαρές δυσκολίες που εμφανίζουν τα παιδιά με ΔΑΦ σε δεξιότητες ΘτΝ καθώς και στην πραγματολογία, αυτές μπορούν να βελτιωθούν σημαντικά στο πλαίσιο μιας έγκαιρης συμπεριφορικής-αναλυτικής παρέμβασης οπότε μπορούμε να τις αντιμετωπίζουμε ως ένα σύνολο συντελεστικών αντιδράσεων. Η τελευταία εισήγηση έρχεται ως επιστέγασμα

προκειμένου να μας προβληματίσει σχετικά με τις κατασκευές μας ως ερευνητών στο πεδίο του αυτισμού και συγκεκριμένα για τη νοηματοδότηση της ΘτΝ, η οποία θα πρέπει να διερευνάται στο πλαίσιο μιας διευρυμένης αντίληψης για τις γνωστικές ιδιαιτερότητες μη-νευροτυπικών πληθυσμών όπως αυτής του αυτισμού, τονίζοντας τη σημασία του αυτό-προσδιορισμού των ατόμων με αυτισμό.

Θεωρία του νου ανώτερης τάξης στο φάσμα του αυτισμού: Ο ρόλος των εργαλείων αξιολόγησης

Πλουσία Μισαηλίδη[1], Δέσποινα Παπούδη [2] & Κάτια-Ουρανία Μπρούζου[3]

[1]Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, [2]Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, [3]LVR Klinik Düsseldorf, Kliniken der Heinrich Heine Universität

Η θεωρία του νου (ΘτΝ) είναι μια σύνθετη κοινωνικο-γνωστική ικανότητα που επιτρέπει την κατανόηση και ερμηνεία της συμπεριφοράς των άλλων στη βάση των νοητικών τους καταστάσεων. Πλήθος ερευνών έχει δείξει ότι παιδιά, έφηβοι και ενήλικες στο φάσμα του αυτισμού παρουσιάζουν ελλείμματα στη ΘτΝ, ιδίως σε δεξιότητες ΘτΝ ανώτερης τάξης, όπως η κατανόηση των πεποιθήσεων β' τάξης, η επεξεργασία μη κυριολεκτικών σχημάτων λόγου (π.χ., ειρωνεία, σαρκασμός) και η ερμηνεία κοινωνικά αμφίσημων καταστάσεων. Ωστόσο, τα ευρήματα των σχετικών ερευνών συχνά διαφοροποιούνται ως προς το μέγεθος των διαφορών μεταξύ αυτιστικών και τυπικώς αναπτυσσόμενων συμμετεχόντων, γεγονός που αποδίδεται, μεταξύ άλλων, στις διαφορές των εργαλείων που αξιοποιούνται για τη μέτρηση της ΘτΝ. Στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι η συγκριτική παρουσίαση και κριτική αξιολόγηση των εργαλείων για τη μέτρηση της ΘτΝ ανώτερης τάξης σε μελέτες με αυτιστικούς και τυπικώς αναπτυσσόμενους συμμετέχοντες και η διερεύνηση του βαθμού στον οποίο τα δομικά και διαδικαστικά χαρακτηριστικά τους (π.χ., αριθμός δοκιμασιών, γλωσσικές και γνωστικές απαιτήσεις, διαδικασία χορήγησης) ενδέχεται να επηρεάζουν αρνητικά τις επιδόσεις των αυτιστικών συμμετεχόντων. Η προκαταρκτική ανάλυση υπογραμμίζει ότι οι διαφορές μεταξύ των εργαλείων αξιολόγησης της ΘτΝ αποτελούν κρίσιμο παράγοντα που συμβάλλει στη διαφοροποίηση των αποτελεσμάτων, αναδεικνύοντας την ανάγκη για εννοιολογική συνέπεια, περιορισμό του γνωστικής και γλωσσικής επιβάρυνσης και περαιτέρω ανάπτυξη ψυχομετρικά αξιόπιστων και έγκυρων εργαλείων για τη μέτρηση της ΘτΝ ανώτερης τάξης σε πληθυσμούς στο φάσμα του αυτισμού.

Θεωρία του νου και πραγματολογία στη ΔΑΦ υπό το πρίσμα της Ανάλυσης της Συμπεριφοράς

Αγγελική Γενά[1] & Εριφύλλη Τσιρέμπολου[2]

[1]Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής & Συμβουλευτικής της Οικογένειας, Παιδαγωγικό Τμήμα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ΕΚΠΑ, [2]Ινστιτούτο Συστημικής Ανάλυσης της Συμπεριφοράς

Τα άτομα με ΔΑΦ εμφανίζουν ελλείμματα σε ανώτερες γνωστικές λειτουργίες που περιλαμβάνουν προηγμένες δεξιότητες Θεωρίας του Νου (ΘτΝ), καθώς και πραγματολογικές πτυχές του λόγου, με αποτέλεσμα να δυσκολεύονται να ανταποκριθούν και να προσαρμοστούν σε κοινωνικό και συναισθηματικό επίπεδο. Στην παρούσα εισήγηση επιχειρείται η διερεύνηση και η σύνδεση μεταξύ δεξιοτήτων Θεωρίας του Νου και πραγματολογικών πτυχών του λόγου, με στόχο την ανάδειξη της σημασίας τους για την συνολική ανάπτυξη των ατόμων με ΔΑΦ. Εκτός από θεωρητικές παραδοχές, θα συμπεριληφθούν και ερευνητικά δεδομένα από μελέτες που καταδεικνύουν ότι τόσο οι δεξιότητες ΘτΝ όσο και αυτές που αφορούν στην πραγματολογία, μπορούν να βελτιωθούν σημαντικά στο πλαίσιο μιας έγκαιρης συμπεριφορικής-αναλυτικής παρέμβασης. Οι έρευνες που διεξήχθησαν μας επιτρέπουν να υποστηρίξουμε ότι οι εν λόγω δεξιότητες μπορούν ενδεχομένως να αντιμετωπιστούν ως ένα σύνολο συντελεστικών μορφών συμπεριφοράς. Δηλαδή, οι καίριες αυτές δεξιότητες μπορούν να αντιμετωπιστούν ως συμπεριφορά που μεταβάλλεται, όχι μόνο ως αποτέλεσμα αναπτυξιακής ωρίμασης, αλλά και υπό την επίδραση περιβαλλοντικών παραγόντων, συνιστώντας απότοκο συντελεστικής μάθησης.

Πέρα από τη θεωρία του νου για την κατανόηση του αυτισμού

Δέσποινα Παπούδη

Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια κριτική θεώρηση της θεωρίας του νου (ΘτΝ) στη μελέτη του αυτισμού καθώς έχει υποστηριχτεί η άποψη ότι τα αυτιστικά άτομα αποτυγχάνουν στην κατάκτηση της ΘτΝ, στοιχείο που εξηγεί τις δυσκολίες τους στην κοινωνική επικοινωνία. Αν και οι έρευνες που βασίζονται σε έργα της ΘτΝ έχουν διεξαχθεί σε ένα ελεγχόμενο, πειραματικά και ερευνητικά τεκμηριωμένο πλαίσιο προσφέροντας σημαντική γνώση για τον τρόπο σκέψης των αυτιστικών ατόμων με προεκτάσεις για την εκπαιδευτική και κλινική πράξη, η ΘτΝ δεν μπορεί να αποτελέσει ένα θεωρητικό πλαίσιο για την πλήρη εξήγηση της σκέψης των αυτιστικών ατόμων καθώς μεταγενέστερες μελέτες δεν έχουν επαληθεύσει τα ερευνητικά ευρήματα των αρχικών μελετών, η επίδοση των συμμετεχόντων σε έργα της ΘτΝ έχει συσχετιστεί με το λεκτικό και γνωστικό τους δυναμικό, και έχουν παρατηρηθεί διαφοροποιήσεις από την παιδική ηλικία στην ενήλικη ζωή. Επίσης, έχει διαπιστωθεί ότι αναπτυξιακοί μηχανισμοί που εμφανίζονται κατά τη βρεφονηπιακή ηλικία και παράγοντες όπως οι επιτελικές λειτουργίες και η υπερεστίαση σε συγκεκριμένα έργα μπορούν να συνεισφέρουν στη συζήτηση της κατανόησης του αυτισμού. Επιπρόσθετα, πρόσφατες νευροδιαφορετικές προσεγγίσεις, όπως 'το πρόβλημα της διπλής ενσυναίσθησης' αναφέρει ότι υπάρχει αμοιβαία δυσκολία στην επικοινωνία μεταξύ αυτιστικών και μη-αυτιστικών ατόμων και όχι μια μονόπλευρη έλλειψη ενσυναίσθησης ή ανάγνωσης του νου. Συμπερασματικά, προτείνεται η θεώρηση του αυτισμού στο πλαίσιο μιας ολιστικής προσέγγισης που αναγνωρίζει τον αυτισμό ως φάσμα με διαφορετικά γνωστικά προφίλ και λαμβάνει υπόψη τις απόψεις των αυτιστικών ατόμων, προκειμένου να φωτίσει την κατανόηση του αυτισμού εστιάζοντας στα δυνατά σημεία των αυτιστικών ατόμων, και όχι απαραίτητα στα ελλείμματά τους, και σε μια μονοδιάστατη γνωστική ικανότητα όπως η ΘτΝ.

Θεματική συνεδρία 13 (Αμφιθέατρο 2)

Γλώσσα ΙΙ

Προεδρείο: **Ελένη Βλάχου**
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Λαμία

Η προβλεψιμότητα των λέξεων και ο ρόλος του γνωστικού ελέγχου στην ανάγνωση προτάσεων.
Σπυριδούλα Χειμαριού
Xavier University of Louisiana, New Orleans, United States

Η προβλεψιμότητα των λέξεων αποτελεί βασικό παράγοντα που επηρεάζει τις οφθαλμοκινήσεις κατά την ανάγνωση, ωστόσο τα γνωστικά συστήματα που υποστηρίζουν την πρόβλεψη κατά την επεξεργασία της γλώσσας δεν έχουν διερευνηθεί επαρκώς. Η παρούσα μελέτη εξετάζει πώς η προβλεψιμότητα διαμορφώνει την αναγνωστική συμπεριφορά και κατά πόσο οι ατομικές διαφορές στον γνωστικό έλεγχο, όπως αξιολογήθηκαν με το AX Continuous Performance Task (AX-CPT), επηρεάζουν την προβλεψιμότητα. Οι συμμετέχοντες (N = 46) διάβασαν προτάσεις με προβλέψιμες και μη προβλέψιμες λέξεις και λέξεις σε ουδέτερο συγκείμενο, ενώ καταγράφηκαν οι οφθαλμοκινήσεις τους. Οι προβλέψιμες λέξεις συνδέθηκαν με μικρότερες διάρκειες καθηλώσεων, ενώ οι μη προβλέψιμες οδήγησαν σε μεγαλύτερους χρόνους ανάγνωσης. Ωστόσο, η ουδέτερη συνθήκη εμφάνισε συστηματικά τους μεγαλύτερους χρόνους, αμφισβητώντας την υπόθεση ότι λειτουργούν ως πραγματικά ουδέτερη γραμμή βάσης. Για τη διερεύνηση των ατομικών διαφορών στον γνωστικό έλεγχο, υπολογίστηκαν δείκτες κόστους πρόβλεψης (μη προβλέψιμο – ουδέτερο) και οφέλους πρόβλεψης (ουδέτερο – προβλέψιμο), οι οποίοι συσχετίστηκαν με δείκτες του AX-CPT. Αν και οι περισσότερες συσχετίσεις δεν ήταν στατιστικά σημαντικές, το κόστος πρόβλεψης στον συνολικό χρόνο ανάγνωσης συσχετίστηκε θετικά με τον δείκτη d'-context, υποδηλώνοντας ότι άτομα με αυξημένη ευαισθησία στο συγκείμενο παρουσιάζουν μεγαλύτερα προβλήματα επεξεργασίας όταν οι προβλέψεις τους διαψεύδονται. Τα ευρήματα αυτά δείχνουν ότι η πρόβλεψη στη γλώσσα δεν εξαρτάται μόνο από τη δομή του γλωσσικού υλικού, αλλά και από τις ατομικές διαφορές σε γενικές γνωστικές ικανότητες.

Επιδράσεις ενός videogame φωνητικής εξάσκησης στην αντίληψη φωνητικών αντιθέσεων της αγγλικής γλώσσας από φυσικούς ομιλητές της ελληνικής.

Ελένη Βλάχου[1], Παντελής Μπάγκος[1], Aaron Seitz[2] & Norbert Kopčo[3]

[1]Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, [2]Northeastern University, Βοστώνη, ΗΠΑ, [3]P. J. Šafárik University in Košice, Košice, Σλοβακία

Εξετάζουμε την αποτελεσματικότητα ενός videogame φωνητικής εξάσκησης (PhonemeQuest), το οποίο αναπτύχθηκε και αξιολογήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, για τη βελτίωση της αντίληψης δύο φωνητικών αντιθέσεων της αγγλικής (/ɪ/–/iː/ και /æ/–/ʌ/) από Έλληνες ομιλητές. Το παιχνίδι βασίζεται στο υπόδειγμα της Φωνητικής Εξάσκησης Υψηλής Ποικιλίας (High Variability Phonetic Training), με έκθεση των ακροατών σε πολλαπλούς ομιλητές και ερεθίσματα που παρήχθησαν με text-to-speech (TTS) συνθετική ομιλία. Η εκπαίδευση διήρκεσε περίπου 1,5 ώρα και πραγματοποιήθηκε σε συνθήκες ησυχίας και πολυομιλητικού θορύβου (multitalker babble), με σταδιακά μειούμενη αναλογία στόχου–καλυπτή (target-to-masker ratio). Πριν και μετά την εξάσκηση, αξιολογήθηκαν οι επιδόσεις των συμμετεχόντων στην κατηγοριοποίηση λέξεων, σε ερεθίσματα και ομιλητές που είχαν ή δεν είχαν χρησιμοποιηθεί κατά τη διάρκεια της εξάσκησης, σε συνθήκες ησυχίας και babble. Τα αποτελέσματα έδειξαν σημαντική βελτίωση στις επιδόσεις των συμμετεχόντων, ενώ μια ομάδα ελέγχου που εξετάστηκε στα ίδια ερεθίσματα χωρίς εξάσκηση δεν παρουσίασε μεταβολή. Παρατηρήθηκε βελτίωση και για τις δύο φωνητικές αντιθέσεις, τόσο σε συνθήκες ησυχίας όσο και θορύβου. Διαπιστώθηκε μερική γενίκευση της μάθησης σε λέξεις που είχαν χρησιμοποιηθεί κατά την εξάσκηση όταν παρουσιάστηκαν από νέους ομιλητές, αλλά όχι στην πιο δύσκολη συνθήκη έκθεσης σε λέξεις και ομιλητές που δεν είχαν χρησιμοποιηθεί κατά την εξάσκηση. Τα ευρήματα μας δείχνουν ότι η σύντομη φωνητική εξάσκηση μέσω videogame μπορεί να επιφέρει σημαντικές βελτιώσεις στη φωνητική αντίληψη, ακόμη και σε δυσμενείς ακουστικές συνθήκες. Πιο εκτεταμένη γενίκευση της μάθησης σε νέα ερεθίσματα και ομιλητές πιθανόν να απαιτεί μεγαλύτερη διάρκεια εξάσκησης και αυξημένη ποικιλία ερεθισμάτων.

Η επίδραση του άγχους ανάγνωσης στην αναγνωστική κατανόηση σε διαδικτυακά περιβάλλοντα και ο σημαντικός ρόλος της μεταγνώσης.

Ειρήνη Γάκη, Ιωάννης Σπαντιδάκης, & Αγγελική Μουζάκη

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Το άγχος ανάγνωσης αποτελεί μια πτυχή του γενικού άγχους της γλώσσας και επηρεάζει σημαντικά την αποτελεσματική και επιτυχή αναγνωστική κατανόηση καθορίζοντας τη σχολική επίδοση και την ακαδημαϊκή επιτυχία των μαθητών. Οι παράγοντες που προκαλούν το άγχος ανάγνωσης αφορούν στους αναγνώστες, στο κείμενο, αλλά και στο περιβάλλον αλληλεπίδρασής τους. Επιπλέον, έχει αποδειχθεί εμπειρικά και η αρνητική σχέση της μεταγνώσης με το άγχος ανάγνωσης. Σύμφωνα με έρευνες η σαφής και ρητή διδασκαλία στρατηγικών ανάγνωσης, καθώς και η χρήση τεχνολογικών μέσων και εργαλείων μπορούν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση του άγχους ανάγνωσης. Ωστόσο, η σχέση της τεχνολογίας και κυρίως της ανάγνωσης σε διαδικτυακά περιβάλλοντα με το άγχος ανάγνωσης δεν απασχόλησε ακόμη ιδιαίτερα το ενδιαφέρον των ερευνητών. Σε αυτό το πλαίσιο σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν ο σχεδιασμός, η εφαρμογή και η αξιολόγηση μιας διδακτικής παρέμβασης με παροχή κοινωνικο-διαδικαστικών διευκολύνσεων μέσα σε ένα περιβάλλον ανάγνωσης υποστηριζόμενο από υπολογιστή προκειμένου να ενισχυθεί η μεταγνώση, να μειωθούν τα επίπεδα άγχους των μαθητών-αναγνωστών και να βελτιωθεί η αναγνωστική κατανόηση. Η διδακτική παρέμβαση έγινε σε ένα περιβάλλον κοινωνιογνωσιακής μαθητείας και φθίνουσας καθοδήγησης με στόχο την αυτονομία των μαθητών/τριών. Στην έρευνα πήραν μέρος δύο τμήματα 5ης τάξης, μία πειραματική ομάδα (21 μαθητές/τριες) και μία ομάδα ελέγχου (20 μαθητές/τριες). Για τη μέτρηση των μεταβλητών αξιοποιήθηκαν, πριν και μετά την παρέμβαση, ημι-δομημένη συνέντευξη, κείμενα των μαθητών με οδηγίες, ημερολόγιο εκπαιδευτικού, αναστοχαστικά ημερολόγια των μαθητών, κλείδα παρατήρησης, πρωτόκολλα «φωναχτής σκέψης» (think aloud protocols), το Ερωτηματολόγιο Άγχους Κατάστασης-Προδιάθεσης για παιδιά (State-Trait Anxiety Inventory for Children; STAIC) του Spielberger, κείμενο με ερωτήσεις και ανάκληση του περιεχομένου του κειμένου (περίληψη).

Τα αποτελέσματα έδειξαν πως οι μαθητές/τριες της πειραματικής ομάδας ανέπτυξαν μεταγνώση και ενίσχυσαν την αναγνωστική τους κατανόηση, ενώ παράλληλα μειώθηκαν τα επίπεδα άγχους τους.

Οι επιδράσεις της φωνολογικής ομοιότητας και του τονισμού των λέξεων στις επιδόσεις σε έργα άμεσης σειριακής ανάκλησης: Μια πειραματική διερεύνηση στην ελληνική γλώσσα.

Έλενα Κωνσταντίνου[1], Ελβίρα Μασούρα[1] & Κωνσταντίνος Μπουγιούκας[2]

[1]Τμήμα Ψυχολογίας ΑΠΘ, [2]Εργαστήριο Κλινικής Φαρμακολογίας, Τμήμα Ιατρικής, Σχολή Επιστημών Υγείας, ΑΠΘ

Ένα από τα φαινόμενα που έχουν παρατηρηθεί κατά τη άμεση σειριακή ανάκληση λεκτικών πληροφοριών είναι το φαινόμενο της "φωνολογικής ομοιότητας", σύμφωνα με το οποίο οι κατάλογοι λέξεων, στους οποίους οι λέξεις ακούγονται πολύ όμοιες μεταξύ τους, ανακαλούνται σημαντικά χειρότερα από ότι οι κατάλογοι στους οποίους οι λέξεις έχουν πολύ διαφορετική φωνολογική δομή. Η παρούσα έρευνα μελετά τους ειδικούς μηχανισμούς επεξεργασίας φωνολογικών πληροφοριών στην λεκτική βραχύχρονη μνήμη, εστιάζοντας στο φαινόμενο της φωνολογικής ομοιότητας, με έργα ανάκλησης καταλόγων ελληνικών λέξεων. Συγκεκριμένα, διερευνήθηκε εάν (α) η φωνολογική ομοιότητα επηρεάζει την άμεση ανάκληση λεκτικών πληροφοριών, (β) η θέση της φωνολογικής ομοιότητας εντός της λέξης επιδρά στο φαινόμενο, (γ) ο τονισμός επηρεάζει την επίδοση στην ανάκληση και (δ) η θέση του τονισμού επιδρά στο φαινόμενο της φωνολογικής ομοιότητας. Πραγματοποιήθηκαν τρία πειράματα άμεσης σειριακής ανάκλησης με ενδο-υποκειμενικό σχεδιασμό. Συμμετείχαν συνολικά ενενήντα έξι (96) τυπικοί ενήλικοι, φυσικοί ομιλητές της ελληνικής (Πείραμα 1: N = 34, Πείραμα 2: N = 34, Πείραμα 3: N = 28). Τα αποτελέσματα του 1ου Πειράματος έδειξαν ότι η φωνολογική ομοιότητα επιδρά στατιστικά σημαντικά στην ακρίβεια της σειριακής ανάκλησης, με τους φωνολογικά όμοιους καταλόγους να οδηγούν σε μειωμένη σειριακή ανάκληση. Όσον αφορά την θέση της φωνολογικής ομοιότητας εντός της λέξης, στο 2ο Πείραμα οι αντίστοιχες συνθήκες οδήγησαν σε σημαντικά μειωμένη σειριακή ανάκληση σε σύγκριση με τις φωνολογικά ανόμοιες, ωστόσο δεν παρατηρήθηκε διαφορά μεταξύ ομοιότητας στην αρχή ή στο τέλος της λέξης. Στο 3ο Πείραμα δεν παρατηρήθηκε επίδραση της θέσης του τονισμού στη σειριακή ανάκληση. Ωστόσο, αναδείχθηκε τάση αλληλεπίδρασης μεταξύ φωνολογικής ομοιότητας και τονισμού, υποδηλώνοντας ότι η τονικότητα ενδέχεται να επηρεάζει το φαινόμενο. Η συλλογή δεδομένων συνεχίζεται για την ενίσχυση της στατιστικής ισχύος. Οι μελέτες σε διαφορετικές γλώσσες μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην κατανόηση των μηχανισμών που υποστηρίζουν τη φωνολογική επεξεργασία και τη σειριακή ανάκληση στην άμεση λεκτική μνήμη.

Θεματική συνεδρία 14 (Αμφιθέατρο 3)

Πολυαισθητηριακή Αντίληψη ΙΙ

Προεδρείο: **Φώτιος Φωτιάδης**

Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

A computational account of multisensory integration development in childhood and adolescence.

Kyriakos Birmpas[1,2,3], Jessica Diaz[4], Joshua Bolam[5], Marios Philiastides[6] & Monica Gori[7]

[1]Department of Clinical Neurosciences, University of Cambridge, UK, [2]Faculty of Biological Sciences, University of Leeds, Leeds, UK, [3]National Technical University of Athens, [4]Birmingham City University, Birmingham, UK, [5]Trinity College, University of Dublin, Ireland, [6]University of Glasgow, Glasgow, UK, [7]Instituto Italiano di Technologia, Italy

Multisensory integration (MSI) is fundamental to perception and decision-making, yet its developmental trajectory and underlying cognitive mechanisms are yet to be elucidated. To investigate how MSI evolves across childhood and adolescence, we tested 123 participants aged 5–21 years (5–8: n = 35; 9–12: n = 59; 16–21: n = 29) in a categorisation task involving noisy visual (V), auditory(A), and audiovisual (AV) face and car stimuli. Beyond standard behavioural analyses, we combined Bayesian modelling, hierarchical drift diffusion modelling (HDDM), and a novel composite performance metric integrating accuracy and reaction time (RT). Bayesian analysis of RT-based reliability weighting revealed that young children do not sufficiently integrate sensory cues, as evidenced in

the absence of reliability-based weighting of unisensory stimuli in multisensory decision formation. In contrast, adolescents and young adults exhibited mature Bayesian weighting, indicating optimal MSI. Critically, the 9–12-year age group emerged as a developmental transition point, exhibiting exceedingly consistent integration patterns. Importantly, our framework dissociates sensory encoding from decision formation in the development of MSI. Children exhibit early unisensory dominance at the encoding stage, limiting subsequent integration. Adolescents and adults show unbiased sensory encoding, followed by selective reliability-based weighting during decision formation; an essential signature of optimal MSI. Additional modelling reveals that MSI becomes increasingly self-reinforcing with age, leading to more stable and less variable multisensory decisions. Together, these findings demonstrate how computational modelling can complement behavioural measures in the interrogation of the evolution of multisensory processing dynamics, providing a novel framework for identifying when and how MSI emerges and stabilises across development, highlighting late childhood as a critical transition period in the sensory–decision continuum.

Απτική επεξεργασία κατά την ανθρώπινη κίνηση.

Δημήτρης Βουδούρης & Katja Fiehler

Justus Liebig University Giessen, Γερμανία

Η αίσθηση της αφής διαμορφώνει τη βάση της αυτοαντίληψης και συμβάλλει καθοριστικά στη δημιουργία και ενημέρωση των νοητικών αναπαραστάσεων του σώματος και του περιβάλλοντος. Η απτική επεξεργασία υποστηρίζει βασικές γνωστικές διεργασίες, όπως η αντίληψη και η πρόβλεψη, ενώ ταυτόχρονα παίζει κρίσιμο ρόλο στην ομαλή εκτέλεση και μάθηση κινητικών δεξιοτήτων. Παρόλα αυτά, η επεξεργασία των απτικών αισθητήριων σημάτων σε ένα σωματικό μέλος καταστέλλεται δραματικά λίγο πριν και κατά τη διάρκεια της κίνησης του εν λόγω μέλους. Το φαινόμενο αυτό αναφέρεται ως απτική καταστολή. Για ποιο λόγο συμβαίνει; Ένας πιθανός λόγος εμφάνισης της απτικής καταστολής είναι προβλεπτικές διεργασίες που σχετίζονται με την προγραμματιζόμενη κίνηση, βάσει των οποίων εκτιμώνται οι μελλοντικές αισθητηριακές καταστάσεις του σώματος και έτσι ρυθμίζεται δυναμικά η αισθητηριακή επεξεργασία. Άλλοι πιθανοί λόγοι εστιάζουν σε μη-προβλεπτικούς, περιφερειακούς μηχανισμούς, οι οποίοι προσθέτουν θόρυβο στο αισθητηριακό σύστημα και μειώνουν την ευαισθησία του σε απτικά ερεθίσματα. Στην παρούσα εργασία θα παρουσιαστούν συμπεριφορικά και αντιληπτικά δεδομένα από πειράματα, όπου υγιείς συμμετέχοντες εκτέλεσαν σύνθετες κινητικές δεξιότητες, όπως κινήσεις σύλληψης και χειρισμού αντικειμένων. Κατά τη διάρκεια αυτών των κινήσεων, παρουσιάζονται σύντομα απτικά ερεθίσματα στο κινούμενο χέρι, η αντίληψη των οποίων εκτιμάται με ψυχοφυσιολογικές μεθόδους. Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν την αναμενόμενη απτική καταστολή στο κινούμενο χέρι, όπως αυτή αντανακλάται στα υψηλότερα κατώφλια απτικής αντίληψης κατά την εκτέλεση κινήσεων συγκριτικά με την αντίληψη των ίδιων ερεθισμάτων κατά την ηρεμία. Πιο σημαντικό εύρημα είναι ότι αυτή η καταστολή δεν είναι σταθερή κατά τη διάρκεια των κινήσεων, αλλά, αντιθέτως, τροποποιείται δυναμικά κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης. Επιπλέον, θα παρουσιαστούν δεδομένα που αναδεικνύουν ότι η απτική καταστολή ισχυροποιείται όταν οι προβλέψεις σχετικά με τις μελλοντικές αισθητηριακές καταστάσεις είναι ισχυρότερες. Τα αποτελέσματα συνολικά υπογραμμίζουν τον βασικό ρόλο των προβλεπτικών διεργασιών στην εμφάνιση και ρύθμιση της απτικής καταστολής κατά τη διάρκεια της ανθρώπινης κίνησης.

Sensing the self: Psychophysics and neuroimaging of somatosensory processing in voluntary movements.

Konstantina Kilteni

Karolinska Institute, Stockholm, Sweden

Self-touch is perceived as weaker and rarely tickles compared to external touch. Using psychophysical and neuroimaging approaches, I will present evidence supporting an efference copy–based mechanism that predicts

the sensory consequences of voluntary movements to attenuate self-generated tactile sensations and engages interactions between the cerebellum and somatosensory cortex. Όταν αγγίζουμε το σώμα μας, η αίσθηση γίνεται αντιληπτή ως ασθενέστερη, και σπάνια μας γαργαλά, σε σύγκριση με την αίσθηση όταν μας ακουμπά κάποιος άλλος. Χρησιμοποιώντας ψυχοφυσικές και νευροαπεικονιστικές προσεγγίσεις, θα παρουσιάσω στοιχεία που υποστηρίζουν έναν μηχανισμό ο οποίος προβλέπει τις αισθητηριακές συνέπειες των εκούσιων κινήσεων ώστε να αποδυναμώνει τις αυτοπαραγόμενες απτικές αισθήσεις και ενεργοποιεί αλληλεπιδράσεις μεταξύ της παρεγκεφαλίδας και του σωματοαισθητικού φλοιού.

Διαφορές ανάμεσα στην δεξιόστροφη και αριστερόστροφη υποκειμενική εκτίμηση του κατακόρυφου άξονα.

Ελένη Πέτκου, Νικολέττα Αντωνιάδου, Άννα Νεδέλκου, Κωνσταντίνος Χατζηνικολάου & Βασιλεία Χατζητάκη

Εργαστήριο Κινητικής Συμπεριφοράς και Προσαρμοσμένης Φυσικής Δραστηριότητας - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η ακριβής αντίληψη του κατακόρυφου άξονα είναι μία πολύ-αισθητηριακή διεργασία απαραίτητη τόσο για τον προσανατολισμό όσο και για την πλοήγηση στο χώρο. Η εκτίμηση της γίνεται ζητώντας από τον εξεταζόμενο να ευθυγραμμίσει (με τον χειρισμό ενός αντικειμένου με το χέρι) μία γραμμική αναφορά που προβάλλεται σε οθόνη με τον κατακόρυφο άξονα (οπτική ή απτική εκτίμηση καθέτου) ή να υποδείξει πότε το σώμα του εισέρχεται ή εξέρχεται από τον κατακόρυφο άξονα (καθετότητα στάσης). Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να εξετάσει αν η διεύθυνση περιστροφής (δεξιόστροφη ή αριστερόστροφη), η αισθητηριακή συνθήκη (ανοικτά ή κλειστά μάτια) και το μέλος του σώματος με το οποίο γίνεται η εκτίμηση (χέρι ή κεφάλι) επηρεάζουν το μέγεθος του σφάλματος και τον βαθμό υποτίμησης του κατακόρυφου άξονα. Χρησιμοποιήθηκαν τα δεδομένα 27 υγιών δεξιόχειρων γυναικών(18.5± 3.9 ετών) από προηγούμενες έρευνες (1,2). Κάθε συμμετέχουσα εκτέλεσε 5 δεξιόστροφες και 5 αριστερόστροφες προσπάθειες σε 4 αισθητηριακές συνθήκες: α) εκτίμηση με το χέρι και μάτια ανοικτά ή κλειστά και εκτίμηση με το κεφάλι με μάτια ανοικτά ή κλειστά. Η ανάλυση διακύμανσης με επαναλαμβανόμενες μετρήσεις (ANOVA 2x2x2) έδειξε ότι το μέσο σταθερό και μεταβλητό σφάλμα ήταν μεγαλύτερο στις αριστερόστροφες συγκριτικά με τις δεξιόστροφες προσπάθειες όταν η εκτίμηση γινόταν με το χέρι και τα μάτια κλειστά (σταθερό σφάλμα: $F(1,23) = 11.73$, $p=.002$; μεταβλητό σφάλμα: $F(1,25) = 13.09$, $p=.001$). Αντίστοιχα, το ποσοστό υποτίμησης ήταν μεγαλύτερο στις αριστερόστροφες εκτιμήσεις όταν αυτές γινόταν με το χέρι αλλά με τα μάτια ανοικτά ($F(1,25) = 5.87$, $p=.023$). Το μεγαλύτερο σφάλμα και ποσοστό υποτίμησης του κατακόρυφου άξονα στις αριστερόστροφες εκτιμήσεις όταν αυτές γίνονται με το χέρι σε συνδυασμό με την έλλειψη διαφοράς κατά την εκτίμηση με το κεφάλι πιθανά να συνδέεται με την προτίμηση χεριού και τις αισθητήριες εισροές στην συγκεκριμένη συνθήκη.

1. Antoniadou N et al. Exp Brain Res. 2018;236(6):1–10. 2. Nedelkou A, Somatosens Mot Res [Internet]. 2021;38(3).

Θεματική συνεδρία 15 (Αίθουσα Γ1)

Χρονική Αντίληψη II

Προεδρείο: **Αργυρώ Βατάκη**

Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η επίδραση του περιβάλλοντος στη χρονική εκτίμηση: Η περίπτωση του φαινομένου παραδοξότητας σε πραγματικό, επαυξημένο, και εικονικό περιβάλλον.

Ειρήνη Μπαλτά[1], Stéven Picard[2], Jean Botev[2] & Αργυρώ Βατάκη[1]

[1]Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, [2]VR/AR Lab, University of Luxembourg

Η συστηματική μελέτη της ανθρώπινης χρονικής αντίληψης έχει αναδείξει την ανάγκη διεύρυνσης των πειραματικών προτύπων ώστε να προσομοιάζουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις συνθήκες του πραγματικού κόσμου. Οι τεχνολογικές εξελίξεις στον τομέα της εικονικής πραγματικότητας προσφέρουν ιδιαίτερα πλεονεκτήματα προς αυτή την κατεύθυνση, επιτρέποντας τον ελεγχόμενο σχεδιασμό του εικονικού κόσμου, ωστόσο είναι άγνωστο αν η συγκεκριμένη τεχνολογική εφαρμογή δεν αποτελεί από μόνη της παράγοντα που επηρεάζει την υποκειμενική χρονική αντίληψη. Η παρούσα μελέτη επικεντρώνεται στη σύγκριση της χρονικής εκτίμησης εντός τριών διαφορετικών περιβαλλόντων, πραγματικού, επαυξημένου, και εικονικού, θέλοντας να εξετάσει την οικολογική εγκυρότητα των πειραματικών σχεδιασμών χρονισμού, και τη δυνατότητα επέκτασής τους από το εργαστηριακό περιβάλλον στον πραγματικό κόσμο. Χρησιμοποιώντας το πειραματικό πρότυπο της οπτικής παραδοξότητας, οι συμμετέχοντες εκτέλεσαν το ίδιο πείραμα χρονικής αντίληψης στα τρία διαφορετικά περιβάλλοντα. Συγκεκριμένα, εντός μιας σειράς οκτώ επαναλήψεων του ίδιου οπτικού ερεθίσματος σταθερής διάρκειας, εμφανιζόταν ένα οπτικό ερέθισμα-στόχος μεταβαλλόμενης διάρκειας και διαφορετικής φωτεινότητας, είτε φωτεινότερο είτε σκοτεινότερο από τα επαναλαμβανόμενα, και οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να υποδείξουν εάν ο στόχος είχε μικρότερη ή μεγαλύτερη διάρκεια από τις επαναλήψεις. Το οπτικό ερέθισμα είχε τη μορφή ηλεκτρικού λαμπτήρα, ο οποίος ήταν είτε πραγματικός εντός ενός πραγματικού γραφείου (πραγματικό περιβάλλον), είτε εικονικός εντός ενός πραγματικού γραφείου (περιβάλλον επαυξημένης πραγματικότητας), είτε εικονικός εντός ενός εικονικού γραφείου (περιβάλλον εικονικής πραγματικότητας). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι δεν υπήρξε στατιστικά σημαντική διαφορά στη χρονική εκτίμηση μεταξύ των διαφορετικών περιβαλλόντων. Αντίθετα, οι χρονικές εκτιμήσεις επηρεάστηκαν κυρίως από τη φωτεινότητα του λαμπτήρα, καθώς οι συμμετέχοντες υπερεκτίμησαν τη διάρκεια του φωτεινότερου στόχου συγκριτικά με το σκοτεινότερο στο πραγματικό και επαυξημένο περιβάλλον, και γενικά, ενώ υπερεκτίμησαν τη διάρκεια των φωτεινού στόχου συγκριτικά με τις επαναλήψεις, δεν παρατηρήθηκε το ίδιο και με το σκοτεινό στόχο. Συνολικά τα αποτελέσματα δείχνουν ότι διαφορετικά και πολύπλοκα περιβάλλοντα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για μελέτες χρονικής αντίληψης χωρίς να αλλοιώνεται η εγκυρότητα των ευρημάτων.

Η επίδραση του νοητικού φόρτου στη χρονική αντίληψη στο φυσιολογικό γήρας.

Χριστίνα Σιμούδη, Κατερίνα Κουτσούκου, Βασίλειος Θανόπουλος, Ίρις Αντωνάτου Σταματοπούλου & Αργυρώ Βατάκη

Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Το φυσιολογικό γήρας συνοδεύεται από πληθώρα διαταραχών, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται οι διαταραχές στη χρονική αντίληψη, επηρεάζοντας την καθημερινή λειτουργικότητα των ηλικιωμένων ατόμων. Παρότι προηγούμενες έρευνες έχουν διερευνήσει πιθανούς παράγοντες (π.χ. νοητικές διαταραχές) που συμβάλλουν στα χρονικά ελλείμματα στην τρίτη ηλικία, η σχετική βιβλιογραφία σημειώνεται περιορισμένη αναφορικά με την επίδραση του νοητικού φόρτου (π.χ. απαιτήσεις μνήμης, προσοχής, κ.ά.) στη χρονική αντίληψη των ηλικιωμένων ατόμων. Ειδικότερα, μελέτες σε νεότερους πληθυσμούς καταδεικνύουν ότι ο αυξημένος νοητικός φόρτος μπορεί να επηρεάσει τη χρονική τους αντίληψη, συντελώντας σε υπερεκτίμηση των χρονικών διαρκειών, ωστόσο, τα εν λόγω ευρήματα δεν είναι ομοιογενή. Ως εκ τούτου, παραμένει ασαφές κατά πόσο ο νοητικός φόρτος και το είδος του επηρεάζουν τη χρονική αντίληψη στο φυσιολογικό γήρας. Στην παρούσα μελέτη διερευνήσαμε τη χρονική αντίληψη μέσω δοκιμασιών παραγωγής χρόνου (3, 6, & 9 s) σε συνθήκες μονού (παραγωγή χρονικών διαρκειών) και διπλού έργου (παραγωγή χρονικών διαρκειών και ταυτόχρονη εκτέλεση νοητικής δοκιμασίας με διαφορετικό νοητικό στόχο αξιολόγησης, όπως προσοχή, ενεργός μνήμης ή νοερά μαθηματικά) σε υγιείς νέους (N = 15; Μ.Ο. ηλικίας = 23.33 έτη) και ηλικιωμένους συμμετέχοντες (N = 16; Μ.Ο. ηλικίας = 75.44 έτη). Υποθέσαμε ότι ο νοητικός φόρτος, ανεξαρτήτως είδους, θα έχει αρνητική επίδραση στις χρονικές παραγωγές των ηλικιωμένων, συντελώντας σε υπερεκτίμηση όλων των χρονικών διαρκειών. Τα ευρήματα της μελέτης επιβεβαίωσαν την ερευνητική μας υπόθεση. Συγκεκριμένα, στατιστικώς σημαντικές διαφορές παρατηρήθηκαν μεταξύ των δύο ομάδων σε όλες τις συνθήκες διπλής εργασίας, ανεξαρτήτως του

είδους της νοητικής δοκιμασίας, με τους ηλικιωμένους συμμετέχοντες να υπερεκτιμούν όλες τις χρονικές διάρκειες, συγκριτικά με τους νεότερους. Το εν λόγω εύρημα δεν παρατηρήθηκε στη συνθήκη μονού έργου. Συνολικά, τα ευρήματα της παρούσας μελέτης καταδεικνύουν ότι ο νοητικός φόρτος επιδρά αρνητικά στη χρονική αντίληψη στο φυσιολογικό γήρας, θέτοντας προς περαιτέρω διερεύνηση τον ρόλο του αυξημένου νοητικού φόρτου στη χρονική επεξεργασία διαρκειών μεγαλύτερου εύρους στα ηλικιωμένα άτομα.

Losing track of time: Computational cognitive modelling of prospective timing under sequential multitasking.

Emmanouil Fragkiadakis

Utrecht University, Utrecht, The Netherlands

While extensive research has examined how interruptions affect task performance, the impact on our time perception remains unexplored. Yet, accurately estimating elapsed time can be critical in domains related to safety, useful in workplaces, and essential for intentional technology use. This thesis investigates whether task interruptions shorten prospective duration judgments through a systematic integration of sequential multitasking and time perception research. We approached this question through three methods: theoretical analysis connecting interruptions to temporal processing via executive resources, a controlled laboratory experiment, and a prototype computational cognitive model. Twenty-six participants completed simple typing tasks that were either interrupted by or performed sequentially with N-back tasks of varying complexity, then provided verbal time estimates of the trial's duration. The computational model, based on ACT-R principles, formalized how cognitive operations supporting task switching compete with operations that sample and encode temporal duration. Results confirmed that interruptions significantly impaired task performance—slower typing, more errors, longer resumption lags—replicating established findings. However, effects on time perception were minimal, with only a marginal trend toward decreased timing accuracy but no systematic underestimation. The computational model successfully produced theoretically predicted patterns of temporal underestimation under interruptions, but these diverged from human behavior. While the weak empirical effects may stem from insufficient cognitive load manipulation or measurement limitations, they also suggest that prospective timing may be more resilient to interruption-based disruption than theory predicts. This work demonstrates the value of theory-driven computational modeling for exploring underexplored cognitive phenomena and informs the design of intelligent systems that support human temporal awareness in multitasking environments. Code and materials available at: https://github.com/emfrg/computational-modeling-time-perception.

Ο ρόλος της γνωστικής και σωματικής προσπάθειας στην χρονική εμπειρία.

Vicky Karadima, Στυλιανός Πετράκης & Αργυρώ Βατάκη

[1]Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Γνωστική και σωματική προσπάθεια, ανεξάρτητα, προκαλούν στρεβλώσεις στην εκτίμηση του χρόνου, όμως οι συνδυασμένες επιδράσεις τους παραμένουν ως ένα βαθμό άγνωστες. Η παρούσα μελέτη διερεύνησε πώς διαφορετικοί τύποι και επίπεδα προσπάθειας επηρεάζουν την χρονική αντίληψη, την υποκειμενική προσπάθεια και τη στάση του σώματος κατά τη διάρκεια όρθιας στάσης και κινητικής δραστηριότητας. Τριάντα τέσσερις υγιείς ενήλικες, χωρισμένοι σε ομάδες ως σωματικά δραστήριοι ή μη δραστήριοι, ολοκλήρωσαν ένα έργο εκτίμησης χρόνου υπό τρεις συνθήκες προσπάθειας (συνθήκη ελέγχου, γνωστικής, και σωματικής προσπάθειας) και τρία επίπεδα προσπάθειας (όρθια στάση, βάδιση, κεκλιμένη βαδιση). Η γνωστική προσπάθεια προκλήθηκε μέσω ενός οπτικού έργου 2-back, η σωματική μέσω σακιδίου με πρόσθετο βάρος, ενώ η συνθήκη ελέγχου περιλάμβανε ένα απλό έργο εγρήγορσης. Κάθε συνθήκη διήρκεσε 180s και ακολουθήθηκε από έργο εκτίμησης χρόνου, κρίσεις χρονικής ροής και αξιολογήσεις υποκειμενικής προσπάθειας. Η μετατόπιση της στάσης σώματος καταγράφηκε με τη χρήση αισθητήρων τοποθετημένων στον κορμό. Συνολικά, ο τύπος προσπάθειας άσκησε στατιστικά σημαντική

επίδραση στις χρονικές κρίσεις. Η γνωστική προσπάθεια οδήγησε σε σημαντικές στρεβλώσεις στην ακρίβεια εκτίμησης χρόνου και σε αυξημένη χρονική μεταβλητότητα σε σύγκριση με τις συνθήκες ελέγχου και σωματικής προσπάθειας. Οι κρίσεις χρονικής ροής επηρεάστηκαν από τον τύπο και το επίπεδο προσπάθειας, με υψηλότερη προσπάθεια να συνδέεται με υποκειμενική χρονική επιτάχυνση. Η αντιλαμβανόμενη κόπωση παρουσίασε κύριες επιδράσεις τύπου και επιπέδου προσπάθειας. Οι αναλύσεις της μετατόπισης της στάσης έδειξαν αυξημένη ταχύτητα ταλάντωσης κατά την συνθήκη της γνωστικής προσπάθειας. Οι σωματικά δραστήριοι συμμετέχοντες εμφάνισαν χαμηλότερη μεταβλητότητα ταλάντωσης και μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα μεταξύ των συνθηκών. Τα ευρήματα υποστηρίζουν ενσώματα μοντέλα χρονικής αντίληψης, υποδηλώνοντας ότι η χρονική εμπειρία μπορεί να αναδύεται από δυναμικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ γνωστικών και σωματικών δράσεων. Η συνύπαρξη χρονικών στρεβλώσεων και αυξημένης αστάθειας υποδεικνύει ότι χρονικές κρίσεις και έλεγχος της ισορροπίας ανταγωνίζονται κοινούς πόρους προσοχής, οδηγώντας σε μειωμένη απόδοση σε συνθήκες διπλού έργου.

14:30-16:00

Αναρτημένες ανακοινώσεις ΙΙ (Αμφιθέατρο ΣΚ ΙΙ πάνω όροφος)

Ενότητα Αναρτημένων Ανακοινώσεων 1

Γλώσσα

Διερευνώντας την κατανόηση πολλαπλών κειμένων και τις αναγνωστικές στρατηγικές φοιτητών: Μια πιλοτική έρευνα στην ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Ευαγγελία Μανουσέλη, Ιωάννης Σπαντιδάκης & Δέσποινα Βασαρμίδου

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η κατανόηση πολλαπλών κειμένων (ΚΠΚ) απαιτεί από τον/την αναγνώστη/τρια να επιλέγει, να ενσωματώνει και να αξιολογεί πληροφορίες από διαφορετικά κείμενα, ώστε να δημιουργεί το δικό του/της μετα-κείμενο· μια δεξιότητα κρίσιμη για την ακαδημαϊκή επιτυχία και συνδεδεμένη με σύνθετες γνωστικές και μεταγνωστικές διεργασίες. Αν και η ΚΠΚ έχει μελετηθεί εκτενώς σε διεθνές επίπεδο, τα διαθέσιμα δεδομένα από την ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση παραμένουν περιορισμένα. Η παρούσα εισήγηση θα παρουσιάσει τον σχεδιασμό της πιλοτικής μελέτης στο πλαίσιο της εν εξελίξει διδακτορικής διατριβής της ερευνήτριας, η οποία εστιάζει στις διαδικασίες κατανόησης και στις στρατηγικές που χρησιμοποιούν φοιτητές/τριες κατά την ανάγνωση πολλαπλών κειμένων. Η έρευνα θα περιλαμβάνει την προσαρμογή ψυχομετρικού εργαλείου αξιολόγησης ΚΠΚ, το οποίο έχει αναπτυχθεί στη Γερμανία, στα ελληνικά. Η διαδικασία προσαρμογής θα ακολουθήσει διεθνώς αποδεκτά βήματα (μετάφραση–αντίστροφη μετάφραση, αξιολόγηση από ειδικούς, πιλοτική εφαρμογή), ώστε να διασφαλιστεί η εννοιολογική και πολιτισμική ισοδυναμία με την αρχική εκδοχή. Τα δεδομένα θα συλλεχθούν από προπτυχιακούς/ες και μεταπτυχιακούς/ες φοιτητές/τριες και θα αναλυθούν ως προς την αξιοπιστία και την καταλληλότητα του εργαλείου, ενώ θα διερευνηθούν και αρχικά μοτίβα στη χρήση αναγνωστικών στρατηγικών και στις διαδικασίες κατανόησης πολλαπλών ακαδημαϊκών κειμένων.

Αναγνωστικές στρατηγικές φοιτητών/τριών στην κατανόηση ακαδημαϊκών κειμένων: Δεδομένα από το Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Ευαγγελία Μανουσέλη[1], Ιωάννης Σπαντιδάκης[1] & Δέσποινα Βασαρμίδου[2]

[1]Πανεπιστήμιο Κρήτης, [2]Ελληνικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο

Η κατανόηση ακαδημαϊκών κειμένων αποτελεί σύνθετο γνωστικό έργο που απαιτεί τον συντονισμό γνωστικών, μεταγνωστικών, κοινωνικών και συναισθηματικών στρατηγικών, πριν, κατά και μετά την ανάγνωση. Παρά τη διεθνή ερευνητική δραστηριότητα στο πεδίο, στην ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση οι σχετικές μελέτες παραμένουν περιορισμένες. Η παρούσα έρευνα είχε στόχο να φωτίσει το αναγνωστικό προφίλ φοιτητών/τριών του Παιδαγωγικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Κρήτης κατά την κατανόηση ακαδημαϊκών άρθρων. Η έρευνα

διεξήχθη στο Πανεπιστήμιο Κρήτης στο Ρέθυμνο το ακαδημαϊκό έτος 2021–2022 με τη συμμετοχή 27 φοιτητών/τριών. Οι συμμετέχοντες/ουσσες απάντησαν σε ερωτηματολόγιο κατανόησης ακαδημαϊκών άρθρων και σε ερωτηματολόγιο γνώσης και χρήσης στρατηγικών (βασισμένο στο Reading Strategy Questionnaire και στο SILL, προσαρμοσμένα στα ελληνικά), ενώ πραγματοποιήθηκαν και ημιδομημένες συνεντεύξεις. Η ανάλυση περιελάμβανε περιγραφική στατιστική και θεματική ανάλυση των συνεντεύξεων, με σκοπό την μεθοδολογική τριγωνοποίηση. Τα αποτελέσματα κατέδειξαν υψηλή χρήση γνωστικών και μεταγνωστικών στρατηγικών, κυρίως πριν και κατά την ανάγνωση, με την επαναναγνώση και την υπογράμμιση να αποτελούν τις πιο συχνά επιστρατευόμενες πρακτικές. Αντίθετα, οι στρατηγικές μετά την ανάγνωση και κοινωνικές στρατηγικές αναφέθηκαν σπάνια εκ μέρους των φοιτητών/τριών, ενώ στρατηγικές που θα μπορούσαν να προάγουν τη βαθύτερη κατανόηση, όπως η κριτική αποτίμηση και η συνεργατική ανάγνωση, αναφέρθηκαν ελάχιστα. Οι συνεντεύξεις επιβεβαίωσαν την περιορισμένη μεταγνωστική ενημερότητα και την τάση για ρηχή, επιφανειακή προσέγγιση των κειμένων. Συμπερασματικά, τα ευρήματα υπογραμμίζουν την ανάγκη για ενσωμάτωση της συστηματικής διδασκαλίας στρατηγικών ακαδημαϊκής ανάγνωσης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ώστε να ενισχυθεί ο ακαδημαϊκός γραμματισμός των φοιτητών/τριών και η αυτορρυθμιζόμενη μάθηση.

Κατανόηση κειμένων και νευροπαιδαγωγικός ιστός στην εκπαίδευση του χώρου-χρόνου.

Μαρία Δροσινού Κορέα

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών έχει συντελεστεί μεγάλη ανατροπή στην νευροπαιδαγωγική επιστήμη και στους τρόπους που προσεγγίζει το χώρο και το χρόνο στα άτομα με νευροδιαφορετικές επιτελικές λειτουργίες. Με δεδομένη την μέχρι τώρα εμπειρία, μπορούμε να καταλάβουμε την παρουσία της γνωστικής εργαλειοθήκης στους εγκεφάλους από τη βρεφική ηλικία και τους τρόπους αλλαγής με την εκπαίδευση. Επειδή, τα μέτρα συμπεριφοράς, η απεικόνιση του εγκεφάλου και οι νευροφυσιολογικές καταγραφές, τόσο στους ανθρώπους όσο και στα μη ανθρώπινα πρωτεύοντα θηλαστικά, έχουν οδηγήσει σε σημαντική πρόοδο στην κατανόηση των νευρωνικών κυκλωμάτων και διαδρομών που υποστηρίζουν γνωστικές λειτουργίες και άπτονται στην κατανόηση των κειμένων. Η παρούσα εμπειρική μελέτη επικεντρώνεται στις μεταγνωστικές δεξιότητες στην ατομική μέθοδο μελέτης με έμφαση την οπτική αναγνώριση, χωρική πλοήγηση και την λήψη αποφάσεων σε φοιτητές και φοιτήτριες που έχουν διαγνωστεί με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες και αιτούνται διευκολύνσεων στη φοιτητική μέριμνα του Πανεπιστημίου. Σύμφωνα με τον Stanislas και τους συνεργάτες του [2024] η ανθρώπινη γνώση είναι ιδιαίτερη και μοναδική στην απόκτηση νέων εννοιών μέσω της μάθησης και της εκπαίδευσης, στους τομείς της γλώσσας και των μαθηματικών. Το βασικό ερώτημα προς διερεύνηση επικεντρώνεται στο αν η νευροπαιδαγωγική ως μία ακόμη σημαντική συνιστώσα μεταξύ άλλων, επιτρέπει ρεαλιστικές καταγραφές των νευρωνικών μηχανισμών στην μαθησιακή διαδικασία απόκτησης και οργάνωσης αφηρημένων εννοιών και συμβόλων που δημιουργούν από την αρχή ένα νέο δομικό ιστό αναφορικά με το χώρο και το χρόνο που δαπανάται στην ατομική μελέτη κατανόησης κειμένων. Καταλήγοντας, διαφαίνεται η δυνατότητα των εκπαιδευτικών σε όλες τις βαθμίδες, να οριοθετήσουν τους μηχανισμούς του ασυνείδητου, της επεξεργασίας και τις αντίστοιχες συνεισφορές τους στην ανθρώπινη μάθηση. Για το λόγο αυτό στις προτάσεις, υποστηρίζουμε την έρευνα στο χώρο και το χρόνο, με ανθρώπινους υπολογισμούς χωρίς να χάνουμε θεμελιώδεις ιδέες, έννοιες, θεωρίες και εμπειρικά εργαλεία που γεφυρώνουν τις διαδρομές μεταξύ νευροεπιστημών και της αξιοποίησης τους από την νευροπαιδαγωγική.

Προκλητά δυναμικά γλωσσικά ερεθίσματα με οπτικούς εννοιολογικούς διευκολυντές στην κατανόηση κειμένου.

Άρτεμις Καλαμάρη & Μαρία Δροσινού-Κορέα

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η κατανόηση κειμένου συνιστά σύνθετη γνωστική διεργασία που βασίζεται στη λειτουργική αλληλεπίδραση γλωσσικών, μνημονικών και οπτικοχωρικών μηχανισμών. Σύμφωνα με τη νευρογνωστική προσέγγιση (Dehaene, 1995· Dehaene-Lambertz, 2002), η επεξεργασία του γραπτού λόγου ενεργοποιεί εξειδικευμένα νευρωνικά δίκτυα, στα οποία η οπτική και η γλωσσική πληροφορία συνδυάζονται δυναμικά. Τα προκλητά δυναμικά γλωσσικά ερεθίσματα, δηλαδή στοχευμένες λεκτικές παρεμβάσεις που ενεργοποιούν τη γνωστική εμπλοκή του μαθητή, ενισχύονται ουσιαστικά μέσω οπτικών εννοιολογικών διευκολυντών όπως εικόνες, διαγράμματα, νοητικοί χάρτες και γραφικοί οργανωτές (Valdois, 2024). Η διεθνής βιβλιογραφία δείχνει ότι οι οπτικοί διευκολυντές λειτουργούν ως γέφυρες μεταξύ νέας και προϋπάρχουσας γνώσης, μειώνοντας το γνωστικό φορτίο και υποστηρίζοντας τη δημιουργία συνεκτικών νοητικών αναπαραστάσεων (Goswami, 2016). Οι θεωρίες της διπλής κωδικοποίησης και του γνωστικού φορτίου τεκμηριώνουν ότι ο συνδυασμός λεκτικών και οπτικών στοιχείων ενισχύει την κατανόηση και τη μνήμη κειμένου, ιδιαίτερα σε μαθητές με μαθησιακές ή γλωσσικές δυσκολίες (Ginestet, 2020). Στην ελληνόγλωσση βιβλιογραφία, υπογραμμίζεται η σημασία των πολυτροπικών κειμένων και η συστηματική χρήση οπτικών υποστηρίξεων στην ανάπτυξη αναγνωστικών στρατηγικών (Δροσινού-Κορέα, 2017). Τα προκλητά γλωσσικά ερεθίσματα, όταν εντάσσονται σε δομημένες διδακτικές πρακτικές, όπως η καθοδηγούμενη ανάγνωση, η πρόβλεψη περιεχομένου και η οπτική οργάνωση πληροφοριών, ενισχύουν την ενεργή συμμετοχή και τη βαθύτερη κατανόηση. Η συνδυαστική αξιοποίηση λόγου και εικόνας προάγει τη μεταγνώση, την αυτορρύθμιση και τη νοηματική επεξεργασία του κειμένου (Δροσινού-Κορέα, 2024). Συνεπώς, η χρήση οπτικών εννοιολογικών διευκολυντών σε δυναμικά γλωσσικά περιβάλλοντα συνιστά τεκμηριωμένη διδακτική πρακτική που υποστηρίζει την ενταξιακή διδασκαλία και ενισχύει την προσβασιμότητα της γνώσης. Η προσέγγιση αυτή συμβάλλει στη λειτουργική κατανόηση του νοήματος, στη σταθεροποίηση της μάθησης και στη μεταφορά γνώσης σε ποικίλα εκπαιδευτικά πλαίσια, ενδυναμώνοντας τη γνωστική ανάπτυξη και την αναγνωστική επάρκεια όλων των μαθητών, ιδιαίτερα εκείνων με Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες, υποστηρίζοντας τη μακροπρόθεσμη μαθησιακή επιτυχία και τη σχολική ένταξη μέσω τεκμηριωμένων νευροεκπαιδευτικών πρακτικών και παιδαγωγικής διαφοροποίησης στη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα της τάξης και της διδασκαλίας.

Απόδοση θηλυκότητας σε οπτικά ερεθίσματα: Ρόλος του γραμματικού γένους των εικόνων και της γλωσσικής ομάδας.

Μαρία-Ελένη Μάμαλη & Χρυσάνθη Νέγκα
Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος

Η απόδοση έμφυλων χαρακτηριστικών σε αντικείμενα αποτελεί ένα χρήσιμο παράδειγμα για το πώς γλωσσικοί και εννοιολογικοί παράγοντες μπορούν να επηρεάζουν περιγραφικές επιλογές, ακόμη και όταν η εργασία δεν απαιτεί ρητή χρήση γραμματικού γένους. Η παρούσα μελέτη εξέτασε κατά πόσο το γραμματικό γένος που αντιστοιχεί στα ερεθίσματα στην ελληνική γλώσσα σχετίζεται με την επιλογή θηλυκών επιθέτων, και αν το μοτίβο διαφοροποιείται μεταξύ ελληνόφωνων και αγγλόφωνων συμμετεχόντων. Οι συμμετέχοντες, προπτυχιακοί φοιτητές, είδαν 24 ασπρόμαυρες φωτογραφίες και, για κάθε εικόνα, επέλεξαν τρία επίθετα από προκαθορισμένη λίστα με θηλυκές και αρσενικές συνδηλώσεις. Εξαρτημένη μεταβλητή ήταν η ανάθεση θηλυκών επιθέτων. Το ερευνητικό σχέδιο ήταν μεικτό, με εντός υποκειμένων μεταβλητή το γραμματικό γένος που αντιστοιχούσε στις εικόνες στην ελληνική γλώσσα (Θηλυκό, Αρσενικό) και μεταξύ υποκειμένων μεταβλητές τη γλωσσική ομάδα (Ελληνικά, Αγγλικά) και τη συνθήκη συμμετοχής (Πειραματική: οδηγίες προσωποποίησης αντικειμένου, Έλεγχος: γενικές οδηγίες). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το γραμματικό γένος των εικόνων σχετίζεται με την ανάθεση θηλυκών επιθέτων, με μεγαλύτερη ανάθεση θηλυκών επιθέτων στις εικόνες που αντιστοιχούσαν σε θηλυκό γραμματικό γένος σε σύγκριση με εικόνες που αντιστοιχούσαν σε αρσενικό. Η σχέση αυτή δεν έδειξε να διαφοροποιείται ως προς τη γλωσσική ομάδα, ούτε ως προς τη συνθήκη συμμετοχής, καθώς δεν προέκυψαν ενδείξεις ότι οι παραπάνω παράγοντες τροποποιούν τη σχέση μεταξύ γραμματικού γένους και ανάθεσης θηλυκών επιθέτων. Το μοτίβο αυτό είναι συμβατό με προσεγγίσεις που τοποθετούν τις γλωσσικές επιδράσεις κυρίως στο

επίπεδο της «σκέψης για την ομιλία» και υπογραμμίζουν ότι τα ευρήματα για το γραμματικό γένος μπορεί να εξαρτώνται από το πλαίσιο και τις απαιτήσεις της εργασίας.

Η επίδραση του συναισθηματικού σθένους, της ψυχολογικής απόστασης και της συναισθηματικής διαχείρισής στην επιλογή της γλώσσας.

Μαρία-Ελισάβετ Καραβοκυρού, & Ελένη Ορφανίδου

Τμήμα Ψυχολογίας, Deree - Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος

Η γλώσσα που επιλέγει να χρησιμοποιήσει ένα άτομο συχνά λειτουργεί ως φίλτρο μέσα από το οποίο εκφράζονται οι συναισθηματικές του εμπειρίες. Παρά την αυξανόμενη έρευνα γύρω από τη διγλωσσία και το συναίσθημα, η σύνδεση της γλωσσικής επιλογής με βασικούς μηχανισμούς συναισθηματικής ρύθμισης, όπως η ψυχολογική απόσταση, παραμένει σε μεγάλο βαθμό ανεξερεύνητη. Η παρούσα μελέτη στόχευσε στη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο η επιλογή γλώσσας (μητρική – L1 ή δεύτερη – L2) σχετίζεται με την ένταση της συναισθηματικής εμπειρίας, την ψυχολογική απόσταση και την αποτελεσματικότητα συναισθηματικής ρύθμισης. Δίγλωσσοι ενήλικες (Ελληνικά–Αγγλικά, N = ongoing) παρακολούθησαν δύο αρνητικά βίντεο, είτε υπό τη συνθήκη "σκέψου ότι συμβαίνει σε εσένα" είτε "σκέψου ότι συμβαίνει σε άλλον" (ΑΜ ψυχολογική απόσταση, μεταξύ υποκειμένων). Στη συνέχεια, έλαβαν οδηγίες να ενισχύσουν ή να μειώσουν τα συναισθήματά τους (ΑΜ συναισθηματική ρύθμιση, εντός υποκειμένων) και περιέγραψαν γραπτώς τα συναισθήματά τους σε γλώσσα επιλογής (L1 ή L2). Οι οδηγίες δόθηκαν και στις δύο γλώσσες. Η βασική εξαρτημένη μεταβλητή είναι η γλώσσα έκφρασης (L1 ή L2). Η συναισθηματική ένταση και το σθένος μετρήθηκαν πριν και μετά μέσω της κλίμακας Self-Assessment Manikin (Bradley & Lang, 1994), ενώ το γλωσσικό προφίλ καταγράφηκε με το Language History Questionnaire 3 (Li et al., 2020). Διατυπώθηκαν οι εξής υποθέσεις: (1) η χρήση της L2 συνδέεται με μειωμένη συναισθηματική ένταση και αυξημένη ψυχολογική απόσταση («άλλος»), (2) η χρήση της L1 συνδέεται με αυξημένη ένταση και μειωμένη απόσταση («εσύ»), (3) η L2 ενισχύει τη στρατηγική μείωσης συναισθημάτων, ενώ η L1 συνδέεται με την ενίσχυσή τους. Τα αποτελέσματα αναμένεται να αναδείξουν την αλληλεπίδραση γλώσσας και συναισθήματος, σε συνάρτηση με την επιλογή του ομιλητή να προσκαλέσει ή να αποστασιοποιηθεί από μια συναισθηματική εμπειρία.

Ενσώματη ανάγνωση σε έναν ψηφιακό κόσμο: Η επίδραση της απτικής αλληλεπίδρασης με το μέσο στην κειμενική κατανόηση.

Ευάγγελος Χατζηαναστασίου

Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η διεργασία της ανάγνωσης δεν πραγματώνεται πλέον μόνο σε έντυπα μέσα αλλά και σε ψηφιακά. Αυτή η μετάβαση από την έντυπη στην ψηφιακή ανάγνωση έχει προκαλέσει το ερώτημα κατά πόσο το μέσο ανάγνωσης επηρεάζει την κειμενική κατανόηση. Εντός του θεωρητικού πλαισίου της ενσώματης νόησης, η παρούσα πειραματική εργασία διερευνά την επίδραση του μέσου ανάγνωσης (έντυπου-ψηφιακού), αλλά και του βαθμού απτικής αλληλεπίδρασης, στην κατανόηση λογοτεχνικού κειμένου. Το δείγμα αποτέλεσαν 153 φοιτητές/τριες του Τμήματος Ψυχολογίας του ΕΚΠΑ, οι οποίοι κατανεμήθηκαν τυχαία σε τρεις συνθήκες: ανάγνωση σε έντυπο βιβλίο (συνθήκη ελέγχου), ανάγνωση σε iPad (πειραματική συνθήκη 1) και ανάγνωση σε iPad σε βάση (πειραματική συνθήκη 2). Η κατανόηση του κειμένου αξιολογήθηκε μέσω ερωτηματολογίου κειμενικής κατανόησης που δημιουργήθηκε ειδικά για τις ανάγκες της μελέτης. Κρατώντας το μέσο σταθερό (iPad) στις δύο πειραματικές συνθήκες, απομονώθηκε η επίδραση του βαθμού απτικής αλληλεπίδρασης, ενώ η έντυπη συνθήκη χρησιμοποιήθηκε ως σημείο αναφοράς για την εκτίμηση της επίδρασης του μέσου. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης έδειξαν ότι δεν υπήρξαν στατιστικώς σημαντικές διαφορές στην κειμενική κατανόηση μεταξύ έντυπης ανάγνωσης (συνθήκη ελέγχου) και ανάγνωσης σε iPad (πειραματική συνθήκη 1), στοιχείο που έρχεται σε αντίθεση με τη βιβλιογραφία που αποδίδει τις διαφορές έντυπης και ψηφιακής ανάγνωσης στην επίδραση του μέσου.

Ωστόσο, η συνθήκη με το iPad σε βάση οδήγησε σε στατιστικώς σημαντικά χαμηλότερες επιδόσεις κειμενικής κατανόησης, γεγονός που αναδεικνύει την επίδραση της απτικής αλληλεπίδρασης στην κειμενική κατανόηση. Το εύρημα συνάδει με τη θεώρηση της ενσώματης νόησης, αναδεικνύοντας ότι ο τρόπος σωματικής εμπλοκής με το μέσο επιδρά στην κειμενική κατανόηση ακόμη και σε ψηφιακά περιβάλλοντα. Η εργασία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η μελλοντική έρευνα θα πρέπει να εστιάσει στη διερεύνηση παραγόντων που μπορούν να βελτιώσουν την ψηφιακή ανάγνωση, παρέχοντας κατευθύνσεις για τον σχεδιασμό και τον τρόπο χρήσης των ψηφιακών μέσων ανάγνωσης.

Ενότητα Αναρτημένων Ανακοινώσεων 2

Συλλογιστική

Τεχνητή νοημοσύνη και χρηματοοικονομική μηχανική στην ανάλυση της ψυχολογίας των επενδυτών για στοχευμένες χρηματιστηριακές επενδύσεις.

Κωνσταντίνος Μέμος

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Τεχνητή νοημοσύνη και χρηματοοικονομική μηχανική στην ανάλυση της ψυχολογίας των επενδυτών για στοχευμένες χρηματιστηριακές επενδύσεις. Η χρηματοοικονομική κρίση ανέδειξε την αναποτελεσματικότητα των συμβατικών χρηματοοικονομικών μοντέλων να προβλέψουν το μέγεθος της οικονομικής κρίσης και της ύφεσης της παγκόσμιας οικονομίας. Επιπρόσθετα η παγκοσμιοποίηση των αγορών κεφαλαίου και χρήματος οδήγησε στην ανάγκη για τη δημιουργία εξελιγμένων επενδυτικών μοντέλων βασισμένα στη διεπιστημονικότητα και στην ενσωμάτωση τεχνολογικών και επιστημονικών καινοτομιών. Τη βάση για τη δημιουργία τέτοιου είδους επενδυτικών μοντέλων αποτέλεσε η χρηματοοικονομική μηχανική (Financial Engineering) και η τεχνητή νοημοσύνη (Artificial Intelligence). Η γνωστική ψυχολογία είναι ο κλάδος της ψυχολογίας που μελετά τις εσωτερικές νοητικές διεργασίες και τον τρόπο με τον οποίο ο άνθρωπος προσλαμβάνει, επεξεργάζεται, αποθηκεύει και χρησιμοποιεί την πληροφορία. Διερευνά τη σχέση συναισθημάτων και αυτορρύθμισης, και συνδέεται στενά με τη γνωσιακή επιστήμη και την τεχνητή νοημοσύνη. Η τεχνητή νοημοσύνη μιμείται τον ανθρώπινο εγκέφαλο ως προς την αρχιτεκτονική και τη λειτουργία του και προσπαθούμε να εξάγουμε συμπεράσματα για την ψυχολογία των επενδυτών στη διαμόρφωση των τιμών των χρηματιστηριακών προϊόντων. Χρησιμοποιείται για την αποτίμηση κινητής και ακίνητης περιουσίας, για την αξιολόγηση ομολογιακών δανείων, για την πρόβλεψη τιμών μετοχών, παραγώγων προϊόντων, συναλλαγματικών ισοτιμιών, στη διαχείριση χαρτοφυλακίων επενδυτικών οίκων, στην πρόβλεψη της απόδοσης των ομολόγων, των επιτοκίων συναλλαγών και σε πολλά ακόμη πεδία. Οι κινήσεις των χρηματιστηριακών προϊόντων άλλαξαν γνωρίσματα σε σχέση με το παρελθόν και πλέον ακολουθούν διαφορετικούς νόμους σε σχέση με την ψυχολογία των επενδυτών που διαμορφώνουν τις τιμές. Στην παρούσα εργασία γίνεται μια προσπάθεια συνδυασμού της γνωστικής ψυχολογίας με χρηματοοικονομική μηχανική και τεχνητή νοημοσύνη. Σκοπός της εργασίας είναι η παρουσίαση των αποτελεσμάτων επενδυτικών μοντέλων χρηματοοικονομικής μηχανικής και τεχνητής νοημοσύνης που εφαρμόστηκαν σε χρηματιστηριακές αγορές ώστε να αναλύσουμε την ψυχολογία των επενδυτών και την εφιστάμενη κατάσταση του εξεταζόμενου επενδυτικού προϊόντος. Απώτερος σκοπός είναι η εξόρυξη γνώσης για στοχευμένες επενδυτικές ευκαιρίες χαμηλού επενδυτικού κινδύνου.

Συνομιλώντας με μεγάλα γλωσσικά μοντέλα: Εμπειρική μελέτη της ενίσχυσης απόψεων σε ηθικά διλήμματα.

Πέννυ Μπούνια-Μαστρογιάννη[1] & Χριστίνα Μουτσιανά[2]

[1]Ανεξάρτητη Ερευνήτρια, [2]University of Westminster, London, UK

Στο πλαίσιο της ολοένα αυξανόμενης χρήσης της Τεχνητής Νοημοσύνης (AI) για εξατομικευμένη καθοδήγηση, σύγχρονες μελέτες προειδοποιούν πως κάποιες μέθοδοι εκπαίδευσης των Μεγάλων Γλωσσικών Μοντέλων (LLMs)

–των πιο διαδεδομένων συστημάτων AI– τα οδηγούν σε συμπεριφορές που ενισχύουν τις υπάρχουσες απόψεις των χρηστών. Συγκεκριμένα, ερευνητές εστιάζουν στην τάση των LLMs να επιδεικνύουν "κολακεία" ("sycophancy"), δηλαδή να ενθαρρύνουν απόψεις χρηστών, σε βάρος της ορθότητας. Αυτό προκύπτει από την ισχυρή προδιάθεση των μοντέλων να γίνουν "αρεστά" σε ανθρώπους-αξιολογητές και αναδεικνύει την ευαισθησία των μοντέλων σε ρητά ή άρρητα διατυπωμένες προσδοκίες του χρήστη. Πρόσφατη έρευνα κατέδειξε πως διαδεδομένα συστήματα AI τείνουν να συμφωνούν ή να διαφωνούν με λανθασμένες δηλώσεις σε θέματα αντικειμενικής γνώσης ανάλογα με τον τρόπο διατύπωσης των εντολών. Ωστόσο, οι περισσότερες έρευνες χρησιμοποιούν προκατασκευασμένες εντολές για να ελέγξουν τη συμπεριφορά των μοντέλων (χωρίς συμμετέχοντες-χρήστες), εστιάζοντας λιγότερο στον ρόλο του χρήστη, τα ψυχολογικά χαρακτηριστικά και τη διάθεσή του κατά τη συζήτηση, άρα τη δυναμική διαδικασία μέσω της οποίας ο χρήστης υποδηλώνει τις προσδοκίες του μέσω των εντολών και επηρεάζεται από τις απαντήσεις. Στην έρευνά μας, θα καταγράψουμε πραγματικές συνομιλίες χρηστών με συστήματα AI, στοχεύοντας να αναδείξουμε τον ρόλο της διάθεσης και διατομικών διαφορών στη διατύπωση εντολών προς το σύστημα AI, φωτίζοντας έτσι διαφορετικούς δρόμους ενίσχυσης των προκαταλήψεων. Οι συμμετέχοντες θα επιλέγουν την αρχική τους άποψη σε ηθικά διαπροσωπικά διλήμματα και έπειτα θα συνομιλούν ελεύθερα με σύστημα AI σχετικά με τα διλήμματα αυτά. Κατόπιν θα απαντούν ξανά στο αρχικό δίλημμα. Στην αρχή κάθε συνεδρίας θα απαντούν σε ερωτηματολόγια σχετικά με τη διάθεσή τους. Σε μία συνεδρία θα συμπληρώσουν άλλα τυποποιημένα ερωτηματολόγια (π.χ. Trust in AI). Τα κείμενα των συνομιλιών θα υποβληθούν σε ανάλυση συναισθήματος μέσω μηχανικής μάθησης και σε ποιοτική ανάλυση από ανθρώπους-αξιολογητές. Τα ευρήματα θα προωθήσουν την κατανόηση της αλληλεπίδρασής μας με τα συστήματα AI και την ενίσχυση της δημοκρατικής χρήσης τους.

Ενότητα Αναρτημένων Ανακοινώσεων 3

Ανώτερες Διεργασίες

Διερεύνηση του ρόλου των σημασιολογικών αυτό-εικόνων και των αναμνήσεων επεισοδίων της αυτοβιογραφικής μνήμης στην ευημερία μεταξύ μεσήλικων και ηλικιωμένων ενηλίκων. Στοιχεία για έναν νέο ρόλο των σημασιολογικών αυτό-εικόνων.

Ioanna Giannakara[1], Despina Moraitou[1,2,3], Elvira Masoura[1,3], Glykeria Tsentidou[1,3], Christos Pezirkianidis[4], Anastassios Stalikas[4]

[1]Laboratoty of Psychology, Department of Experimental and Cognitive Psychology, School of Psychology, Aristotle University of Thessaloniki, [2]Greek Association of Alzheimer's Disease and Related Disorders, Thessaloniki (GAADRD), [3]Laboratory of Neurodegenerative Diseases, Center for Interdisciplinary Research and Innovation (CIRI), AUTh, School of Psychology, Aristotle University of Thessaloniki, [4]Panteion University of Social and Political Sciences

Η κύρια εστίαση της έρευνας για την αυτοβιογραφική μνήμη ήταν στα στοιχεία της μνήμης επεισοδίων της αυτοβιογραφικής μνήμης. Ωστόσο, πρόσφατες μελέτες αναδεικνύουν τη σημασία των σημασιολογικών στοιχείων της αυτοβιογραφικής μνήμης. Στην παρούσα μελέτη εξετάσαμε 32 μεσήλικες ενήλικες και 33 ενήλικες προχωρημένης ηλικίας, προκειμένου να διερευνήσουμε τις διαφορές τους στις διαστάσεις των σημασιολογικών αυτο-εικόνων — ενός συγκεκριμένου υποτύπου της σημασιολογικής αυτοβιογραφικής μνήμης — καθώς και στις αυτοβιογραφικές αναμνήσεις επεισοδίων. Επιπλέον, διερευνήσαμε το πώς οι δύο αυτές μορφές αυτοβιογραφικής μνήμης σχετίζονται με την ευζωία. Τα ευρήματά μας δείχνουν ότι οι σημασιολογικές αυτο-εικόνες είναι πιο σημαντικές για τους ενήλικες προχωρημένης ηλικίας. Παρότι εμφανίζονται σε παρόμοιες ηλικίες και μοιράζονται παρόμοια θέματα και στις δύο ομάδες, οι ενήλικες προχωρημένης ηλικίας ανέφεραν σημαντικά μεγαλύτερη μέση ηλικία σχηματισμού των αναμνήσεων επεισοδίων. Οι μετρήσεις περιελάμβαναν κλίμακες συναισθηματικής χροιάς των σημασιολογικών αυτο-εικόνων και των επεισοδιακών αναμνήσεων, καθώς και έναν δείκτη ευζωίας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι, στους μεσήλικες ενήλικες, η συναισθηματική χροιά των σημασιολογικών αυτο-εικόνων είχε ισχυρότερη σύνδεση με την ευημερία σε σύγκριση με τη συναισθηματική χροιά των αναμνήσεων επεισοδίων. Αντίθετα, στους ενήλικες προχωρημένης ηλικίας, και οι δύο μορφές αυτοβιογραφικής μνήμης

συνδέονταν με παρόμοιο τρόπο με την ευημερία. Συζητούμε τα ευρήματα υπό το πρίσμα των διαδικασιών της ταυτότητας στην τρίτη ηλικία και προτείνουμε έναν νέο διαμεσολαβητικό ρόλο των σημασιολογικών αυτο-εικόνων στην υποστήριξη της αίσθησης συνέπειας και συνέχειας του εαυτού, ιδιαίτερα καθώς τα άτομα αντιμετωπίζουν διαταραχές της ταυτότητας που συνδέονται με τη γήρανση και τη συνταξιοδότηση.

Emotion across time: Comparing human and computational evaluations of affective meaning in medieval and contemporary texts.

Efrosini Charalambous[1], Io Bousiou[1], Nadia Demetriou[3], Stavroula Constantinou[2], George Spanoudis[1] & Timothy C. Papadopoulos[1]

[1]Centre for Applied Neuroscience, University of Cyprus, Nicosia, Cyprus, [2]Centre for Medieval Arts & Rituals, University of Cyprus, Nicosia, Cyprus, [3]Department of Psychology, Leiden University, Leiden, Netherlands

The question of whether emotions are universal or culturally specific remains central to emotion psychology, cultural affect studies, and the history of emotions. The present study is part of a research project that investigates continuities and differences in emotional perception across historical periods. Specifically, it examines how contemporary readers evaluate emotions elicited by medieval and contemporary texts, and how these human evaluations compare with computational emotion recognition derived from transformer-based language models. Participants (38) read selected excerpts from medieval and modern sources presented on a computer screen and evaluate each passage using the multidimensional model of core affect, focusing on valence, arousal, and dominance. Prior to the main task, participants completed questionnaires assessing emotional intelligence, emotional expressivity, cognitive style, and gender, enabling the exploration of individual differences in emotional perception. The resulting human data will be compared to computational estimations generated by transformer-based models (e.g., BERT) trained on valence–arousal dimensions, which infer emotional tone from word co-occurrence patterns. These models infer affective meaning from linguistic co-occurrence patterns, providing a computational baseline for the affective potential encoded in textual form. Human readers, by contrast, engage with texts through embodied, historically situated, and culturally mediated experience. Comparing the emotional spaces produced by humans and machines will reveal points of convergence and divergence in how affective meaning is constructed and perceived. We will present preliminary findings that will illustrate the extent to which affective meaning can be captured by linguistic regularities alone or requires situated, embodied engagement with text. By juxtaposing embodied human appraisals with decontextualized algorithmic interpretations based on computational predictions, the study aims to illuminate how cognition, culture, and language interact in shaping emotional understanding across time, offering new insight into the continuities and transformations of emotional experience from the medieval to the modern era.

Η συσχέτιση των χαρακτηριστικών της ΔΕΠΥ σε ενήλικες, των συμπτωμάτων του άγχους και του εθισμού στο διαδίκτυο σε ελληνικό δείγμα.

Ταραντιπ Κορ[1,2], Ντανιέλλα Ρουμπίνη Πυλαρινού[2], Δεσποινίς Αλίκη Κέκια[2] & Βασιλική Βαρελά[2]

[1]University of Greater Manchester, Bolton, United Kingdom, [2]New York College

Οι έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί πάνω στην διαταραχή ελλειμματικής προσοχής και υπερκινητικότητας (ΔΕΠΥ) έχουν επικεντρωθεί κυρίως σε πληθυσμούς κάτω των 18 ετών, παρ' όλ' αυτά η ΔΕΠΥ συνοδεύει τα άτομα και στη ενήλικη ζωή, και τα συμπτώματα της μπορεί να εκδηλώνονται με διαφορετικό τρόπο. Αυτό σημαίνει ότι οι επιπτώσεις των συμπτωμάτων αυτής της διαταραχής συνεχίζουν να επηρεάζουν τους ενήλικες σε καθημερινή βάση. Ως εκ τούτου, η παρούσα έρευνα προσέλκυσε συμμετέχοντες άνω των 18 ετών. Η έρευνα αυτή επικεντρώθηκε στην εξέταση των διαφορών μεταξύ των φύλων σε ενήλικο πληθυσμό όσον αφορά τα συμπτώματα της ΔΕΠΥ. Το δείγμα αποτελούταν από 115 συμμετέχοντες (48.7% άνδρες και 51.3% γυναίκες) ηλικίας από 18 έως 51 ετών (M= 22.01, SD= 6.39). Ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο που

περιελάβανε: την Κλίμακα Αυτοαξιολόγησης Ενηλίκων με ΔΕΠΥ (ASRS-v1.1), την υποκλίμακα άγχους από την κλίμακα Κατάθλιψης, Άγχους, και Στρες (DASS-21), το Τεστ Εθισμού στο Διαδίκτυο (IAT), και ένα έντυπο δημογραφικών στοιχείων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι γυναίκες υποφέρουν από υψηλότερα επίπεδα συμπτωμάτων άγχους και ΔΕΠΥ σε σύγκριση με τους άνδρες. Επιπλέον, με βάση τα προηγούμενα ευρήματα στον τομέα αυτό, η παρούσα μελέτη επιβεβαιώνει τη διασύνδεση μεταξύ ΔΕΠΥ, άγχους και εθισμού στο Διαδίκτυο. Τέλος από την ερμηνεία των αποτελεσμάτων προέκυψαν προτάσεις για μελλοντική έρευνα και συζητήθηκαν οι περιορισμοί, οι πρακτικές και θεωρητικές εφαρμογές της έρευνας.

Η δύναμη των καθημερινών συνηθειών μέσα από την Γνωστική Αναλυτική Θεραπεία.

Γεωργία Σενικίδου

Πανελλήνια Εταιρεία Γνωστικής Αναλυτικής Ψυχοθεραπείας

Η Γνωστική Αναλυτική Θεραπεία (CAT) αποτελεί μια ολοκληρωμένη ψυχοθεραπευτική προσέγγιση που επικεντρώνεται στα επαναλαμβανόμενα μοτίβα συμπεριφοράς (Repeated Analytical Patterns, RAPs) που διαμορφώνουν τον τρόπο σκέψης, συναισθημάτων και συμπεριφοράς ενός ατόμου. Οι καθημερινές συνήθειες διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διατήρηση ή την τροποποίηση αυτών των μοτίβων. Η εισήγηση αυτή διερευνά πώς η αναγνώριση και παρατήρηση των καθημερινών συνηθειών μπορεί να υποστηρίξει τη συνειδητή αλλαγή δυσλειτουργικών επαναλαμβανόμενων μοτίβων συμπεριφοράς. Παρουσιάζονται πρακτικά παραδείγματα εφαρμογής εργαλείων της γνωστικής αναλυτικής θεραπείας, όπως η χαρτογράφηση μοτίβων και η αναδιατύπωση σκέψεων, με στόχο την ενίσχυση της αυτοαντίληψης, τη βελτίωση των διαπροσωπικών σχέσεων και την προαγωγή της συναισθηματικής ευεξίας. Η παρουσίαση αναδεικνύει τη σύνδεση μεταξύ καθημερινών συνηθειών, της γνωστικής αναλυτικής θεραπείας και της θεωρίας της γνωστικής ψυχολογίας, προσφέροντας ένα πρακτικά εφαρμόσιμο και επιστημονικά τεκμηριωμένο πλαίσιο. Η ανάπτυξη της γνωστικής επίγνωσης μέσω των καθημερινών πρακτικών εμφανίζεται ως βασικός μηχανισμός αλλαγής συμπεριφοράς και ενδυνάμωσης του ατόμου, δίνοντας παράλληλα χρήσιμες κατευθύνσεις για τους θεραπευτές.

Η σχέση των γνωρισμάτων ιδιοσυγκρασίας και χαρακτήρα με τη θεωρία του νου.

Ζήσιμος Καραούζας[1], Μαργαρίτα Καρακάρα[1], Δήμητρα Μαζαρακιώτη[1], Μιχαέλα Χαρκούτση[1], Πάνος Μπίτσιος[2] & Στέλλα Γ. Γιακουμάκη[1,3]

[1]Εργαστήριο Νευροψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πανεπιστημιούπολη Γάλλου, [2]Τομέας Ψυχιατρικής και Επιστημών Συμπεριφοράς, Ιατρική Σχολή, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πανεπιστημιούπολη Βουτών, [3]Κέντρο Ερευνών και Μελετών του Πανεπιστημίου Κρήτης για τις Ανθρωπιστικές, Κοινωνικές και τις Επιστήμες Αγωγής

Στόχος της μελέτης ήταν η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ των ικανοτήτων της Θεωρίας του Νου (ΘτΝ) και γνωρισμάτων ιδιοσυγκρασίας και χαρακτήρα, όπως περιγράφονται στο βιοψυχολογικό μοντέλο του CR Cloninger για την προσωπικότητα. 196 ενήλικες από τον γενικό πληθυσμό αξιολογήθηκαν με τη συνέντευξη Theory of Mind Assessment Scale και συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο Temperament and Character Inventory – Revised. Η στατιστική ανάλυση περιλάμβανε αναλύσεις πολλαπλής παλινδρόμησης με εξαρτημένες μεταβλητές τις μετρήσεις για τη ΘτΝ και προβλεπτικούς παράγοντες τα γνωρίσματα ιδιοσυγκρασίας και χαρακτήρα. Σχετικά με τα γνωρίσματα ιδιοσυγκρασίας και τη ΘτΝ βρέθηκε ότι (α) η Αποφυγή Βλάβης σχετίστηκε αρνητικά με τις Επιθυμίες που έχει κάποιος σε σχέση με τον εαυτό του (β= -.206, p= .004), (β) η Επιμονή παρουσίασε θετική σχέση με τις Πεποιθήσεις που έχει κάποιος σε σχέση με τον εαυτό του (β= .224, p= .002) αλλά αρνητική σχέση με τις Πεποιθήσεις που πιστεύει κάποιος ότι έχουν οι άλλοι για εκείνον (β= -.329, p<.001). Όσον αφορά στα γνωρίσματα του χαρακτήρα, βρέθηκε ότι η Συνεργασιμότητα παρουσίασε θετικές σχέσεις με (α) τα Αρνητικά Συναισθήματα (β= .191, p= .007) και την Κατανόηση (β= .203, p= .004) που έχει κάποιος σε σχέση με τον εαυτό του, (β) τις Επιθυμίες (β= .221, p= .002) και τα Αρνητικά Συναισθήματα (β= .211, p= .003) που έχει κάποιος από/προς τους άλλους και (γ) τις Πεποιθήσεις που έχει κάποιος στον τρόπο που πιστεύει ότι τον βλέπουν οι άλλοι (β= .178, p=

.027). Τέλος, η Αυτοϋπέρβαση παρουσίασε θετική σχέση με τα Θετικά συναισθήματα στον τρόπο που πιστεύει κάποιος ότι τον βλέπουν οι άλλοι (β= .201, p= .005). Τα ευρήματα (α) υπογραμμίζουν ότι η ΘτΝ σχετίζεται με γνωρίσματα προσωπικότητας που αφορούν τόσο στην ιδιοσυγκρασία (συναισθηματικό και κινητήριο υπόβαθρο) όσο και τον χαρακτήρα (ρυθμιστικοί μηχανισμοί) και (β) αναδεικνύουν την κλινική σημασία της προσωπικότητας για την ενίσχυση της κοινωνικής νόησης.

Σχέση μεταξύ φιλοκοινωνικής συμπεριφοράς και θεωρίας του νου κατά την πρώιμη εφηβική ηλικία.

Πλούσια Μισαηλίδη[1] & Ευάγγελος Χαλιάσος[2]

[1]Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, [2]Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Πολλοί ερευνητές υποστηρίζουν ότι οι γνωστικές διεργασίες έχουν κεντρικό ρόλο στη διαμόρφωση της φιλοκοινωνικής συμπεριφοράς, δίνοντας έμφαση σε διεργασίες συνειδητής αξιολόγησης, κατανόησης προθέσεων και στάθμισης ηθικών κανόνων και συνεπειών. Στο πλαίσιο αυτό, η θεωρία του νου ως ικανότητα συλλογισμού σχετικά με τις νοητικές καταστάσεις (προθέσεις, επιθυμίες, πεποιθήσεις κ.τ.ό.) των άλλων έχει προταθεί ως παράγοντας που υποστηρίζει την φιλοκοινωνική συμπεριφορά. Παρόλα αυτά, ελάχιστες έρευνες μέχρι σήμερα έχουν μελετήσει τη σχέση των δύο ικανοτήτων. Η παρούσα έρευνα εξέτασε τη σχέση της φιλοκοινωνικής συμπεριφοράς με τη ΘτΝ σε ένα δείγμα νεαρών εφήβων. Στην έρευνα συμμετείχαν αγόρια και κορίτσια (N = 112), με μέσο όρο ηλικίας M = 11.14 έτη. Χορηγήθηκαν το Τεστ Αντικειμενικής Μέτρησης της Φιλοκοινωνικής Σκέψης, έργα ΘτΝ ανώτερης τάξης και η Κλίμακα Φιλοκοινωνικής Συμπεριφοράς. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η υψηλότερη επίδοση στα έργα ΘτΝ προέβλεπε πιο ώριμους φιλοκοινωνικούς ηθικούς συλλογισμούς και συμπεριφορά, η οποία εστιάζει στις ανάγκες των άλλων και σε εσωτερικευμένες ηθικές αξίες. Αντίθετα, οι χαμηλότερες επιδόσεις στα έργα ΘτΝ συσχετίστηκαν με αυξημένη πιθανότητα εμπλοκής σε συλλογισμούς και συμπεριφορά που έχουν ως στόχο την αποδοχή από τους άλλους και την κοινωνική επιβεβαίωση. Τα ευρήματα υποστηρίζουν ότι η ΘτΝ συνιστά σημαντικό γνωστικό μηχανισμό που συμβάλλει στην ανάπτυξη ώριμων μορφών φιλοκοινωνικής συμπεριφοράς κατά την πρώιμη εφηβική ηλικία.

Ψυχική υγεία και στίγμα: Μία μέτρηση στην εκπαιδευτική κοινότητα.

Διαμάντω Γιαλλελή & Δωροθέα Τσεκούρα

Ελληνικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο

Τα ζητήματα ψυχικής υγείας έχουν αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, σύμφωνα με τα επιδημιολογικά δεδομένα (ΠΟΥ, 2022), ενώ το στίγμα της ψυχικής νόσου παραμένει ανθεκτικό. Το στίγμα ως γνωστική διεργασία περιλαμβάνει στερεοτυπικές αναπαραστάσεις, αξιολογικές κρίσεις και αντιλήψεις κινδύνου. Έτσι, η εξοικείωση με την ψυχική νόσο μπορεί να επηρεάσει τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα αντιλαμβάνονται και αξιολογούν την ψυχική νόσο και μειώνει την ενεργοποίηση προκατειλημμένων αποδόσεων. Με βάση την υπάρχουσα βιβλιογραφία διατυπώθηκε το ερευνητικό ερώτημα αν η εξοικείωση με την ψυχική νόσο, μπορεί να μειώσει το στίγμα της, είτε μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων είτε με την αλληλεπίδραση με άτομα που νοσούν. Για την διερεύνηση του ερωτήματος πραγματοποιήθηκε έρευνα στην εκπαιδευτική κοινότητα, όπου μετρήθηκε το στίγμα σε τρεις ψυχικές διαταραχές, την αγχώδη διαταραχή, την μείζονα καταθλιπτική διαταραχή και το ψυχωτικό επεισόδιο. Οι υποθέσεις ήταν δύο: 1) Η αγχώδης και η καταθλιπτική διαταραχή θα συγκεντρώσει μικρότερη βαθμολογία στα ποσοστά του στίγματος έναντι του ψυχωτικού επεισοδίου, 2) Η ύπαρξη συσχέτισης μεταξύ του αυτοαναφερόμενου βαθμού εξοικείωσης με την ψυχική ασθένεια και της μέτρησης του στίγματος της ψυχικής νόσου. Το δείγμα της έρευνας ήταν 101 μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας, που συμμετείχαν εθελοντικά και ανώνυμα. Τα αποτελέσματα επιβεβαίωσαν τις υποθέσεις καθώς παρατηρήθηκε διαφοροποίηση στην μέτρηση του στίγματος, αναλόγως την εξοικείωση. Το άτομο, που η εργασία του σχετίζεται με την ψυχική ασθένεια, είτε παρέχει βοήθεια, είτε έρχεται σε επαφή με άτομα που νοσούν, έχουν λιγότερο αρνητική στάση απέναντι στα άτομα με ψυχική νόσο, τα θεωρούν λιγότερο επικίνδυνα και δεν θεωρούν ότι η ψυχική νόσος είναι εμπόδιο για

μια διαπροσωπική σχέση, ευρήματα που υποστηρίζονται από την υπάρχουσα βιβλιογραφία. Εν κατακλείδι, κρίνεται σημαντικό να υπάρχει μεγαλύτερη εξοικείωση με την ψυχική νόσο στην εκπαιδευτική κοινότητα για να προσφέρει την βοήθεια που μπορεί να χρειαστεί η μαθητική κοινότητα αφενός, και αφετέρου για να προωθηθεί ο αποστιγματισμός της ψυχικής νόσου.

Factors that affect adherence to authoritarianism: The case of disgust and cognitive flexibility.

Μαρία Παπαναστασίου & Ελένη Ορφανίδου

Department of Psychology, Deree - The American College of Greece

Authoritarianism, a historically significant term, is defined multidimensionally, with submission, aggression, and conventionalism each linked to distinct psychological outcomes. Recent research suggests that situational, dispositional, and cognitive factors may shape authoritarian attitudes. This study aimed to test three hypotheses in a sample of young adults, within the context of ongoing socio-political developments in Greece: (1) induced disgust would increase authoritarian aggression; (2) induced cognitive flexibility would decrease authoritarian conventionalism; and (3) intuitive thinking style would moderate the effects of these manipulations. A between-subject experimental design was employed with 162 participants aged 18–36. Participants were randomly assigned to one of four conditions: disgust induction, sadness induction (control), cognitive flexibility, or cognitive rigidity. A planned missing data design allowed for comparison of pre- and post-induction scores. Missing data were imputed using appropriate statistical techniques. Contrary to expectations, disgust induction led to a decrease in authoritarian aggression. A reduction in conventionalism emerged only after controlling for intuitive thinking style, and this effect appeared to be driven by a general decrease across both cognitive conditions. The unexpected reduction in aggression may reflect the activation of morality-related scripts and vicarious embarrassment triggered by the disgust manipulation, potentially engaging empathic processes. The decrease in conventionalism, which became evident when accounting for intuitive thinking style, aligns with prior literature linking cognitive flexibility to openness. Intuitive thinking style appeared to dampen this effect, partially supporting the third hypothesis. Additional changes in aggression and submission observed in the cognitive conditions may relate to the specific visual context used during the manipulations. Exploratory findings also replicated established links with trait disgust sensitivity and revealed emerging patterns that may reflect the influence of contemporary socio-political tensions in Greece. Future research should further investigate these dynamics using longitudinal and cross-cultural designs to better understand the broader implications.

Cognitive construals of intergroup relations: Abstract versus concrete processing of social groups and attitudinal and behavioral outcomes.

Ελένη Λυπουρλή[1] & Αντώνιος Γαρδικιώτης[2]

[1]Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, [2]Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

This experimental study (N = 450) investigated whether cognitive construals of intergroup relations, that is framing the majority's relations with refugees in more abstract versus more concrete terms, differentially shape attitudinal and behavioral responses toward refugees. Participants were randomly assigned to one of three conditions: an abstract construal condition, in which they read a text emphasizing why harmonious relations with refugees are important; a concrete construal condition, in which they read a text describing how harmonious relations can be achieved in practice; and a control condition. Abstract and concrete (vs. control) construals led to more positive attitudes toward cultural diversity, higher intentions to help, and lower intentions to exclude refugees. Path analyses further showed that in the abstract condition multiculturalism predicted more positive stereotypes and emotions, which subsequently predicted stronger helping intentions (all paths positive). These findings underscore the role of how people mentally represent intergroup relations in shaping how they perceive and intend to behave toward refugees.

16:00-17:30

Συμπόσιο 7 (Αμφιθέατρο ΣΚ ΙΙ)

Αυτοματοποιημένη παραγωγή περιεχομένου σε παιχνίδια σοβαρού σκοπού για τη ψυχική υγεία

Πρόεδροι & Συζητητές: **Ιωάννης Δελής & Κωνσταντίνος Μήτσης**

Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Τα παιχνίδια σοβαρού σκοπού (ΠΣΣ) για την ψυχική υγεία αποτελούν χαρακτηριστικό παράδειγμα σύζευξης ανάμεσα στη γνωστική ψυχολογία και τις διαδραστικές τεχνολογίες. Αξιοποιούν γνώσεις για τη διέγερση, το στρες, την προσοχή και το κίνητρο και τις μεταφέρουν σε έναν κόσμο όπου ο χρήστης αλληλεπιδρά διαρκώς με το σύστημα. Σε αυτό το πλαίσιο, τεχνικές όπως η αυτορρύθμιση, η ρύθμιση της αναπνοής και η εκπαίδευση σε δεξιότητες συναισθηματικής διαχείρισης ενσωματώνονται στη ροή του ΠΣΣ και συνδέονται με στόχους, επιβραβεύσεις και προκλήσεις. Η πρόοδός του παίκτη συνδέεται με τον τρόπο που ρυθμίζει τη φυσιολογική του κατάσταση και ανταποκρίνεται σε απαιτητικές γνωστικές και συναισθηματικές καταστάσεις. Η ενσωμάτωση μεθόδων τεχνητής νοημοσύνης (ΤΝ) επιτρέπει την αυτοματοποιημένη παραγωγή περιεχομένου (ΑΠΠ) και μετατρέπει τα ΠΣΣ σε παρεμβάσεις που προσαρμόζονται σε πραγματικό χρόνο.Το προφίλ του παίκτη μετατοπίζεται από στατικές περιγραφές σε δυναμικά, χρονικά εξελισσόμενα μοντέλα που ενσωματώνουν συμπεριφορικά δεδομένα, υποκειμενικές αναφορές και φυσιολογικά σήματα (ΦΣ). Η αξιοποίηση ΦΣ όπως η μεταβλητότητα καρδιακού ρυθμού (ΜΚΡ) και το ηλεκτροεγκεφαλογράφημα (ΗΕΓ) επιτρέπει τη συνεχή εκτίμηση παραμέτρων όπως το στρες, το γνωστικό φορτίο και την προσήλωση σε πραγματικό χρόνο. Τα δεδομένα αυτά τροφοδοτούν μεθόδους ΑΠΠ που ρυθμίζουν δυναμικά τη ροή, τις προκλήσεις και τα ερεθίσματα του παιχνιδιού. Με τον τρόπο αυτό, το περιεχόμενο δεν είναι προκαθορισμένο, αλλά συνδιαμορφώνεται από τη συνεχή αλληλεπίδραση ανάμεσα στον παίκτη και το σύστημα, επιτρέποντας εξατομικευμένες εμπειρίες που ανταποκρίνονται στις τρέχουσες γνωστικές και συναισθηματικές ανάγκες του χρήστη.Το «Mindscape Odyssey» είναι ένα πρωτότυπο ΠΣΣ για την υποστήριξη της αυτορρύθμισης του στρες. Το παιχνίδι ενσωματώνει βιοανάδραση, μέσω καταγραφών ΦΣ, που επιτρέπει την ΑΠΠ με βάση την εκτιμώμενη κατάσταση στρες του παίκτη σε πραγματικό χρόνο. Το προτεινόμενο συμπόσιο στοχεύει να αναδείξει την αξία της ενσωμάτωσης μεθόδων ΤΝ σε δυναμικές και εξατομικευμένες παρεμβάσεις για τη ψυχική υγεία μέσα από το παράδειγμα του «Mindscape Odyssey».

Τεχνητή νοημοσύνη σε παιχνίδια σοβαρού σκοπού για την ψυχική υγεία

Ελευθέριος Καλαφάτης

Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Η τεχνητή νοημοσύνη (ΤΝ) μετασχηματίζει ραγδαία τον τομέα της ψυχικής υγείας, ιδίως μέσω της ενσωμάτωσής της σε έξυπνες εφαρμογές κινητής υγείας. Μία κατηγορία των εφαρμογών κινητής υγείας αποτελούν τα παιχνίδια σοβαρού σκοπού (ΠΣΣ). Τα παιχνίδια αυτά είναι σχεδιασμένα με κύριο στόχο κάποιον άλλο πέρα από τη διασκέδαση, όπως η εκπαίδευση, η πρόληψη ή η θεραπευτική υποστήριξη. Αξιοποιούν αλγορίθμους μηχανικής μάθησης, επεξεργασίας φυσικής γλώσσας και δυναμικής παραγωγής περιεχομένου για να προσφέρουν εξατομικευμένες εμπειρίες στους χρήστες. Στο πλαίσιο της ψυχικής υγείας, η ΤΝ μπορεί να αναλύει τις επιδόσεις του παίκτη και τα μοτίβα συμπεριφοράς του μέσα στο ΠΣΣ προσαρμόζοντας δυναμικά το περιεχόμενο και το επίπεδο δυσκολίας του ΠΣΣ ώστε να ανταποκρίνεται στις ατομικές του ανάγκες.Η χρήση ΠΣΣ σε περιβάλλοντα παρεμβάσεων έχει δείξει θετικά αποτελέσματα σε τομείς όπως η διαχείριση άγχους, η αντιμετώπιση της κατάθλιψης, η ενίσχυση της συναισθηματικής ρύθμισης και η ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων. Μέσω σεναρίων προσομοίωσης και διαδραστικών προκλήσεων, οι χρήστες μπορούν να εξασκηθούν σε στρατηγικές γνωσιακής-συμπεριφορικής θεραπείας σε ένα ασφαλές και ελεγχόμενο περιβάλλον. Παράλληλα, η ΤΝ επιτρέπει τη συλλογή και ανάλυση δεδομένων σε πραγματικό χρόνο, παρέχοντας ανατροφοδότηση τόσο στον χρήστη όσο και στους επαγγελματίες ψυχικής υγείας.Ωστόσο, η ενσωμάτωση της ΤΝ σε παιχνίδια σοβαρού σκοπού εγείρει ζητήματα ηθικής, ιδιωτικότητας και αξιοπιστίας. Η διαχείριση ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων απαιτεί αυστηρά

πρωτόκολλα ασφάλειας και διαφάνειας, ενώ η αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων πρέπει να τεκμηριώνεται επιστημονικά. Συνεπώς, η διεπιστημονική συνεργασία μεταξύ μηχανικών λογισμικού, ψυχολόγων και επαγγελματιών υγείας είναι καθοριστικής σημασίας.Συνοψίζοντας, η τεχνητή νοημοσύνη στα παιχνίδια σοβαρού σκοπού αποτελεί ένα καινοτόμο και πολλά υποσχόμενο εργαλείο για την προαγωγή της ψυχικής υγείας, υπό την προϋπόθεση ότι αναπτύσσεται και εφαρμόζεται με υπευθυνότητα, επιστημονική τεκμηρίωση και σεβασμό στα δικαιώματα των χρηστών.

Ηλεκτροεγκεφαλογραφικά σήματα ως δείκτες γνωστικού φορτίου και προσοχής σε διαδραστικά περιβάλλοντα παρέμβασης

Αικατερίνη Φράγκου

Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Η αντικειμενική εκτίμηση του γνωστικού φορτίου και της προσοχής αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για τον σχεδιασμό αποτελεσματικών ψηφιακών παρεμβάσεων στην ψυχική υγεία και την εκπαίδευση. Η σύγχρονη βιβλιογραφία αναδεικνύει τα ηλεκτροεγκεφαλογραφικά (ΗΕΓ) σήματα ως αξιόπιστους νευροφυσιολογικούς δείκτες της δυναμικής αλληλεπίδρασης μεταξύ μνήμης, εκτελεστικού ελέγχου και προσοχής. Ενδείξεις όπως οι φασματικές μεταβολές σε εγκεφαλικούς ρυθμούς, η μετωπιαία δραστηριότητα σε συγκεκριμένες συχνοτικές ζώνες και τα προκλητά δυναμικά, έχουν συστηματικά συσχετιστεί με μεταβολές του γνωστικού φόρτου και της προσοχής σε απαιτητικά γνωστικά περιβάλλοντα.Πρόσφατες ανασκοπήσεις και εμπειρικές μελέτες αποδεικνύουν ότι η χρήση φορητών ΗΕΓ συστημάτων, σε συνδυασμό με αλγορίθμους μηχανικής και βαθιάς μάθησης, επιτρέπει την αξιόπιστη ταξινόμηση επιπέδων γνωστικού φορτίου σε πραγματικό χρόνο. Η εξέλιξη αυτή συνεισέφερε στην ανάπτυξη των Παθητικών Διεπαφών Εγκεφάλου-Υπολογιστή και των Νευροπροσαρμοστικών Συστημάτων, όπου η εγκεφαλική δραστηριότητα χρησιμοποιείται για τη δυναμική προσαρμογή του περιβάλλοντος αλληλεπίδρασης.Σε παιχνίδια σοβαρού σκοπού (ΠΣΣ) και άλλα διαδραστικά περιβάλλοντα παρέμβασης, η εκτίμηση της γνωστικής κατάστασης σε πραγματικό χρόνο διευκολύνει την προσαρμογή της δυσκολίας, του ρυθμού και των ερεθισμάτων. Αυτό έχει ως στόχο τη διατήρηση της βέλτιστης ισορροπίας μεταξύ πρόκλησης και ικανότητας. Έτσι, αποφεύγεται τόσο η υπερφόρτωση όσο και η γνωστική υποδιέγερση, ενισχύοντας την εμπλοκή και την αποτελεσματικότητα της παρέμβασης.Παρά τις προκλήσεις που παραμένουν να αποτελούν αντικείμενο διερεύνησης, όπως τα διάφορα είδη θορύβων, η μεταβλητότητα των ΗΕΓ σημάτων και η ανάγκη εξατομίκευσης των μοντέλων, η σύγκλιση νευροεπιστήμης και διαδραστικών τεχνολογιών διαμορφώνει ένα νέο ορίζοντα. Δηλαδή, μία προοπτική όπου οι παρεμβάσεις προσαρμόζονται όχι μόνο στη συμπεριφορά, αλλά και στη νευρογνωστική κατάσταση του χρήστη, ενισχύοντας την επιστημονική τεκμηρίωση και την κλινική τους σημασία.

Μεταβλητότητα καρδιακού ρυθμού ως μηχανισμός εκτίμησης και ρύθμισης του στρες σε παιχνίδια βιοαναδρασης

Νικόλαος Μπόθος-Βουτεράκος

Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Η μεταβλητότητα καρδιακού ρυθμού (ΜΚΡ) αποτελεί έναν καθιερωμένο δείκτη της λειτουργίας του αυτόνομου νευρικού συστήματος και έχει συνδεθεί εκτενώς με την απόκριση στο στρες και το γνωστικό φορτίο. Στην παρούσα ομιλία παρουσιάζεται ένα πλαίσιο εκτίμησης του στρες σε πραγματικό χρόνο, βασισμένο σε ανάλυση ΜΚΡ από σήμα φωτοπληθυσμογραφίας και η ενσωμάτωσή του σε ένα παιχνίδι βιοανάδρασης για την υποστήριξη της αυτορρύθμισης.Η εκτίμηση της κατάστασης του χρήστη στηρίζεται σε μια εξατομικευμένη διαδικασία βαθμονόμησης που περιλαμβάνει μια περίοδο ηρεμίας και μια περίοδο ελεγχόμενης γνωστικής επιβάρυνσης, με στόχο τον προσδιορισμό προσωπικών ορίων φυσιολογικής απόκρισης. Με βάση τα δεδομένα αυτά ορίζεται ένα εξατομικευμένο κατώφλι, το οποίο επιτρέπει τη διάκριση μεταξύ των καταστάσεων ηρεμίας και αυξημένου στρες κατά τη διάρκεια της αλληλεπίδρασης. Με τον τρόπο αυτό διαμορφώνεται ένας απλός και ερμηνεύσιμος

μηχανισμός εκτίμησης, ικανός να αποτυπώνει δυναμικά μεταβολές στη φυσιολογική διέγερση χωρίς την ανάγκη πολύπλοκων υπολογιστικών μοντέλων.Το σύστημα ενσωματώθηκε σε δυναμικό παιχνίδι σοβαρού σκοπού, στο οποίο το επίπεδο δυσκολίας και τα ερεθίσματα προσαρμόζονται αυτόματα ανάλογα με την εκτιμώμενη φυσιολογική κατάσταση του παίκτη. Παράλληλα, παρέχεται μηχανισμός καθοδηγούμενης βαθιάς αναπνοής, επιτρέποντας στον χρήστη να επηρεάσει ενεργά την πορεία του παιχνιδιού μέσω της φυσιολογικής του ρύθμισης.Η αξιολόγηση του πλαισίου πραγματοποιήθηκε με σύγκριση της αυτόματης ταξινόμησης με συνεχείς υποκειμενικές αναφορές αντιλαμβανόμενου στρες. Τα αποτελέσματα έδειξαν στατιστικά σημαντική συμφωνία, υποδεικνύοντας ότι ένα απλό, ερμηνεύσιμο και υπολογιστικά ελαφρύ σύστημα κατωφλίου μπορεί να υποστηρίξει αξιόπιστα προσαρμοστικές παρεμβάσεις σε διαδραστικά περιβάλλοντα. Η προσέγγιση αυτή καταδεικνύει ότι απλοί και ερμηνεύσιμοι μηχανισμοί φυσιολογικής εκτίμησης μπορούν να αποτελέσουν αξιόπιστη βάση για ψηφιακές παρεμβάσεις διαχείρισης του στρες.

Mindscape odyssey: Σχεδιασμός και αξιολόγηση παιχνιδιού σοβαρού σκοπού για τη διαχείριση του στρες με βιοσήματα

Στυλιανός Παπέλης

Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Η παρούσα εισήγηση εστιάζει στην πρακτική αξιοποίηση των δεδομένων που προκύπτουν από την ανάλυση βιοσημάτων στο πλαίσιο ενός διαδραστικού, δυναμικού και εκπαιδευτικού περιβάλλοντος βιοανάδρασης, με τον τίτλο «Mindscape Odyssey». Πρόκειται για ένα δισδιάστατο παιχνίδι σοβαρού σκοπού, σχεδιασμένο με στόχο την εκμάθηση τεχνικών αναπνοής για την αυτορρύθμιση του στρες. Στόχος της παρουσίασης είναι να αναδείξει πώς οι σχεδιαστικές επιλογές και οι μηχανισμοί του παιχνιδιού μπορούν να γεφυρώσουν την υπολογιστική ανίχνευση του στρες με τη γνωσιακή και συμπεριφορική παρέμβαση.Κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού, ο χρήστης έρχεται αντιμέτωπος με εχθρούς και εμπόδια, τα οποία καλείται να ξεπεράσει ενώ παράλληλα το σύστημα αξιοποιεί τις μετρήσεις της μεταβλητότητας καρδιακού ρυθμού για να εκτιμήσει αν βρίσκεται σε ήρεμη ή στρεσαρισμένη κατάσταση. Ανάλογα με το αποτέλεσμα, το περιβάλλον του παιχνιδιού μεταβάλλεται σε πραγματικό χρόνο, αντικατοπτρίζοντας τη φυσιολογική κατάσταση του παίκτη, ενώ αναπροσαρμόζεται δυναμικά και η δυσκολία, η οποία αυξάνεται εάν ανιχνευθεί στρες. Για να ανταπεξέλθει, ο χρήστης καλείται τότε να εκτελέσει βαθιές αναπνοές υπό την οπτική καθοδήγηση του παιχνιδιού, ώστε να αποκαταστήσει την ηρεμία του και κατ’ επέκταση να επαναφέρει το ψηφιακό περιβάλλον στην ήρεμη κατάσταση. Εισάγεται έτσι στον κύκλο παιχνιδιού η εκμάθηση ενός κρίσιμου μηχανισμού αντιμετώπισης του στρες, δημιουργώντας έναν άμεσο βρόχο θετικής ενίσχυσης.Προκειμένου να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα της παρέμβασης, είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι η αναγνώριση της φυσιολογικής κατάστασης του παίχτη από τους αισθητήρες ευθυγραμμίζεται με την υποκειμενική εμπειρία του, τουλάχιστον στο βαθμό που επιτρέπει η ρευστή φύση της αντίληψης του ανθρώπινου συναισθήματος. Συνοψίζοντας, η εισήγηση φιλοδοξεί να καταδείξει πώς ο στοχευμένος σχεδιασμός μπορεί να μετατρέψει την ανθρώπινη φυσιολογία σε διαδραστικό μηχανισμό παιχνιδιού, προσφέροντας ένα δυναμικό περιβάλλον βιοανάδρασης που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο για τις σύγχρονες παρεμβάσεις ψυχικής υγείας, ειδικότερα για την αυτορρύθμιση και τη διαχείριση του στρες.

Συμπόσιο 8 (Αμφιθέατρο 2)

Η νοητική επίδοση στο υγιές γήρας και την ήπια νοητική έκπτωση: Δεδομένα από ημιαστικές περιοχές

Πρόεδροι & Συζητητές: **Κώστας Πόταγας[1,2] & Δημήτριος Κασελίμης[1,2,3]**

[1]Μονάδα Νευροψυχολογίας και Διαταραχών Λόγου, 1η Νευρολογική Κλινική, Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, [2]Μέντωρ Ινστιτούτο Υγιούς Γήρανσης, [3]Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η γήρανση αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για τα συστήματα υγείας στην Ευρώπη. Έως το 2030, το 25% του πληθυσμού της ΕΕ θα είναι άνω των 65 ετών, με συνακόλουθη αύξηση της άνοιας και της γηριατρικής κατάθλιψης. Στην Ελλάδα, ο επιπολασμός της άνοιας ανέρχεται σε περίπου 5%, αγγίζοντας το 22% στα άτομα άνω των 80 ετών, ενώ κοινωνικοί παράγοντες όπως το στίγμα, ο ηλικιακός ρατσισμός και οι διακρίσεις επιβαρύνουν περαιτέρω την ευημερία και την πρόσβαση στη φροντίδα.Στο πλαίσιο αυτό, το Ινστιτούτο Υγιούς Γήρανσης «Μέντωρ», που ιδρύθηκε το 2024 στην Τρίπολη, στοχεύει στην προαγωγή της υγιούς γήρανσης μέσω έρευνας, καινοτομίας και συνεργασιών με φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης και της ακαδημαϊκής κοινότητας. Οι ομιλίες του συμποσίου εστιάζουν σε κρίσιμα ζητήματα έγκαιρου εντοπισμού και αξιολόγησης της νοητικής έκπτωσης. Αρχικά, παρουσιάζονται δημογραφικά και κλινικά δεδομένα από τον ημιαστικό πληθυσμό της Τρίπολης. Στη συνέχεια, συζητείται η εφαρμογή ανιχνευτικών εργαλείων στην κλινική πράξη, όπως το MoCA, αναδεικνύοντας τους περιορισμούς της μονοδιάστατης ερμηνείας καθολικών κατωφλίων, ιδίως σε ημιαστικούς πληθυσμούς. Τονίζεται η ανάγκη κλινικής ερμηνείας που λαμβάνει υπόψη τη λειτουργικότητα, το πολιτισμικό πλαίσιο και δημογραφικούς παράγοντες. Παράλληλα, αναλύεται ο σύνθετος ρόλος των υποκειμενικών αιτιάσεων νοητικών δυσκολιών, οι οποίες δεν ταυτίζονται πάντα με αντικειμενικά ελλείμματα και επηρεάζονται από παράγοντες όπως η μοναχικότητα και η διάθεση. Τέλος, εξετάζεται η διαγνωστική αξία της δοκιμασίας σχεδίασης του ρολογιού, με έμφαση στην ποιοτική ανάλυση των σφαλμάτων για τη διαφορική διάγνωση τύπων άνοιας. Συνολικά, το συμπόσιο αναδεικνύει την ανάγκη μίας ολιστικής, διεπιστημονικά τεκμηριωμένης προσέγγισης στη φροντίδα της νοητικής υγείας των ατόμων τρίτης ηλικίας.

Δημογραφικά και κλινικά δεδομένα στις ημιαστικές περιοχές

Ευαγγελία Σταμούλη[1,2]

[1]1η Ψυχιατρική Κλινική, Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, [2]Μέντωρ Ινστιτούτο Υγιούς Γήρανσης

Η παγκόσμια αύξηση του προσδόκιμου ζωής και κατ' επέκταση του ποσοστού των ηλικιωμένων μεταβάλλει ριζικά τις προτεραιότητες των συστημάτων υγείας. Στην Ελλάδα, ο επιπολασμός της άνοιας εκτιμάται περίπου στο 5% στο γενικό πληθυσμό των ηλικιωμένων, ποσοστό το οποίο αυξάνεται σημαντικά στα άτομα άνω των 80 ετών ενώ η γηριατρική κατάθλιψη επιβαρύνει περαιτέρω τη λειτουργικότητα και την ποιότητα ζωής. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι ημιαστικές περιοχές, όπου η δημογραφική γήρανση συνδυάζεται με δυσκολία πρόσβασης σε εξειδικευμένες υπηρεσίες καθώς και με κοινωνικούς παράγοντες όπως το στίγμα, ο ηλικιακός ρατσισμός και οι διακρίσεις εις βάρος των ατόμων με ψυχικές και νοητικές διαταραχές. Οι παράγοντες αυτοί επηρεάζουν την έγκαιρη αναγνώριση των συμπτωμάτων και τη συμμετοχή σε προγράμματα πρόληψης και παρέμβασης. Σε αυτό το πλαίσιο, το Ινστιτούτο Υγιούς Γήρανσης «Μέντωρ», το πρώτο Ινστιτούτο Υγιούς Γήρανσης στην Ελλάδα, ιδρύθηκε το 2024 στην Τεγέα της Τρίπολης στοχεύει στη διαμόρφωση ενός διεπιστημονικού και συνεργατικού δικτύου με φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, ακαδημαϊκά ιδρύματα, ερευνητικά κέντρα, κοινωνικές υπηρεσίες και υπηρεσίες υγείας. Μέσα από τη συστηματική καταγραφή δημογραφικών και κλινικών δεδομένων, την έρευνα, την καινοτομία και τον δημόσιο διάλογο, το Ινστιτούτο επιδιώκει να συμβάλει στην αναθεώρηση των υφιστάμενων αντιλήψεων και πολιτικών για τη γήρανση, προάγοντας ένα νέο μοντέλο που θέτει στο επίκεντρο την υγεία του νου, την αξιοπρέπεια και την κοινωνική συμμετοχή των ανθρώπων μεγαλύτερης ηλικίας. Τα αρχικά ευρήματα αναδεικνύουν τη σημασία έγκαιρης ανίχνευσης της νοητικής έκπτωσης, αλλά και την ανάγκη ενσωμάτωσης κοινωνικών και συναισθηματικών παραγόντων στην αξιολόγηση της υγείας του νου. Η παρούσα εισήγηση υπογραμμίζει ότι η αντιμετώπιση της γήρανσης στην Ελλάδα απαιτεί συνδυασμό επιδημιολογικής τεκμηρίωσης, νευροψυχολογικής αξιολόγησης και κοινωνικής ευαισθητοποίησης, με στόχο την προαγωγή της υγείας του νου και της ποιότητας ζωής των ηλικιωμένων στις ημιαστικές περιοχές της χώρας.

Αξιολόγηση της καταλληλότητας των ανιχνευτικών εργαλείων στην κλινική πράξη: Ψυχομετρικές ιδιότητες της συστοιχίας MoCA στον ελληνικό ημιαστικό πληθυσμό

Δημήτριος Κασελίμης[1,2,3]

[1]Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, [2]Μέντωρ Ινστιτούτο Υγιούς Γήρανσης-Μονάδα Νευροψυχολογίας και Διαταραχών Λόγου, [3]1η Νευρολογική Κλινική, Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην καθημερινή κλινική πρακτική, οι ανιχνευτικές δοκιμασίες χρησιμοποιούνται ευρέως για την εκτίμηση των νοητικών λειτουργιών, με σκοπό την αναγνώριση ατόμων που ενδέχεται να παρουσιάζουν νοητική έκπτωση, συνήθως βάσει ενός προκαθορισμένου καθολικού κατωφλίου. Η παρούσα εισήγηση εξετάζει την κλινική χρησιμότητα των εργαλείων αυτών και την επάρκειά τους ως μέσα έγκαιρου εντοπισμού των νοητικών διαταραχών. Συνολικά αξιολογήθηκαν 300 άτομα, ηλικίας 45 - 88 ετών, στο Κέντρο Υγιούς Γήρανσης «ΜΕΝΤΩΡ», με τη χρήση της ανιχνευτικής δοκιμασίας Montreal Cognitive Assessment (MoCA). Τα ευρήματα ανέδειξαν ότι ποσοστό άνω του 80% των εξεταζομένων βαθμολογήθηκε κάτω από το επίσημο διαγνωστικό κατώφλιο της δοκιμασίας. Με βάση το συγκεκριμένο κριτήριο, τα άτομα αυτά θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως πιθανοί ασθενείς με Ήπια Νοητική Έκπτωση ή άνοια. Ωστόσο, τα επιδημιολογικά δεδομένα υποδεικνύουν σαφώς χαμηλότερο επιπολασμό των εν λόγω κλινικών οντοτήτων στον γενικό πληθυσμό. Επιπλέον, σημαντικός αριθμός συμμετεχόντων με χαμηλές βαθμολογίες παρουσίαζε επαρκές επίπεδο καθημερινής λειτουργικότητας και δεν εμφάνιζε κλινικά ενδεικτικά σημεία νοητικής έκπτωσης κατά την κλινική συνέντευξη. Η συσχέτιση μεταξύ συνολικής επίδοσης στη MoCA και ετών εκπαίδευσης ήταν χαμηλή, με αποτέλεσμα οι χαμηλές επιδόσεις να μην μπορούν να ερμηνευθούν από το μορφωτικό επίπεδο. Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, η ερμηνεία των αποτελεσμάτων των ανιχνευτικών δοκιμασιών, όπως η MoCA, απαιτεί προσοχή ιδιαίτερα σε πληθυσμούς που ζουν εκτός των μεγάλων αστικών κέντρων, όπου ο τρόπος καθημερινής διαβίωσης καθώς και οι απαιτήσεις της καθημερινότητας φαίνεται να διαφέρουν. Συμπερασματικά, η κλινική κρίση δεν θα πρέπει να περιορίζεται από την εφαρμογή ενός άκαμπτου κατωφλίου, αλλά να ενσωματώνει δημογραφικούς, κλινικούς και πολιτισμικούς παράγοντες, καθώς και δεδομένα λειτουργικότητας, προκειμένου να διασφαλίζεται έγκυρη και εξατομικευμένη αξιολόγηση.

Μοναξιά, διάθεση και υποκειμενικές νοητικές δυσκολίες: Ευρήματα από ημιαστικό πληθυσμό

Γεωργία Αγγελοπούλου[1,2,3]

[1]Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, [2]Μέντωρ Ινστιτούτο Υγιούς Γήρανσης-Μονάδα Νευροψυχολογίας και Διαταραχών Λόγου, [3]1η Νευρολογική Κλινική, Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Οι υποκειμενικές αναφορές νοητικών δυσκολιών συνιστούν σημαντικό δείκτη της καθημερινής λειτουργικότητας και διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαγνωστική προσέγγιση της Ήπιας Νοητικής Έκπτωσης (ΗΝΕ). Παρότι τα άτομα με ΗΝΕ θεωρούνται πληθυσμός αυξημένου κινδύνου για την εμφάνιση άνοιας, παραμένει ασαφές κατά πόσο οι ίδιες οι υποκειμενικές αιτιάσεις αντανακλούν πραγματική νοητική έκπτωση, όπως αυτή τεκμηριώνεται μέσω τυποποιημένων νευροψυχολογικών δοκιμασιών. Η μέχρι σήμερα βιβλιογραφία παρουσιάζει αντικρουόμενα ευρήματα αναφορικά με τη συχνότητα και τη διαγνωστική αξία των υποκειμενικών αιτιάσεων, αναδεικνύοντας σημαντική ετερογένεια ως προς τον βαθμό επίγνωσης που εμφανίζουν τα άτομα σχετικά με τις νοητικές τους δυσκολίες. Παράλληλα, λιγοστά είναι τα ευρήματα για τη διερεύνηση της εμπλοκής παραγόντων που συνδέονται με το συναίσθημα, όπως η διάθεση και η μοναξιά στην εμφάνιση των υποκειμενικών αιτιάσεων. Στο πλαίσιο αυτού του προβληματισμού, παρουσιάζονται δεδομένα από ενήλικες με υποκειμενικές αναφορές νοητικής έκπτωσης, οι οποίοι αξιολογήθηκαν στο «Μέντορα», το πρώτο Ινστιτούτο Υγιούς Γήρανσης στην Ελλάδα. Τα ευρήματα επιβεβαιώνουν τη διαφοροποίηση στον βαθμό επίγνωσης της νοητικής λειτουργίας: περίπου το ένα τέταρτο των εξεταζόμενων που αναφέρουν δυσκολίες δεν εμφανίζει νοητικά ελλείμματα κατά την αξιολόγηση ενώ αντίστοιχο ποσοστό ατόμων χωρίς υποκειμενικές αιτιάσεις παρουσιάζει νοητική έκπτωση. Περαιτέρω αναλύσεις υποδεικνύουν ότι οι υποκειμενικές αιτιάσεις δεν συνδέονται αποκλειστικά με τη βαρύτητα των νοητικών ελλειμμάτων αλλά φαίνεται να διαμορφώνονται από την αλληλεπίδρασή τους με ψυχοκοινωνικούς παράγοντες, όπως η μοναχικότητα και οι δυσκολίες διάθεσης και συναισθήματος. Ιδιαίτερη σημασία έχουν τα συγκεκριμένα ευρήματα σε πληθυσμούς που ζουν εκτός των αστικών κέντρων, όπου η λειτουργικότητα, οι συνθήκες διαβίωσης και οι ανάγκες της καθημερινότητας φαίνεται να διαφοροποιούνται. Η ετερογένεια αυτή έχει ουσιαστικές συνέπειες για τον έγκαιρο εντοπισμό των πρώιμων εκδηλώσεων της ΗΝΕ και αναδεικνύει τη σημασία των συναισθηματικών και περιβαλλοντικών παραγόντων στον τρόπο με τον οποίο τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας αντιλαμβάνονται και αναφέρουν τις δυσκολίες της καθημερινής ζωής, καθώς και στη διαμόρφωση παρεμβάσεων προαγωγής της υγείας του νου.

Δοκιμασία σχεδίασης ρολογιού: Διαγνωστική αξία και τρέχοντα ζητήματα

Ραφαηλία Μπουρτσουκλή

[1]Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, [2]Μέντωρ Ινστιτούτο Υγιούς Γήρανσης-Μονάδα Νευροψυχολογίας και Διαταραχών Λόγου, [3]1η Νευρολογική Κλινική, Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η νοητική έκπτωση αποτελεί αντικείμενο συστηματικής διερεύνησης στη βιβλιογραφία, ιδίως ως προς τη διάκριση μεταξύ φυσιολογικής γήρανσης και της εμφάνισης νευροεκφυλιστικών διαταραχών, όπως η άνοια τύπου Alzheimer. Στο πλαίσιο αυτό, η δοκιμασία σχεδίασης του ρολογιού έχει αναδειχθεί ως ένα ευαίσθητο ψυχομετρικό εργαλείο για την ανίχνευση της νοητικής έκπτωσης, καθώς η επιτυχής ανταπόκριση σε αυτή προϋποθέτει τη λειτουργία διαφορετικών νοητικών διεργασιών όπως της προσοχής, της ακουστικής κατανόησης, της λεκτικής ενεργού μνήμης, των οπτικοχωρικών δεξιοτήτων και των επιτελικών λειτουργιών. Η δοκιμασία του ρολογιού χορηγείται συνήθως υπό δύο συνθήκες - την ελεύθερη σχεδίαση κατόπιν λεκτικής εντολής και την αντιγραφή προκαθορισμένου προτύπου, οι οποίες διαφοροποιούνται ως προς τις νοητικές απαιτήσεις που θέτουν. Παρότι η δοκιμασία σχεδίασης του ρολογιού περιλαμβάνεται στο Montreal Cognitive Assessment (MoCA), ένα από τα πλέον ευρέως χρησιμοποιούμενα εργαλεία αδρού νοητικού ελέγχου στην κλινική πράξη για την εκτίμηση της άνοιας και τη διαφοροδιάγνωση με την Ήπια Νοητική Έκπτωση, η διαγνωστική και προβλεπτική της αξία ως αυτόνομη υποδοκιμασία παραμένει ερευνητικά περιορισμένη. Ειδικότερα, ελάχιστες είναι οι μελέτες που εξετάζουν τη συμβολή της στη διαφοροποίηση ασθενών με άνοια τύπου Alzheimer από υγιείς ηλικιωμένους. Παράλληλα, η βιβλιογραφία υπογραμμίζει τη σημασία της ποιοτικής ανάλυσης των σφαλμάτων κατά τη σχεδίαση του ρολογιού, καθώς αυτή μπορεί να προσφέρει επιπρόσθετες κλινικά χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με την υποκείμενη παθολογία και να συμβάλει στη διάκριση μεταξύ διαφορετικών τύπων άνοιας, όπως της άνοιας τύπου Alzheimer και της αγγειακής άνοιας, λαμβάνοντας υπόψη και την επίδραση δημογραφικών παραγόντων, όπως η ηλικία και το μορφωτικό επίπεδο. Συνεπώς, σκοπός της παρουσίασης είναι η ανάδειξη της διαγνωστικής αξίας της δοκιμασίας σχεδίασης του ρολογιού στη διαφορική διάγνωση ασθενών με άνοια από υγιείς ηλικιωμένους, καθώς και η επισκόπηση σύγχρονων ερευνητικών ζητημάτων που αφορούν τη χρήση και την ερμηνεία της δοκιμασίας.

Θεματική συνεδρία 16 (Αμφιθέατρο 3)

Ανώτερες Λειτουργίες

Προεδρείο: **Ιωάννα Ζιώγα**

Τμήμα Μουσικών Σπουδών, ΕΚΠΑ

Νιώθεις πιο έντονα τον πόνο της απόρριψης; Ίσως αυτός να είναι ο λόγος.

Christina Moutsiana[1]

University of Westminster, London, UK

Η θεωρία προσκόλλησης υποστηρίζει ότι οι πρώιμες εμπειρίες φροντίδας διαμορφώνουν εσωτερικά μοντέλα εργασίας που καθοδηγούν την κοινωνικοσυναισθηματική επεξεργασία καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής. Η ασφαλής προσκόλληση στη βρεφική ηλικία συνδέεται με αποτελεσματική ρύθμιση των συναισθημάτων και μειωμένη ευαισθησία στην κοινωνική απόρριψη, ενώ η ανασφαλής προσκόλληση σχετίζεται με αυξημένη επαγρύπνηση σε περιπτώσεις διαπροσωπικού αποκλεισμού. Έρευνες νευροαπεικόνισης δείχνουν ότι η κοινωνική απόρριψη ενεργοποιεί νευρωνικά συστήματα που εμπλέκονται στην επεξεργασία του συναισθηματικού πόνου, συμπεριλαμβανομένου του πρόσθιου προσαγωγίου φλοιού και της πρόσθιας νήσου. Υποθέσαμε ότι η ανασφάλεια προσκόλλησης στη βρεφική ηλικία θα συνδεόταν με αυξημένες νευρωνικές αποκρίσεις στην κοινωνική απόρριψη στην ενήλικη ζωή. Οι συμμετέχοντες (N = 46) είναι παιδιά μητέρων με επιλόχεια κατάθλιψη και ομάδων ελέγχου, οι οποίοι παρακολουθήθηκαν από τη γέννηση. Η κατάσταση προσκόλλησης αξιολογήθηκε στη βρεφική ηλικία με τη διαδικασία Strange Situation. Οι νευρωνικές αποκρίσεις εξετάστηκαν στην ηλικία των 22 ετών με τη χρήση του παραδείγματος Cyberball, ενώ οι συμμετέχοντες υποβάλλονταν σε fMRI. Το Cyberball επιτρέπει την καταγραφή των νευρωνικών αποκρίσεων στην κοινωνική απόρριψη μέσω της σύγκρισης συνθηκών κοινωνικής ένταξης και κοινωνικού αποκλεισμού. Αναλύσεις ολόκληρου του εγκεφάλου αποκάλυψαν ότι ενήλικες που είχαν ανασφαλείς σχέσεις προσκόλλησης με τις μητέρες τους στη βρεφική ηλικία παρουσίασαν σημαντικά

μεγαλύτερη ενεργοποίηση στον νησιδιακό φλοιό κατά την κοινωνική απόρριψη σε σύγκριση με τους ασφαλώς προσκολλημενους συμμετέχοντες της ομάδας ελέγχου. Τα ευρήματα αυτά υποδηλώνουν ότι η πρώιμη ανασφάλεια προσκόλλησης σχετίζεται με διαχρονικές μεταβολές στη νευρωνική επεξεργασία της κοινωνικής απόρριψης, στηρίζοντας με αυτόν τον τρόπο μοντέλα σύμφωνα με τα οποία οι πρώιμες εμπειρίες φροντίδας διαμορφώνουν την ωρίμανση των δικτύων συναισθηματικού πόνου και κοινωνικοσυναισθηματικής ρύθμισης σε όλη τη διάρκεια της ζωής.

Η δημιουργικότητα κατά τον μουσικό αυτοσχεδιασμό ενισχύει τη μετάδοση συναισθημάτων από τον ερμηνευτή στον ακροατή: Μια νευροφυσιολογική μελέτη.

Ιωάννα Ζιώγα[1,4], Clément Guichet[2], Caroline Di Bernardi Luft[3], Χαράλαμπος Παπαγεωργίου[4], Χριστίνα Αναγνωστοπούλου[1]

[1]Τμήμα Μουσικών Σπουδών, ΕΚΠΑ, [2]CNRS LPNC UMR 5105, Univ. Grenoble Alpes, France, [3]Department of Psychology, Brunel University of London, UK, [4]Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγείας (Ε.Π.Ι.Ψ.Υ.)

Η δημιουργικότητα αποτελεί κεντρικό πυλώνα της καλλιτεχνικής έκφρασης και ορίζεται συνήθως ως ο συνδυασμός πρωτοτυπίας και καταλληλότητας. Η παρούσα μελέτη εξετάζει πώς οι συνιστώσες αυτές της δημιουργικότητας επηρεάζουν τη μετάδοση συναισθημάτων από τον ερμηνευτή στον ακροατή κατά τον μουσικό αυτοσχεδιασμό, ενσωματώνοντας συμπεριφορικές μετρήσεις και πολυτροπικές νευροφυσιολογικές καταγραφές. Στην έρευνα συμμετείχαν 37 δυάδες ερμηνευτή (≥5 χρόνια μουσικής εκπαίδευσης, 11 γυναίκες, 39,14 ± 9,91 ετών) - ακροατή (22 γυναίκες, 32,06 ± 12,06 ετών). Οι ερμηνευτές παρήγαγαν 12 αυτοσχεδιασμούς του 1,5 λεπτού υπό τρεις συνθήκες οδηγιών: Συμβατικά («Παίξτε κάτι οικείο, συνηθισμένο»), Αντισυμβατικά («Παίξτε κάτι απρόσμενο, ανορθόδοξο»), και Δημιουργικά («Παίξτε κάτι με ροή, φαντασία, και προσωπική έκφραση»). Μετά από κάθε αυτοσχεδιασμό, ερμηνευτής και ακροατής βαθμολόγησαν το σθένος (λύπη ως χαρά) και τη διέγερση (χαμηλή ως υψηλή) του συναισθήματος που αισθάνθηκαν, καθώς και του συναισθήματος που εξέφραζε ο αυτοσχεδιασμός. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκε καταγραφή ηλεκτροεγκεφαλογραφήματος, ηλεκτροδερμικής δραστηριότητας και καρδιακής δραστηριότητας του ακροατή, καθώς και καρδιακής δραστηριότητας του ερμηνευτή. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η συναισθηματική κατάσταση των ερμηνευτών αντικατοπτριζόταν άμεσα στους αυτοσχεδιασμούς τους, με τη σχέση αυτή να είναι ισχυρότερη στην αντισυμβατική συνθήκη. Η συγκεκριμένη συνθήκη προκάλεσε την υψηλότερη διέγερση και το χαμηλότερο σθένος. Κεντρικό εύρημα αποτελεί η διάκριση μεταξύ αναγνώρισης και μετάδοσης του συναισθήματος: ενώ οι ακροατές αναγνώριζαν το εκφραζόμενο συναίσθημα σε όλες τις συνθήκες, η πραγματική συναισθηματική μετάδοση, δηλαδή η ευθυγράμμιση του αισθητού συναισθήματος του ακροατή με την εσωτερική κατάσταση του ερμηνευτή, επετεύχθη σημαντικά μόνο στη δημιουργική συνθήκη. Συγκεκριμένα, στους δημιουργικούς αυτοσχεδιασμούς παρατηρήθηκε η υψηλότερη σύγκλιση ερμηνευτή-ακροατή ως προς το αισθητό σθένος, υποδηλώνοντας συναισθηματική επικοινωνία. Επιπλέον, στις περιπτώσεις που ερμηνευτής και ακροατής ήταν φίλοι, το σθένος που βίωναν οι ακροατές ήταν πιο θετικό, αναδεικνύοντας τις κοινωνικές διαστάσεις της μουσικής εμπειρίας. Συμπερασματικά, η μελέτη καταδεικνύει ότι η δημιουργικότητα λειτουργεί ως ο απαραίτητος μηχανισμός που μετατρέπει τη μουσική πληροφορία σε μια κοινή συναισθηματική εμπειρία μεταξύ ερμηνευτή και ακροατή.

Επίλυση αμφισημίας: Επανάληψη της μελέτης του Swinney (1979) στα Ελληνικά.

Μαρία Χατζή & Φώτιος Φωτιάδης

Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η επίδραση του προηγούμενου περικειμένου (context) στην επίλυση της λεκτικής αμφισημίας, της ιδιότητας δηλαδή να φέρει μια λέξη πάνω από μία ανεξάρτητες σημασίες, έχει μελετηθεί εκτενώς από πολύ νωρίς στον κλάδο της Ψυχογλωσσολογίας. Η μελέτη του Swinney (1979) συνέβαλε σημαντικά στην διερεύνηση του πεδίου με την εισαγωγή του έργου διατροπικής προέγερσης. Στο συγκεκριμένο έργο η προέγερση λαμβάνει χώρα με την ακρόαση αμφίσημων προτάσεων με ή χωρίς ευνοϊκό προς μια σημασία περικείμενο. Ταυτόχρονα, εκτελείται λεκτική απόφαση για οπτικούς στόχους σχετιζόμενων με τις σημασίες της εκάστοτε λέξης. Τα αποτελέσματα του

Swinney συμβάδιζαν με το μοντέλο της πολλαπλής πρόσβασης, σύμφωνα με το οποίο, όταν εμφανίζεται αμφισημία εντός της πρότασης, ενεργοποιούνται όλες οι πιθανές σημασίες και έπειτα επιλέγεται η κατάλληλη βάσει του περικειμένου. Η αντίθετη υπόθεση της επιλεκτικής πρόσβασης υποστηρίζει ότι το περικείμενο περιορίζει την λεκτική πρόσβαση εξ αρχής μόνο στην ταιριαστή με τα συμφραζόμενα ερμηνεία. Σε νεότερες έρευνες, καθώς και στην ελληνική βιβλιογραφία για την αμφισημία, χρησιμοποιείται ακόμη το παράδειγμα της διασταυρούμενης προέγερσης, ενώ έχουν προταθεί υβριδικά μοντέλα για την εξήγηση του φαινομένου στην βάση των παραπάνω γενικών θεωριών. Στην παρούσα έρευνα επαναλάβαμε το πρώτο πείραμα της έρευνας του Swinney με δημιουργία και στάθμιση πρωτότυπου υλικού στα Ελληνικά. Το έργο χορηγήθηκε διαδικτυακά και πήραν μέρος 81 συμμετέχοντες. Τα αποτελέσματα έδειξαν μη επανάληψη των ευρημάτων της πρωτότυπης μελέτης σχετικά με την προέγερση και την ενεργοποίηση σημασιών, σε καμία συνθήκη. Τα μηδενικά αυτά αποτελέσματα έρχονται σε αντίθεση με αντίστοιχες έρευνες στα Ελληνικά. Η μη επανάληψη των ευρημάτων ενδεχομένως να καταδεικνύει τους περιορισμούς των διαδικτυακών πειραματικών ερευνών, καθώς και την ανάγκη για πολύ μεγάλο δείγμα σε διαδικτυακές ψυχογλωσσολογικές μελέτες.

Νοητικοί μηχανισμοί της πραγματολογίας του λόγου: Ο ρόλος της Θεωρίας του Νου και των επιτελικών λειτουργιών σε δείγμα υγιών ενηλίκων.

Ευαγγελία Τρικάκη[1], Δημήτριος Τσολακόπουλος & Δημήτριος Κασελίμης

[1]Μονάδα Νευροψυχολογίας και Διαταραχών του Λόγου, 1η Νευρολογική Κλινική, Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Τμήμα Ιατρικής, ΕΚΠΑ, [2]Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η Θεωρία του Νου (ΘτΝ), δηλαδή η ικανότητα απόδοσης και κατανόησης νοητικών και συναισθηματικών καταστάσεων σε άλλους, αποτελεί βασικό μηχανισμό της κοινωνικής νόησης και της ανθρώπινης επικοινωνίας, με τη συμβολή επιτελικών διεργασιών (1,2). Η διερεύνησή της σε υγιείς ενήλικες είναι απαραίτητη για την κατανόηση των νοητικών διεργασιών, που υποστηρίζουν την καθημερινή επικοινωνία. Η παρούσα εισήγηση παρουσιάζει δεδομένα από υγιείς ενήλικες, οι οποίοι αξιολογήθηκαν μέσω δοκιμασιών Θεωρίας του Νου, πραγματολογίας του λόγου και επιτελικών λειτουργιών. Συγκεκριμένα, εξετάζεται ο ρόλος των επιμέρους συνιστωσών της ΘτΝ, τόσο της νοητικής όσο και της συναισθηματικής, στην κατανόηση σύνθετων πραγματολογικών φαινομένων, όπως ο μεταφορικός και ο έμμεσος λόγος (3). Οι δεξιότητες αυτές προϋποθέτουν την ευέλικτη απόδοση προθέσεων και πεποιθήσεων, καθώς και την ενσωμάτωση γλωσσικών και εξωγλωσσικών πληροφοριών. Παράλληλα, διερευνάται η σχέση της ΘτΝ με τις επιτελικές λειτουργίες, όπως η ταχύτητα επεξεργασίας πληροφοριών, η νοητική ευελιξία και η ενεργός μνήμη, οι οποίες φαίνεται να συμβάλλουν στη ρύθμιση της κοινωνικής νόησης και της πραγματολογικής κατανόησης (1,4). Η μελέτη των αλληλεπιδράσεων αυτών σε υγιή πληθυσμό επιτρέπει τη διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου νοητικού πλαισίου της επικοινωνίας και παρέχει ένα κρίσιμο σημείο αναφοράς για τη μελλοντική ερμηνεία των επικοινωνιακών ελλειμμάτων, που παρατηρούνται σε κλινικές ομάδες.

Βιβλιογραφία

(1) Apperly, I. A. (2012). What is “theory of mind”? Concepts, cognitive processes and individual differences. Quarterly Journal of Experimental Psychology, 65(5), 825–839. https://doi.org/10.1080/17470218.2012.676055

(2) Frith, C. D., & Frith, U. (2012). Mechanisms of social cognition. Annual Review of Psychology, 63, 287–313. https://doi.org/10.1146/annurev-psych-120710-100449

(3) Bosco, F. M., Angeleri, R., Colle, L., Sacco, K., & Bara, B. G. (2013). Communicative abilities in human interaction: The assessment of pragmatic competence. Journal of Pragmatics, 48, 47–60. https://doi.org/10.1016/j.pragma.2012.12.002

(4) Apperly, I. A., & Butterfill, S. A. (2009). Do humans have two systems to track beliefs and belief- like states? Psychological Review, 116(4), 953–970. https://doi.org/10.1037/a0016923

Θεματική συνεδρία 17 (Αίθουσα Γ1)

Μεθοδολογία

Προεδρείο: **Αργυρώ Βατάκη**

Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Recursive worlds: Mapping the design–mind sciences paradigm.

Loukia Tsafoulia & Severino Alfonso

College of Architecture & the Built Environment, Thomas Jefferson University, United States, Philadelphia, United States

The presentation offers a historical investigation of the dynamic relationship between design and mind sciences from the mid-twentieth century onward, foregrounding how ideas traveled across domains to reconfigure both. It brings into dialogue two parallel trajectories: the development of theories of mind influenced by cybernetics and systems thinking, and the evolution of the design methods movement from the 1960s through the 1980s. By tracing these intertwined histories, the presentation reveals how key concepts—feedback, adaptation, and systemic behavior—circulated across disciplines, shaping understandings of cognition, perception, and design practice. Drawing on examples ranging from synthetic brain models and early human–machine experiments to architectural and design research, the analysis demonstrates a gradual departure from rigid dualisms such as mind versus body and reason versus emotion. In their place, these exchanges fostered embodied and enactive perspectives that framed cognition as relational, situated, and enacted through continuous interaction with the environment. The presentation extends this historical inquiry through recent work by the Synesthetic Research and Design lab, specifically the project Echoes, as a multisensory installation in which light and sound respond dynamically to participants' movement and respiration. Through feedback-driven environmental modulation and implicit interaction, the project foregrounds human–environment reciprocity while engaging neurodiverse modes of perception and regulation. In this way, Echoes tests how responsive environments can scaffold attention, agency, and embodied sense-making, offering design-based evidence for enactive and extended accounts of cognition. By interweaving historical analysis with practice-based research, the presentation argues that recursive exchanges between design and mind science remain central to contemporary explorations of cognition—providing both conceptual tools and material methodologies for understanding experience as something that unfolds in and through designed environments.

Προσαρμογή και επικύρωση της Ελληνικής εκδοχής του Coordinate Response Measure (CRM).

Αυγέρης Τσιρώνης[1], Ελένη Βλάχου[1], Esteban Sebastian Lelo de Larrea-Mancera[2], Παντελής Μπάγκος[1], Frederick Gallun[3] & Aaron Seitz[2]

[1]Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, [2]Northeastern University, Βοστώνη, ΗΠΑ, [3]Oregon Health and Science University, Portland, USA

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζουμε την προσαρμογή και επικύρωση της ελληνικής εκδοχής του Coordinate Response Measure (CRM), ενός εργαλείου με εκτεταμένη χρήση στη μελέτη της αντίληψης της ομιλίας σε ακουστικά περιβάλλοντα τύπου cocktail party. Για την ανάπτυξη της ελληνικής εκδοχής πραγματοποιήσαμε ηχογραφήσεις των προτάσεων του CRM, διατηρώντας την αρχική δομή και προσαρμόζοντας κατάλληλα το λεκτικό υλικό. Το τελικό σύνολο περιλαμβάνει 2048 μοναδικές προτάσεις, από οκτώ φυσικούς ομιλητές της ελληνικής γλώσσας (4 άνδρες, 4 γυναίκες). Η επικύρωση πραγματοποιήθηκε μέσα από έργα αντίληψης ομιλίας και συμπληρωματικά ψυχοακουστικά έργα σε δείγμα 40 φυσικών ομιλητών της ελληνικής γλώσσας από τρεις πόλεις της Ελλάδας. Οι ηχογραφημένες προτάσεις του ελληνικού CRM είναι διαθέσιμες σε δημόσιο αποθετήριο, ενώ το εργαλείο έχει ενσωματωθεί στην ελεύθερα διαθέσιμη πλατφόρμα Portable Automated Rapid Testing (P.A.R.T.) ως έργο χωρικής αποδέσμευσης από την ακουστική παρεμβολή (spatial release from masking, SRM). Συνολικά, η

ελληνική εκδοχή του CRM αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο για την ελληνική ερευνητική κοινότητα για τη μελέτη της αντίληψης της ομιλίας σε σύνθετα ακουστικά περιβάλλοντα.

Η αξιολόγηση της δοκιμασίας κατασκευής ρολογιού: Η σημασία και η ανάλυση των ποιοτικών σφαλμάτων πέρα από την κλασσική βαθμολόγηση.

Εμμανουέλα Σδόγγου[1], Γεωργία Αγγελοπούλου[1,3], Ευγενία Κατιρτζόγλου[2,4], Ευαγγελία Σταμούλη[2,4], Βασίλης Δημητρίου[2], Ραφαηλία Μπουρτσουκλή[1,3], Δημήτριος Κασελίμης[1,3], Κωνσταντίνος Πόταγας[3,4] & Αντώνιος Πολίτης[2,4]

[1]Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, [2]Μονάδα Ψυχογηριατρικής, Α' Ψυχιατρική Κλινική, Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Ιατρική Σχολή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, [3]Μονάδα Νευροψυχολογίας και Διαταραχών του Λόγου, Α' Νευρολογική Κλινική, Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Ιατρική Σχολή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, [4]«Μέντωρ» Ινστιτούτο Υγιούς Γήρανσης

Η δοκιμασία κατασκευής ρολογιού (Clock Drawing Test, CDT) αποτελεί μία ευρέως διαδεδομένη νευροψυχολογική δοκιμασία αδρού νοητικού ελέγχου, κυρίως λόγω της σύντομης διάρκειας χορήγησης της και της ικανότητας να εξετάζει πολλαπλούς νοητικούς τομείς, όπως η προσοχή, οι οπτικοχωρικές δεξιότητες, η σημασιολογική και οπτική μνήμη, και οι επιτελικές λειτουργίες. Στην κλινική πρακτική, το CDT συχνά βαθμολογείται συνοπτικά, με την μέθοδο βαθμολόγησης «όλα ή τίποτα», είτε βάσει των βασικών διακριτών χαρακτηριστικών του ρολογιού, ωστόσο μία ποιοτική ανάλυση των σφαλμάτων έχει αναδειχθεί καίριας σημασίας, καθώς επιτρέπει την διάκριση των επιμέρους γνωστικών μηχανισμών που εξασθενούν αλλά και τη διαφοροδιάγνωση μεταξύ νευροεκφυλιστικών συνδρόμων όπως η νόσος τύπου Alzheimer η αγγειακή και η μετωποκροταφική άνοια. Η παρούσα εργασία αποτελεί βιβλιογραφική ανασκόπηση των συστημάτων ποιοτικής κατηγοριοποίησης και βαθμολόγησης των σφαλμάτων στο Clock Drawing Test, και εστιάζει στη διερεύνηση της σύνδεσής τους με διαφορετικού τύπου γνωστικές δυσλειτουργίες και διαγνωστικές κατηγορίες. Έχουν προταθεί διάφορα συστήματα ποιοτικής ανάλυσης των σφαλμάτων, τουλάχιστον επτά, με τα περισσότερα από αυτά να συγκλίνουν σε πέντε κύριες κατηγορίες σφαλμάτων: Πρώτον οπτικοχωρικά σφάλματα σχεδιασμού, σφάλματα επιτελικού χαρακτήρα όπως επιμονές ή αδυναμία ανασταλτικού ελέγχου, σημασιολογικού τύπου σφάλματα, και αριθμητικά σφάλματα. Κάθε κατηγορία έχει συσχετιστεί στη βιβλιογραφία με διακριτές γνωστικές λειτουργίες και αντίστοιχα κλινικά προφίλ. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται ενδεικτικά κλινικές παρατηρήσεις από τη χορήγηση του CDT στο Ινστιτούτο Υγιούς Γήρανσης «Μέντωρ», βάσει ποιοτικής κατηγοριοποίησης των σφαλμάτων. Η συστηματική ποιοτική ανάλυση των λαθών φαίνεται να μεταφέρει δυνητικά, σημαντικές κλινικές πληροφορίες, αποσκοπώντας τόσο στην κλινική χρησιμότητα όσο και στον εμπλουτισμό των γνώσεων μας για τους επιμέρους γνωστικούς μηχανισμών που εμπλέκονται κατά την δοκιμασία σχεδίασης ρολογιού.

Ένα σύγχρονο ελληνόγλωσσο εργαλείο ανίχνευσης δυσκολιών στη γραπτή έκφραση: Σχεδιασμός και στάθμιση.

Αθανάσιος Παπακώστας[1], Μαρία Μάρκου[1], Φώτης Στατήρης[1], Ελένη Παπαδοπούλου[1], Βασιλική Κόκκαλη[1], Κωνσταντίνα Φραγκούλη[1], Σουζάνα Παντελιάδου[2] & Φαίη Αντωνίου[1]

[1]Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, [2]Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η έγκαιρη ανίχνευση μαθητών σε υψηλή επικινδυνότητα για Ειδική Μαθησιακή Δυσκολία στη γραπτή έκφραση προϋποθέτει εργαλεία αξιολόγησης που είναι αναπτυξιακά κατάλληλα, ψυχομετρικά τεκμηριωμένα και εφαρμόσιμα σε σχολικά και διαγνωστικά πλαίσια. Η παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζει τον σχεδιασμό και το πλαίσιο στάθμισης ενός νέου εργαλείου αξιολόγησης της επίδοσης στη γραπτή έκφραση, το οποίο απευθύνεται σε μαθητές Β΄ δημοτικού έως και Γ΄ λυκείου. Το εργαλείο χορηγείται σε 15 λεπτά, ατομικά ή ομαδικά και περιλαμβάνει δύο εναλλακτικές φόρμες ισοδύναμης δυσκολίας ανά μαθητή, με στόχο τον περιορισμό της επίδρασης της εξάσκησης και την ενίσχυση της σταθερότητας της μέτρησης. Η βαθμολόγηση αποδίδει

πολυδιάστατο προφίλ δεξιοτήτων γραπτής έκφρασης και εστιάζει στη λειτουργική γλωσσική επάρκεια και στην παραγωγή κειμένου. Οι δείκτες περιλαμβάνουν παραγωγικότητα λόγου, λεξιλογική ποικιλία, ακρίβεια και μηχανισμούς σε επίπεδο ακολουθιών λέξεων, μορφοσυντακτική επάρκεια, καθώς και δομή και οργάνωση κειμένου μέσω αξιολόγησης αφηγηματικής μακροδομής και συνοχής. Η στάθμιση θα πραγματοποιηθεί σε δείγμα 1.650 μαθητών από την Αττική, τη Θεσσαλονίκη και την Κρήτη, με διαστρωμάτωση βάσει της τελευταίας απογραφής της ΕΛΣΤΑΤ. Στην παρούσα μελέτη παρουσιάζεται η εγκυρότητα περιεχομένου του τεστ. Η εγκυρότητα περιεχομένου αναφέρεται στον βαθμό που τα στοιχεία ενός ψυχομετρικού τεστ χαρακτηρίζονται ως κατάλληλα και αντιπροσωπευτικά της έννοιας που αυτό μετρά. Συνολικά, το υπό στάθμιση εργαλείο φιλοδοξεί να καλύψει ένα ουσιαστικό κενό στην ελληνόγλωσση εκπαιδευτική και ψυχοδιαγνωστική πρακτική, προσφέροντας ένα επιστημονικά τεκμηριωμένο μέσο ανίχνευσης και παραπομπής μαθητών σε υψηλή επικινδυνότητα για δυσκολίες γραπτής έκφρασης, το οποίο υποστηρίζει υπεύθυνες εκπαιδευτικές και ψυχοδιαγνωστικές αποφάσεις, όπως και του εκπαιδευτικού σχεδιασμού για τις αντίστοιχες παρεμβάσεις γραπτής έκφρασης.

A virtual reality exploration of design parameters for navigation with prosthetic vision.

Alisso Andrikopoulou & Chris Klink

Faculty of Social and Behavioural Sciences, Utrecht University, Utrecht, The Netherlands

Emerging neurotechnology allows the development of visual prostheses that create a coarse form of vision by stimulating the brain and eliciting the percept of artificial spots of light called “phosphenes” in blind individuals. This study uses virtual reality to simulate prosthetic vision and explore its design parameters in the context of navigation and wayfinding, essential everyday practices that become particularly challenging for blind people. Both a qualitative assessment of user experience and a quantitative assessment of behavioral performance were executed. Seventeen naïve participants navigated in virtual reality environments using simulated phosphene vision, for which we varied the number, brightness, field of view (FOV), and spatial distribution of phosphenes. They rated their navigation experience in terms of easiness, cognitive effort, comfort, stress and awareness, as well as their overall navigation impression. Sixteen of these participants completed six additional blocks of performance trials during which performance was measured as completion time, number of obstacle collisions, and the number of sidewalk deviations into the virtual road. Results showed a statistically significant effect of phosphene number on completion time ($p=0.004$) and obstacle collisions ($p=0.002$), whereas brightness did not significantly affect performance. Negative linear correlations were found between phosphene number and both completion time ($r=-0.168$, $p=0.004$) and obstacle collisions ($r=-0.179$, $p=0.002$), indicating that when phosphene number decreases, time and collisions increase. Users generally preferred higher phosphene numbers and lower brightness, except with very few phosphenes when higher brightness was preferred instead. Our findings indicate that effective navigation is both possible and preferred under low phosphene brightness conditions. Since perceived phosphene brightness is directly related to the amount of current used for brain stimulation, this implies that visual prostheses may operate efficiently for navigation under reduced current amplitude, lowering power consumption and optimizing both battery life and user experience.